

ОЙКОНІМІКА
ВОЛИНСЬКОЇ
ОБЛАСТІ
КРІЗЬ ПРИЗМУ
ІСТОРІЇ, ГЕОГРАФІЇ
ТА ЛЕГЕНД

*Володимирський
район*

Алла Потапова

**ОЙКОНІМІКА
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ
КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ, ГЕОГРАФІЇ ТА ЛЕГЕНД**

ТОМ ПЕРШИЙ

ВОЛОДИМИРСЬКИЙ РАЙОН

Луцьк – 2025

УДК 811.161.2'373.21(477.82)(091)

П 64

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 13 від 30 жовтня 2025 р.)*

Рецензенти: **Заставецька Леся Богданівна** – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри географії та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Фесюк Василь Олександрович - доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної географії Волинського національного університету імені Лесі Українки

Мельник Надія Вікторівна – кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанної та курортної справи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

П 64

Потапова А. Г. Ойконіміка Волинської області крізь призму історії, географії та легенд. Т 1. Володимирський район. Луцьк. ПП "Волинська друкарня", 2025. 392 с.

ISBN 978-617-8018-66-5

У монографії проаналізовано і систематизовано наукові підходи до вивчення ойконіміки, основні положення щодо визначення наукових категорій та понять. Детально досліджено специфіку використання зниклих географічних назв, які збереглися лише в старовинних документах або в легендах та переказах місцевого населення.

Для викладачів, учителів, здобувачів освіти, всіх, хто цікавиться рідним краєм та назвами його населених пунктів.

ISBN 978-617-8018-66-5

УДК 811.161.2'373.21(477.82)(091)

© Потапова А. Г., 2025

© Волинський національний
університет імені Лесі Українки,
2025

ПЕРЕДМОВА

Волинська область – край, сповнений тисячолітньої історії, легенд, річок, лісів і пам'яті. Назви сіл, селищ та міст – це не просто слова на карті, а живі сліди минулого, закарбовані в просторі. Саме тому вивчення ойконімів, тобто назв населених пунктів, потребує не лише філологічної чи історичної уваги, а й глибокого осмислення їхнього географічного, соціального та культурного контексту.

Монографія «Ойконіміка Волинської області крізь призму історії, географії та легенд» є спробою поєднати науковий підхід з живою народною пам'яттю. Зібрані матеріали ґрунтуються як на фахових історичних і літературних джерелах, так і на безцінних свідченнях старожилів Волинської області. Ці дані були записані у ході експедицій, розмов і листувань, а також у процесі дослідницької роботи, що проводилась за участі здобувачів освіти географічного факультету, які внесли вагомий вклад у збирання ойконімічного матеріалу з територій своїх малих батьківщин. Усі матеріали зберігаються в особистому архіві автора.

Особливу увагу у цій праці приділено легендам і переказам. Частина з них була адаптована у вигляді повноцінних оповідей, щоб краще передати дух часу, атмосферу села, характер його мешканців і зв'язок з географічним ландшафтом. Такі легенди не лише оживлюють топоніми, а й створюють образи, які допомагають глибше усвідомити сенс назв і роль місця у народній свідомості.

Дослідження підтверджує необхідність вивчення історії населених пунктів у тісному зв'язку з їхніми географічними особливостями. Саме ландшафт, водні об'єкти, рослинність і природні умови неодноразово ставали визначальними у формуванні назв, характері поселення, його функціях та міфологічному осмисленні.

Щиро дякую всім, хто долучився до створення цієї монографії. Ваша любов до рідної землі, повага до слова і пам'яті – це той ґрунт, на якому проростає справжнє наукове й духовне знання.

ВСТУП

Перший том пропонованої серії «Ойконіміка Волинської області крізь призму історії, географії та легенд» має на меті закласти науковий фундамент для подальшого вивчення місцевих географічних назв – ойконімів – як ключових елементів культурної, історичної та мовної спадщини Волинського регіону. Теоретичні засади дослідження базуються на досягненнях сучасної топоніміки, ономастики, етнолінгвістики, історичної географії, фольклористики та краєзнавства. Особливу увагу приділено структурі ойконімів, їхній етимології, типології, функціональній ролі в комунікативному й символічному просторі.

Ойконіми – це не просто назви населених пунктів. Вони є своєрідними архівами колективної пам'яті, в яких зашифровані уявлення про природу, історію, віру наших предків, їхнє розуміння загальнолюдських та родинних моральних цінностей. У цьому томі детально розглянуто принципи творення ойконімів, механізми трансформації назв упродовж століть, взаємодію офіційної та народної ойконіміки. Також представлено класифікаційні підходи до аналізу назв: за морфологічною структурою, етимологією, семантикою, джерелами походження, часовими пластами та функціональними типами.

Теоретичні положення цього тому унаочнено в прикладному дослідженні ойконімів Володимирського району Волинської області – однієї з найдавніших та історично найбільш привабливих частин краю. Розташований на перехресті важливих торговельних і культурних шляхів цей район став справжнім топонімічним музеєм просто неба. Тут зустрічаються ойконіми з давньослов'янськими, балтськими, германськими, польськими, єврейськими та українськими коренями, що свідчить про багатоетнічне та багатонаціональне минуле регіону.

Окреме місце в томі відведено легендам, що творилися на основі місцевих переказів, історичних фактів та географічних особливостей Володимирщини. Подані в художній формі ці твори зберігають живу пам'ять народу про витоки назв населених пунктів, дозволяють краще зрозуміти, як мешканці краю осмислювали своє минуле, власну ідентичність та місце в оточуючому світі. Вони слугують важливою складовою комплексного підходу до вивчення ойконімів – поряд із лінгвістичним, географічним та історичним аналізом.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОЙКОНІМІВ

1.1. Наукові підходи до визначення поняття «ойконіміка»

Першими дослідниками топонімів були мандрівники, землепрохідці, першовідкривачі. Саме вони першими дослідили географічні назви, здійснили їх систематизацію та картографію. Для пояснення назв та особливостей топонімів у той час не вистачало саме наукового пояснення та підґрунтя, що змусило науковців розробити новий напрям у науці – топоніміку.

Перші спроби пояснень географічних назв зустрічаються в працях давніх мислителів, релігійних книгах тощо. Проте топоніміка як наука про власні назви виникає лише на початку ХХ століття.

Українська топоніміка бере свій початок у 1959 році, коли вперше було вжито такі терміни, як: «топоніміка», «антропоніміка», «мікротопоніміка», «гідроніміка».

Першим дослідником географічних назв і народної ландшафтної термінології в Україні був П. Тутковський. Саме він створив словник геологічної термінології, до якого увійшло понад 5000 українських наукових термінів [5].

Сучасна наукова література з топоніміки велику увагу приділяє вивченню взаємозв'язку географічних назв з історичними, природними та культурними процесами. Останні дослідження акцентують увагу на використанні топонімів як джерел інформації для реконструкції природного середовища, історії заселення території та вивченні мовних впливів.

Основні напрями досліджень у цій галузі: топоніміка як джерело історичної інформації, зв'язок топонімів із природним середовищем, критика народної етимології тощо.

Дослідники вивчають топоніми для виявлення етнокультурних змін та політичних впливів. Наприклад, роботи з декомунізації географічних назв в Україні стали важливим кроком у відновленні історичної пам'яті. Такі праці висвітлюють використання ойконімів, гідронімів та оронімів для аналізу історичних процесів, зокрема міграцій і поселення.

Назви, що збереглися у стародавніх документах, вивчаються як джерело для аналізу змін у ландшафтах. Так, деякі публікації

присвячені гідронімам, що означають колишні русла річок чи зниклі водойми.

Окремі дослідження підкреслюють важливість наукового підходу до тлумачення топонімів і застерігають від використання ненаукових методів дослідження.

Ойконіміка як галузь топоніміки досліджує назви населених пунктів, їх походження, структуру та розвиток. Останні дослідження в галузі ойконімії Волинської області зосереджені на різних аспектах формування та еволюції назв населених пунктів.

М. Висоцька аналізує перейменування назв населених пунктів у ХХ столітті (у післявоєнний період) та зміни в топонімному ландшафті України внаслідок утворення нових географічних назв на -івка [7].

Дослідження В. Лучик, представлене на платформі ResearchGate, аналізує вплив змін 1946 року на систему ойконімів України. Встановлено, що внаслідок цих змін виникли нові штучні оніми з суфіксом *-івк-а*, замінивши старі, часто давні назви, що фіксували історичну та культурну пам'ять народу. Метою дослідження є збереження всіх таких назв та визначення чинників, які вплинули на зміни в ойконімній системі України [23].

Мовознавиця І. Скорук здійснила семантико-словотвірний аналіз ойконімів Маневицького району Волинської області. Дослідження охоплює 65 ойконімів, їх поділ на лексико-семантичні групи та особливості словотвірної будови [96].

Топоніми Волині як відображення народної географії досліджувала Л. Василюк [4].

М. Бондаренко аналізує українські ойконіми, назви яких мають рослинне походження. Дослідження охоплює різні регіони України, включаючи Волинську область, і виявляє структурно-словотвірні та морфологічні особливості таких ойконімів [2].

З. Купчинська, аналізуючи архівні ойконіми на -ьскъ на Правобережному Поліссі, зокрема на території Волинської області, встановила, що за останні 50–70 років кількість таких назв значно зменшилася [22].

О. Гнатюк, М. Гоманюк, А. Мельничук розглядають процес декомунізації топоніміки України, зокрема в контексті Волинської області. Дослідники підкреслюють складність та неоднозначність цього процесу, що передбачає зміну назв населених пунктів, вулиць та інших топонімічних об'єктів [9].

Ці та інші дослідження свідчать про багатовекторність підходів до вивчення ойконімії Волинської області: від аналізу мовних та лексичних аспектів до вивчення впливу історичних подій на топонімічну систему регіону.

Вагомий внесок у вивчення української ойконіміки зробили сучасні українські мовознавці, зокрема К. Тищенко, В. Мойсієнко, Л. Масенко, О. Пономарів та ін.

К. Тищенко у праці «Назви населених пунктів України: історико-етимологічний словник» аналізує походження ойконімів, враховуючи історичні, географічні та мовні аспекти. Цей словник є фундаментальним дослідженням, яке охоплює етимологію та історію назв багатьох українських сіл і міст [3].

В. Мойсієнко, досліджуючи назви населених пунктів Волинської області у праці «Топонімія Волині: історико-етимологічний словник», детально аналізує їхню етимологію, історичний розвиток та зв'язок з географічними об'єктами [4].

Осмислюючи мовну проблему в Україні, дослідниця Л. Масенко у праці «Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом» торкається питань топоніміки та ойконіміки та аналізує вплив історичних подій на зміну назв населених пунктів [2].

О. Пономарів у дослідженні «Українська орфографія і пунктуація» розглядає правила написання географічних назв в українській мові, включаючи ойконіми, та наголошує на важливості використання таких назв [2].

Загалом дослідники-лінгвісти, упорядковуючи словники української топоніміки та досліджуючи історію й етимологію таких назв, зробили вагомий внесок у вивчення українських ойконімів.

З іншої перспективи досліджували ойконіми Волинської області вчені-географи. Основні напрями досліджень географів у сфері ойконіміки – це аналіз розташування топонімічних об'єктів, впливу на них природних умов, економічного розвитку регіону тощо.

Л. Масюк праці «Географічні назви Волині: історико-географічний аналіз» дослідила вплив природного середовища на формування назв поселень, зв'язок ойконімів із гідронімією (назвами річок, озер), роль лісових, болотистих та рівнинних ландшафтів у формуванні назв волинських сіл [5].

О. Позняк у праці «Топонімія і географія Волині» дослідив зміни ойконімів у зв'язку з урбанізацією та переселеннями, порівняв назви населених пунктів із ландшафтними особливостями регіону, вивчав, як

змінювалися ойконіми Волині під впливом польських, радянських та українських адміністративних реформ [5].

Ю. Костриця у праці «Топонімічні дослідження Західного Полісся» розглядав взаємозв'язок між рельєфом та назвами поселень, здійснив картографічний аналіз ойконімів Волині, дослідив зміни в топоніміці внаслідок меліорації та господарського освоєння територій.

Як географи підходять до вивчення ойконімів?

Вони аналізують назви населених пунктів, враховуючи такі фактори: природне середовище (болота, ліси, річки, озера); зміни в розселенні (переселення, урбанізація, зникнення поселень); адміністративні реформи (зміна назв під впливом політичних подій); господарську діяльність (освоєння земель, вирубка лісів, будівництво).

Отже, географи підходять до дослідження ойконімів комплексно, враховуючи фізико-географічні особливості та історичні процеси освоєння території. Вони аналізують зміни в розташуванні поселень, природно-географічні умови їхнього виникнення та вплив людської діяльності на ойконімію.

1.2. Класифікація ойконімів

Основними напрямками топоніміки є: етимологія топонімів (вивчення походження назв), класифікація топонімів (поділ географічних назв за ознаками), картографічна топоніміка (дослідження застосування географічних назв на картах) та культурно-історична топоніміка (аналіз взаємозв'язку назв із культурою, історією та мовними особливостями певної місцевості).

Географічні назви поділяються за ознаками: ойконіми, гідроніми, лімніми, ороніми, хороніми, дромоніми, фітоніми, зооніми, агроніми, урбаноніми, культуроніми, астроніми (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Категорії основних видів топонімів

№ з/п	Категорії	Назви	Приклади
1.	Ойконіми	населених пунктів: міст, сіл, поселень	Луцьк, Ковель, Володимир (Волинська область, Україна), Париж (Франція), Токіо (Японія).

2.	Гідроніми	водойм: річок, озер, морів, океанів, джерел	р. Західний Буг, р. Прип'ять, оз. Світязь, Оконські джерела
3.	Ороніми	географічних форм рельєфу: гір, хребтів, височин, долин	Волинська височина та Поліська низовина
4.	Хороніми	великих територій, країн, регіонів, історичних земель	Україна, Волинський регіон, Волинь, Галичина
5.	Дромоніми	шляхів: доріг, стежок, маршрутів	Шовковий шлях, Чумацький шлях
6.	Фітоніми	пов'язані з рослинністю	Липа, Вільхівка, Діброва, Ясенівка
7.	Зооніми	пов'язані із тваринами	Сокіл, Журавель, Жабка
8.	Агроніми	сільськогосподарських угідь: полів, луків, пасовищ	Гумнище, Полюхне
9.	Урбаноніми	міських об'єктів: вулиць, площ, парків, кварталів	Київський майдан, Театральна площа, 40-й квартал
10.	Культуроніми	об'єктів культури та історії: пам'яток, храмів, архітектурних споруд	Замок Любарта, собор Успіння Пресвятої Богородиці, Троїцький костел
11.	Астроніми	пов'язані з небесними об'єктами	Чумацький Шлях, Полярна зірка

Ойконіми – це географічні назви населених пунктів: міст, сіл, селищ, хуторів та інших постійних поселень людей, які формуються під впливом різних історичних, мовних, культурних та географічних факторів (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація ойконімів

№ з/п	Критерії		Назви	Приклади
1.	За походженням	Особові імена	утворені від імен засновників, правителів чи відомих осіб	Володимир, Іваничі, Маневичі
		Роди і племена	утворені від назв племен чи народностей	Ківерці, Бужани, Цумань
		Географічні особливості місцевості	утворені від розташування об'єкту	Озеро, Прип'ять, Залісся
		Релігійні мотиви	пов'язані з релігійними символами чи об'єктами	Десятинна, Раймісто, Боголюбів
2.	За мовним походженням	Слов'янські	мають давньослов'янське походження	Львів, Чернівці, Дрогобич
		Неслов'янські	запозичення чи залишки інших культур	Тагачин, Голядин
3.	За часом утворення	Стародавні	існують з часів Київської Русі	Луцьк, Володимир, Перемиль
		Новітні	утворені у XX столітті	Поліське, Тарасове, Веселе
4.	За структурою	Прості	складаються з одного слова	Луцьк, Володимир, Ковель
		Складні	складаються з кількох слів або частин	Камінь-Каширський, Майдан-Липненський

Географічні назви населених пунктів Волинської області відображають історію, культуру, географічні особливості та традиції регіону. Їх походження пов'язане зі слов'янськими мовами, історичними подіями, географічними умовами та іншими чинниками.

До складу Волинської області входить 4 райони: Луцький, Володимирський, Камінь-Каширський та Ковельський.

Найбільшими населеними пунктами області є міста:

- Луцьк (адміністративний центр області), назва якого має давньослов'янське походження, пов'язане з вигином річки Стир (від слова «лук» – вигин);

- Ковель – назва, ймовірно, походить від професії коваля або українського слова «коваль»;

- Володимир – названий на честь князя Володимира Великого.

Найбільшу кількість населених пунктів області становлять села та невеликі міста з цікавими ойконімами:

- Шацьк, назва якого вказує на болотисту місцевість;

- Забороль, назва якого обумовлена географічним розташуванням за бором (сосновим лісом);

- Торчин – походить від старослов'янського слова «торг», що вказує на місце торгівлі;

- Головно – назва вказує на центральне розташування або важливе значення села;

- Маневичі – назва, ймовірно, походить від імені засновника або назви місцевості.

Сучасні топонімічні дослідження базуються на дослідженнях археологів, істориків, географів, палеонтологів.

Географічні назви виконують адресну функцію щодо конкретних географічних об'єктів, а закладена в них інформація містить відомості про форму, величину, властивості цих об'єктів та їх значення для людини.

За походженням топоніми Волинської області можна поділити на дві частини: створені в процесі суспільно-історичного розвитку та стихійні. Наприклад, назви сіл Воцятин, Бортнів, Бортнове, Бортяхівка тощо свідчать про те, що населення колись займалося бортництвом. Інші назви мають не так соціально-історичну, як ідеологічну обумовленість, виступають пропагандистськими та ідеологічними символами радянської епохи. Ідеологічне підґрунтя мають назви таких населених пунктів, як Першотравневе, Радянське, Жовтневе.

На формування створених історично топонімів вплинули місцеві географічні терміни. Поліська частина Волинської області багата на болота, багна, трясовиська. Особливості цього ландшафту відображені в назвах багатьох поліських сіл: Мокре та Заболоття – Ковельського, Заболоття й Заболотці – Володимирського, Заболотці – Луцького районів. Назва Бузаки походить від слова буза – трясовина, мутна вода в річці, озері; грузьке болото з рідкою багнюкою [19]. Назва села Гать похідне від слова гать – болото, що не висихає, завжди заболочене місце в долині, яке завалюється ломаччям, укладається полінами дров чи соломою для проїзду чи проходу, тобто – дорога на болоті [36].

Особливості волинського топонімічного середовища вказують на основні типи поселень регіону: села, давньоруські гради (города), селища, міста, містечка, хутори, слободи, новосілки, колонії, фільварки.

Слово «село» – праслов'янського походження, означало «поле» і збігалось зі звучанням іншого слова – «се(д)ло» – «поселення» [36]. Звідси селяни – люди, які обробляють землю, мають справу з полем і живуть у селі. Садибу чи двір власника інколи називали сільцем.

На адміністративній карті Волині початку ХХ століття зазначені такі назви населених пунктів: Волиця, Волиця-Дружкопільська, Волиця Морозовецька, Волиця Загорівська, Воля Островецька, Вулька Шельвівська, Вулька Угрузька, Вулька Фалемичівська, Вулька Садівська, Вулька Свійчівська, Вулька Видраницька, Вулька Підлущька, Вулька Котівська, Вулька Сокирицька, Вулька Ковельська, Вулька Щитинська, Вулька Радошинська, Вулька Качинська, Воля Любитівська, Вулька Вербичанська. Ці назви вказують на те, люди у цих поселеннях були більш незалежні, аніж жителі сусідніх сіл, містечок, хуторів.

Волинські топоніми вказують, що на території області проживали поляки, німці, голландці, чехи, євреї. Серед назв населених пунктів досить часто трапляються назви, які вказують на національну приналежність їхніх жителів: Озеряни Чеські, Озеряни Польські, Боратин Чеський, Боратин Руський, Ляхів, Голендри Забужські, Жозефін, Кенігсдорф, Грінфельд, Блюменталь, Лібенштадт, Вінцентівка.

Отже, констатуємо, що топоніміка Волинської області своєрідна за походженням.

Територія Волинської області за своїм рельєфом виразно поділяється на дві частини: північну і південну. Північна частина області – Ковельський і Камінь-Каширський райони – є лісистією

низовиною із ледве помітним схилом на північ і зрідка з незначними підвищеннями місцевості. Типовими тут є ліси, болота та численні озера. Ця частина території відноситься до Волинського Полісся.

Південна частина – Володимирський та Луцький райони – знаходяться на Волинській височині, яка порізана глибокими долинами із врожайними ґрунтами. Типовими для цих місць є горбкуватий польовий ландшафт.

Топоніми обох частин Волинської області помітно відрізняються між собою.

Поліська частина області багата на болота, багна, трясовиська. Особливості цього ландшафту відображені у назвах багатьох поліських сіл: Мокре, Багно, Заболоття тощо.

У топонімах південної частини Волинської області фіксуються особливості горбкуватого рельєфу, наприклад, назви Горичів, Гор'янівка, Підгірне тощо.

Ґрунти місцевості також знайшли своє відображення у назвах топонімів. На Волинському Поліссі ґрунти в основному піщані. Про це свідчать назви таких населених пунктів, як: Піски-Річицькі, Пісочне, Піски, Піщане, Глинянка.

На території Волинській області знаходиться близько 130 річок (Прип'ять, Західний Буг, Стир, Стохід, Турія тощо), понад 220 озер (Світязь, Пулемецьке, Турське, Лука тощо). Ріки та озера відігравали найважливішу роль у виборі розташування населених пунктів для ведення землеробства, городництва, рибальства тощо. Ріки – найдавніші шляхи сполучення й торгівлі. Луки й сіножаті на берегах, природні водопої створювали необхідні умови для розвитку тваринництва. Перші поселення часто переймали назви водних об'єктів, на яких вони виникали.

Так, річка Прип'ять дала назву селищу Головне, адже саме тут знаходиться витік річки, або її голова. Завдяки Прип'яті свої назви отримали села Заприп'ять та Прип'ять.

Назву річки Південний Буг пов'язують із поняттям «божество, бог». Похідними є назви сіл Бужани, Бужанка, Бужковичі, Забужжя.

Історичні джерела свідчать, що велику роль для ведення торгівлі відігравав порт, який знаходився на місці впадання річки Луги в Західний Буг. Саме там виникло місто, яке отримало назву Устилуг.

Річка Турія зумовила появу таких назв населених пунктів, як Турія і Затурці. Від назви річки Виживка походять назви селища Стара Виживка та села Нова Вижива.

Біля озера Турське розташоване с. Тур, на берегах озера Пулемецького – с. Пулемець, с. Пульмо, озера Світязь – с. Світязь, озера Люб'язь – с. Люб'язь.

На сьогодні лісистість Волинської області становить 34 %. В давні часи поліська частина області майже вся була вкрита лісами. Люди «відвойовували» в природи території для заснування поселень, для ведення сільського господарства тощо. Тому в цій місцевості виникли відповідні назви поселень: Гайки, Гайове, Залісоче, Залісся, Залісці, Ліски, Лісняки, Лісове, Ліски, Лісок, Міжгайці, Міжлісся, Пнівню, Деревок тощо.

У топонімії Волинської області представлені в різних словоформах основні та найбільш поширені види дерев, кущів, трав регіону, а саме: Береза, Березичі, Березна Воля, Березники, Березовичі, Березолуки, Берестяне, Береськ, Вербка, Вербайв, Вербичне, Вербівка, Вербка, Вільхівка, Древині, Дубечне, Дубичанське, Дубище, Дубова Корчма, Дубове, Дубровиця Смолява, Липини, Липське, Липа, Липляни, Липне, Ольшани, Смоляри-Світязькі, Смоляри, Соснова, Соснівка, Смоличів тощо.

У топонімах відображені назви фруктових садів, якими багаті землі південно-західної частини регіону. Серед фруктових дерев переважають вишні, черешні, сливи, груші, яблуні, а серед ойконімів – назви Вишеньки, Вишнів, Вишнівка, Мала Яблунька, Велика Яблунька, Яблунівка, Грушів, Грушівка тощо.

Різноманітність тваринного світу області представлена у «фауністичних» топонімах: Велика Ведмежка, Вівчицьк, Вовчицьк, Віл, Ворона, Вужиськ, Дроздні, Жабка, Жабче, Журавець, Журавичі, Журавлине, Журавники, Заячиці, Заячівка, Звірів, Козин, Козлиничі, Козлів, Козовата, Козятин, Комарів, Комарове, Конище, Конюхи, Мала Ведмежка, Свинарин, Сокіл, Соколище, Солов'ї тощо.

Місцева топоніміка відобразила основні заняття та промисли місцевого населення (землеробство, бджільництво, рибальство), а також різні ремесла і торгівлю. Завдяки бджолоному промислу (бортництву) виникли назви таких сіл, як: Воцатин, Бортнів, Бортнове тощо. Миловаріння дало назви таким селам, як: Мильці, Миляновичі, Милятин. Інші промисли зафіксовані в назвах Кухарі, Текля, Тертки тощо.

Серед давніх промислів регіону була заготівля смоли і дьогтю. Смолу, котру добували зі старих соснових пнів, використовували для просмолювання човнів, канатів, рибальських неводів. Цей промисел

дав назви таким населеним пунктам області: Смолигів, Смолява, Смолярі, Смолярі-Світязькі.

Поширеними на цій території були поташні буди (підприємства) – розташовані в глухих лісах підприємства, що виготовляли з попелу поташ. Про це свідчать назви таких сіл, як Будище, Будки, Будники.

Залізна руда на Волині поверхневого походження, її родовища залягають на болотах, дні річок та озер. Видобували руду в невеликих печах-домницях. На місцезнаходження покладів болотної руди вказують назви таких сіл: Руда, Рудка, Рудка-Козинська, Рудка-Мишинська, Рудка-Червинська, Рудники, Рудня.

Розвитку скляної промисловості (гутництва) сприяла наявність необхідної сировини: піску, крейди, вапна, деревного вугілля, а також тугоплавкої глини (для печей). Гути закладалися завжди серед лісів. На сьогодні збереглися такі назви сіл: Гута, Стара Гута, Гута-Боровенська, Гута-Камінська, Гута-Лісівська.

Як бачимо, вплив географічного середовища на назви населених пунктів дуже значний. Топоніми є власними назвами окремих об'єктів, які мають цілком конкретні ознаки. До цих ознак належать особливості ландшафту, принцип заселення території, природні багатства та інші географічні особливості регіону.

РОЗДІЛ II

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ТА СТРУКТУРИ ОЙКОНІМІВ

2.1. Підходи до аналізу та структури ойконімів у філологічних дослідженнях

Науковці-філологи розглядають ойконіми (назви населених пунктів) у межах ономастики, а саме топоніміки. Основні підходи до аналізу ойконімів у філологічних дослідженнях такі:

1. Етимологічний підхід: дослідники аналізують походження ойконімів, з'ясовуючи їхні мовні корені. Наприклад, назви можуть походити:

- від власних імен (антропонімічні ойконіми): Костинці (від Костя), Якушів (від Якуш);

- від загальних назв, пов'язаних із природою або місцевістю: Заболоття (від болото), Гірне (від гора);

- від міфологічних або історичних назв: Пересопниця (пов'язане з літописною назвою), Троянів Городок (можливо, від легендарного Трояна).

2. Морфологічний аналіз. Філологи досліджують суфікси, префікси та словотворчі моделі ойконімів, визначаючи особливості їхнього формування. Наприклад:

- суфікси -ів, -ин (-инці) часто вказують на належність певній особі (Київ – Київці);

- форми множини (-и, -а, -ці) можуть свідчити про колективне позначення (Березини, Глинники).

3. Лінгвогеографічний підхід: ойконіми розглядають у контексті мовних діалектів, впливу інших мов, контактних зон. Наприклад, у назвах населених пунктів Волинській області помітні впливи польської, литовської, німецької мов (Залюти, Боратин).

4. Соціолінгвістичний та історичний підхід: філологи досліджують, як історичні події впливали на зміну назв (наприклад, радянська влада часто змінювала старі назви на ідеологічно марковані).

5. Фольклорно-міфологічний підхід: дослідники вивчають легенди та перекази, що пояснюють назви сіл. Наприклад, с. Щедрогір могло отримати назву від щедрих земель або багатого врожаю.

Отже, вчені-філологи, досліджуючи ойконіми з мовного погляду, звертають увагу на їхню етимологію, морфологічну будову та

семантику. Вони здійснюють етимологічний, морфологічний, семантичний аналіз, простежують фонетичні зміни. В ході етимологічного аналізу визначають походження слова (Заболоття – від «болото»), аналізують запозичення (Голендри – від німецьких колоністів-голландців). Морфологічний аналіз здійснюють за суфіксальними та префіксальними моделями (Луки – кореневе слово, Залужжя – похідне від луг»). Семантичний аналіз передбачає дослідження первісного значення (Щедрогір – родюча, щедра земля). Фонетичні зміни вказують на зміни назв (Якушів – Якуші).

У своїх дослідженнях науковці-філологи використовують такі джерела, методи, прийоми: порівняльно-історичний аналіз (порівняння з іншими мовами), аналіз писемних джерел (літописи, реєстри) та польові дослідження (записи діалектних варіантів).

2.2. Підходи до аналізу та структури ойконімів в історичних дослідженнях

В історичних дослідженнях ойконіми розглядаються через призму різних наукових підходів, які дозволяють простежити їхнє походження, трансформацію та зв'язок з історичними подіями.

1. Етимологічний та лінгвістичний аналіз: історики аналізують документи, де вперше згадуються назви поселень, порівнюють їх із аналогічними назвами в інших регіонах. Досліджуються:

- найдавніші згадки в літописах, грамотах, ревізіях (наприклад, Пересопниця в Іпатіївському літописі);
- зміни написання та форми назв у різні періоди (наприклад, Манев – Маневичі).

2. Адміністративно-територіальні зміни: ойконіми розглядають у контексті змін державної приналежності та адміністративного устрою. Наприклад:

- вплив князівських часів (назви, пов'язані з боярами, князями (Любарт, Острог);
- польсько-литовський період (поширення шляхетських, польських назв – Рівне, Камінь-Каширський);
- перейменування в радянський період (Зоряне замість старої назви Осотяне).

3. Топонімічний та географічний підхід: історики досліджують, як природні умови впливали на формування назв. Зокрема, це:

- назви, що походять від ландшафту: Піски-Річицькі (піщані ґрунти), Заболоття (біля боліт);

- назви, що утворилися від назв річок та водойм: Олика (від річки Оличь).

4. Антропонімічний підхід: пояснює походження назв населених пунктів від імен перших поселенців або власників земель. Наприклад:

- Якушів (від Якуша), Костинці (від Костя), Заіванове (від Івана).

5. Соціально-економічний фактор, коли назви відображають господарську діяльність:

- Бортнів (від бортництва – збирання меду диких бджіл);

- Мельники-Річицькі (від наявності млинів).

6. Фольклорні версії (легенди, перекази): історики аналізують оповідні тексти, записані від місцевого населення, які поєднують реальне і фантастичне. Наприклад:

- Щедрогір – «щедра гора», названа так завдяки родючості землі;

- Задолина – поселення в низовині.

7. Архівні та археологічні дослідження. Історики використовують:

- литовські метрики, ревізії XVI–XVIII століть;

- польські люстрації XVI–XVII століть;

- російські переписи XIX–XX століть;

- археологічні знахідки, що підтверджують вік поселення.

Історики розглядають ойконіми у зв'язку з історичними подіями, заселенням та адміністративними змінами. У дослідженнях враховують:

- перші згадки в документах (наприклад, Річиця, 1502 р. – перша згадка в актових книгах Великого князівства Литовського);

- зв'язок з історичними подіями: перейменування в радянські часи (Підріччя – Підгір'я у 1967 р.); міграційні процеси; переселення мешканців після воєн (Мельники-Річицькі – через заболочення);

- зміни адміністративного статусу – колись містечко, а тепер село (наприклад, Щедрогір).

Вчені-історики використовують у дослідженнях такі джерела, методи і прийоми: архівні дослідження (церковні книги, ревізії населення); порівняння картографічних матеріалів; усні джерела (спогади жителів).

2.3. Підходи до аналізу та структури ойконімів у географічних дослідженнях

У географії ойконіми розглядаються у кількох основних напрямках: географічний, топонімічний, картографічний, екологічний та демографічний.

1. Географо-топонімічний підхід: географи досліджують назви населених пунктів у контексті природного середовища. Основні чинники:

- ландшафтні особливості: назви, пов'язані з рельєфом (Підгір'я – біля пагорбів, Задolina – в долині);
- гідроніми в назвах: поселення біля водойм (Річиця – від річки, Піски-Річицькі – на піщаних берегах Прип'яті);
- флора та фауна: від назв рослин (Дубове, Березна Воля) або тварин (Видраниця – від видри).

2. Картографічний аспект: географи вивчають ойконіми шляхом дослідження історичних карт, що дозволяє простежити

- появу та зникнення поселень;
- зміни адміністративного підпорядкування;
- переміщення населених пунктів (наприклад, село Млинище, яке переселили через затоплення).

3. Екологічний підхід: дозволяє відстежити, як ойконіми відображають зміни в природному середовищі. Зокрема,

- назви, що вказують на заболоченість: Заболоття, Озірці;
- назви, що свідчать про вирубку лісів: Поліське, Луги;
- назви, пов'язані з природними катастрофами: зниклі або переселені села через заболочення або повені (Річиця біля Прип'яті).

4. Демографічно-історичний аналіз: показує, як ойконіми фіксують міграцію населення. При цьому враховуються такі фактори, як

- етнічний вплив: поселення, названі на честь інших народів (Немці, Литовеж);
- колонізація: німецькі, польські, єврейські колонії мали специфічні назви (Залізниця – поселення залізничників).

5. Функціональний підхід: дозволяє відстежити, як ойконіми відобразили господарську діяльність. Наприклад:

- Мельники-Річицькі – поселення мірошників;
- Бортнів – від давнього промислу бортництва.

Для дослідження ойконімів географи часто використовують картографічні методи, аналіз супутникових знімків та статистичні дані.

Географи розглядають ойконіми у зв'язку із природними умовами, розташуванням та екологією. Зміст таких досліджень визначають:

- природні чинники: назви від географічних особливостей (Замшани – від «мох», «замшіле болото»);
- гідронімічний вплив (Піски-Річицькі – село на піщаних ґрунтах біля річки);
- зв'язок із господарською діяльністю (Мельники-Річицькі – колись тут були водяні млини);
- картографічний аналіз (як змінювалися межі поселень, наприклад, Окачеве могло зміститися через зміну русла Прип'яті).

Під час дослідження вчені-географи використовують такі джерела, методи, прийоми: аналіз карт і супутникових знімків, геоінформаційні системи (ГІС) для відстеження змін ландшафту, польові дослідження (вимірювання, топографія).

Таблиця 2.1

Основні відмінності підходів

Наука	Основний аспект дослідження	Основні джерела, методи, прийоми
Філологія	Походження, структура, фонетика ойконіму	Етимологічний аналіз, порівняння діалектів, аналіз текстів
Історія	Перші згадки, адміністративні зміни, історичні події	Архівні документи, історичні карти, усні джерела
Географія	Зв'язок із ландшафтом, гідрологією, екологією	Картографія, ГІС, польові дослідження

Отже, кожна галузь науки використовує власні джерела, методи, прийоми наукових досліджень, що в сукупності дозволяє створити цілісну картину походження й розвитку ойконімів.

РОЗДІЛ III

ОЙКОНОМІКА ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ, ГЕОГРАФІЇ ТА ЛЕГЕНД

3.1. Волинська область

Волинська область як об'єкт адміністративно-територіального устрою України охоплює чотири укрупнені райони: Володимирський, Камінь-Каширський, Ковельський та Луцький. У структурі цих районів функціонують 54 територіальні громади, утворені в результаті адміністративно-територіальної реформи 2020 року. Ця реформа не лише оптимізувала систему місцевого самоврядування, а й безпосередньо вплинула на формування нової просторово-територіальної організації та сприйняття топонімічного ландшафту регіону (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Картохема Волинської області [46]

У межах області нараховується 12 міст, 21 селище та 1054 сільських населених пунктів. Така розгалужена мережа поселень відображає багатовікову історію заселення цієї території, внаслідок чого сформувався багатий і стратифікований ойконімічний пласт. Значна частина ойконімів області має давньослов'янське, балтське, а подекуди й германське або скандинавське походження, що вказує на міжетнічні контакти та політичні впливи різних історичних епох – від Київської Русі й до часів Речі Посполитої, Австро-Угорщини та Російської імперії.

Ойконіми регіону також віддзеркалюють географічні особливості місцевості (гідроніми, фітоніми, ороніми), антропоніми (імена, прізвища, назви родів), сакральні уявлення населення, а також соціально-економічні зміни, зокрема радянські перейменування та сучасні відновлення історичних назв. Реформа 2020 року активізувала процеси перосмислення локальної ідентичності, що також відбилося на фахових дискусіях щодо топонімічної спадщини краю.

Волинська область – один із наймальовничіших регіонів України, розташований на північному заході країни. Територія області знаходиться переважно в межах Волинської височини на півдні та Поліської низовини на півночі. Цей край – суміш лісів, боліт, озер і річок, що створює унікальний природний ландшафт (рис. 3.1).

Північна частина області – рівнинна, з великою кількістю торфовищ, боліт і заболочених луків. Тут простягається Поліська низовина – частина великого Полісся, де природа зберегла прадавню унікальність.

Південніше – Волинська височина: злегка підвищена хвиляста рівнина з пагорбами, давніми терасами та ярами. Саме на цих висотах виникали найдавніші поселення, оскільки пагорби захищали від розливів і давали гарний огляд.

Особливою родзинкою рельєфу є Камінь-Каширські горби та Любомльське пасмо – підвищення, сформовані льодовиковими процесами, де часто зустрічаються залишки давніх морен та еолових пісків.

Волинська область – земля великої кількості озер, найбільше з яких – Світязь, друге за глибиною в Україні (58,4 м). Його вода настільки прозора, що в сонячну погоду видно дно на глибині кількох метрів. Навколо Світязя є десятки інших озер: Пулемецьке, Луки, Острів'янське, Пісочне, Нечимне – усі вони мають не лише природну, а й культурну цінність, оповиті легендами й переказами.

Крім озер, область багата річками: Прип'ять, Стир, Турія, Луга, Західний Буг, Вижівка, Стохід – усі вони мають рівнинний характер, численні стариці, заболочені долини. Для давніх племен вони часто були основними шляхами для здійснення торгівлі, військових походів.

Волинська область – прикордонна область, що межує з Польщею та Білоруссю. Цей прикордонний статус історично робив її місцем зустрічі культур, релігій і традицій, але й ареною численних битв і колонізацій. Тут проходили шляхи зі Сходу на Захід, з Балтії в Чорне море.

На території області збереглося чимало пам'яток археології, історії та природи, серед яких – Зимненський монастир, Луцький замок, городища, могильники, кургани, стародавні церкви.

Цей край завжди був природною твердинею, де перехрещувалися культури різних народів. Тут збереглися численні етноніми, ойконіми й топоніми, що вказують на тісний зв'язок назв поселень із лісами, ріками, болотами, звірами та птахами. Саме природа часто диктувала людям назви для майбутніх сіл і міст.

3.1.1. Зниклі села Волинської області: тіні на мапі пам'яті

Зниклі села Волинської області – це не просто порожні ділянки на мапі, а голоси минулого, які варто чути і пам'ятати.

Одним із таких сіл є Крем'яне, що колись належало до Локачинського району. У 2000 році його офіційно виключили з переліку населених пунктів. Місцеві згадували, як непримітно й болісно село «розчинилось» – без війни і пожеж, лише через тиху еміграцію та адміністративну байдужість.

Подібна доля спіткала Ольшани на Поліссі. Колись зелене і квітуче, село потрапило до списку «неперспективних» у радянську добу. Людей переселяли до більших сіл, будинки розбирали, а назва залишилась хіба що на пожовклих картах і в переказах старожилів.

На півночі, серед лісів Камінь-Каширського району, згасла Грива. Тут природа взяла гору над людиною – болота, важкодоступність, відсутність інфраструктури змусили мешканців залишити домівки. Сьогодні на місці села – лише хащі й сліди колишньої вулиці, зарослої папороттю.

Серед зниклих є й Дубники, доля яких залишається нез'ясованою. Архіви мовчать, а в пам'яті старожилів це село залишило надто скупі спогади: «Там, де річка Петрушка гнулася між вербами, стояли дві хати і школа...».

А ще – Риловиця, невелике село, яке зникло без гучних заяв чи газетних заголовків. Можливо, воно загубилося у вітрах реорганізації або стало жертвою зміни русла річки, що підмило береги й долі?

Таких сіл в області – щонайменше шістнадцять. У кожного своя тиха трагедія, своя незавершена пісня. Назви, які більше не озвучують у щоденних зведеннях, але які зберігає земля, вода і народна пам'ять.

Сучасна демографічна ситуація області свідчить про небезпеку можливого зникнення ряду інших сільських населених пунктів із карти області. Унікальні ойконіми – своєрідні носії історичної пам'яті, місцевої географії та культури – опиняються під загрозою зникнення разом із останніми жителями.

Такі села як Скабарівщина, Броніславівка та Октавин уже сьогодні не мають постійного населення, перетворившись на формально існуючі, але де-факто мертві пункти. Їхні назви, які зберігають у собі мовні та культурні нашарування кількох століть, ризикують зникнути назавжди.

Згідно з офіційними даними на 2019 рік у багатьох інших селах Волинської області також зафіксовано критично низьку чисельність населення: Красnodуб'я – 3 особи, Красний Бір – 1 особа, Чорний Ліс – 2 особи, Кладнів – 4 особи, Нова Воля – 5 осіб, Серебряниця – 5 осіб, Під'язівні – 6 осіб, Надрічне – 6 осіб, Гевин – 6 осіб, Маруся – 8 осіб, Усичівські Будки – 8 осіб, Калинівка – 10 осіб, Косиці – 11 осіб, Сваловичі – 12 осіб, Житані – 12 осіб (табл. 3.1).

Більшість із цих топонімів є зразками локальної ойконімії, що виникла в результаті природно-географічного, антропонімічного або історичного впливу. Так, назва Красnodуб'я вказує на природний компонент – «червоні дуби», Чорний Ліс – на густу темну лісисту місцевість, Серебряниця може мати сакральне або навіть міфологізоване походження, пов'язане з назвою металу чи легендами про срібло.

Із втратою таких сіл втрачається не лише територія – стирається пласт місцевої історії, фольклору, діалектів, традицій та навіть особливостей ментальності. Зникнення ойконіма – це не лише географічний, але й культурно-лінгвістичний колапс.

З огляду на це, надзвичайно важливо не лише документувати назви та історію малонаселених пунктів, а й осмислювати їх у ширшому культурному та демографічному контексті. Адже з кожним зниклим селом область втрачає частину своєї багатовікової ідентичності.

Таблиця 3.1

Села Волинської області з критично малою чисельністю населення, на 2019 рік

№	Назва села	Кількість населення	Тип ойконіма (орієнтовно)	Можлива етимологія
1	Скабарівщина	0	антропонімічний	від імені або прізвища Скабар, Скабаревич
2	Броніславівка	0	антропонімічний	від імені Броніслав
3	Октавин	0	антропонімічний	від імені латинського походження Octavianus
4	Краснодуб'я	3	флористичний	«красний дуб» – красива діброва
5	Красний Бір	1	флористичний	червоний ліс, можливо, через колір кори чи листя
6	Чорний Ліс	2	географічний	густий, темний лісовий масив
7	Кладнів	4	антропонімічний	можливо, від прізвища або слова «клад»
8	Нова Воля	5	ідеологічний/ абстрактний	нова громада, новий початок
9	Серебряниця	5	метафоричний/ міфологічний	від «срібло» або легенд про срібні джерела
10	Під'язівні	6	географічний	місцевість поблизу яру або узвишся
11	Надрічне	6	географічний	розташування при річці
12	Гевин	6	антропонімічний	від особового імені або роду
13	Маруся	8	антропонімічний	від жіночого імені або прізвища
14	Усичівські Будки	8	топографічний	будки поблизу Усичів
15	Калинівка	10	флористичний	місцевість із калиною
16	Косиці	11	антропонімічний	від прізвища Косиця або гідроніма
17	Сваловичі	12	топографічний	від «село над Свалівкою» чи урочища
18	Житані	12	антропонімічний	від особового імені Житан

Станом на 2019 рік серед 1054 сільських населених пунктів Волинської області спостерігається чітка тенденція до депопуляції значної частини сільської мережі. Зокрема, у 10 селах зареєстровано менш як 20 осіб, у 18 селах – до 50 осіб, ще в 59 селах – до 100 мешканців, у 60 селах – до 150 осіб, а в 34 селах – до 200 осіб. Така статистика свідчить про наявність великої кількості малонаселених або демографічно вразливих поселень, які в умовах відсутності позитивної

міграційної динаміки можуть у перспективі опинитися на межі зникнення з офіційної карти адміністративно-територіального устрою області.

3.1.2. Легенди і перекази Волинської області: неписана історія

Волинська земля – не лише географічна територія з густою мережею сіл, міст і природних об'єктів, а й культурно-міфологічний простір, у якому кожне поселення, кожен пагорб, ліс чи озеро зберігає власну історію, закарбовану у фольклорі. Легенди, що передавалися з покоління в покоління, стали не лише відображенням світогляду та уявлень волинян про навколишній світ, а й невід'ємною частиною ойконімічної картини регіону. У багатьох селах походження назв пов'язується саме з переказами, легендами чи містичними історіями. Подекуди це спроба пояснити незвичну топографію, подекуди – спосіб зберегти пам'ять про давні події, а іноді – просто голос землі, що промовляє через слово.

У цьому підрозділі подано вибрані легенди і перекази, що найяскравіше ілюструють взаємозв'язок між ландшафтом і народною уявою. У наступних підрозділах кожне село буде розглянуте окремо, з урахуванням як історичних фактів, так і локальних легенд та переказів, що формують символічну мапу Волинської області.

Озеро Світязь – сльоза прадавнього міста

Колись давно, ще в ті часи, коли над Волинською землею не літали орли, а лише срібні хмари ковзали небесами, на місці нинішнього озера Світязь стояло місто. Гордий замок здіймався над рівниною, а куполи храмів сяяли золотом у вранішньому сонці. Люди там жили мирно й чесно, допоки не прийшла біда – на край напала ворожа орда.

Зброї було замало, та дух у людей – сильний. Та коли вони зрозуміли, що захиститися неможливо, звернулися до небес: молили Бога про диво, про порятунок.

І сталося те, що стало легендою: земля здригнулася, небо затьмарилося, і місто разом із жителями опустилося в глибину. На його місці з'явилася вода – глибока, темна, мов пам'ять. Так постало озеро Світязь.

Кажуть старі, що в тиху ніч, коли місяць освітлює плесо, можна почути тихий передзвін церковних дзвонів – голос затопленого храму. А хто має щире серце, той може побачити тінь юної княжни, що бродить берегом та шукає своє зникле місто.

Назва Волині – від ріки, що більше не тече

Є ще одна легенда, про саму землю Волинську, про те, як вона дістала своє ім'я. Давні часи, темні і сиві, згадуються в ній, коли племена волинян тільки осідали на цих родючих рівнинах.

На тих теренах протікала невеличка, але священна річка – Волинь. Її води були чисті й теплі, а береги – затишні. Саме біля неї виникло перше поселення, що згодом стало містом Волинь. Люди любили свою ріку, як матір: щодня приходили до неї за водою, молилися біля її берегів, хрестили дітей у її водах.

Кажуть, коли тут зросло місто й люди почали забувати старі обряди, ріка потроху зникла, як і її ім'я. Але назва залишилася. Вона пішла далі у віки, відлунюючи в назвах земель, сіл, народів. Так уся ця частина України стала Волинню.

І хоч річка Волинь нині майже втрачена для мап, вона живе в назві цієї гідної землі – як корінь, що живить дерево пам'яті.

Данило і Луцьк – меч і корона над Стиром

Коли Волинню ходили князі, мечі били об щити, а дзвони відлунювали в річках, тоді над Стиром стояв Луцьк – гордий, неприступний, величний. Кажуть, що саме князь Данило Галицький облюблював це місце, заклав тут нові мури й збудував замок, аби боронити рідну землю від навали.

Кажуть, коли він уперше піднявся на високий пагорб над рікою і оглянув околиці, то побачив перед собою землю, де зійшлися краса з могутністю. «Тут буде твердиня мого народу», – промовив князь. Так і стало. Постав Луцький замок, що й досі, мов кам'яний старець, стоїть над містом і зберігає його спокій.

Уночі, коли хмари пливуть над вежами замку, можна почути, як вітри шепочуть про князя, що ходив цими стінами, тримаючи руку на мечі, й молився в каплиці за мир для Волині. Його дух і досі живе тут, у кожному камені, у кожній зірці, що з'являється над Луцьком.

Світязянка – донька озера

У ті давні часи, коли місто Світязь щезло у воді, не всі жителі зникли разом із ним. Кажуть, наймолодшу княжу доньку Бог перетворив на чарівну дівчину-озеро – Світязянку. Її волосся – хвилі, очі – глибокі, як дно, а голос – спів жайворонка і тривога гусей перед дощем.

Світязянка не знає старіння. Вона виходить на берег тільки вночі, коли тиша ховає світ. Вона бродить між соснами, заглядає у вікна хат, де сплять щасливі діти, і молиться, аби над Волинню завжди був спокій.

І якщо побачите в озері дивну квітку – не зривайте. Це знак Світязянки. Хто торкнеться її з чистим серцем, того оберігатиме вода. А хто прийде з лихим – у того душа залишиться у воді.

Княжа гора – серце предківського заповіту

У центрі Волинського Полісся є місце, що зветься Княжа гора. Стоїть вона самотою серед лісів і боліт, як сторож давнини. Кажуть, ще за язичницьких часів тут палали жертвні вогні і сходилися волхви, щоб звертатись до неба.

Згодом на горі з'явився перший храм. І саме тут, у найтемнішу ніч, молився юний князь, якого переслідували вороги. Він звернувся до неба: «Якщо врятуєш – тут стоятиме святиня вічна». Ворог не знайшов князя, а на ранок над горою стояв дивний світ – ніби самі небеса зійшли на землю. І постав храм, збудований з дерева, яке не гниє.

Кажуть, уночі, коли над горою в'ється туман, можна побачити силуети стародавніх лицарів, які охороняють тишу. А в серці гори спочиває камінь із написом – мовляв, доки стоятиме ця гора, буде стояти й дух Волині.

Острівна церква – дзвони над водою

На одному з волинських озер є маленький острів. Колись тут стояла церква, побудована втікачами від утисків – селянами, які хотіли служити Богові в тиші й свободі. І впродовж багатьох років цей храм був місцем, куди не діставалась зрада, де сповіді ховались у пелюстках латаття.

Але одного разу прийшла буря. Небо почорніло, а вода піднялась так високо, що змила храм. Люди казали: це за гріхи однієї душі, яка принесла у святе місце ненависть.

Та не зникла церква повністю. Кажуть, кожного року, в день її затоплення, над плесом чути дзвони. Вони лунають так чисто, що навіть чайки замовкають.

І якщо хтось вірить щиро, то у водяному відображенні може побачити силует храму – таємну надію, яку вода не змогла втопити.

Святе джерело у Боровому – сльоза святої

У селі Борове, що затишно лежить серед соснових лісів, є джерело, вода з якого не зникає навіть у найбільшу спеку. Місцеві кажуть: це не просто джерело – це сльоза святої дівчини, яку колись змусили покинути коханого й піти в монастир.

Її серце було чисте, але глибоко поранене. Вона щодня приходила до лісу і молилась під дубом. Там і впала її остання сльоза, а з неї й почалося джерело.

Вода там цілюща. Люди приходять лікувати очі, серце, душу. І навіть птахи облітають це місце обережно, бо знають, що там тече не просто вода, а пам'ять і кохання.

Храм на болоті – Божий знак для сміливих

Десь поміж луками й непрохідними болотистими місцинами стоїть храм, до якого веде вузьенька стежка. Його ніхто не будує і не ремонтує, та він не руйнується. Люди кажуть: він явився сам.

Колись на цьому місці загубився мандрівник. Уже змирився з тим, що загине, аж раптом перед ним на болоті спалахнуло світло. Йшов на нього і вийшов до храму. Там його врятували. А коли повернувся з людьми, щоб подякувати, храму вже не було. Лиш одна ікона стояла на камені, а довкола – свіже джерело.

Цю ікону поставили в сільській церкві, і з того часу жодна буря її не торкалась. Кажуть: той, хто йде з чистою душею, знайде той храм. А хто з брехнею – лишиться блукати болотом.

3.2. Володимирський район

Район створено відповідно до постанови Верховної Ради України № 807-IX від 17 липня 2020 року [30], (Додаток А).

Володимирський район розташований у південно-західній частині Волинської області, на прикордонній смузі з Республікою Польща, та охоплює території, що в історичному контексті були заселені дулібо-волинськими племенами. Уздовж його західної межі проходить річка Західний Буг, яка виконує функцію природного кордону.

Район є осередком значної кількості історико-культурних пам'яток, серед яких особливу цінність мають пам'ятки давньоруського періоду, зокрема, Успенський собор XII століття в місті Володимир, а також визначні осередки православної духовності: Святогірський Успенський Зимненський та Низкиницький монастирі. До об'єктів історичної спадщини також належать садиби-музеї видатного історика В'ячеслава Липинського та композитора Ігоря Стравінського.

Центром адміністративного управління району є місто Володимир. Територія району охоплює площу 2558 км², а чисельність населення, за статистичними даними, перевищує 174 тисячі осіб.

Адміністративно-територіальна структура району включає 201 населений пункт, які об'єднані в 11 територіальних громад: Володимирську, Нововолинську, Устилузьку міські; Іваничівську та Локачинську селищні; Зимнівську, Оваднівську, Литовезьку, Павлівську, Поромівську та Затурцівську сільські громади (рис. 3.2).

Володимирський район розташований на заході Волинської області, у межах Західного Полісся та Волинської височини. Це земля переходу між лісами й луками, пагорбами й річковими долинами. Вона одночасно відкрита просторам і захована в затишку давніх урочищ.

Тут пагорби плавно переходять у річки – Західний Буг, Лугу, Стир і Турію, що течуть поміж лісів і полів. Озера, як-от Лісне, Луківське та Вишківське, прикрашають долини, а болота, зокрема Великі Луки, ховають у собі сліди тисячоліть.

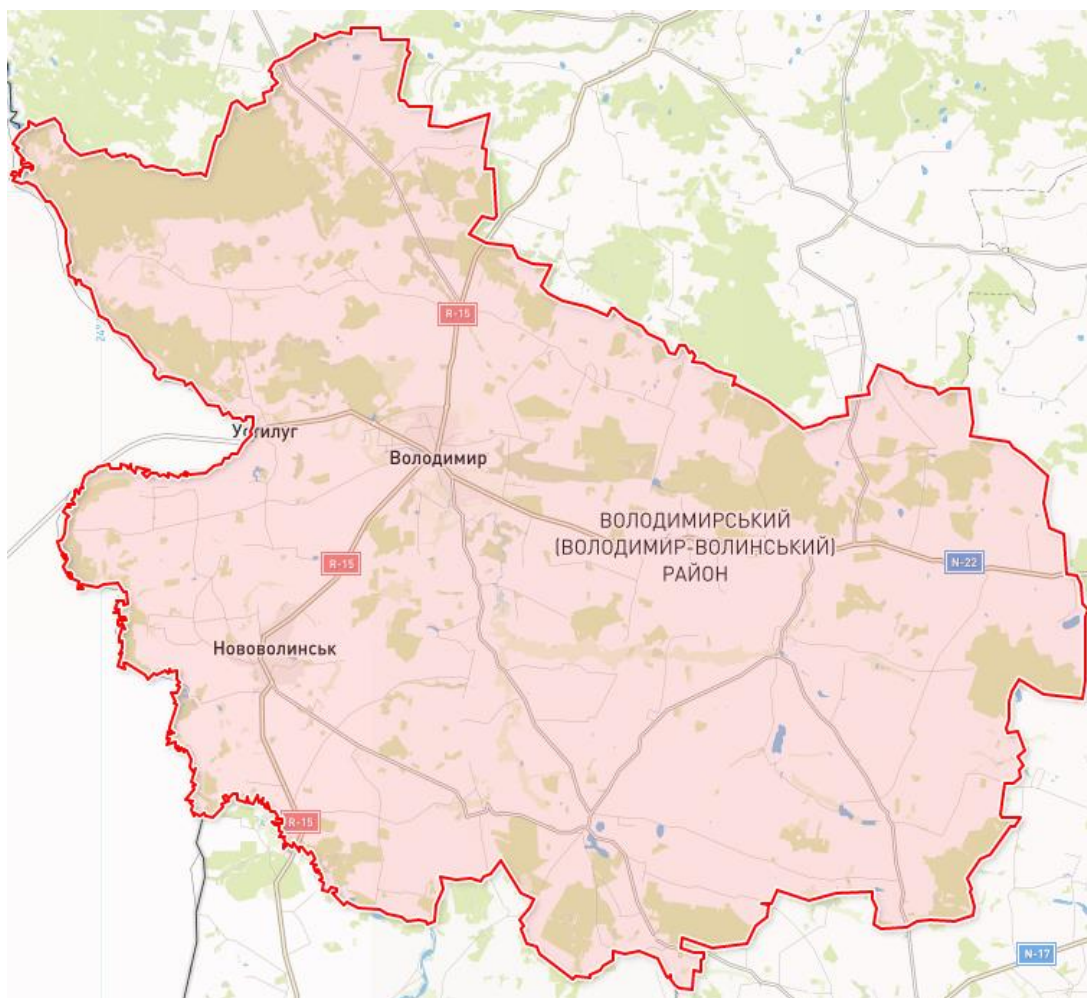

Рис. 3.2. Картосхема Володимирського району [46]

Ґрунти переважно сірі лісові, торфово-болотні, багаті на органіку – звідси й багатство рослинного світу: чорниці, морошка, брусниця. Ліси складаються з сосни, дуба, граба, іноді з домішкою берези чи ялини. Тут живуть лосі, косулі, зайці, рись, борсук і безліч птахів. Район межує з Польщею, тож має не лише природний, а й стратегічний характер.

Володимирський район не лише багатий на історико-культурну спадщину, а й вирізняється унікальними природними об'єктами, місцями з незвичайною історією, релігійними святинами, легендами і переказами, що передаються з покоління в покоління. Ці «цікавинки» формують неповторний образ краю, в якому переплітаються міфологічне, духовне і побутове.

Місто Володимир – один із найдавніших в Україні. Перша писемна згадка датується 988 роком. Місто було важливим політичним і духовним центром Володимиро-Волинського князівства.

Зимненський монастир – місце особливої благодаті. За легендою, заснований у X столітті за наказом княгині Ольги після її повернення з Візантії. Святиня відіграє важливу роль у православній традиції регіону.

Музей-садиба В'ячеслава Липинського в Затурцях – місце, де зберігається пам'ять про видатного мислителя, історика та ідеолога українського консерватизму.

Залізнична станція Іваничі – символ перетину культур. Через неї пролягав важливий шлях, який поєднував Волинський регіон із центральною Україною та Польщею.

Легенда про «чорну королеву» з Низкинич. За переказами, одна з черниць Низкиницького монастиря мала надприродні здібності – й досі її дух нібито охороняє монастирські підземелля.

Найзахідніше село України – Смідин, яке розташоване поблизу польського кордону і є символом географічної прикордонності та культурного діалогу.

У районі збереглися давні назви поселень і річок, зокрема, Турійськ, Низкиничі, Бубнів, кожна з яких має цікаве етимологічне підґрунтя.

Володимирський край – це регіон, де історія буквально зростається з географією. І саме тут народжуються легенди. У селах району побутують перекази про підземні ходи, «мовчазні озера», камені, що плачуть, і дуби, яким понад тисячу років.

Легенда про «Чорну королеву» з Низкинич

У самому серці Волині, в селі Низкиничі, що розкинулося на березі тихоплинної річки Луги, височіє Низкиницький Святопреображенський монастир – осередок духовності, тиші й таємниць. І хоча його кам'яні мури зберігають пам'ять про реальні історичні постаті, зокрема, фундатора монастиря князя Івана Чарторийського, та найбільше захоплення серед мешканців навколишніх сіл і дослідників волинського фольклору викликає загадкова постать так званої «чорної королеви».

За легендою, в далекі часи, коли монастир ще тільки набирав сили, тут оселилася черниця на ім'я Домініка. Вона походила з роду дрібної шляхти, однак її вирізняла виняткова краса, сувора вдача і

незвична схильність до потаємного знання. Люди подейкували, що до постригу Домініка вивчала старовинні латинські трактати, зналася на лікарських травах і часто розмовляла сама з собою – нібито зверталася до «невидимого».

У монастирі Домініка вела усамітнене життя. Вона ночами зникала у печерах під храмом, а вдень часто спостерігала за небом чи сиділа на камені серед лісу, з якого відкривалася панорама Волинської височини. Її страхались інші черниці, але й шанували: жодна хвороба не була їй таємницею, жодне лихо не ставало несподіванкою.

З часом пішов поголос, що Домініка – «чорна королева»: вона володіє чарами, має доступ до потойбіччя і охороняє монастир не тільки молитвою, а й древньою магією. Подейкували навіть, що її предки походили з балтійських жриць, і саме вона відродила древнє волинське мистецтво «мовчазних обрядів» – коли магічні формули передаються не вголос, а поглядом, рухом, символом.

Після смерті Домініки черниці поховали її в монастирських підземеллях, накривши могилу чорним вишитим покровом. Але незабаром почалися дива: вночі в крипті з'являлось тремтливє світло, двері скрипіли самі по собі, а з глибини підземель хтось ніби шепотів псалми. Селяни почали приходити до монастиря, щоби попросити «чорну королеву» про зцілення або захист від зурочення. Люди клали на її могилу польові квіти, чорні стрічки та червоні намистини.

Згідно з переказами, дух Домініки досі охороняє монастир. Коли над регіоном нависає загроза – війна, епідемія, пожежа, – біля монастирської брами з'являється жінка в чорному вбранні, з обличчям, прихованим під каптуром. Вона стоїть нерухомо і дивиться на обрій, ніби стримує невидимє лихо.

Місцеві жителі кажуть: «Мовчить чорна королева – спокій у краю. Заговорить – чекай змін». І хоча історики вважають цю легенду лише частиною фольклорного спадку, в тиші низкиницьких стін і сьогодні відчувається подих вічності, де легенда і реальність зливаються в одне ціле.

Легенда про зачарований дзвін із Зимного

У Зимнівському монастирі, над річкою Лугою, тривалий час зберігалася старовинна монастирська реліквія – великий дзвін, відлитий ще за часів княгині Ольги. Люди казали, що голос дзвону було

чути навіть у Литовежі, а іноді й на іншому березі Бугу. Але найбільша загадка – його зникнення.

Коли на Волинський край почастішали напади ворогів, монахині замурували дзвін у печерах під монастирем. Утім, один чернець, за старими переказами, зрадив таємницю, і вороги прийшли за дзвоном. Але не судилося їм оволодіти ним: щойно вони ступили в печери – земля загуділа, камені обвалилися, а сам дзвін зник. Відтоді його ніхто не бачив, проте у великі свята люди з околиць стверджують: глибокої ночі чути, як із-під землі долинає гул – наче дзвін кличе до молитви.

Кажуть, що коли Волинь знову стане духовним осердям, дзвін сам вирине з-під землі, а його голос об'єднає всі храми стародавньої Русі.

Легенда про волинську Мавку з урочища Маруся

У лісовому урочищі неподалік від села Микуличі, що нині – частина Володимирського району, з давніх-давен боялися ночувати подорожні. Особливо – біля озерця, що ховалося серед вільшини. Тут, казали, мешкала мавка – не зла, але дуже сумна істота. Її звали Марусею.

За переказами, вона була дочкою панича й селянки. Батько покинув її матір, а дівчина втопилась у тому самому озері. Відтоді кожної весни, коли цвітуть вишні, у тумані над озером з'являється біла постать з розпущеним волоссям. Марусю можна побачити тільки тоді, коли в душі людини щира туга або нездійснене кохання.

Але мавка не шкодить, а, навпаки, оберігає ліс. Якщо хтось хоче зрубати старе дерево або зневажливо ставиться до природи – мавка з'являється у сні, плаче і просить не чіпати «своїх дітей». Хто дослухається – того чекає удача. Хто ж сміється – довго не затримується в цих краях...

3.2.1. Володимир-Волинська територіальна громада

Громада утворена відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 708-р шляхом об'єднання Володимир-Волинської міської ради та Зарічанської і Ласківської сільських рад Володимирського району [30] (рис. 3.3).

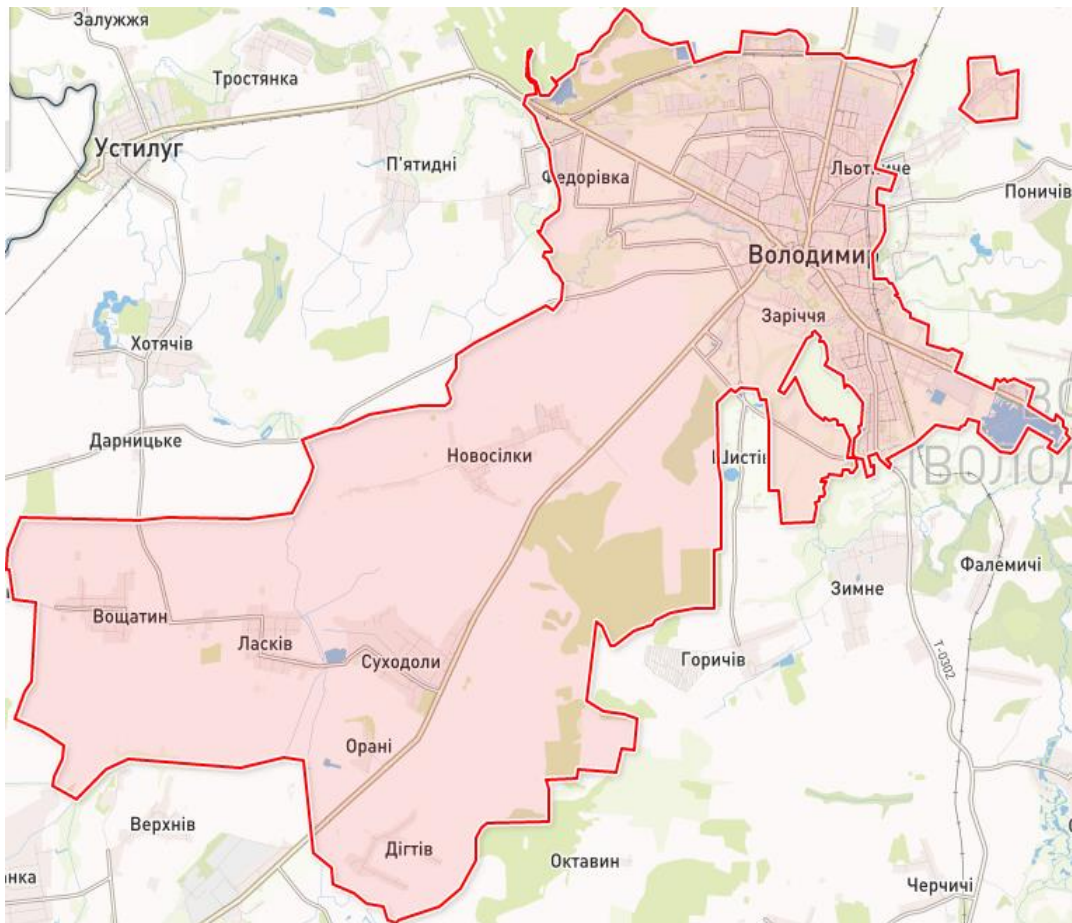
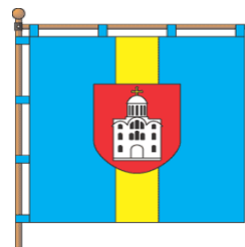

Рис. 3.3. Картосхема Володимир-Волинської територіальної громади [46]

До складу громади входять: місто Володимир та 8 сіл: Вощатин, Дігтів, Заріччя, Ласків, Новосілки, Орані, Суходоли та Федорівка (рис. 3.3).

місто Володимир (Володимир- Волинський)

Перша писемна згадка про місто Володимир датується 988 роком. Це одне з найдавніших міст України, засноване за часів правління князя Володимира Великого. У різні періоди Володимир був важливим політичним, культурним та релігійним центром.

Місто Володимир розташоване на правому березі річки Луги, на схилах Волинської височини, у природній зоні мішаних лісів. Через південно-східну частину міста протікає права притока Луги – річка Риловича. Володимир є частиною історико-культурного регіону Волинь.

Назва «Володимир» безпосередньо пов'язана з князем Володимиром Великим, який, за літописами, заклав місто як фортецю для захисту західних кордонів Київської Русі.

Існують також інші тлумачення назви: від староукраїнського «володіти миром» (володар, миротворець) та від особового імені Володимир, що означає «той, хто володіє світом» [19].

Легенда про князя Володимира

Кажуть, що місто Володимир отримало не лише ім'я князя, а й його благословення – просто з неба.

Це було в часи, коли Великий князь Володимир, хреститель Русі, йшов із військом на західні землі. Коли ступив він на високий пагорб над Лугою, його охопила невимовна тривога. Хмари затягнули небо, здійнявся вітер, а воїни занепокоїлися. Тоді князь став на коліна і промовив: «Господи, вкажи мені місце, де збудувати місто хресту й мечу». І раптом з неба впала зірка – яскрава, мов сонце, і зупинилась над старим дубом.

Там і заклав він город. І назвав його своїм іменем – Володимир.

Пізніше, біля того дуба, збудували першу дерев'яну церкву, а коли дуб упав від старості, під його корінням виявили підземне

джерело. Люди вірять, що вода з того джерела зцілює душу й тіло, але знайти його можуть лише ті, хто прийшов із чистими думками.

Легенда про підземну церкву

У центрі Володимира, під сучасними вулицями, ховаються старовинні підземелля, що ведуть від кафедрального собору Успіння Богородиці до замку. За переказами, у темних ходах зберігається таємна підземна церква, закладена ще в домонгольські часи. Церква, яку ніхто не бачив, але про яку пам'ятають усі.

Коли в місто прийшли загарбники, ченці вирішили заховати святині – стародавні ікони, мощі святих, прикрашене золотом Євангеліє. Вони сховали їх у крипті під храмом і замурували вхід. Останній чернець, на ім'я Іларіон, залишився охороняти святиню. З того часу його дух блукає підземеллями.

Місцеві краєзнавці кажуть: якщо в туманний ранок іти повз собор, можна почути легкий спів – псалми, що линуть із землі. А ті, хто пробував віднайти вхід, або поверталися, нічого не пам'ятаючи, або хворіли на дивні хвороби. Кажуть, чернець Іларіон пильнує: святиня має з'явитися тільки тоді, коли у Володимирі настане духовне пробудження.

Таким чином, назва міста Володимир походить від імені князя Володимира. Місто відігравало важливу роль у політичному та релігійному житті регіону.

село Воцятин

Перша писемна згадка про село Воцятин датована 1577 роком. Воно має давнє походження та входило до складу історичного регіону Волинь.

Місцевість характеризується родючими ґрунтами, лісами та невеликими річками, що сприяло розвитку сільського господарства.

Назва «Воцятин», імовірно, походить від стародавнього слова «воцяти», що означає «покривати воском». Це слово пов'язане із процесом виробництва воску із бджолиних вуликів або з його

використанням для різних господарських потреб [19]. У давнину бджільництво було важливою частиною сільського господарства, тому часто села отримували назви, пов'язані з цією діяльністю. Можливо, село Воцатин розташовувалося в місцевості, де було багато бджолярів або де активно займалися виробництвом воску, що також могло бути основною господарською діяльністю місцевих жителів.

Назва може вказувати не лише на процес воскування, але й на осілий ремісничий або торговий центр, де цей продукт активно виготовляли. В деяких випадках такі топоніми утворюються від назви ремесла, яке стало основним у певному селі.

Топографічна версія назви села була пов'язана з іншими особливостями місцевості, наприклад, із ландшафтними чи природними умовами, що сприяли розвитку бджільництва. Назва «Воцатин» може вказувати на місце, де росли дерева, квіти чи інші рослини, важливі для збору меду та виробництва воску.

Також назва могла виникнути від імені чи прізвиська першого поселенця (наприклад, Воцата, Воцан).

Згідно із дослідженнями В. Кихтюк, село віддавна належало до відомого на Волині Загорівського монастиря. Назва походить від того, що навколо села росло дуже багато верб. Дикі бджоли в цих деревах робили дупла і відкладали багато дикого меду, який називався вощина. Звідси й назва села [19].

Місцеві мешканці стверджують, що назва села походить від слова «вощани», що означає «стільники, наповнені медом».

Топоніми, на кшталт Воцатин, зустрічаються і в інших регіонах України, особливо в лісистих або сільськогосподарських районах, де була розвинена діяльність з виробництва меду або воску. Інші села мають назви, що відображають аналогічні ремесла або природні ресурси, як-от Медвин або Пасічна.

Легенда про дочку лісу та козацький мед

Колись на місці сучасного села Воцатин, серед густих дубових лісів, де співали солов'ї та туманами дихала земля, жив старий бортник на ім'я Дем'ян. Він тримав пасіки просто в дуплах дерев і знався на травах і бджолах. Люди казали: то не звичайний чоловік, а нащадок волхвів, бо міг говорити з природою.

У Дем'яна була донька Воца – красуня, в якої волосся блищало, мов сонце на воді, а голос звучав, мов пісня жайворонка. Хлопці з усіх

кутків краю приходили свататися, але вона чекала козака, якого колись урятувала від поляків, винісши зраненого з болота. Звали його Остап. Вони поклялися про вірність під старим вуликом, де жила найперша бджолина мати.

Та ось трапилася війна. Остапа покликали знову до війська, але перед тим, як піти, він подарував Вощі золотий медальйон із гравіюванням бджоли. Дівчина чекала рік, другий, третій... А коли дізналася, що його полонили й повезли на північ, подалася шукати.

Минуло багато років. Дем'ян помер, залишивши пасіку. А на місці, де колись стояла його хата, оселилися люди. Вони казали, що земля тут «вощена»: жирна, пахне медом, а в повітрі літає тихий дзвін, ніби бджола співає молитву. Так і з'явилася назва – Воцятин, від імені дівчини, що злилася з легендою, або ж від старовинного слова «вощина» – медова основа життя.

А ще подейкують: щороку на свято Маковея біля старого дуба у Воцятині можна побачити тінь дівчини в білому, яка тримає в руках золотий медальйон. Якщо вона з'явиться, то рік буде багатий на мед, добро і любов.

Таким чином, назва села Воцятин може бути пов'язана із бджільництвом, географічними особливостями або особовим іменем. Воцятин є типовим прикладом топоніма, що виник завдяки специфічній господарській діяльності місцевих жителів, зокрема виробництва воску, тому відображає тісний зв'язок людей із природними ресурсами та ремеслами.

село Дігтів

Перша писемна згадка про село Дігтів датована 1583 роком [86].

Село Дігтів розташоване на берегах річки Гнидої, або Студенки. Місцевість характеризується лісовими масивами, річками та родючими землями, що сприяло розвитку сільського господарства.

Найімовірніше, назва села Дігтів походить від слова «дігтяр», яке в староукраїнській мові означало людину, яка виготовляла дьоготь –

смолу, яку використовували для різних господарських потреб, зокрема для обробки дерева, а також для медичних і побутових цілей [23].

Дігтяр – це ремісник, який виготовляв дьоготь (тверду смолу), яку добували з деревних порід, зазвичай із сосни або хвойних дерев. Тому назва села могла бути пов'язана з діяльністю або ремеслом його мешканців, що виготовляли дьоготь.

Назва могла мати географічне походження: село Дігтів розташоване в місцевості, де були поширені природні ресурси для виробництва дьогтю або де цей процес був дуже розвинений. Таким чином, село могло отримати свою назву через поширене в цьому районі ремесло, пов'язане з дьогтем.

Оскільки в деяких варіантах може бути зафіксовано слово «діг», яке в давньоруській мові мало значення «копати» або «виривати яму», є ймовірність, що це слово використовувалося в значенні викопування або видобутку чогось із землі. Назва могла вказувати на місце, де люди добували якісь ресурси, наприклад, глину або інші корисні копалини.

Дігтів – типовий приклад топоніма, що має господарське походження і, ймовірно, вказує на діяльність місцевих жителів, пов'язану з виготовленням дьогтю або іншими ремеслами, що мали велике значення в економіці цього регіону.

Легенда про прокляття коваля і святий хрест

Давним-давно, коли ще землі Волині вкривали дикі ліси та непрохідні болота, на місці теперішнього села Дігтів стояла кузня. Кажуть, її викував сам нечистий, а працював у ній мандрівний коваль на ім'я Терешко. Був він чоловіком похмурим, сильним і мав одну особливість – не боявся вогню. Усе, що кував, виходило міцним, як скеля, але кожен, хто купував у нього серп чи підкову, невдовзі опинявся в біді.

Люди почали подейкувати, що коваль продав душу темним силам, аби мати силу над вогнем і залізом. Одного разу до нього прийшов юнак із найближчого хутора – простий пастух, що захотів мати меч, бо наснився йому сон: мовляв, стане він захисником своєї землі. Коваль зробив йому зброю, але вдарив по ній тричі проклятим молотом і прошепотів: «Якщо ти не захистиш свою землю, то вона поглине тебе».

Юнак загинув наступного ж року під час нападу шляхетського загону, що грабував навколишні села. І з того часу на місці кузні почала

провалюватися земля. Люди казали, що там з'явилася «діра в землю», «провалля», яке забирає всіх, хто шукає там щось собі на щастя.

Пройшли роки. Люди згадували ті місця як «Дігтів» – від слова «дігтитися», тобто провалюватися, западати, або ж від «дігтів» – назви темного, клейкого ґрунту, що вилазив із землі в болотах. Інші ж вірять: це був знак, що тут було прокляте ковальське місце, а назва села походить від слова «дігті» – символу гріха й очищення.

Та згодом прийшли монахи, поставили хрест на тому місці, де була кузня, і збудували капличку. Відтоді земля перестала «провалюватися», а село стало мирним, хліборобським. Але й досі місцеві старі люди розповідають, що вночі біля старого перехрестя можна почути стукіт молота – то, кажуть, Терешко кує для своїх темних боржників...

Таким чином, село Дігтів має давню історію та цікаву топоніміку. Його назва, ймовірно, пов'язана з виробництвом дьогтю або особовими іменами.

село Заріччя

Перша згадка про село датована серединою X століття [86]. Це свідчить про його давнє походження, ще за часів Київської Русі. Село могло бути важливим поселенням на шляху торгових або військових маршрутів.

Село Заріччя розташоване на лівому березі річки Луги. Мальовничі ландшафти, родючі ґрунти та близькість до води сприяли розвитку землеробства, рибальства та торгівлі. Через село, ймовірно, проходили важливі шляхи, які з'єднували Володимир з іншими поселеннями регіону.

Назва села Заріччя є типовим топонімом, що походить від географічної особливості місцевості, а саме від розташування села щодо річки або водного об'єкта.

Географічне походження назви Заріччя складається з двох частин: «за» (що означає «по той бік» або «за межами») і «річчя» (від

слова «річка»). Таким чином, Заріччя можна трактувати як «місце, що розташоване за річкою» або «по той бік річки». Така назва вказує на те, що село знаходиться на іншому березі річки або на території, яку омиває річка чи водний потік.

У багатьох випадках, коли село мало таку назву, воно справді розташовувалося поблизу важливої водної артерії, що могла служити природною межею чи основним ресурсом для місцевих жителів. Вода завжди була важливою для розвитку сільських поселень, тому річка або потік могли відігравати вирішальну роль у визначенні місця для заснування села.

Легенда про мовчазну річку і пророчий камінь

Кажуть, що там, де сьогодні лежить мальовниче село Заріччя, колись було не поселення, а широкий прохід між двома водами. Дві річки – одна стрімка й гучна, інша тиха, але глибока – зливались під схилами пагорбів. Люди називали те місце «міжріччям» або «за річками», бо саме через води потрібно було перебратися, щоби дістатися цієї землі.

У ті часи, як каже переказ, мешкали тут лише мандрівні рибалки та відлюдники. Одного разу з'явився серед них чоловік у білому, старий і мовчазний. Він нічого не просив, лише довго стояв біля великого каменя, що лежав у тіні старої верби на березі. Одного вечора він заговорив: «Прийде день, коли ця тиха земля заховає в собі багато голосів. І з'явиться село за рікою, що зберігатиме пам'ять про неї навіть тоді, коли люди її забудуть».

Після того старий зник, а камінь, біля якого він стояв, почав світитися в місячному світлі. Його прозвали «пророчим каменем». Місцеві вірили: якщо доторкнутися до нього чистим серцем, то можна дізнатися свою долю. А якщо зі злим наміром – річка забере тебе.

Минали роки. Люди почали селитися «за річкою», бо там земля була родючою, а джерельна вода – солодкою. Так і з'явилося село, яке отримало назву Заріччя – як пам'ять про його розташування і як нагадування про старого провидця.

Кажуть, камінь і досі ще лежить у лісі, недалеко від старої заплави. Він заріс мохом і вже не світиться, та іноді, в найтихішу ніч на Купала, можна почути, як хтось каже старим голосом: «Пам'ятай землю за рікою, бо вона пам'ятає тебе...».

Таким чином, назва села Заріччя свідчить про природне розташування поселення.

село Ласків

Перша писемна згадка про село Ласків датована 1545 роком. У дослідженнях О. Цинкаловського зазначено, що Ласків виник після села Красносілки [34].

Село Ласків розташоване серед мальовничих волинських краєвидів, у місцевості, сприятливій для ведення сільського господарства. Поблизу могли проходити важливі торговельні шляхи, що з'єднували різні населені пункти Волині.

Назва села Ласків має цікаве походження і може бути пов'язана з різними аспектами, зокрема з географічними, господарськими або людськими чинниками.

Одна із найбільш імовірних версій походження назви Ласків указує на її зв'язок із особистим іменем або прізвищем [23]. Ласків може походити від староукраїнського імені Ласко (або Ласка), що означає «ласкавий», «добрий», «милосердний». Це ім'я міг мати перший засновник або власник села. Не виключено також, що місцеві жителі вирізнялися особливою м'якістю, доброзичливістю та приємністю, що й дало назву їхньому поселенню.

Такі топоніми часто виникали в середньовіччі, коли населені пункти отримували назви на честь їхніх засновників або характерних рис мешканців.

Крім того, прикметник «ласкавий» міг також використовуватися в значенні «м'який», «приємний» стосовно природніх умов. Тож село могло отримати назву через особливості свого розташування, сприятливі природні умови.

Назва села також може мати зв'язок із місцевими легендами або переказами, що пов'язують її із важливими історичними подіями чи особами. Як згадують місцеві старожили, назва села походить від слова «ласкавий»: мовляв, саме з ласки пана Оранського, який виділив землю

і ліс для селян, село почало відбудовуватися після того, як його спалили татари [34].

Легенда про землю, де живе прощення

Колись давно, коли ліси Волині ще були непролазні й повні звірини, на місці сучасного села Ласків ріс густий дубовий бір. Його оточували струмки, що були настільки прозорими, що в них, за переказами, можна було побачити не лише своє відображення, а й душу.

У серці того лісу стояла стара дерев'яна капличка. Місцеві боялися туди ходити, бо вірили: там ночами молиться дух жінки, яка за життя зрадила свою родину, а тепер шукає прощення. Кажуть, що її голос долинав із лісу, як тиха пісня, що просила пробачення в усього світу.

Одного дня до цього краю прибився поранений козак. Його переслідували вороги, а серце його було сповнене болу через утрату побратимів і коханої. Він шукав місце, де можна забути лють і знайти спокій.

Ночуючи в лісі, він почув ніжний голос і пішов за ним. Дійшов до каплички. Побачив не духа, а білу постать, яка мовчки подала йому воду і приклала до ран трави. Коли він прокинувся зранку, навколо була тиша, а каплички не стало. Але на серці стало легко, неначе хтось вибачив йому весь біль і гнів.

Козак залишився тут жити, побудував хату, а коли в нього народився перший син, то назвав його Ласком. З часом землю навколо почали називати Ласків – на честь ласки і прощення, яке відчув чоловік у лісі.

І досі старші люди кажуть: хто заходить до Ласкова з чистим серцем – відчує спокій, а хто несе образу – той або примириться, або піде геть.

Таким чином, назва села Ласків може походити від слів «ласка» або «ласкавий», що вказує на гостинність місцевих жителів або природну красу місцевості.

село Новосілки

Перша писемна згадка про село Новосілки датована 1570 роком [86].

Село розташоване серед мальовничої природи, поблизу лісів, що сприяло розвитку сільського господарства та ремесел. Завдяки своєму вигідному розташуванню село могло бути частиною торговельних шляхів або місцем для переселення людей з інших регіонів.

Назва села Новосілки є досить поширеним топонімом в Україні та має очевидне значення, пов'язане з історією заселення територій. Село, ймовірно, отримало свою назву внаслідок певного етапу освоєння земель, коли на місці старих поселень або на нових територіях з'явилися нові хати (оселі).

Назва Новосілки походить від слів «новий» і «село» (у зменшувально-лагідній формі – «сілки») [23]. Це вказує на те, що село виникло як нове поселення, створене або після переселення людей з іншого місця, або після заселення раніше незайнятих земель.

Така назва могла бути надана через те, що село відокремилася від старішого поселення, ставши новою частиною громади або через активний процес колонізації нових територій, характерний для історичного розвитку українських земель.

У періоди війн, нападів або природних катаклізмів жителі старих поселень часто змушені були переселятися на нові місця. У такому випадку нове поселення нерідко отримувало назву Новосілки, щоб підкреслити початок нового етапу життя мешканців.

У деяких випадках села з подібними назвами виникали внаслідок розширення вже існуючих поселень. Частина жителів могла переходити на нові землі (наприклад, для створення нових господарств), тому новий населений пункт отримував назву Новосілки.

Легенда про хліб з чистої землі

У сиву давнину ця земля стояла пустою – лише рівнина, вкрита диким полином і ковилою, а над нею – безмежне небо. Люди оминали цю місцину, вважаючи її мертвою землею: нічого не росло, худоба не

затримувалась, а мандрівники чули дивні голоси, ніби хтось плакав серед ночі.

Та одного року прийшов на ці землі чоловік. Він був утікачем – тікав від війни, від втрати, від самого себе. Звали його Микита. Він не боявся голосів, бо мав біль у серці, біль, гірший за привиди. І коли ліг на землю від втоми, йому наснився дивний сон.

Уві сні з'явилася жінка в білому, з вінком із польових квітів. Вона торкнулася його плеча й сказала: «Це не мертва земля. Вона просто чекає на чисту працю і щире слово. Збудуй тут дім, і вона тобі віддячить».

Микита прокинувся і почав працювати. Розорав перші борозни, посіяв жито. І – диво! – жито зійшло густе, високе, золоте. Потім з'явилися інші люди – такі самі втікачі, шукачі нового життя, втомлені, але з надією в серці. Вони побудували хати, клуні, каплицю.

Село назвали Новосілки – на честь нового початку, нової оселі, нового життя. Кажали: «Хто втратив дім – знайде тут новий». А земля, що довго мовчала, заговорила через хліб, колискові та спів жайворонків.

І досі місцеві вірять: якщо посіяти зерно з добрим наміром, то воно вродить краще саме тут, у Новосілках.

Таким чином, назва села Новосілки відображає характерні процеси того часу: заселення нових територій, відбудову після воєн або природних катастроф.

село Орані

Перша писемна згадка про село Орані датована 1545 роком [86]. Це період, коли в регіоні активно розвивалися поселення, підпорядковані магнатським володінням Речі Посполитої.

Село Орані розташоване поблизу річки Студиниці, що відігравала важливу роль у житті місцевих жителів. Близькість до водойми сприяла розвитку рибальства та сільського господарства. Родючі землі й вигідне розташування могли стати причиною активного заселення цих територій ще в давнину.

Назву села Орані можна пов'язати з давніми господарськими практиками, природними особливостями або соціально-історичними умовами.

Назва Орані, найімовірніше, походить від слова «орати», що вказує на сільськогосподарську діяльність, зокрема обробіток землі [23]. Такі топоніми часто виникали на територіях, де освоювали нові землі для рільництва. У середньовічній Україні оранка була основним заняттям селян, тому поселення могло отримати назву від слова, яке описує основну працю місцевих мешканців.

Назва села могла відображати процес освоєння раніше незайманих земель, що тоді активно проводився. Слово «Орані» могло означати «щойно розорані землі», тобто територію, яка раніше не використовувалася для землеробства.

Слово «орати» також може символізувати місцевість із родючими ґрунтами, які були зручними для обробітку. У такому випадку назва підкреслювала б природну придатність місцевості для сільського господарства.

У XVI столітті активно заселялися нові території внаслідок адміністративних реформ чи в результаті колонізації земель великими феодалами. Село могло отримати назву Орані на честь новозаснованих угідь.

За іншою версією, землі села належали братам Оранським. Звідси й назва села – Орані [34].

Легенда про прокляту землю

Давно це було, коли лісові хащі Волині були ще густими-прегустими, а річки повноводими. На землях, де нині знаходиться село Орані, вирувала справжня боротьба між добром і злом.

В одному із старовинних сіл жила дівчина на ім'я Оля, яка була відома своєю красою і добрим серцем. Вона часто допомагала односельцям – лікувала хворих, годувала голодних, – тому всі любили її. Сім'я дівчини була не дуже заможною, проте мала все необхідне для життя: землю, худобу та добру вдачу.

Одного дня до села прийшов незнайомець, який видавав себе за мандрівного лікаря. Його звали Артемій. Він одразу привернув увагу Олі. Чоловік обіцяв лікувати людей і навіть пророкував, що це місце стане багатим, якщо люди будуть виконувати його поради. Дівчина

довірилася незнайомцю, а село невдовзі стало процвітати. Однак обіцянки й успіхи чоловіка не викликали довіри місцевих мешканців.

Артемій часто просив Олю виконати якісь забаганки. Одного разу він зажадав, аби дівчина вночі, при повному місяці, піднятися на пагорб, де ріс святий дуб, що був символом благополуччя села. Оля беззастережно виконала його наказ і поцілувала священне дерево.

Того ж вечора на село впала темна хмара. І сталося велике лихо: дуб засох, а разом з ним почали вмирати всі поля та ліси навколо. Люди почали хворіти, а худоба гинула. Село швидко занепало, а сам Артемій зник.

Місцеві старці розповідали, що це була помста чорної магії, а поцілунок Олі прокляв ці землі. Охоплена почуттям провини дівчина залишила село, пообіцявши більше не ступати на цю землю.

Місцеві розповідають, що з часом ця земля знову почала родити, але прокляття не зникло безслідно: вночі при повні люди чують голос Олі, яка блукає, шукаючи прощення за свій учинок. Досі в Орані в найтемніші ночі можна побачити примарні обриси старого дуба, який колись був символом села, та відчути холодне дихання давнього прокляття.

Таким чином, назва села Орані, ймовірно, пов'язана із розорюванням земель, а близькість до річки Студиниці сприяла розвитку господарства та поселення загалом. Враховуючи те, що землі належали братам Оранським, свою назву село могло отримати від їхнього прізвища.

село Суходоли

Перша писемна згадка про село Суходоли датована 1570 роком [86].

Село Суходоли розташоване на правому березі річки Студянка. Близькість до річки сприяла розвитку сільського господарства, рибальства та ремесел. Можливо, в давнину тут були багаті ліси, що давали матеріал для будівництва та побутових потреб.

Назва села Суходоли має виразне географічне походження, пов'язане з природними умовами місцевості [23]. Цей топонім відображає ландшафтні або кліматичні особливості регіону.

Назва Суходоли походить від слів «сухий» та «дол» (долина), що буквально означає «сухі долини». Це може вказувати на те, що село розташоване в місцевості, де долини або рівнини були сухими, тобто без значних водних ресурсів, таких як річки, озера чи болота. У Волинському регіоні, багатому на водойми, така назва могла підкреслювати контраст із навколишньою місцевістю.

Назва може свідчити про місцеві ґрунти, які швидко пересихали, або про посушливий характер певних періодів року, коли територія втрачала вологу. Це могло впливати на розвиток землеробства і господарську діяльність що, ймовірно, мало велике значення для громади.

У XVI столітті заселення нових територій часто супроводжувалося наданням назв, що відображали умови життя та господарювання місцевих жителів. Назва Суходоли могла підкреслювати труднощі, з якими стикалися поселенці через нестачу води, або, навпаки, зручність для життя завдяки відсутності заболоченості.

Легенда про загублене озеро

У давнину на місці сучасного села Суходоли було велике та глибоке озеро, яке було улюбленим місцем риболовлі та відпочинку місцевих жителів. Вода в ньому була така чиста, що можна було бачити кожен камінь на дні. Озеро вважалося чарівним – казали, що в ньому ховаються дивовижні риби, що можуть виконати будь-яке бажання того, хто їх спіймає.

Легенда розповідає, що багато століть тому в Суходолах жив старий рибалка на ім'я Дмитро. Він був дуже мудрий і знав багато стародавніх легенд. Дмитро підкреслював, що озеро не лише годувало людей, але й володіє надзвичайною силою. Вночі, коли всі селяни спали, він часто ходив до озера й помічав, як на його поверхні загоряються світлячки, а вода починає хвилюватися, ніби хтось торкається її зсередини.

Попри свою мудрість, рибалка не міг здогадатися, що озеро приховує в собі страшну таємницю. Та коли він став старим і немічним, то врешті наважився спитати у води про її нічний неспокій. Несподівано

перед ним з'явився дух озера – величезна темна постать, що виростала із дна води.

«Ти хочеш дізнатися мою таємницю?» – запитав дух і розповів про страшну історію цього місця. Виявляється, колись давно, коли ці землі ще були безлюдними, велика стихійна сила вдарила по озеру. Озеро стало настільки глибоким, що поглинуло все навколо, а на дні утворилося ціле підземне царство із чудовиськами. Тому щоразу, коли настає темінь, зазвичай спокійна поверхня води починає хвилюватися від того, що чудовиська на дні озера прокидаються.

Проте дух озера пообіцяв рибалці, що він не відкриє своєї таємниці людям, адже, як тільки розкриється правда, це місце загине назавжди.

З того часу Дмитро зберігав таємницю озера. Але відтоді він ніколи не залишався вночі біля води. З часом на місці колишнього озера з'явилося суходільне село, а його мешканці, не знаючи про давні страшні таємниці, поступово забули про водойму. З кожним роком вода в озері відходила, а потім воно повністю висохло, залишивши глибоку пустелю.

До цього часу в Суходолах кажуть, що на місці стародавнього озера залишається жити невидима сила, яка спостерігає за тими, хто намагається виявити заново зникле озеро. Деякі старожили вірять, що в тих місцях, де земля ще зберегла сліди колишнього озера, досі живуть якісь таємничі істоти, які час від часу нагадують про себе звуками з-під землі.

Легенда про озеро, що зникло, залишається загадкою Суходолів і передається з покоління в покоління, нагадуючи про те, як природа може зберігати таємниці, навіть коли їх немає.

Таким чином, назва села Суходоли, ймовірно, пов'язана з особливостями місцевого ландшафту.

село Федорівка

Перша писемна згадка про село Федорівка датована 1289 роком [86]. Це свідчить про те, що село існувало ще в часи Галицько-

Волинського князівства, коли Волинь була важливим економічним і культурним центром.

Село Федорівка розташоване на правому березі річки Луга, яка відігравала важливу роль у житті мешканців – слугувала джерелом води, засобом транспорту та місцем для рибальства. Вигідне розташування сприяло розвитку господарства та торгівлі, особливо в період Київської Русі та пізніше.

Назва села має антропонімічне походження, що було типовим для середньовічного періоду, коли поселення називали на честь засновників, власників чи впливових осіб.

Назва Федорівка утворена від власного імені Федір (Феодор), що має грецьке походження і означає «Божий дар» [23]. Такі назви часто давали селам, які були засновані або належали людині з цим іменем. Ім'я Федір було поширеним у Київській Русі, особливо серед бояр, князів і церковних діячів.

Село могло отримати назву на честь його засновника, землевласника чи першого поселенця з іменем Федір.

Назва також могла відображати зв'язок села із феодальними володіннями, які належали представнику родини з іменем Федір.

У XIII столітті Волинь була важливою частиною Галицько-Волинського князівства. Назва Федорівка могла виникнути в період адміністративно-територіального впорядкування земель, коли поселення отримували назви, пов'язані із впливовими особами.

У 1289 році Волинське князівство переживало період активної розбудови після татаро-монгольської навали. Можливо, село заснував представник місцевої знаті на відновлених чи новоосвоєних територіях.

Федір міг бути боярином чи дружинником, якому були надані ці землі як нагорода за службу князю.

У середньовічній Україні поширеною практикою було називати поселення на честь святих чи церковних діячів. Святі з іменем Феодор (наприклад, святий Феодор Тирон чи святий Феодор Стратилат) були популярними в християнській традиції того часу, тому село могло отримати назву на їхню честь, особливо якщо в ньому була церква, присвячена одному з них.

Легенда про історію імені

Згідно з легендою, Федір був вояком, який у пошуках нових земель і можливостей для свого роду натрапив на ці незаселені землі,

оточені лісами і річками. Він вирішив заснувати тут своє поселення, оскільки місце було надзвичайно родючим і багатим на природні ресурси. Федір вважав, що це місце обрано самою долею, адже його плем'я завжди мало тісний зв'язок з природою і землею.

Легенда стверджує, що Федір, вирішивши оселитися в цьому місці, звернувся до місцевих духів лісу та води з молитвою, щоб вони допомогли йому в його починаннях і дозволили поселитися на цих землях. Духи почули його молитву та вказали місце, де мав бути збудований його майбутній дім.

Починаючи з того часу, на цьому місці почали будуватися перші хати, а люди, що прийшли разом із Федором, почали заселяти село. Невдовзі, коли село стало відоме в навколишніх землях своєю гостинністю і заможністю, люди почали називати його на честь засновника – Федорівка.

Через кілька років після заснування села на ці землі прийшов потужний ворог, який прагнув захопити територію, що належали Федорові. Вороги намагалися здолати село, але на допомогу прийшли духи лісу та річки, які захистили землю. Вони підняли сильний вітер, що відбив усі атаки ворога. Навіть річка, яка протікала поблизу, змінила своє русло, затопивши всі ворожі шляхи. Це стало символом того, що село Федорівка було під захистом сил природи, які не дозволяли нікому порушувати його спокій.

І хоча село пережило безліч труднощів за свою історію, воно завжди залишалося вірним своєму імені, яке стало символом сили та стійкості. І навіть сьогодні, багато століть потому, мешканці села пам'ятають історію імені, що стало не лише його назвою, а й уособленням багатовікової боротьби за свою землю.

Таким чином, назва села Федорівка пов'язана з іменем Федір, що могло належати засновнику поселення або монаху.

3.2.2. Затурцівська територіальна громада

Утворена згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 708-р у складі Війницької, Затурцівської, Зубильненської, Кисилінської, Озютичівської, Холопичівської та Шельвівської сільських рад Локачинського району [30], (рис. 3.4).

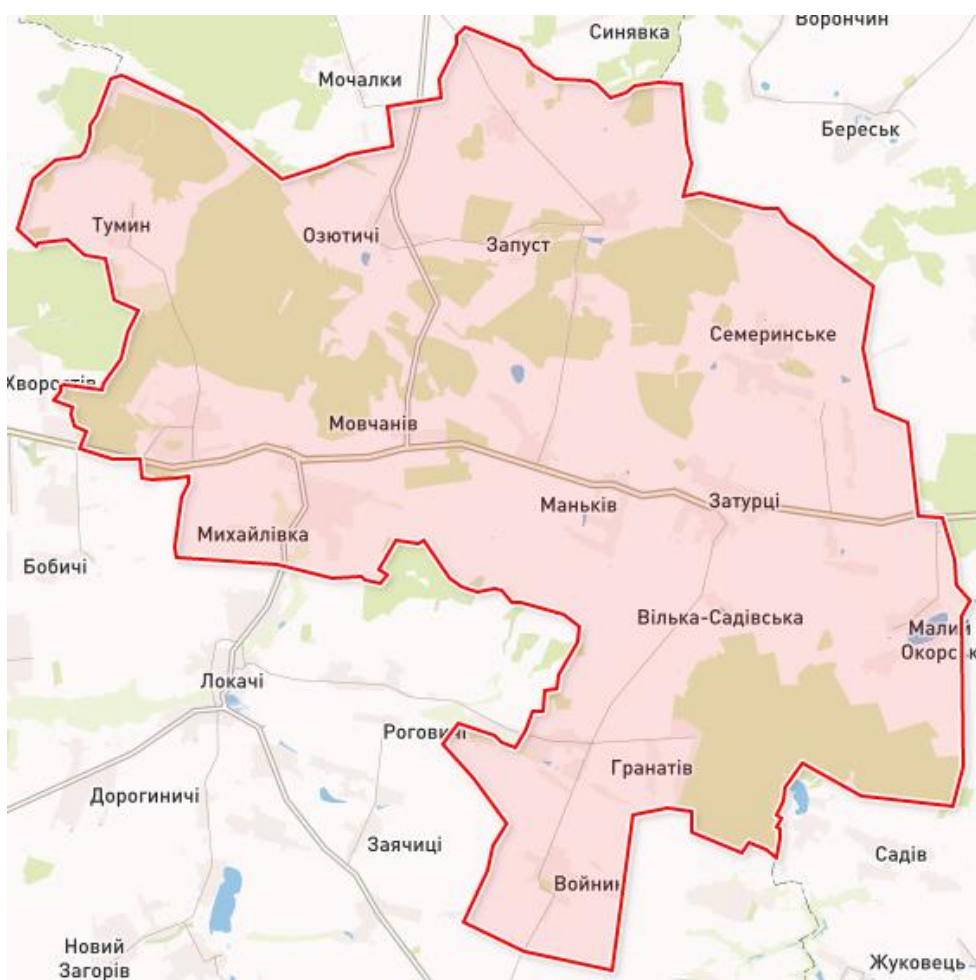
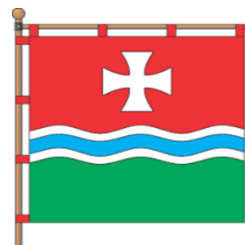

Рис. 3.4. Картосхема Затурцівської територіальної громади
[46]

До складу громади входять 26 сіл: Великий Окорськ, Війниця, Вілька-Садівська, Войнин, Гранатів, Губин, Журавець, Запуст, Затурці, Зубильне, Квасовиця, Кисилин, Малий Окорськ, Маньків, Михайлівка, Мовчанів, Озютичі, Павловичі, Садівські Дубини, Семеринське, Сірнички, Твердині, Тумин, Холопичі, Шельвів та Юнівка (рис. 3.4).

село Затурці

Перша писемна згадка про село Затурці датована XIII століттям [86]. У документах XVI століття воно значиться як власність шляхтича Б. Затурецького.

Завдяки багатим водним ресурсам та родючим землям місцеві мешканці здавна займалися сільським господарством, рибальством і тваринництвом. У селі знаходяться природні пам'ятки: Затурцівські джерела – природні джерела чистої питної води та витік річки Турія – місце, де бере початок одна з найбільших річок Західної Волині.

Географічна версія назви походить від місця розташування села «за Турією», тобто за витоків річки Турії, яка бере свій початок неподалік.

Гідронімічна версія назви може бути пов'язана з річкою Турія, яка, згідно з давніми переказами, мала важливе значення для місцевих жителів.

Історична версія назви, можливо, походить від старовинного слова тур, яке означало «дикий бик». У давнину ці місця були вкриті лісами, де водилися тури.

Легенда про невідомого засновника та таємниче місце

Легенда про село Затурці переносить нас у XIII століття, в часи, коли землі Волині були покриті густими лісами, а простори заповнювали лише вільні поселенці, що вирушали на пошуки нових територій для проживання. Згідно з цією легендою, село Затурці було

засноване таємничим воїном на ім'я Тур, що в своїх мандрах натрапив на цей острівець землі серед лісів та заболоченої місцевості.

Тур був одним із тих, хто мав рідну землю, але війни та постійна загроза з боку ворогів змусили його шукати нові простори для свого народу. Легенда стверджує, що він, переслідуючи ворогів, випадково опинився на цих землях, що були оточені величезними болотами, озерами та річками.

Відпочивши і обдивившись місце, Тур зрозумів, що це ідеальний притулок, де можна почати нове життя. Він вирішив заснувати на цьому місці поселення та часто молився до духів лісу і води, щоб вони благословили його. Одної ночі після його молитви на поверхні місцевих озер з'явилася таємнича сива роса, немов благословення духів природи. Після цього Тур почав розбудовувати село, обравши місце для поселення, що було відокремлене від інших поселень.

Легенда також пояснює назву Затурці словами самого засновника, який нібито після молитовного вечора сказав своїм людям: «Тут ви будете «за Туром», під оберегом та захистом», – маючи на увазі себе як воїна-захисника.

Місцеві мешканці досі зберігають пам'ять про засновника села, котрий не зламався під тягарем випробувань і для якого цей край став рідною землею. Дотепер старожили розповідають, що в місцевому лісі можна почути голоси духів, які закликають до поваги й шанування тієї землі, що її колись вибрав Тур.

З часом історія про заснування Затурців злилася з іншими, не менш таємничими переказами про давніх поселян, але назва «Затурці» залишилася.

Таким чином, назва села Затурці, ймовірно, пов'язана з річкою Турія, яка бере початок у цих краях або з іменем його першозасновника Тура. Село багате природними ресурсами, серед яких Затурцівські джерела та витік Турії.

село Великий Окорськ

Перша писемна згадка про село Великий Окорськ датована 1545 роком [86].

Населений пункт розташований на південний захід від обласного центру. Через село протікає річка Серна, що є важливим природним ресурсом для місцевих жителів, забезпечуючи їх водою, а також надаючи можливості для рибальства та сільського господарства.

Назва села, ймовірно, походить від стародавнього слова «окір», що вказує на місце для обробки або переробки чогось, наприклад, для обробки землі чи води [23]. Слово «великий» указує на значний розмір поселення порівняно з іншими населеними пунктами того часу.

Існує також теорія, що слово «окір» могло стосуватися певного виду господарства або родового гнізда. Тож «Великий Окорськ» може означати поселення, яке стало значним центром обробки землі або місцем великої родини.

Легенда про загадковий осередок давніх традицій

Легенда про село Великий Окорськ переносить нас у далекий 1545 рік, коли ці землі ще не були мало освоєними. Окорськ – одне з найстаріших поселень Волинського краю. Свою історію воно веде від середини XVI століття, коли на цих землях почали осідати нові роди, а численні племена поступово об'єднувалися у великі громади. За легендою, село було засноване одним із найбільших родів Волинської землі, що вигнали своїх ворогів із лісових масивів на заході та побудували тут новий осередок.

Згідно з народними переказами, основною особливістю Великого Окорська був його зв'язок із природними стихіями та стародавніми віруваннями. Місце для поселення було вибрано не випадково: з одного боку, село знаходилося на великій рівнині, що забезпечувала родючі землі для сільського господарства, а з іншого – поруч протікала річка, яка мала особливу енергетику, що давала людям здоров'я і силу. Природа тут, за повір'ям, була благословенна, і багато хто вірив, що саме цей клатик землі приносить удачу.

Що стосується назви «Окорськ», то вона, за легендою, походить від слова «окір» – так місцеві жителі називали стародавній обряд очищення. Під час весняних свят, коли річка була повноводою, люди збиралися на березі і очищалися від усіх бід та нещасть, занурюючись у воду. У ряді стародавніх легенд згадується й інша інтерпретація: Окорськ був названий на честь одного з вождів, що мав титул «окор», очолював це поселення і став його першим правителем.

Перші жителі Великого Окорська були справжніми майстрами ремесел, землеробства та мисливства. Вони майстерно вправлялися в обробці шкіри, виробництві кераміки, а також у ремеслах, пов'язаних із виготовленням знарядь праці. Люди шанували свого вождя Окора, який, за переказами, навчив їх поважати природу та розуміти звірів.

Особливу роль у житті давніх мешканців села відігравала річка, яка протікала поблизу. Згідно з легендою, кожен, хто перетне цю річку в особливий день на початку весни, отримає від духів води надзвичайну силу – як фізичну, так і духовну. Завдяки цьому село стало відоме своїми зціленнями: багато мандрівників та воїнів, проходячи через цю землю, зупинялися тут на відпочинок, брали участь у священних обрядах і отримували зцілення від різних недуг.

До наших днів дійшло лише кілька переказів про життя жителів Великого Окорська, однак усі вони об'єднані спільною думкою: село було не просто місцем проживання, а й місцем, де люди розуміли справжнє значення єдності з природою.

Сьогодні Великий Окорськ залишається символом гармонії людини з природою, втіленням мудрості предків. Сучасні його відвідувачі відчувають на собі вплив таємничої сили, яка досі зберігається в річках і лісах цього чудового краю.

Таким чином, назва села Великий Окорськ, імовірно, пов'язана з певним видом господарювання або стародавнім обрядом очищення.

село Війниця **(Уймиця Павловицька, Уймиця, Воймиця)**

У 1542 році фіксується перша писемна згадка про село, яке тоді мало назву Уймиця Павловицька. До 1797 року, село називалося Уймиця, в 1800 році з'явився варіант Воймиця, а з 1921 року воно отримало свою сучасну форму – Війниця [86].

Село розташоване біля лісового масиву, що є важливою особливістю цієї місцевості. Лісові угіддя могли бути не тільки природними бар'єрами, а й ресурсом для розвитку сільського господарства та ремесел.

Зміна назви відображає історичні перетворення та етапи розвитку села, можливі впливи різних мовних традицій та адміністративних поділів. Назва «Уймиця» може бути пов'язана зі словом «уймити», що означає «взяти під контроль», або «упорядкувати», що могло вказувати на період колонізації або освоєння земель [23].

Назва села пройшла кілька етапів змін, що може бути пов'язано з різними соціально-політичними обставинами і адміністративними реформами.

Уймиця – ймовірно, походить від давньоруського кореня і пов'язана з типом поселення або його географічними особливостями.

Воймиця – можливо, зміна назви пов'язана із польським або російським впливом.

Війниця – назва, що стала офіційною і зберігається до сьогодні.

Назва Війниця може бути пов'язана з певними характеристиками місцевості або зі специфічними видами діяльності, якими займалися її перші жителі. Слово «війниця» може походити від слова «вій», що означає військо чи воїн. Вона могла бути пов'язана з поселенням, яке виконувало певні оборонні функції або виконувало якусь роль у забезпеченні безпеки.

Найімовірніше, що сучасна назва села Війниця походить від річки Війниця, на якій воно розташоване.

Легенда про загадку стародавніх часів

Село Війниця, що в стародавні часи відоме як Уймиця Павловицька, Уймиця чи Воймиця, розташоване в серці Волинського краю, а його історія сягає ще 1542 року. За переказами, це село було засноване на перехресті шляхів, що з'єднували Волинь з іншими регіонами. Вік села та його стратегічне розташування визначили не лише його господарське значення, але й зумовили появу численних легенд, які й сьогодні відомі серед місцевих старожилів.

Одна із найвідоміших легенд про Війницю розповідає про її засновника – благородного воїна на ім'я Уйм, який, за словами старожилів, походив з роду древніх князів. За часів, коли на Волині йшли війни між різними племенами, Уйм прославився своїм стратегічним мисленням та хоробрістю на полі бою. Після однієї з великих битв він вирішив оселитися в цьому місці, яке закріпив ще під час походів.

Уйм вибрав цю місцевість не випадково: річка, що протікала через село, була багата на рибу і слугувала природним захистом від ворогів, а лісисті пагорби дозволяли передбачити ворожі напади. Ба більше, за легендою, цей край був омийтий цілющими водами, що дарували здоров'я всім, хто зупинявся тут на відпочинок.

Згідно з іншим переказом, Уйм, ставши на шлях мирного життя, вирішив побудувати тут місто та зібрати в ньому людей з різних земель. Проте вночі, коли він разом зі своєю армією залишив табір, з'явився величезний туман, що огорнув село: поселення то зникало, то з'являлось, то знову розчинялось у тумані. Уйму так і не вдалося збудувати тут місто, а саму місцевість стали називати Війницею.

Існує й інша версія, яка говорить про те, що назва Війниця походить від слова «вій», що в давні часи означало спільну боротьбу або велику кількість людей, котрі об'єднувалися для досягнення спільної мети. За цією легендою, село було місцем, де щоразу, в час війни або якоїсь загрози, місцеві жителі об'єднувалися для захисту своєї землі. Згідно з цією ж легендою, коли війна стихала, село ставало місцем мирних зібрань, де влаштовувалися великі свята.

У селі Війниця до сьогодні зберігається дух стародавніх традицій. Це місце, де переплітаються минуле й теперішнє, а сама назва села нагадує про ті давні часи, коли люди жили в єдності з природою.

Таким чином, назва села Війниця може відображати як історичні події, так і природні особливості цієї місцевості. Сучасна назва села Війниця, очевидно, пов'язана з назвою річки Війниця, на якій воно розташоване.

село Вілька-Садівська (Вулька Садовська)

Перша писемна згадка про село, давня назва якого Вулька Садовська, датована 1890 роком [86].

Село Вілька-Садівська розташоване на родючих землях, що були ідеальними для ведення садівництва, землеробства та сільського господарства. Вони забезпечували село всіма необхідними ресурсами

для розвитку господарства. Топографічно місцевість була сприятливою для вирощування садів, тому виникла така назва.

Назва села Вілька-Садівська (або Вулька Садовська) має своє коріння в слові «вілька» (або «вулька»), яке є зменшеною формою від «вільний» або «вільне» [23]. Така форма могла бути використана для позначення села, яке було створене на вільних землях або на території, що раніше не мала постійних мешканців, або навіть землях, де люди мали певну автономію чи незалежність від центральної влади.

Додаток «Садівська» вказує на специфічний характер місцевості, можливо, пов'язаний із садівництвом або сільським господарством, яке мало особливе значення для економічної діяльності села. Це також може вказувати на тип місцевого ландшафту, який характеризується наявністю садів або садиб, що були популярні серед поселенців цієї місцевості.

Легенда про кохання та садове благословення

Село Вілька-Садівська (або Вулька Садовська) засноване в 1890 році та має свою унікальну історію, пов'язану з коханням, садами та природними чудесами. Історія заснування села оточена романтичними переказами, які передаються з покоління в покоління.

Згідно з легендою, на місці сучасного села раніше було поселення, що славилось своїми садами. Ці землі були багаті на плодові дерева – яблуні, груші, черешні, які росли всюди, даруючи жителям багатий урожай.

Одного разу молодий садівник на ім'я Іван, котрий працював на землях місцевого поміщика, закохався в молоду дівчину Марію, дочку багатого землевласника. Вони разом працювали в садах, доглядаючи за деревами та збираючи плоди. Сади були місцем, де вони часто зустрічалися, де між ними спалахнула велика любов. Проте батьки Марії через різницю в соціальному становищі закоханих були проти цього союзу й не хотіли видавати дочку за простого садівника.

Через це Іван і Марія вирішили залишити рідні домівки й оселитися на покинутій землі, де колись росли величезні сади. Вони вирішили посадити нові дерева та створити на цьому місці садове господарство, яке стало б символом їхньої любові та об'єднання двох сердець. Вони багато років дбали про відновлення садів, і з часом ці землі стали славитися своїм багатим урожаєм.

Місцеві люди почали називати це місце Вількою (Вулькою) Садівською – на честь садів, які виростили Іван і Марія. Ці сади стали символом їхнього кохання, боротьби за щастя та нової надії для майбутніх поколінь. Існувала думка, що кожен плід з цих садів був благословенний любов'ю, тому кожен, хто спробує його, відчує гармонію і мир у своєму житті.

З часом село, яке отримало назву Вілька-Садівська, стало процвітати завдяки працьовитим людям, які доглядали за садами. Дерева зберігали пам'ять про любов, що народилася тут колись. І сьогодні місцеві жителі з гордістю говорять про свою історію, зберігаючи легенду про кохання, що стала основою їхнього села.

І хоча Вілька-Садівська була заснована лише в 1890 році, легенда про Івана і Марію стала символом цього місця. Сади, які вони посадили, й досі є свідченням не лише важкої праці, а й вічного кохання.

Таким чином, назва села Вілька-Садівська відображає історичний контекст, пов'язаний із заселенням вільних земель та розвитком садівництва.

село Войнин

Перша писемна згадка про село Войнин датована 1570 роком [86].

Село Войнин розташоване в районі, де рельєф та природні умови дозволяли вести сільське господарство та в той же час бути стратегічно вигідним місцем для військових чи оборонних дій. Це могло сприяти збереженню й розвитку поселення навіть в умовах частої зміни влади та військових конфліктів.

Назва села Войнин має свою історію, яка пов'язана з мовними та історичними аспектами.

За однією з версій, назва походить від слова «вой» або «войн», яке в староукраїнській мові означало «військовий» або «воїн» [23]. Це може вказувати на те, що в давнину на цих землях могли бути військові поселення або якісь військові зв'язки з іншими територіями.

Інша версія вказує на те, що село могло отримати свою назву від особистого імені або прізвища. Можливо, на цих землях мешкав рід, що мав у своєму складі представників військової або аристократичної родини, тому саме його діяльність чи вплив могли сприяти заснуванню села.

Легенда про княжу клятву та відданість землі

За переказами, село отримало свою назву на честь княжого роду, який відігравав важливу роль в історії цих земель, а також завдяки незламності його мешканців.

Легенда розповідає, що багато століть тому в цій місцевості жив князь, чия родина була відома своєю мужністю та честю. Князь Войніслав, якого шанували за мудрість та хоробрість, вирішив збудувати замок для захисту від ворожих набігів. Замок стояв на пагорбі, з якого відкривався чудовий краєвид на навколишні ліси та річки.

З часу заснування замку землі Войніса стали центром князівства. Окрім захисту своїх територій, князь Войніслав був відомий також своєю глибокою відданістю людям. Він часто їздив по своїх володіннях, допомагаючи простим селянам, підтримуючи їх морально у важкі часи. Войніслав накладав на землю особливі обітниця – клятви, які він приносив щоразу, коли відчував потребу захистити свою землю і народ.

Одного разу князь Войніслав вирушив у подорож до сусідніх земель. У цей час на замок напали вороги. Однак вірні слуги та селяни вирішили боронити свою землю від загарбників. Вони розуміли, що замок Войніслава – це не просто фортеця, але й символ їхньої гідності та незалежності, тому билися з неймовірною відвагою. Під час тієї битви замок був ущент зруйнований, проте віддані князю люди вирішили відбудувати поселення. Йому дали назву Войнин – на честь князя та незламної волі людей. Село стало символом відданості своїй землі та народу.

Відтоді село веде відлік своєї історії, підтримуючи традицію, започатковану князем Войніславом: кожен, хто створює тут нову родину, має покласти на цю землю власний камінь. Ця традиція зміцнює віру в те, що земля повинна бути захищена, і що кожен, хто на ній живе, має бути вірним своїй родині та народу.

Войнин завжди був місцем, де відданість та честь залишалися непорушними, а земля – священною. Легенда про князя Войніслава та його вірних підданих надихає мешканців села до сьогодні, нагадуючи про важливість захисту рідної землі.

Так село Войнин стало символом не лише фізичної, але й духовної сили народу.

Таким чином, назва села Войнин відображає тісний зв'язок із військовою історією цього регіону, зокрема з діяльністю воїнів чи охоронців, які могли бути основними поселенцями цієї місцевості.

село Гранатів

Хронологія заснування села Гранатів залишається невстановленою.

На його південно-західній околиці бере початок річка Луга, яка є важливою водною артерією регіону. Завдяки річці тут здавна розвивалися сільське господарство, рибальство та водяні млини.

Оточене рівнинними та злегка горбистими територіями село могло мати вигідне стратегічне положення ще в давні часи. Його близькість до природних ресурсів та родючі ґрунти сприяли заселенню цих земель ще з давніх часів.

Існує припущення, що назва села походить від слова «гранат», що в давні часи могло означати не лише відомий камінь (гранат), але й асоціюватися із чимось цінним, міцним або навіть із вибуховими снарядами (як у пізніші періоди) [23]. У цьому випадку назва могла з'явитися через особливості місцевого ландшафту або історичні події, пов'язані з битвами, що тут відбувалися.

Назва села могла бути пов'язана з іменем або прізвищем людини, яка заснувала ці землі чи володіла ними. Наприклад, прізвище Гранат або Гранатовський могло належати представникам шляхетських чи купецьких родів, що мали землі у Волинському регіоні.

Ще одна версія припускає, що слово «гранат» могло стосуватися складу ґрунтів у цій місцевості. Якщо тут зустрічалися породи, схожі за

кольором або структурою на камінь гранат, або ж земля була багата на мінерали, це могло вплинути на назву населеного пункту.

В Україні є багато топонімів, що походять з різних мов і культур. Назва Гранатів може також бути відображенням культурних зв'язків з іншими народами або регіонами, де вирощували гранати.

Легенда про Гранатів і річку Лугу

Від давніх часів село Гранатів було відоме своїми природними краєвидами, а особливо – річкою Лугою, що тягнулася через село і давала життя навколишнім землям. Однак річка, хоча й була важливою для села, проте мала й свою темну сторону, про яку розповідають місцеві старожили.

Згідно з однією легендою, багато століть тому в цих місцях жила молода дівчина на ім'я Луга. Вона була не тільки надзвичайно красивою, а й неймовірно мудрою та доброю. Люди з навколишніх сіл часто приходили до неї за порадами, а сама Луга допомагала всім, хто звертався до неї.

Одного разу, в часи великої посухи, села навколо Луги почали страждати від нестачі води. Земля була сухою, а поля не давали врожаю. Люди стали шукати порятунку, і тоді Луга вирішила вирушити до мудрого старця, який мешкав у горах. Він був відомий своєю здатністю допомагати людям у скрутних ситуаціях.

Знайшовши старця, дівчина попросила його допомогти врятувати села від спраги. Старець відповів, що є лише один спосіб повернути на землю воду – здійснити обряд на честь річок і води. Луга погодилася, а старець наділив її силою, яку вона повинна була використати для того, щоб звільнити землю від спраги.

Повернувшись додому, Луга почала обряд, але виявилось, що необхідно принести в жертву її серце, щоб вода повернулася на землю. Сповнена жалю та суму дівчина вирішила пожертвувати собою, а річка Луга, що була названа на її честь, почала текти, наповнюючи землю водою.

Легенда стверджує, що відтоді річка Луга стала символом не тільки життєдайної води, а й жертви заради благополуччя людей. Кожного року, коли селяни збираються на святкування врожаю, вони згадують Лугу і дякують їй за річку, яка ніколи не висихає, даруючи життя навколишнім землям.

І сьогодні кожен, хто приходить на південно-західну околицю села Гранатів, де річка Луга бере свій початок, може відчувати дивовижну енергію і спокій. Вважають, що річка зберігає в собі частину серця дівчини Луги, яка принесла життя і благополуччя цьому краю. Вона стала символом жертвності для людей, що живуть в селі Гранатів.

Таким чином, назва села Гранатів може мати різне походження: від природних ресурсів, історичних подій, прізвища його засновника або легенд, пов'язаних зі скарбами та воєнними подіями.

село Губин (Губні)

Перша писемна згадка про село Губин датована 1545 роком [86].

Губин розташований у мальовничій місцевості на правому березі річки Війниця, що робило його зручним для життя ще з давніх часів. Річка не лише забезпечувала водопостачання, а й була важливим торговельним шляхом, яким користувалися місцеві жителі.

Географічна версія походження назви – від слова «губа» або «губити», що могло означати заболочену місцевість або урочище, де зникали сліди [23].

Етнічна версія назви, можливо, походить від староукраїнського імені або прізвиська Губа.

За легендою, в давні часи тут проживали люди, які займалися лісозаготівлею та мисливством, а їхні поселення губилися в густих лісах.

Легенда про село Губин

Однією із найбільш захоплюючих і таємничих легенд Волині є історія про село Губин (у деяких старовинних джерелах відоме під назвою Губні), яке знаходиться на південному заході Волинської області. Легенда розповідає про часи, коли ці землі ще не були заселені людьми і були покриті густими лісами та болотами.

Колись давно в цих місцях жила молода жінка на ім'я Губа. Вона була дочкою могутнього волинського князя, який володів багатьма землями на заході регіону. Однак, коли Губа досягла зрілого віку, її батько, бажаючи зміцнити свої зв'язки із сусідніми князівствами,

вирішив видати її заміж за одного з багатих і впливових дворян. Але Губа була закохана в простого пастуха з сусіднього села, вона не хотіла виходити заміж за людину, яку їй нав'язував батько.

Коли стало відомо, що її заміжжя неминуче, Губа втекла з дому в ліс, де жила з пастухом. Разом вони побудували маленьку хатину і вели звичайне, просте життя. Ліс був їхнім другом і захисником, а місцеві річки й озера давали їжу і воду. Але батько дівчини не змірився із вчинком доньки – його люди розшукували молоду пару. Пастух і Губа змушені були тікати з обжитого місця.

У глибині лісу, коли пастух і Губа вже й не сподівалися на порятунок, вони зустріли мудрого старця, який дав їм важливу настанову: «Там, де любов і віра сильніші за все, народиться нове життя».

Легенда говорить, що після смерті Губи і пастуха місце їхнього останнього притулку стало священним. На тому місці виникло село, яке назвали Губин, на честь Губи, що обрала любов і свободу. Назва «Губин» або «Губні» вказувала на її незламну волю і вибір.

З того часу село стало відоме не тільки своїми природними багатствами, а й історією кохання, яка вчить, що справжнє щастя завжди приходить до тих, хто вірить у любов і свободу.

Ця легенда про село Губин стала частиною культурної спадщини регіону.

Таким чином, назва села Губин може вказувати на географічну особливість місцевості, зокрема, розташування біля річки чи іншого водного об'єкта; вона може бути пов'язана з ім'ям або прізвищем, що стало основою топоніма.

село Журавець

Село Журавець засноване в 1890 році [86].

Населений пункт розташований на лівому березі річки Стохід, яка відома своїми численними заплавами, болотами та мальовничими луками. Така місцевість здавна була сприятливою для життя водоплавних птахів, зокрема журавлів.

Назва «Журавець» може походити від слова «журавель», що позначає птаха, який часто асоціюється з водними об'єктами, такими як болота, річки та озера [23]. Це може свідчити про те, що територія, на якій розташоване село, мала/має водні об'єкти або природні умови, сприятливі для життя журавлів.

Назви, пов'язані із птахами, часто зустрічаються в топоніміці українських земель, що свідчить про тісний зв'язок людини із природою.

Існує ймовірність, що село отримало свою назву через якісь місцеві легенди або перекази, пов'язані з журавлями, які могли мати символічне значення для мешканців.

Легенда про назву села

У волинських лісах, на лівому березі річки Стохід, розташоване село Журавець. За переказами, воно має дуже давню історію, а його назва пов'язана з таємничими подіями та символічним образом журавлів, які стали частиною місцевої легенди.

Колись давно, ще до заснування самого села, на цих землях мешкали місцеві племена, які були дуже близькі до природи та її сил. Вони поклонялися різним духам, які вважалися охоронцями лісів і річок. Найбільше вони шанували духа води, який оберігав річку Стохід і всі довколишні води. Цей дух мав вигляд величезного журавля, який час від часу з'являвся на горизонті, вказуючи на найкращі місця для поселень.

Одного разу взимку, коли земля була покрита товстим шаром снігу, на річку прилетіла величезна зграя журавлів. Сталося це в часи великого голоду, коли місцеві племена ледве виживали. Журавлі, які прилетіли, мали дивовижну здатність знаходити їжу. Розлітаючись в усі боки, вони допомогли людям знайти запаси їжі, завдяки чому племена пережили страшні холоди та голод.

Люди вірили, що ці журавлі – не звичайні птахи, а посланці духів. Вони дарували не лише їжу, а й надію на нове життя. Саме тому, коли зграя журавлів покинула ці місця, місцеві жителі вирішили назвати нове поселення Журавець – на честь птахів, що принесли на землю чудо.

Щороку, коли з настанням тепла в Журавець на річку Стохід прилітають зграї журавлів, вони нагадують людям про потребу пам'ятати своє коріння, шанувати природу та залишатися вірними

своїм традиціям. Місцеві жителі шанують журавлів як символ добробуту і щастя, а кожного року у дні їхнього повернення в ці краї проводять обряди, якими вшановують духів річки Стохід.

Ця легенда стала частиною культурної спадщини села, а річка Стохід є важливою в житті місцевих жителів. Вони зберігають пам'ять про неймовірну подію, коли журавлі принесли надію і порятунок предкам тих людей, що нині живуть у селі Журавець.

Таким чином, назва села, ймовірно, пов'язана з птахами – журавлями, що стали символом цієї місцевості.

село Запуст (Альт-Запуст)

Село Запуст (Альт-Запуст) засноване у 1833 році [86].

Поселення розташоване серед лісистій місцевості, поруч із річками та луками, що оточують село. Ці природні умови могли бути важливими для заселення цього регіону. Населений пункт може мати аграрне походження: люди оселялися тут для обробітку землі або створення нових сільськогосподарських осередків.

Назва населеного пункту – Запуст (також відома як Альт-Запуст) – може бути пов'язана з історичними та географічними аспектами.

Слово «Запуст» походить від «пуст», що в слов'янських мовах означало «порожнеча» або «пустка» [23]. Можливо, село було засноване на місці, яке раніше було пустим або безлюдним.

Інша версія говорить про те, що село могло бути засноване на місці, яке тривалий час було покинутим через малу кількість людей (або це була малонаселена місцевість). Поселення виникло внаслідок відновлення чи «заповнення» цього пустого простору.

Можливо, назва села має більш символічне значення: від слова «запустити», в сенсі початку чогось нового. У цьому випадку назва може мати позитивний підтекст, що вказує на відновлення життя, зростання чи початок нового етапу для цієї місцевості.

Легенда про заснування села

Село Запуст, яке ще в минулі столітті було відоме під назвою Альт-Запуст, розташоване на мальовничих землях Волинського краю. Його назва має кілька варіантів походження, однак серед місцевих жителів найпоширенішою є легенда про виникнення цього села, пов'язана з давньою подією, що стала основою для назви.

У далекі часи, коли ці землі ще не були заселені, на місці сучасного села існували лише ліси і болота. На березі річки, що протікала неподалік, часто можна було побачити великі зграї диких птахів, які мігрували через ці місця. Легенда стверджує, що в давні часи на цих землях жив старий мудрий чаклун, який зберігав глибокі таємниці природи. Він був знаний своєю здатністю передбачати майбутнє.

Одного дня, гуляючи в лісі, він натрапив на невелику групу місцевих племен, які вже багато років намагалися знайти місце для свого поселення. Вони були змучені довгими пошуками й не могли знайти потрібної ділянки землі для побудови своїх домівок. Чаклун, вирішив допомогти людям і вказав їм місце на березі річки, де зростали величезні дуби і де вода була особливо чистою. Він сказав: «Тут ви знайдете спокій і захист, але з часом ваші поселення повинні зникнути так швидко, як і з'явилися, щоб захистити землю».

Місце, яке чаклун указав, згодом стало заселеним, а люди почали будувати тут свої оселі. Однак незабаром вони помітили, що будівлі, зведені тут, невдовзі руйнувалися. Люди зрозуміли, що чаклун справді мав рацію: земля була настільки загадковою й таємничою, що не могла довго утримувати на собі сліди людської діяльності.

Згодом, коли поселення майже зникло, залишивши по собі лише руїни, люди, які залишились, згадувати передбачення старого мудреця. Вони вирішили назвати це місце Запуст на знак того, що це місце не може бути довго освоєним, оскільки його природна сила поглинає людську присутність. Деякі жителі села додають до цієї назви слово «Альт», вказуючи на те, що цей край зберігає стародавню таємницю.

Село Запуст і сьогодні залишається свідченням того, як природа захищає свої таємниці. Місцеві жителі донині вважають землю «запущеною», хоча й відзначають дивовижну красу та спокій цього краю, що зберігає атмосферу давності.

Таким чином, назва села Запуст, імовірно, пов'язана з місцем, на якому воно засноване. Вона може вказувати на порожнечу (запустіння), тобто відсутність населення до його заснування, або на відновлення життя в цьому місці після запустіння. Слово «Альт», імовірно, вказує на старовинність місцевості.

село Зубильне (Зубильно, Зубилин, Зубельно)

Заснування села у 1545 році вказує на те, що поселення виникло в період пізнього середньовіччя або раннього нового часу [86]. У цей період багато сіл на території сучасної України отримували свої назви, пов'язані з природними умовами, соціальною структурою чи діяльністю місцевих жителів.

Поселення розташоване на території, де природні ресурси (ліс, ґрунти, річки) стали основою для розвитку місцевих промислів. Ландшафтний фактор часто має значення для походження назв сіл.

Назва села може походити від слова «зубило», що означає інструмент для обробки каменю або дерева [23]. Це свідчить про те, що в минулому на території села могла бути розвинута обробка каменю або дерева. Не виключено, що тут вівся видобуток якихось корисних копалин, для обробки яких використовували зубила. Це припущення може вказувати на певний ремісничий характер поселення.

Одна із версій пов'язує походження назви з родом, на честь якого було назване поселення. Це міг бути засновник села, його власник або впливова особа того часу.

Назва Зубильне може бути також результатом місцевих топонімічних особливостей та відображати природні властивості ландшафту цієї території: гірську або кам'янисту місцевість, що нагадує форму зубів.

Легенда про село Зубильне

Місцева легенда про походження села сягає XIV століття і пов'язана з подією, яка зберігається досі.

Як свідчать перекази, колись у цих краях мешкав могутній племінний вождь на ім'я Зубил. Це був чоловік неймовірної сили і волі,

якому належала величезна територія, що охоплювала не лише навколишні землі, але й лісисті простори, що простягалися аж до віддалених річок. Зубил був відомий своїми численними перемогами над сусідніми племенами та своєю рішучістю. Він славився численними бойовими трофеями, а на його щитах висіли зуби звірів, що стали символами його сили та відваги.

Одного разу, коли Зубил повернувся з походу на ворогів, його плем'я вкотре зазнало нападу з боку кочівників. Перебуваючи на полі битви, вождь зазнав важкої травми, і його сила почала слабшати. Зібравши останні сили, він відправився до святого місця, яке знаходилося на території, де нині розташоване село Зубильне.

Зубил помолився за своїх людей, бажаючи, щоб їх захистила сила природи та дух предків. За легендою, на місці його молитви з'явився таємничий дух лісу. Він пообіцяв вождю, що його плем'я буде захищене, а його ім'я буде жити вічно в пам'яті людей. Відтак земля, де він віддав своє життя, стала священною для його нащадків.

З того часу це місце стало відомим як Зубильне – в пам'ять про великого вождя, чия відвага та самопожертва стали основою для створення нової громади. Легенда свідчить, що на місці його поховання з часом почали виростати могутні дуби, що стали символом сили і стійкості. Вважається, що місце, де зараз розташоване село Зубильне, є не просто населеним пунктом, а своєрідним bastionом, наділеним магічною силою, що бере початок із глибоких часів.

Назва Зубильне стала символом сили, духу та мужності людей, які почали оселятися на цих землях. Минули століття, проте ця місцевість зберігає атмосферу давньої величі, а її мешканці пам'ятають про вождя, ім'я якого стало синонімом незламності та відваги.

Таким чином, назва села Зубильне, ймовірно, пов'язана з ремісничою діяльністю місцевих жителів, зокрема обробкою каменю або дерева за допомогою інструментів – зубил. Це може вказувати на важливість цього ремесла в історії села. За іншою версією, назва може бути похідною від прізвища або родового імені, що було поширеним у номінації середньовічних поселень.

село Квасовиця

У 1906 році село Квасовиця входило до складу Торчинської волості Луцького повіту Волинської губернії [86].

Село розташовувалося на території, що була відома своєю родючою землею, багатими лісами і річками, що створювало сприятливі умови для ведення сільського господарства. Завдяки цьому село, ймовірно, мало розвинене сільське виробництво, яке було важливим для місцевої економіки.

Назва села Квасовиця може походити від слова «квас», що є традиційним напоєм, який утворюється в результаті бродіння [23]. Квас був дуже популярним напоєм у слов'янських народів, а село могло бути пов'язане з виробництвом домашнього квасу, завдяки чому й отримало свою назву.

За іншою версією, назва села може бути пов'язана з місцевими природними умовами. Зокрема, слово «квас» інколи асоціюється з певними властивостями води або землі. Можливо, в цьому місці були джерела або водойми, де вода мала смак, що нагадує квас, або ж тут вирощували рослини, що використовувалися для його приготування.

Є також версія, що назва може бути пов'язана із процесом «квасіння», тобто ферментації продуктів, зокрема овочів. У такому разі, село могло бути відоме своєю фермерською діяльністю та заготівлею овочів і фруктів, що підлягали квашенню.

Легенда про село Квасовиця

Давним-давно на цих землях мешкало плем'я, яке займалося виноградарством і землеробством. Вирощування винограду у волинських землях не було звичним явищем для місцевих племен, проте люди знайшли свій спосіб вирощування цієї культури. Вони закладали виноградники вздовж берегів річок, де лоза легко приживалася. Однак плем'я зіткнулося із непереборною проблемою: їх урожай часто гинув через нестабільні погодні умови – посуху чи рясні дощі.

Одного разу, коли річки стали маловодними через посуху, старійшини племені звернулися до духів природи з молитвою. Вони

вважали, що сили природи можуть допомогти їм виростити багатий урожай. Серед старійшин була одна жінка, відома своєю мудрістю і знаннями. Вона вирішила звернутися до духів, щоб змінити долю племені. Після низки обрядів їй з'явився дух, який приніс благословення на врожай. Він наказав місцевим жителям провести особливий ритуал – занурити виноград у воду річки, яка була проклята та неприязно ставилася до людей через давнє забуте порушення її законів. Плем'я виконало ритуал і отримало неймовірний урожай винограду.

Вражені цим люди дали назву землі – Квасовиця – від слова «квасити», тобто «терпкий», «кислий». Вважається, що від того часу річка і земля стали дружніми, навіть сьогодні, згідно з легендою, на території села Квасовиця росте особливий виноград, який має чудовий смак, а земля дарує надзвичайні врожаї.

Згодом на місці колишнього поселення виникло село, яке зберігає в собі дух давньої віри в силу природи і річок. Назва Квасовиця до сьогодні залишається символом того, як навіть найскладніші ситуації можна обернути на користь, якщо до них підходити з мудрістю і повагою до природи.

Таким чином, назва села Квасовиця, імовірно, пов'язана з господарською діяльністю населення.

село Кисилин (Киселин)

Перша писемна згадка про село Кисилин датована 1449 роком [86].

Село Кисилин знаходиться на лівому березі річки Стохід, яка є притокою річки Прип'ять. Місце розташування важливе з географічної точки зору, оскільки річка Стохід створює багатий водний ландшафт і забезпечує родючі землі для сільського господарства.

Найбільш вірогідна версія походження назви пов'язана із традиційним українським напоєм – киселем, який був популярним в Україні в давні часи і часто використовувався як основний продукт харчування, особливо в селах. Очевидно, ця місцевість була відома виробництвом або використанням киселю, або ж село могло бути розташоване поблизу місць, де росли ягоди або інші інгредієнти для його приготування.

Згідно з іншою версією, назва походить від слова «кисля», або «кисел», що означало болото або заболочену місцевість. Це може вказувати на географічні особливості села, яке могло бути розташоване в місцях з підвищеною вологістю або болотами, що були типові для таких регіонів, як стохідська низовина.

Оскільки існує також польська назва села – Kisielin, то можна припустити його зв'язок з польською мовою та культурою, особливо в часи перебування цих територій під польським впливом [23]. Польське слово «kisiel» означає «кисель» або «густий фруктовий напій», що також підтверджує можливу близькість до української версії походження назви.

Назва може бути також похідною від імені чи прізвища першого засновника або того, хто мав вплив на розвиток цієї місцевості. Так, місцеві жителі стверджують, що назва села пішла від прізвища воєводи Адама Кисіля, який полював у цих лісах і заблукав. Шукаючи виходу з хашів, він побачив вогонь у хатах на хуторі. Люди його прийняли, нагодували й обігріли. З часом він побудував костел, який зберігся до наших днів, та палац, що був його родовим маєтком. Імовірно, що на його честь село й отримало назву Кисилин [103].

Легенда про село Кисилин

Згідно з однією з місцевих легенд, багато століть тому, коли ще не було сучасних поселень, на місці теперішнього Кисилина стояла невелика стародавня хата, в якій мешкала родина, що славилася своїми садами. Садівництво було головним заняттям місцевих жителів. З кожним роком земля приносила все кращі врожаї. Однак одного року трапилася велика біда: невідома хвороба пошкодила всі саджанці, а дерева, що давали плоди, засохли в одну ніч.

Люди були в розпачі, але старійшина села, який мав досвід спілкування з духами природи, закликав вогонь на священну гору й попросив духів про допомогу. Справа в тім, що на лівому березі річки

Стохід стояла величезна кам'яна плита, яка вважалася охоронцем землі. Люди наділяли її великою магичною силою, здатною врятувати врожай. Духи забажали, щоб було виконане особливе обрядове дійство: плиту потрібно було посипати землею з-під перших весняних рослин.

На ранок люди вирушили на річку і знайшли посеред густого лісу ту саму кам'яну плиту. Вони насипали на неї землю з-під перших рослин, як наказали духи. Того ж дня на полях знову з'явилися молоді паростки, а дерева, які вже були на межі загибелі, почали знову розцвітати. Усі зрозуміли, що допомогли духи землі та води, а це місце стало священним.

З того часу річка Стохід стала для місцевих людей джерелом не лише води, а й життєдайної сили. А село отримало назву Кисилин – від слова «кисити», що означає «зцілити», повернувши до життя землю і рослини за допомогою особливого обряду.

З часом поселення на березі річки розрослося і стало сільською громадою. Люди продовжували дбайливо працювати на землі, яку оберігала кам'яна плита духів. Вони вірили, що річка Стохід і священний камінь дають їм силу переживати труднощі й долати будь-які випробування, дарують добробут і щастя.

Сьогодні село Кисилин продовжує зберігати стародавній зв'язок із природою та історією як місце, де земля та вода об'єднуються для добробуту людей.

Таким чином, назва села Кисилин, імовірно, пов'язана з природними або сільськогосподарськими особливостями місцевості. Місцеві старожили також пов'язують її із прізвищем людини, яка вплинула на розвиток цієї місцевості.

село Малий Окорськ

Село Малий Окорськ, засноване у 1545 році, знаходиться на правому березі річки Серна [86].

Невелике село, яке має свою історію та цікаві культурні особливості. Його географічне розташування на річці Серна сприяло

розвиткові сільського господарства, рибальства та торгівлі, оскільки в минулому річка могла бути важливим транспортним шляхом.

Село належить до типових населених пунктів, де життя було тісно пов'язане із природними ресурсами, зокрема водними, які давали не лише засоби для існування, але й можливості для розвитку ремесел.

Назва Окорськ може бути похідною від староукраїнського слова «окр» або «окір», що означає «поля» або «земля» [23]. Оскільки село називається «Малий Окорськ», можна припустити, що воно було засноване як невелике поселення поруч із більшим селищем чи містечком, яке могло носити таку ж назву – Окорськ. Назва Малий Окорськ може вказувати на його менший розмір або меншу важливість порівняно з великим або більш значущим населеним пунктом.

За іншою версією, назва походить від географічних особливостей місцевості. Слово «окір» може бути пов'язане із обробленою землею або ділянкою, яку люди обробляли для сільськогосподарських цілей. Можливо, перші поселенці оселилися поблизу родючих земель, які називалися «окір», тому назвали своє село Малим на знак відмінності від більших поселень.

Назва може мати також латинське походження: від слова «оког», що в перекладі означає «округ» чи «земля», підкреслюючи зв'язок села із землею або просторами навколо.

Легенда про село Малий Окорськ

Згідно з легендою, в давні часи, коли на території краю ще були дикі ліси і звірі, а річки були чистими й багатими на рибу, на правому березі Серни було невелике поселення. Люди, що проживали там, займалися землеробством, рибальством і мисливством. Але одного року річка Серна несподівано змінила своє русло і стала значно ширшою. Води почали затоплювати землю, а врожай, який місцеві жителі так ретельно вирощували, був знищений.

Люди були вражені і не знали, що робити. Одного дня до села прийшов старий чоловік, що був відомий як мудрець і знахар. Він сказав, що річка, яка так раптово змінила свій напрямок, була охоронцем цієї землі, і зміна її течії була знаком для людей. Мудрець пояснив, що річка в такий спосіб намагається вказати нове місце, щоб відродити землю і забезпечити мир місцевим жителям. Чоловік запевнив, що місце, де зараз знаходиться село Малий Окорськ, було давно позначене вогнем духів землі та води, а сама річка Серна є

священною. Тому люди повинні почати нове життя, відновити свої традиції і шанувати річку, яка стала їхньою захисницею.

Згідно з цією легендою, незабаром річка повернулася до свого звичного русла, але селяни вже обжили нову землю. Після цього вони почали ще більше шанувати річку і землю, відзначаючи свята на їхню честь і проводити обряди, що забезпечували їм добробут.

З того часу село стало не лише центром землеробства, а й місцем, де люди жили у гармонії з природою, дотримуючись стародавніх обрядів. Зараз Малий Окорськ є тихим, спокійним селом на правому березі річки Серна, де й сьогодні помітні сліди цієї давньої історії, що досі живе в серцях місцевих жителів. Село Малий Окорськ стало свідком величі та мудрості природи, а річка Серна залишилась вірним охоронцем, що дарує селянам не лише води, а й силу для подолання будь-яких труднощів.

Таким чином, назва села Малий Окорськ, імовірно, відображає як природно-географічні особливості місцевості (родючі землі, річка), так і культурно-історичні аспекти, пов'язані із виникненням та розвитком цього поселення.

село Маньків (Маньково)

Хронологія заснування села Маньків залишається невстановленою. У 1906 році село було частиною історичного урочища Киселинської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Село Маньків (Маньково) розташоване на лівому березі річки Турія, в одному з мальовничих куточків Волинського краю. Цей регіон, завдяки близькості до річки Турії, славиться своєю природною красою, багатими водними ресурсами та значним сільськогосподарським потенціалом.

Назва села, ймовірно, походить від імені першого засновника чи власника цих земель – Манька [23]. Це ім'я могло бути поширене серед

місцевих жителів або означати відомого чоловіка, який мав вплив на розвиток села чи поселення на цьому місці.

Оскільки територія Волині в середньовіччі перебувала під впливом різних народів, серед яких були й литовці та вірмени, можна припустити, що в минулому існували місця з подібними назвами, які згодом адаптувалися до української мови.

За іншою версією, назва села може бути похідною від слова «манька» – старовинного слова на позначення боліт або водойм. Цей топонім міг указувати на такі особливості місцевості як болотистість або близькість до води.

У місцевих старожилів є своя версія походження назви. Давним-давно територія Манькова була власністю багатого польського пана. У нього була дочка на ім'я Марія (Маня), якій він подарував найкращу частину села та Панське озеро. Місце, де жила Маня, називалося Манін Дідинець. З часом сюди почали переселятися її слуги та інші люди. Так і закріпилася назва Маньків за цим селом [103].

Легенда про село Маньків

Серед мальовничих луків і пагорбів на лівому березі повноводої річки Турії розкинулося давнє село Маньків, що здавна знане під назвою Маньково. Це місце оповите таємницями і спогадами про давні часи, а легенда пояснює не лише його назву, а й долю місцевих мешканців.

Кажуть, що колись давно, коли Волинська земля була вкрита непрохідними лісами, а Турія текла вільно й мінливо, на цьому березі зупинився мандрівник на ім'я Мануйло. Був він не простим чоловіком, а вигнанцем з княжого роду, що шукав новий притулок після важких випробувань. Мануйло довго блукав, але коли побачив місце, де річка робила вигин, утворюючи невелике плесо, оточене вербами, серце його сповнилося спокоєм.

Він вирішив залишитися тут. Збудував хижу, розчистив землю, оселився. З часом до нього почали приєднуватися інші – втікачі, переселенці, бідняки. Мануйло приймав усіх, навчав, допомагав, ділився хлібом і знаннями. Люди стали звати це місце «Маньковим угіддям», а згодом – просто Маньковом.

Але одного разу село спіткала біда – Турія навесні вийшла з берегів і загрожувала знищити поселення. Люди кинулися рятувати майно, а Мануйло мовчки вийшов до річки і став біля берега на коліна.

Кажуть, він звернувся до Турії, як до живої істоти: «Ти – мати цим землям, не руйнуй домів своїх дітей, бо серце твоє буде сповнене сліз». І тоді вода зупинилася, не досягнувши жодної хати. З того часу Маньків стали вважати благословенним місцем, а Турію – його захисницею.

Мануйло дожив до глибокої старості. Кажуть, що коли помер, річка сама затягнулася туманом, а на ранок з'явилося джерело на тому місці, де він молився, – вода з нього й досі вважається цілющою.

Так і живе ця легенда в серцях місцевих жителів. Село Маньків, з його давньою історією і особливим зв'язком із Турією, стало символом віри, мужності й глибокої єдності людини з природою.

Таким чином, назва села Маньків (Маньково), ймовірно, пов'язана з історією його засновника або географічними особливостями місцевості.

село Михайлівка (колонія Михайлівка)

Хронологія заснування села Михайлівка залишається невстановленою.

Села з такою назвою, як правило, мають давнє походження: так називали стародавні поселення на українських землях, особливо в часи християнізації Київської Русі, в період Російської імперії та за часів Австріо-Угорщини.

Михайлівка розташована в мальовничому регіоні на правому березі річки Війниця, що дає населеному пункту природні ресурси для розвитку сільського господарства, зокрема землеробства та рибальства. Завдяки річці село могло мати в минулому стратегічне значення як важливий транспортний шлях для переміщення товарів і людей.

Назва Михайлівка, ймовірно, походить від імені Михайло, що було популярним в Україні [23]. Існує припущення, що село було засноване або отримало своє найменування завдяки релігійній або світській особі на ім'я Михайло, яка мала вплив на розвиток цієї місцевості. Це може бути як священнослужитель, так і землевласник, який започаткував поселення на цих землях.

За іншою версією, село могло бути назване на честь святого Михаїла, покровителя, який шанувався серед місцевих жителів або був визнаним святим того часу. Такі топоніми часто утворювались на основі релігійних свят і пошани до певних святих.

Оскільки в Україні часто зустрічаються села, що мають назви на честь святого або поміщика, можна припустити, що село Михайлівка могло бути засноване як колонія, яку створили для поселення селян або службовців, а названа вона була на честь святого, покровителя цих земель.

Легенда про село Михайлівка

На правому березі стрімкої річки Війниця, поміж зелених пагорбів і лісових заростей, розкинулося село Михайлівка – стародавнє поселення, овіяне древніми переказами. У народі здавна переповідають легенду про його заснування та небесного покровителя.

Колись ці землі були дикими й незаселеними. Кажуть, мандрував тут подорожній на ім'я Михайло – побожний чоловік, що уникав людської слави, шукаючи місця, де можна було б збудувати каплицю та присвятити життя молитві. Коли він досяг річки, то почув дивний спів – ніби небесні дзвони зливалися з шумом води. Михайло впав на коліна, відчуваючи, що саме тут Бог покликав його зупинитися.

Він збудував капличку з дубових колод і оселився поруч, допомагаючи мандрівникам, які проходили берегами Війниці. З часом до нього приєдналися інші – хто втікав від лиха, хто шукав миру. Так виросло маленьке поселення, яке люди назвали на честь свого духовного провідника – Михайлівкою.

Та найбільше враження залишила подія, що сталася через багато років. Одного разу з півдня насунула страшна буря. Гроза тривала три дні, знищуючи поля і заливаючи річку. Люди зібралися у каплиці, де колись молився Михайло, і просили порятунку. У найстрашніший момент блискавка вдарила просто в дах святині та замість пожежі з неба зійшов сліпучий промінь світла, який, за словами старожилів, мав людську постать із крилами.

Відтоді вірили, що сам Архістратиг Михаїл – ангел-захисник – охороняє це село. На місці каплиці збудували дерев'яну церкву, а джерело поруч стало об'єктом паломництва, адже вода з нього, кажуть, зцілює душу і тіло.

Так і стоїть Михайлівка, притиснута до річки, як до Божої руки, пам'ятаючи легенду про чоловіка Михайла та небесного Михаїла, що разом обрали ці землі для людей.

Таким чином, назва села Михайлівка пов'язана з релігійними традиціями та іменем святого Михаїла.

село Мовчанів

Село Мовчанів засноване в 1576 році [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Турія, що забезпечує його важливими водними ресурсами й робить місцевість родючою. Село знаходиться в регіоні, відомому своїми природними багатствами – лісами, річками та болотистими територіями, що сприяють розвитку сільського господарства, зокрема рибальства та землеробства.

Одна із версій походження назви села Мовчанів полягає в тому, що номінація може походити від слова «мовчати», а це, в свою чергу, могло відображати певну історичну або соціальну особливість цієї місцевості [23]. Наприклад, село могло бути засноване людьми, які вирізнялися своїм спокоєм чи мовчазною поведінкою, або тут проживали люди, які мали обмежену комунікацію із сусідніми поселеннями.

За іншою теорією, село могло отримати свою назву від особливостей місцевої комунікації. Враховуючи, що річка Турія була надважливою для спілкування місцевих жителів, мовний зв'язок між ними не відігравав такої ж ролі (звідси – мовчати, Мовчанів).

Також припускають, що назва села може мати історичні корені, засвідчені в стародавніх легендах чи історичних подіях, коли село стало відоме своїм мовчанням у важкі часи. Наприклад, під час воєн або ворожих вторгнень його жителі завдяки мовчанню могли уникнути якоїсь небезпеки, загрози.

Легенда про село Мовчанів

На межі густих лісів і заболочених луків, у самому серці Волинського краю розкинулося село з таємничою назвою – Мовчанів. Його історія сягає щонайпізніше 1576 року, проте й до того часу ця місцевість мала особливу силу – силу тиші, що промовляє голосніше за будь-які слова.

Легенда розповідає, що колись давно на цих землях жив старий монах-відлюдник, що прийшов сюди з Києво-Печерської лаври. Його імені ніхто не знав, бо він не говорив ні з ким. Люди називали його Мовчуном. Говорили, що він узяв обітницю мовчання, аби краще чути голос Божий. Жив самотником біля джерела, на підвищенні серед очеретів, перебуваючи постійно в молитві. Дивовижно, але звірі не боялися його. Навіть вовки приходили до його келії, сідаючи поруч у мовчазному спокої.

Після смерті Мовчуна на тому місці довго не селилися люди – боялися, що порушать тишу, яка панувала над лісом, водою і небом. Але одного разу під час великої пожежі селяни з навколишніх хуторів втекли саме в цю долину, а вогонь раптово зупинився біля старого джерела. Люди сприйняли це як знак і вирішили заснувати тут село, давши йому ім'я Мовчанів – на згадку про святого самотника, що обрав тишу заради внутрішнього миру.

Кажуть, навіть сьогодні, якщо прийти влітку до старого джерела в лісі під Мовчановим, можна почути легкий шепіт води, що звучить, як молитва.

Так і живе Мовчанів – невелике село з великою тишею, яка пам'ятає кожну душу, що шукала тут спокою.

Таким чином, назва села Мовчанів, імовірно, відображає характер місцевих жителів, що особливу увагу приділяли мовчанню як засобу збереження миру та спокою.

село Озютичі (Здютичі, Оздютичі)

Перша писемна згадка про Озютичі датована 1545 роком [86].

Припускають, що село було засноване або заселене ще раніше, а 1545 рік є датою його фіксації в історичних документах.

Село Озютичі розташоване на території Волинської області, в оточенні природних ландшафтів, що характеризуються лісами та водними ресурсами, зокрема річками та озерами. Завдяки розташуванню біля водних артерій, село мало усі умови для розвитку сільського господарства, рибальства і торгівлі в давнину.

Назва села Озютичі може бути похідною від стародавнього імені або прізвища, пов'язаного з історичними особами, що мали значення для цих земель [23]. Імовірно, село було засноване родом або групою людей, чия діяльність визначала життя місцевості.

За іншою версією, Озютичі або Оздютичі отримали свою назву від місцевих природних об'єктів, таких як озеро, болото тощо. Топонім, імовірно, вказує на зв'язок з водними ресурсами чи місцевими природними умовами.

Слово Оздютичі може також мати корені в діалектах чи староукраїнських словах, що вказують на особливості місцевості або родову приналежність. У стародавні часи такі топоніми часто були наслідком різномірних мовних впливів, зокрема польських чи литовських, на українську мову.

Легенда про село Озютичі

Серед мальовничих пагорбів і зелених долин, що розкинулися уздовж річки Луги, знаходиться село Озютичі – поселення зі славетною минувиною. Тут збереглася легенда, що переповідається з покоління в покоління, – про давнє озеро й залятого воїна, останні слова якого дали селу його назву.

Розповідають, що колись на місці сучасного села Озютичі було озеро, глибоке й темне, оточене лісом. Озеро називалося Зютич, від неї й пішла давня назва села. Біля озера жили рибалки й мисливці, але вони обходили водойму стороною після заходу сонця, бо, згідно з повір'ям, там з'являвся привид лицаря в чорних обладунках.

Згідно з переказом, цей воїн на ім'я Остап був захисником місцевого князя й поліг у бою з литовським загоном, що напав на село. Його тіло так і не знайшли, а меч, мовляв, зник разом із ним у темній воді Зютича. Відтоді під час бурі чи під вечір на озері з'являлася тінь воїна, що стояв посеред хвиль і нагадував сторожа на варті.

Селяни почали вірити, що це душа Остапа охороняє землю від нових бід і почали приносити до берега гілки калини як знак пошани загиблого героя. Коли через багато років озеро висохло, а на його місці виникли хати, люди вирішили залишити згадку про Зютича в назві поселення. Так з'явилася назва Оздютичі, що з часом трансформувалася в Озютичі.

Старі люди й нині кажуть, що вночі, коли вітер гуляє поміж деревами й шелестить травою на старому озерному дні, можна почути тихий дзвін меча – немов сигнал того, що воїн і досі пильнує рідну землю. Тож Озютичі залишаються під його захистом.

Таким чином, назва села Озютичі може бути пов'язана з природними умовами, зокрема водними ресурсами, що є важливою частиною життя місцевих жителів.

село Павловичі

Перша писемна згадка про село Павловичі датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване на берегах річки Війниця, яка є важливим природним ресурсом регіону. Завдяки близькості до води тут завжди було розвинене землеробство, рибальство і тваринництво. Річка відігравала значну роль у житті селян, забезпечуючи їх водою та можливістю для господарської діяльності.

Одна із найпоширеніших версій походження назви села пов'язана з іменем Павло [23]. Можливо, поселення було засноване або належало людині на ім'я Павло, а його нащадків або жителів цих земель стали називати Павловичами – тобто «нащадками Павла». Це типова практика для багатьох давніх слов'янських поселень, коли назва села походила від імені його засновника або власника.

Інша версія вказує на те, що село могло бути заселене родом Павловичів – шляхетською або козацькою родиною, яка закріпила за собою цю місцевість [23]. Відомо, що в середньовіччі волинські землі належали різним шляхетським родам, які могли давати своїм маєткам відповідні назви.

У багатьох випадках назви населених пунктів походять від імен святих, яким були присвячені місцеві церкви чи монастирі. Ім'я Павло могло бути пов'язане з апостолом Павлом або якимось іншим святим, на честь якого було названо церкву в селі, а згодом і саме поселення.

Легенда про село Павловичі

Село Павловичі розкинулося серед тихих луків і стародавніх верб, на берегах річки Війниця. Це місце здавна приваблювало мандрівників своєю спокійною красою, але в пам'яті старожилів зберігається одна незвичайна легенда – про двох братів і таємничу тінь, яка іноді з'являється на воді при місячному сяйві.

Колись давно тут було кілька хуторів, які належали двом братам – Павлу та Стефану. Вони були нащадками козацького роду, відзначалися відвагою, та найбільше їх цінували в окрузі за мудрість і справедливість. Павло був старшим – розсудливим, тихим, але дуже рішучим. Стефан – палким, із запальним серцем, що легко спалахувало гнівом. Незважаючи на відмінності, брати трималися разом, особливо коли над краєм нависла загроза.

За переказами, на ці землі претендував місцевий шляхтич, який хотів захопити навколишні луги та витіснити родини козаків. Брати виступили проти нього, закликали людей до спротиву й самі повели їх у бій. Кажуть, бій був короткий, але запеклий. Обидва брати загинули в ньому, захищаючи містечко біля річки Війниця.

Після бою люди поховали Павла і Стефана на пагорбі, з якого видно ріку. Саме там нібито почали з'являтися дві постаті в сріблястому серпанку: одна спокійна, з поглядом у далечінь, інша – з палаючими очима, як під час бою. Люди говорили, що це душі братів, які й далі оберігають край.

Назву село отримало від імені старшого брата – Павла. Павловичами почали називати нащадків роду, а згодом і все поселення, яке виросло на цих берегах.

Донині, коли вечірні тіні падають на воду Війниці, а срібний місяць пливе понад селом, старші люди радять не шуміти біля річки, аби не потривожити братів, які й досі пильнують мир цієї землі.

Таким чином, назва села Павловичі, ймовірно, походить від імені Павло, яке могло належати засновнику села або представнику шляхетського роду.

село Садівські Дубини

Хронологія заснування села Садівські Дубини залишається невстановленою. Перша згадка про село може бути пов'язана із земельними актами чи документами, які фіксували ліси або сільські угіддя цього регіону. Дубові ліси Волині вважалися цінним природним ресурсом, який використовували для будівництва, виробництва деревного вугілля чи як місце для мисливства.

Село має зручне розташування біля лісів, що дає можливість для ведення лісового господарства, збору лісових плодів, а також створює сприятливі умови для тваринництва. Наявність лугів у цій місцевості дозволяє місцевим жителям займатися випасом худоби.

В околицях Садівських Дубин є природні водні ресурси, які можуть бути використані для поливу земель, а також для розвитку рибальства, що є додатковим економічним ресурсом для місцевих жителів.

Назва Садівські Дубини вказує на природний ландшафт місцевості. Слово «Дубини» означає густі дубові ліси, які могли бути характерною рисою цього села [23]. У давнину такі ліси були важливими для будівництва, виробництва деревного вугілля та ведення господарства.

Перша частина назви – «Садівські» – може свідчити про приналежність села до сусіднього населеного пункту Садів або ж відображати колишні садибні чи поміщицькі володіння, де вирощували сади.

Можливо, в цій місцевості колись займалися садівництвом і вирощували фруктові дерева, що й дало назву першій частині топоніма – Садівські. А дубові гаї, що оточували цю територію, стали основою для другої частини назви – Дубини.

Легенда про село і ліс, що пам'ятає слова

Село Садівські Дубини, розташоване серед густих дібров, має незвичайну назву, що викликає асоціацію з лісом і стародавніми

дубами. За давнім переказом, саме ці дуби зберігають пам'ять про події, які вже давно стерлися з людської пам'яті.

Колись давно, ще до заснування села, тут була священна діброва, куди приходили волхви – жерці давньослов'янських племен. Вони вірили, що дуб – це дерево, здатне передати голос богів. У глибокій тиші дубового гаю вони слухали шелест листя і стверджували, що в ньому чути шепіт предків. Деякі з дерев були настільки старі, що їх вважали живими істотами – мовчазними охоронцями давнини.

Одного разу, за легендою, в дубину прибіг юнак із сусіднього села Садів. Його звинувачували в зраді, а він тікав, не маючи змоги довести свою невинність. Хлопець упав на коліна під старезним дубом і голосно вигукнув: «Якщо ці дерева справді мають силу, нехай скажуть правду!»

І в ту ж мить здійнявся вітер, дуб зашумів, а на землю впала стара гілка, на якій було вирізано древніми письменами ім'я справжнього винуватця. Люди, які стали свідками цього дива, виправдали юнака і відтоді вважали ці дуби священними.

Минали століття – і на місці цієї діброви почали з'являтися перші хати. Люди, що поселилися тут, називали своє поселення Садівськими Дубинами – на честь села, звідки прибув юнак, та на знак поваги до стародавнього гаю, який став їхнім оберегом.

Кажуть, що нині в тих лісах можна почути легкий шепіт дубів, особливо в ранкову пору, і щиро запитати в них про щось важливе. Але варто пам'ятати: дуби відповідають тільки тим, хто йде до них із правдою в серці.

Таким чином, село Садівські Дубини отримало свою назву завдяки поєднанню двох природних об'єктів: садів, що могли бути частиною поміщицьких володінь, та густих дубових лісів, характерних для цієї місцевості.

село Семеринське (Семеринки, Семереньки)

Перша писемна згадка про село датована 1642 роком [86].

Село Семеринське розташоване поблизу річки Стохід, що є важливим географічним фактором. Річка забезпечує місцевих жителів

водними ресурсами для сільського господарства, а також є джерелом для рибальства. Окрім річки, на околицях села є також ліси та луки, що є важливими для розвитку місцевої економіки. Лісові масиви надають ресурси для лісового господарства, а луки – для випасу худоби. Село розташоване на рівнинному рельєфі, що робить його землі придатними для обробітки і дозволяє ефективно використовувати природні ресурси для сільськогосподарських потреб.

Назва села Семеринське могла утворитися від прізвища або імені першого поселенця чи власника цих земель [23]. Наприклад, це могло бути похідним від прізвища Семеренко або імені Семерій (давніослов'янський варіант імені Симеон).

Давніші варіанти назви – Семеринки, Семереньки – можуть мати коріння у слові «семеро», що означає сім родин, сім братів чи сім засновників поселення. Це доволі поширений мотив у народних легендах, коли певна кількість людей об'єднувалася для створення нового села.

У XVII столітті Волинь була територією, де перетиналися українські, польські та козацькі традиції. Назва могла бути пов'язана із шляхетським або козацьким родом, який володів цими землями і залишив слід у топоніміці.

Легенда про села та сім сліз у водах Стоходу

Село Семеринське, відоме в давнину як Семеринки чи Семереньки, заховалося серед лісів і лук поблизу тихої, звивистої річки Стохід. Його назва, як подекують старожили, бере початок від трагічної, але водночас благородної історії, що передається тут із покоління в покоління.

Колись, у XVII столітті, коли ці землі ще були дикими й малолюдними, тут жила бідна вдова Марія зі своїми сімома синами. Вони були дружні, працьовиті й добросерді, допомагали односельцям і ніколи не скаржилися на труднощі. Але прийшла війна – ворожі загони почали нищпорити довколишніми землями, спустошуючи все на своєму шляху.

Маріїні сини, аби захистити рідний край, пішли боронити переправу через Стохід. Один за одним вони загинули в нерівному бою, не дозволивши ворогові перейти річку. Кажуть, що вода того дня потемніла від сліз і крові.

Марія, дізнавшись про загибель синів, прийшла до місця бою, опустилася на коліна й сім разів заплакала – по сльозі за кожного. Її сльози впали у воду, і в тому місці з'явилося сім маленьких джерел, що й досі живлять Стохід прохолодною чистою водою.

У пам'ять про її жертівність і любов село, яке виросло на цих землях, назвали Семеринське – від слів «сім» і «рід», бо загинули не просто хлопці, а цілий рід, що віддав себе заради інших.

Навіть сьогодні місцеві мешканці кажуть: якщо в спекотний день набрати води із джерел біля річки, вона буде солонувата – ніби присмак материнських сліз. І кожен, хто вміє обличчя тією водою із вдячністю в серці, буде захищений на довгі роки.

Таким чином, назва села Семеринське, ймовірно, походить або від імені чи прізвища (Семерій, Семеренко, Семеринський), або від легенди про сімох братів, які заснували поселення.

село Сірнички

Перша писемна згадка про село Сірнички датована 1788 роком [86].

Населений пункт Сірнички розташований на березі річки Стохід, що є важливим географічним фактором. Річка забезпечує місцевих жителів водними ресурсами, сприяє розвитку сільського господарства, зокрема використанню води для поливу, а також має значення для транспортного сполучення та риболовлі.

Місцевість навколо села має рівнинний рельєф, що робить її придатною для землеробства, полегшує ведення сільського господарства, зокрема вирощування зернових і технічних культур, а також утримання худоби.

Одна із можливих версій походження назви пов'язана із наявністю тут сірки або ґрунтів із підвищеним вмістом мінералів, що могли мати характерний жовтуватий відтінок [23]. У деяких місцевостях сірчані джерела чи поклади корисних копалин могли впливати на назву поселення.

Назва Сірнички може бути пов'язана із виробництвом або використанням сірників (хоча їх широке виготовлення почалося пізніше). Зазначимо, що в народі замість сірників могли використовувати особливі природні речовини для добування вогню. Це теж могло дати назву поселенню.

Існує припущення, що назва могла піти від місцевого діалектного слова «сірнички» – можливо, це стосувалося кольору ґрунту або туману, що часто опускався на ці землі, надаючи їм сірого вигляду.

Легенда про вогник на березі Стоходу

Село Сірнички, розташоване на березі повільної річки Стохід, носить дивну й незвичну назву, яку не можна пояснити лише побутовими причинами. Місцеві мешканці з покоління в покоління передають легенду, що пояснює походження цієї назви та розкриває глибший зміст, захований у самому серці цієї місцини.

Колись, наприкінці XVIII століття, коли село щойно починало з'являтися на мапі, тут жила дівчина на ім'я Стефанія. Вона була сиротою, але мала добру вдачу, золоті руки й чарівний голос. Люди в селі говорили, що вечорами з її хати долинав спів, а з димаря здіймався не дим, а тоненький блакитний вогник – ніби свічечка світилася просто з даху. Дехто вважав її відьмою, інші – святою.

Стефанія ж виготовляла... сірники. Не такі, як тепер, а крихітні дерев'яні тріски, натерті смолою з трав'яними настоями. Ці сірники горіли повільно, не обпікали рук і, як казали, мали чарівну силу. Якщо запалити такий вогник з доброю думкою – він приносив щастя в дім, якщо з ворожістю – гаснув одразу.

Одного разу, коли навесні село затопила велика вода, а всі вже втратили надію врятуватися, Стефанія вийшла до річки, підняла руку з маленьким вогником і прошепотіла щось незрозуміле. Кажуть, вода розступилася, і до ранку стихія відступила. А вогник, який вона тримала, залишився світитися над річкою ще три ночі поспіль.

На знак подяки і пам'яті про дивовижну дівчину, село, що з'явилося на місці її оселі, почали називати Сірничками. І до сьогодні, за словами старожилів, у туманні весняні ночі над Стоходом можна побачити блакитне світло, що пливе над водою, – це, мовляв, Стефанія запалює свою чарівну сірничку, щоб захистити рідне село.

Таким чином, назва села Сірнички могла виникнути через природні особливості місцевості, наявність сірчаних джерел, кольори ґрунту.

село Твердині

Перша писемна згадка про село Твердині датована 1545 роком [86].

Село Твердині знаходиться на рівнинному рельєфі, що сприяє розвитку сільськогосподарської діяльності. Такий ландшафт полегшує обробіток земель і створює сприятливі умови для вирощування різних культур. Однак територія може мати деякі заболочені ділянки, характерні для річкових низин, що потребують особливого підходу в аграрному виробництві.

Річка Стохід є одним із основних природних факторів, що визначають географічне розташування села. Вона не лише забезпечує водні ресурси для місцевих жителів, але й має значення для ведення сільського господарства, зокрема для зрошення земель, а також для рибальства.

Назва села може походити від слова «твердиня», що означає укріплене місце, фортецю або опорний пункт [23]. Це може свідчити про існування тут у давнину укріпленого поселення, яке слугувало для оборони від нападників.

Річка Стохід, біля якої розташоване село, має численні заболочені місця, які могли створювати природний захист для місцевих жителів. Через це територія могла сприйматися як природна «твердиня».

У XVI–XVII століттях на Волині активно діяли козаки. Можливо, в цій місцевості був козацький редут або сторожова застава, що дало підставу назвати поселення Твердинями.

За переказами, в давні часи тут жили сміливі воїни, які захищали навколишні землі від ворогів. Їхня хоробрість і незламність стали символом цієї місцевості, а люди почали називати своє поселення Твердинями, тобто місцем, яке вистояло перед загрозами.

Легенда про Твердині – камінь незламної волі

Село Твердині здавна привертало увагу не лише своєю мальовничістю, а й незвичністю назви, яка асоціюється з силою, фортецею, чимось, що неможливо здолати. За словами місцевих мешканців, саме таке значення ховається за стародавньою легендою, що пояснює назву села.

У часи постійних набігів татар і воєнного неспокою на цих землях, на пагорбі біля річки, стояло укріплення з дерева й каменю, яке звали «твердинею». Це була не просто фортеця, а серце місцевої громади, куди люди бігли в часи біди, де зберігали зерно, зброю, а найголовніше – надію.

Головою твердині був старий воїн на ім'я Остап, який за життя об'їздив багато земель, але повернувся у Волинський край, щоб обороняти рідну землю. Його вважали непереможним: він не носив обладунків, а лише вишиту сорочку, що зберігала в собі силу пращурів. Він вірив, що не каміння і мури, а дух людей – справжня твердиня.

Одного року, навесні, на село напали загарбники: палили хати, гнали худобу. Люди зібралися у твердині, а Остап вийшов назустріч ворогам сам-один, озброєний лише мечем. Загарбники сміялися із самотнього старого, але щойно він ступив на поріг твердині, як здійнявся сильний вітер, а з землі вирости кам'яні стіни. Стріли ламалися, а вершники падали з коней. Остап злився з невидимою силою, яку оберігав усе своє життя.

Після тієї битви твердиню більше ніхто не атакував. А люди, вшановуючи пам'ять про непохитного воїна й диво, що врятувало їхні родини, почали називати поселення Твердині. Й донині, кажуть, якщо доторкнутися до старого каменя, що зберігся на околиці села, то відчуєш тепло – силу духу, що ніколи не згасає.

Таким чином, назва села Твердині, ймовірно, походить від слова «твердиня» – символу міцності та оборонного значення місцевості.

село Тумин

Перша писемна згадка про село Тумин датована 1545 роком [86].

Село розташоване на рівнинному рельєфі, що робить його землі придатними для обробітку. Рівнинні території забезпечують хороші умови для землеробства та ведення аграрної діяльності. Луки на околицях села дозволяють вести тваринництво та випасати худобу. Річка Турія, що протікає поруч із селом, є важливим природним ресурсом для місцевих жителів. Вона надає водні ресурси для питного водопостачання, сільськогосподарського використання, а також є важливим ресурсом для рибальства та інших водних промислів. Водні ресурси також можуть бути використані для зрошення сільськогосподарських угідь.

Одна із найпоширеніших версій походження назви села пов'язана із природними умовами. Річка Турія, на березі якої розташоване село, часто буває оповита густими ранковими туманами. Через це місцевість могла отримати назву Тумин, що означає місце, де часто бувають тумани.

Існує припущення, що назва походить від старослов'янського кореня «тум», що могло означати низину, вологе місце або болото, що відповідає місцевості біля річки Турії [23].

За переказами, колись у цих краях оселився подорожній на ім'я Тум. Він побудував собі першу хату на березі річки, а згодом до нього приєдналися інші переселенці. Так поселення почали називати Тумовим селом, а згодом – Тумином.

У середньовіччі слово «тум» використовували для позначення фортець або укріплень. Можливо, на місці сучасного села колись стояло укріплення, яке дало назву населеному пункту.

В. Давидюк вважає, що ойконіми на «-ин» утворювалися, як правило, від відповідних антропонімів чоловічого роду на «-а». Основою могло бути прізвисько Тума. В українській мові тума – «людина, що походить від татарської та «руської» крові, а можливо, лише така, що народилася в Криму»; «ненадійний, підступний, зрадник», «несповна розуму», «похмура, мовчазна людина». Це слово побутує й зараз у деяких волинських селах, наприклад, вираз «Ой покинь, сину, дівчину любити – тума зведе з ума» – в одному з варіантів пісні «Ой п'є чумак, п'є» [103].

Легенда про Тумин – село над туманною долиною

Село Тумин здавна оповите не лише туманами, які щоранку стеляться над його луками. Легенда пов'язує цю назву з подіями, що сталися тут у часи татарських набігів.

Кажуть, колись давно, коли ці землі ще тільки заселялися, в долині між пагорбами утворилося невелике поселення. Місце було гарне: річка поблизу, ліси повні звіра, земля родюча. Але з півдня сунула загроза – наближалось вороже військо. Люди молилися та готувалися тікати в ліси. Серед місцевих жителів була молода дівчина Марина, яка мала «бабине знання» – вміння говорити з природою.

Напередодні ворожого нападу, вночі, вона пішла на пагорб і звернулася до духів лісу, річки й вітру. Умовляла їх заховати село, захистити людей, дати їм шанс вижити. І сталося диво – з ріки, що протікала неподалік, піднявся густий білий туман, який стелився долом. Вранці вороги не змогли знайти село – ні хат, ні людей, лише безкрайїй туман, що водив їх манівцями, аж поки вони не втекли з переляку.

Відтоді люди назвали своє село Тумин – на честь того туману, який став захистом і порятунком. І донині, особливо восени або в дощові ранки, коли долина огортається молочною пеленою, старші люди тихо шепочуть: «Марина знову пильнує...».

Таким чином, назва села Тумин, імовірно, походить від природного явища – туманів, що часто огортають річку Турія. Інші версії вказують на її давньослов'янське походження, пов'язують із мандрівником на ім'я Тум або місцевими легендами про загадкові явища.

**село Холопичі
(Холопечі)**

Перша писемна згадка про село датована 1451 роком, що вказує на тривалу історію поселення [86].

Околиці села мають лісисту місцевість, що сприяє розвитку лісового господарства. Місцеві ліси багаті на гриби, ягоди та іншу лісову продукцію. Луки та ліси в околицях створюють хороші умови для тваринництва й випасання худоби.

Рівнинний рельєф полегшує ведення сільського господарства. Річка Турія, що протікає поруч із селом, є важливим водним ресурсом для місцевих жителів. Вона використовувалася для рибальства, водопостачання та як транспортний шлях.

Назва села може походити від слова «холоп», що в давнину означало залежного селянина чи слугу [23]. Це може свідчити про те, що в минулому тут існувало поселення кріпаків або слуг, які працювали на землях місцевого пана.

За переказами, в давні часи місцевість належала князю, який поселив тут своїх слуг і залежних людей. Їхнє поселення отримало назву Холопичі, що вказувало на їхній соціальний статус.

Інша версія припускає, що назва може походити від староукраїнських слів, що означали низинну місцевість або болотисті луки, характерні для річкової долини Турії.

За переказами місцевих старожилів, назва пішла від вислову «голі печі». Колись давно на місці сучасного села оселилося плем'я, яке займалося виготовленням глиняного посуду – глечиків, мисок та іншого начиння. Щоб посуд був міцним і не бився, його обпалювали у спеціальних печах.

Згодом на поселення напали ворожі племена, а ремесло занепало – випалювання посуду припинилося, а від колишніх майстерень залишилися лише порожні печі. Люди почали повторювати: «Голі печі, голі печі». З часом ці слова перетворилися на назву села – Холопичі [103].

Легенда про Холопичі – село відданості й волі

Село Холопичі приховує у своїй назві глибоку історичну драму, яка перетворилася на легенду, що передається від покоління до покоління.

Розповідають, що в цих місцях за княжих часів знаходився маєток одного великого боярина. Він мав численну челядь – слуг, кріпаків, яких на той час називали холопами. Серед них були особливі – не просто підлеглі, а вірні боярину, які служили не через страх, а через повагу й любов до своєї землі.

Серед тих холопів був молодий чоловік на ім'я Слав. Його знали як вправного рільника, доброго друга і людину, що ніколи не мирилася з несправедливістю. Коли на ці землі наїхали чужинці, щоб захопити маєток боярина і спалити село, господар утік, залишивши все напризволяще. А холопи, ті, кого вважали безправними, стали на захист рідної землі. Вони згуртувалися, організували опір і зуміли витіснити нападників.

Після цього Слав і його побратими відмовилися від служби панам і вирішили залишитися в цих краях назавжди, уже як вільні люди. На згадку про ті часи і свою вірність землі вони дали поселенню назву Холопичі – не як ознаку приниження, а як символ відваги, єдності та гідності простих людей, які самі стали господарями свого життя.

Кажуть, що річка Турія, котра тече поблизу села, часто розливається саме в тому місці, де стояла перша дерев'яна хата Слава – ніби зберігає пам'ять про його щиру вдачу та силу духу. І досі, коли вода в річці світла і спокійна, люди кажуть: «То Слав стереже свій край».

Таким чином, назва села Холопичі, найімовірніше, походить від давнього слова «холоп», що може свідчити про колишнє поселення кріпаків або слуг місцевого феодала. Інші версії пов'язують назву з особливостями рельєфу або легендарними подіями.

село Шельвів

Перша писемна згадка про село Шельвів датована 1577 роком [86].

Поселення розташоване на берегах річки Луга, що є важливим географічним фактором для цього поселення. Річка не лише впливала на розвиток сільського господарства, але й забезпечувала водні ресурси для місцевих жителів, використовувалась для транспортування товарів та людей. Водний шлях міг бути одним із факторів, що сприяли заселенню цієї місцевості.

Оскільки село знаходиться на річкових низинах, ця територія могла мати болотисті землі, особливо поблизу річки. Це створювало

унікальні умови для життя флори і фауни, хоч і потребувало спеціальних методів землеробства, таких як осушення або зведення спеціальних будівель для захисту від підтоплень.

Місцевість, де розташоване село, має рівнинний рельєф, що полегшує сільськогосподарську діяльність, зокрема вирощування зернових культур. Наявність лісів і природних ресурсів поблизу річки Луги могли вплинути на вибір цього місця для заселення.

Назва села може походити від староукраїнського кореня «шель», що означає низина, болотисте місце [23]. Імовірно, в минулому територія поблизу річки Луги могла бути заболоченою. Перші поселенці на цій землі збудували свої оселі на берегах річки Луги, тому це місце отримало назву Шельвів, що в перекладі означає «земля біля води» або «місце на шляху води».

Інша версія припускає, що назва села походить від імені власника цих земель або засновника поселення. Можливо, його звали Шельв, а назва села була похідною від його ім'я.

Легенда про Шельвів – скарб серед лісів

Село Шельвів ховається серед мальовничих волинських пагорбів та лісів. Його назва звучить м'яко, майже шелестить і, як розповідає стара легенда, виникла вона саме завдяки природі та одному дивовижному випадку.

Давним-давно на цій території простягався густий дикий ліс, у якому селилися лише мисливці та відлюдники. Але одного разу сюди прийшли поселенці з півдня, шукаючи вільні землі. Серед них був старий знахар на ім'я Вів – мудрий чоловік, який умів лікувати травами, тлумачити сни та розмовляти із природою. Саме він першим почув незвичний шелест у лісі – не вітру, не дощу, а ніби чийсь тихий голос.

«Ш-ш-шель... вів...», – ніби нашіптували дерева. Люди спершу сміялися, але щоразу, як заходили до лісу, чули це шепотіння. Вів стверджував, що ліс з ними розмовляє і благословляє їх осісти в цьому місці. Він казав: «Це земля співає – треба залишитись». Поселенці послушали його. Збудували перші хати, вирубали трохи ліс, але більшість дерев залишили – на знак пошани до духів цієї місцевості.

Відтоді ліс, кажуть, більше не шепотів загрозово, а лагідно шелестів, ніби охороняючи своїх нових мешканців. І назвали це місце Шельвів – на честь лісового шелесту та мудрого Віва.

Існує ще одна версія цієї легенди, за якою в тому самому лісі, в дубовому дуплі, Вів нібито заховав скарб. Це було не золото, а прадавні книги та рецепти зілля, яке могло лікувати не лише тіло, а й душу. Шукали той скарб багато разів, але, кажуть, знайдуть його тільки ті, хто йде не заради багатства, а з добрими помислами.

Тож Шельвів – це не просто село на карті Волинського краю. Це місце, де природа, історія та легенда переплелися й досі звучать у шелесті дерев.

Таким чином, назва села Шельвів має кілька можливих варіантів походження, серед яких є припущення про її зв'язок із природними особливостями місцевості (болота, низини) або з іменем першого власника чи засновника.

село Юнівка (Юнгівка)

Перша писемна згадка про село датована не пізніше 1788 року [86].

Село Юнівка розташоване в природній зоні, яка включає заплавні території, ліси і луки, що створює сприятливі умови для сільського господарства, зокрема для вирощування сільськогосподарських культур, а також для випасу худоби. Крім того, природні ресурси використовуються для збору лісових плодів та ведення лісового господарства. Річка Серна, що бере початок у селі Юнівка, є важливим природним ресурсом для місцевих жителів. Вона не тільки забезпечує водою для побутових потреб і сільського господарства, але й сприяє розвитку рибальства в регіоні. Також річка має важливе екологічне значення для підтримки біорізноманіття навколишніх територій.

За однією з версій, село отримало свою назву від прізвища засновника або першого поселенця. Ймовірно, він мав прізвище Юнг, що може свідчити про вплив чеської культури в регіоні в час, коли на Волині було багато чеських колоністів. Назва села могла виникнути як форма похідного імені або по батькові його засновника.

Інша версія припускає, що село могло бути назване на честь місцевого старожила або родини, яка відіграла важливу роль в організації поселення на цих землях.

Існує також думка, що назва Юнівка може мати топонімічне або соціальне значення, яке є більш пізнього походження.

Старожили стверджують, що назва села виникла на честь багатого чеха Юнга, який господарював на західному боці села [103].

Легенда про Юнівку

Село Юнівка (у давнину – Юнгівка) розкинулось серед полів і лісів на південному сході сучасного Володимирського району. Місцеві старожили казали, що це село знаходиться «на межі світів», і не даремно.

За легендою, на місці сучасної Юнівки у XVIII столітті проходила межа між «світлом і тінню» – між світом живих і тим, що знаходиться за його межею. Подейкують, що одного разу мандрівний вояк на ім'я Ян Юнг – молодий німець за походженням, який служив у війську Речі Посполитої – втратив свій загін у болотистих лісах Волинського краю під час битви з татарськими загонами. Він довго блукав у пошуках дороги, доки не натрапив на це місце, де нібито «час зупинився», а повітря було наповнене дивною тишею, мовчанням вітру та пташиним співом.

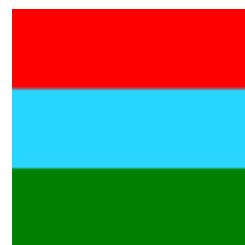
За легендою, Ян заснув на узліссі й побачив дивний сон: молода жінка з білим волоссям, одягнена у світло-сіре вбрання, покликала його й промовила: «Ця земля чекає. Хто оселиться тут із добром – житиме довго, а хто прийде зі злом – піде, не залишивши сліду. Запам'ятай це місце, Ян Юнг».

Коли вояк прокинувся, навколо вже були люди: кілька родин, які шукали місце для поселення. Вражений сном і тишею землі, Ян залишився разом із ними. На його честь перше поселення почали називати Юнгівкою.

Згодом назва трансформувалася в Юнівку. Але місцеві старожили досі кажуть, що у тумані тут часом можна побачити жінку в сірому, яка мовчки дивиться на поле або зникає поміж дерев. Вона не страшна, бо оберігає ці місця. І навіть бурі оминають село, ніби поважаючи стару угоду між світом видимим і невидимим.

Таким чином, походження назви села Юнівка пов'язане з історією його засновників.

3.2.3. Зимнівська територіальна грумада

Утворена згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 708-р у складі Бубнівської, Зимнівської, Лютничівської, Селецької, Хмелківської та Хобултівської сільських рад Володимир-Волинського району [30], (рис. 3.5).

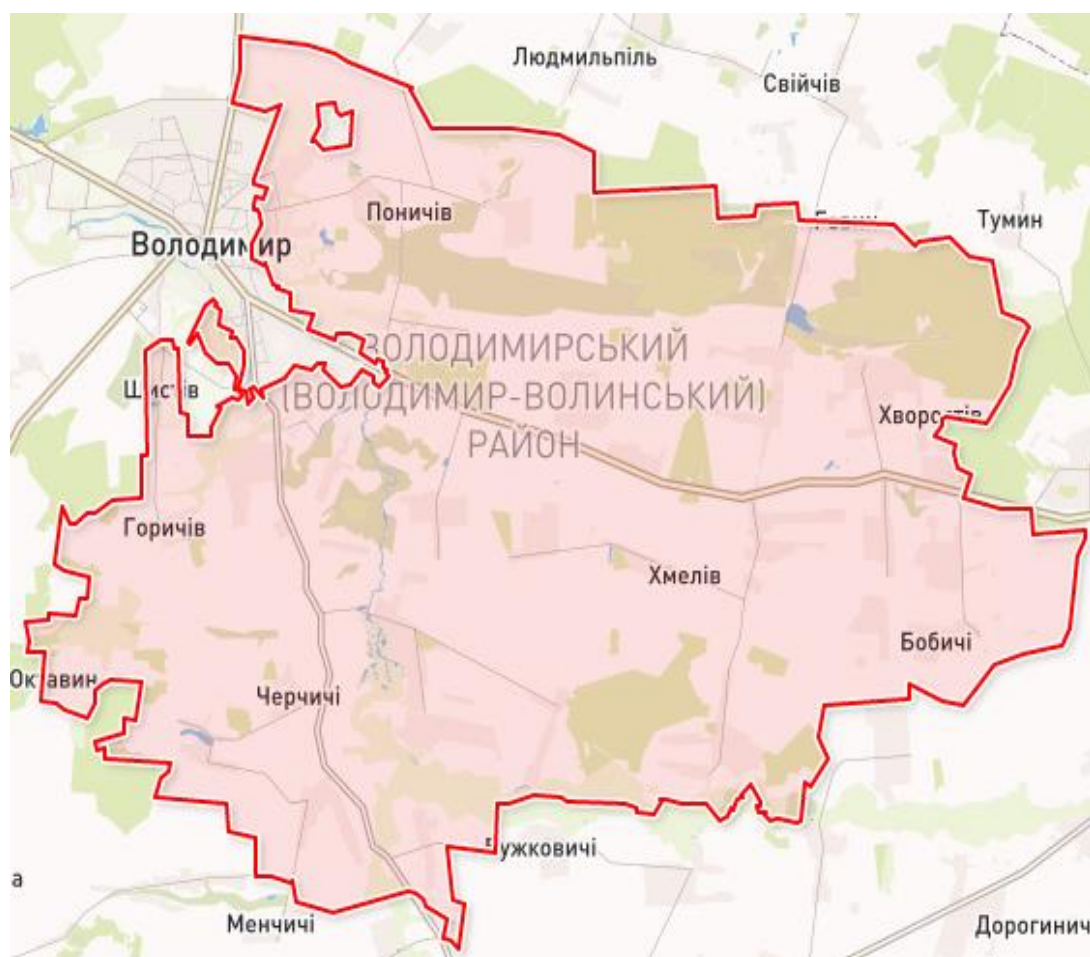

Рис. 3.5. Картосхема Зимнівської територіальної громади [46]

Зимнівська сільська рада була утворена 14 серпня 2015 року та включає в себе тридцять сіл: Зимне, Фалемичі, Горичів, Шистів, Октавин, Лютниче, Острівок, Когильно, Поничів, Володимирівка, Бубнів, Черчичі, Руснів, Маркостав, Селець, Чесний Хрест, Марія Воля, Хмелівка, Нехвороща, Житані, Хмелів, Хобултова, Підгайці, Микуличі, Березовичі, Бегета, Міжлісся, Хворостів, Бобичі, Яковичі (рис. 3.5).

село Зимне (Зимно, Земно)

Перша писемна згадка про село Зимне датована 1450 роком, хоча поселення на цих землях існували ще в давніші часи [86].

Село Зимне розташоване в мальовничій місцевості, що поєднує лісові та пагорбисті ландшафти, а також знаходиться неподалік від річки Луги. Такий рельєф сприяв заселенню цих територій ще в глибоку давнину, адже річкові долини завжди приваблювали людей для ведення господарства.

За народними переказами, ця місцевість отримала назву через свою природну особливість, яка була прохолоднішою порівняно з іншими селами, що розташовані в цьому регіоні. Завдяки глибоким ярам та лісистій місцевості тут довше затримувався холод, особливо восени та взимку. Звідси й назва – Зимне, що означає «холодне місце».

Інша версія виводить назву села від слова «земно», що в давньоруській мові могло означати «низинне», «земляне поселення». Це може вказувати на стародавнє осіле поселення землеробів, які жили тут ще до утворення Київської Русі.

У селі розташований Свято-Успенський Зимненський монастир, заснований ще за князя Володимира Великого в X столітті. За однією з легенд, князь Володимир прийшов сюди, коли шукав місце для укріпленого монастиря. Тут він зустрів прохолодний струмок, який спадав з пагорбів, тому назвав це місце Зимне.

Легенда про Зимне – сльоза княжни і вогонь над горою

Село Зимне (раніше – Зимно, Земно) оповите особливою містикою і славиться не лише святістю Зимненського монастиря, а й легендою, яка передається з покоління в покоління.

Колись давно, коли ці землі ще не були забудовані, а річка Луга ще вільно петляла луками, над її берегом стояла висока гора. Кажуть, саме на цій горі князь Володимир Великий зупинився зі своїм військом дорогою з Корсуня. Ночував тут, коли прямував до Києва і, зачарований тишею та красою, захотів збудувати каплицю, де міг би молитися на світанку.

Існує й інша, менш відома легенда – про князівську дочку, яку звали Ярослава. Вона виросла при монастирі, який тоді ще тільки починав зводитися, і мала дар бачити те, чого інші не бачили. Часто вона ходила на ту саму гору (нині це місце біля Святогірського монастиря) й сиділа там годинами, ніби чогось чекала.

Одного разу на світанку вона побачила дивне світло над лісом, мов вогонь, що не палить. Воно повільно опустилося на вершину гори. Ярослава впала на коліна й мовила: «Це знак небес. Тут буде місце, де земля торкається неба».

Та світло зникло. Тоді Ярослава заплакала – чи то від щастя чи від розчарування. Кажуть, одна її сльоза скотилася на камінь і залишила на ньому вологу пляму, яка не зникає навіть у посуху. Після цього випадку дівчина більше не з'являлась на горі, а незабаром покинула світ, вважаючи, що її місія завершена.

Коли ченці почали розбудовувати монастир, саме в тому місці, де Ярослава бачила світло, знайшли невелике джерельце, а біля нього – камінь із вологим відбитком. Його неодноразово намагалися перенести, але камінь ніби вріс у землю.

З того часу в народі пішла чутка: Зимне – земля, де сходиться вічність і мить. А коли на монастир спускається ранковий туман, дехто й досі бачить, як по стежці до каменя йде дівчина в темному вбранні, мов тінь давньої князівської доньки, що все ще охороняє свою віру і землю.

Таким чином, назва села Зимне (Зимно, Земно) може походити як від природних особливостей місцевості (прохолодна територія,

зимне джерело), так і від історичних подій, пов'язаних із заснуванням Зимненського монастиря.

село Бегета (колонія Беата)

Хронологія заснування села Бегета залишається невстановленою. У давнину це була колонія Беата – частина маєтку Чацьких. Унаслідок певних фонетичних змін село здобуло цілком іншу у смислового значенні назву – Бегета [19].

Територія, на якій знаходиться село, переважно рівнинна, з невеликими пагорбами, що характерно для Волинського краю. Поруч протікають малі річки та струмки, важливі для ведення сільського господарства. Родючі чорноземи та супіщані ґрунти теж сприяють цьому.

Згідно із антропонімічною версією, назва Бегета, найімовірніше, походить від прізвища чи прізвиська першого засновника, землевласника або впливової особи [23].

Слово «Бегета» може бути похідним від слов'янського імені чи прізвиська, яке, можливо, означало «швидкий», «той, хто рухається» (від дієслова «бігти») [23].

Прізвища подібного звучання (наприклад, Бегета чи Бегетюк) могли утворюватися в українській мові як результат опису характеру або особливостей поведінки людини.

Тюркське чи іноземне походження назви вказує на те, що Волинь історично зазнавала впливу різних культур і народів, включно з тюрками, поляками, литовцями та угорцями. Назва «Бегета» може мати тюркське коріння, де слово «бег» означає «володар», «князь». У цьому випадку назва могла вказувати на статус поселення або його засновника.

Географічний контекст походження назви залежить від особливостей місцевості. Якщо територія села характеризувалася швидкою течією річки чи струмка, то слово «Бегета» могло асоціюватися із рухом (бігом) води. Подібні топоніми могли виникати на основі природних явищ.

Назва могла з'явитися в контексті розвитку ремесел чи торгівлі. Наприклад, поселення могло асоціюватися зі швидкими змінами чи подорожами, пов'язаними із перевезенням товарів або людей.

Легенда про німкеню Беату і зниклий дзвін

Село Бегета, колишня колонія Беата, заховалося серед зелених лісів і пологих луків регіону. Його історія почалася на межі XIX–XX століть, коли сюди прибула група німецьких переселенців. Серед них була жінка на ім'я Беата – висока, струнка, із проникливими сірими очима, що, здавалося, бачили більше, ніж просто навколишній світ.

Кажуть, Беата не була звичайною жінкою. Вона говорила з вітром і дощем, ворожила на зірках і знала, коли настане неврожай або хвороба. Люди з довколишніх сіл приходили до неї за порадою, хоча боялися її дару, а ще більше шанували її мудрість.

Одного разу в селі вирішили збудувати невелику каплицю. Каміння тягли з лісу, дерево – з боліт, а дзвін вирішили замовити у Львові. Коли його привезли і вперше вдарили по ньому, звук був такий чистий, що лісові птахи стихли, а найстарші бабусі заплакали. Лише Беата дивилася на дзвін із тривою. «Його не можна бити, поки не прийде «знак», – сказала вона. Але люди не звернули на це уваги. І вже наступного дня зібралися на освячення.

Коли священник підняв руку, щоб благословити дзвін, раптово на небі з'явилася блискавка і вдарила у дзвіницю. Будівля вціліла, але дзвін зник – неначе розчинився в повітрі. Його шукали в болотах, розкопували землю, пірнали в річку – але нічого не знайшли.

Беата стояла осторонь і мовила: «Той, хто не чує тиші, не заслуговує на силу дзвону».

Кажуть, після того вона покинула колонію і зникла в лісах. Але деякі старі мешканці переказують, що під час великих буревіїв або на свято Різдва, коли повітря стає особливо чистим, можна почути тихий дзвін з-під землі – мовби голос, який чекає того, хто вміє слухати.

Так і живе пам'ять про Беату – загадкову жінку, чиє ім'я стало назвою колонії, і про дзвін, який не зміг знайти собі місця серед людей, що забули про передчуття й пошану до невидимого.

Таким чином, назва села Бегета є прикладом топоніма, який, найвірогідніше, має антропонімічне або природне походження.

село Березовичі

Перша писемна згадка про село Березовичі датована 1287 роком, що робить його одним із найдавніших поселень краю [86]. У різні історичні періоди село входило до складу Литовського князівства, Речі Посполитої, Російської імперії, а пізніше – до Волинської губернії.

Знаходиться на правому березі річки Свинорийки, що є притокою річки Луги. Оточене лісами та луками, що здавна сприяло розвитку сільського господарства, мисливства та рибальства. Родючі ґрунти та помірний клімат робили цю місцевість придатною для землеробства. Через близькість до важливих історичних шляхів село могло відігравати роль у торгівлі та ремеслах.

Географічна версія походження назви відсилає до слова «береза» і вказує на поширеність березових дерев у цій місцевості. У слов'янській традиції поселення часто отримували назви на честь природних особливостей регіону. Закінчення «-вичі» свідчить про множинність або належність. Воно могло вказувати на групу поселень, пов'язаних із лісовою місцевістю, або на громаду, яка жила серед березових гаїв.

Антропонімічна версія виводить цю назву від імені чи прізвища Береза або похідного від нього (наприклад, Березович). У такому разі село могло отримати назву на честь засновника або землевласника, що мав це ім'я. Подібна практика була поширеною в середньовіччі.

Береза у слов'янській культурі є символом чистоти, сили та оновлення. Назва могла мати сакральне значення, особливо якщо на території села існувало священне дерево чи гай, який відігравав важливу роль у традиційних обрядах.

Легенда про козацьке джерело і березовий оберіг

Серед лісів та луків, на заході Волинської області розкинулося село Березовичі – одне із найстаріших поселень краю. Місцеві мешканці з покоління в покоління передають легенду про походження назви села та силу, яку дає березовий оберіг.

Колись, у далекі княжі часи, на цих землях оселилися люди, які рятувалися від ординських набігів. Вони знайшли прихисток серед

густих березових гаїв, де в глибокій долині було чисте джерело. За легендою, це джерело з'явилося після того, як у землю впала шабля козака, пораненого в бою із загарбниками.

Козак мав ім'я Данило. Його загін, рятуючи місцевих мешканців, дав бій прямо на схилі березового пагорба. Ворожа стріла влучила йому в груди, і він упав, притискаючи до себе шаблю, обмотану гілочкою берези – символом життя. У ту ж мить із землі вдарило джерело, що зцілювало поранених і повертало людям сили. Після бою це місце стали називати «березовим чудом», а згодом і все поселення – Березовичі.

З того часу кожна хата в селі мала гілочку берези, освячену водою з того джерела. Її клали за образи, вплітали у вінки дівчата, прив'язували до воріт, коли вирушали в далеку дорогу. Вірили, що березовий оберіг оберігає від злих духів, лихого ока й нещастя.

А джерело існує й досі – сховане поміж дерев, його знають лише старожили. Кажуть, якщо напитися з нього в ніч на Івана Купала – побачиш віщий сон, у якому з'явиться твоя доля.

І хоча часи змінилися, в Березовичах досі бережуть пам'ять про козака Данила, силу природи та оберіг із берези – той, що дав назву селу і став частиною його душі.

Таким чином, село Березовичі є прикладом географічного топоніма, що відображає природну красу регіону та зв'язок мешканців із навколишнім середовищем. Назва села, ймовірно, пов'язана із березовими лісами, які колись вкривали ці землі.

село Бобичі

Перша писемна згадка про село Бобичі датована 1545 роком [86].

Поселення розкинулося на берегах річки Свинорийки, яка є притокою річки Луги. Село оточене лісами, полями та луками, що створює сприятливі умови для сільського господарства. Близькість до природних водних ресурсів сприяла розвитку рибальства, млинарства та скотарства.

Назва села Бобичі може бути пов'язана з історичними, антропонімічними чи природними аспектами [23]. Такі топоніми, як Бобичі, характерні для України та інших слов'янських територій.

Антропонімічна версія назви може походити від слова «Бобич», яке, ймовірно, було прізвиськом або прізвиськом засновника села чи його першого жителя. Прізвисько Бобич могло утворитися від імені або прізвиська Боб, похідного від імені Боян чи Богдан. Суфікс «-ичі» вказує на приналежність до певного роду чи громади, наприклад: «нащадки Боба» або «люди, які належать до роду Бобичів» [23].

Господарське походження назви могло бути пов'язане з вирощуванням або обробкою бобів, які були важливою частиною сільського господарства у Волинському регіоні. Село могло отримати назву через популярність цієї культури серед місцевих жителів.

Природний контекст пов'язує слово «боб» з місцевою флорою чи фауною. У народній творчості «бобами» могли називати дрібні об'єкти або навіть водойми, характерні для цієї місцевості.

Назва може мати іншомовне походження – тюркське чи угорське, оскільки Волинь історично контактувала з цими народами. Слово могло бути адаптоване до слов'янської мови й набути місцевого звучання.

Легенда про Бобровий камінь та магічне джерело

Село Бобичі має свою цікаву й таємничу легенду, яка зберігається в пам'яті місцевих жителів вже кілька століть. За однією з версій, село отримало свою назву не від людей, а від дивовижного каменя, який колись лежав на березі місцевої річки.

Легенда розповідає, що на місці сучасних Бобичів, де зараз ростуть буйні дерева та квітнуть луки, була колись лісиста місцевість, де мешкали дикі тварини – бобри. Одного разу, після великої бурі, у лісі з'явився величезний камінь, що нагадував велику боброву шкуру, натягнуту між деревами.

Місцеві люди вірили, що це був магічний камінь, тому він став місцем культових обрядів. Місцеві жінки, особливо молоді дівчата, приходили сюди на свято Купала, щоб загадати бажання на майбутнє. Вони вірили, що камінь, заряджений природною силою, здатний виконувати їхні бажання.

Особливо цінувався цей камінь за його здатність зцілювати. Казали, якщо підійти до нього вночі, а потім намочити руки в річковій

воді, то можна було отримати силу проти хвороб і негараздів. Ця вода вважалася священною, люди лікувалися нею від різних недуг.

Згодом, коли засновники села почали створювати перші оселі, територія поблизу каменя стала центром поселення. Люди поселилися поруч із дивовижним місцем, що, ймовірно, стало основою для назви села – Бобичі.

Легенда також стверджує, що в стародавні часи, коли село тільки зароджувалося, один мудрий старець, що жив на цих землях, сказав, що село повинно носити назву Бобичі, аби пам'ять про силу і магію цієї землі зберігалася вічно.

Сьогодні відомості про той камінь і магічне джерело вже майже втрачені. Проте старожили ще й досі розповідають, що іноді в лісі можна почути дивний шелест, що нагадує плюскіт води, а в тихі вечори можна побачити світло, що нагадує відображення каменя у воді. Ті, хто вірить у легенди, продовжують приходити на місце, де колись стояв цей священний камінь, щоб знайти спокій і вдачу.

Таким чином, село Бобичі – це приклад топоніма, який зберіг сліди історії, культури та природного середовища. Його назва може бути пов'язана із засновником.

село Бубнів

Перша писемна згадка про село Бубнів датована 1452 роком [86].

Через село протікає річка Луга, одна із найбільших річок регіону, що впадає в Західний Буг. Мальовнича природа, луки та ліси створювали сприятливі умови для землеробства, скотарства та рибальства. Близькість до водного ресурсу сприяла будівництву водяних млинів і розвитку ремесел.

Антропонімічна версія походження назви пов'язує її з особовим іменем або прізвищем Бубен. Ім'я або прізвище Бубен могло бути поширеним у цьому регіоні і належати першому засновнику, власнику землі чи відомій особі. У слов'янських мовах словоформа із закінченням «-ів» часто асоціюється з родовими чи племінними назвами та вказує

на приналежність або походження від засновника (наприклад, «нащадки Бубна») [23].

Слово «бубен» у слов'янській культурі означає ударний музичний інструмент. Назва села могла символічно вказувати на місце, пов'язане з музикою, обрядами чи святкуваннями. У давні часи села часто отримували назви на честь характерних ремесел чи культурних традицій громади [23].

Природне походження пов'язує назву із природними особливостями місцевості. Слово «бубен» могло означати круглу чи горбисту форму місцевого ландшафту. Подібні асоціації зустрічаються в багатьох топонімах, що постали у зв'язку з рельєфом.

Назва могла виникнути на основі місцевих легенд чи переказів. У народних казках та піснях слово «бубен» символізує радість, святковість або навіть захисну функцію громади.

Серед місцевих жителів поширені дві версії походження назви села. Перша вказує на те, що в давнину місцеве населення займалося вичинкою шкір тварин і виготовленням з них барабанів (бубнів). Друга – похідне від антропоніма Бубен [19].

Легенда про загублену церкву та дзвони

Село Бубнів має надзвичайно давню історію, що сягає ще 1452 року. І хоча документальних підтверджень про його заснування мало, одна із місцевих легенд розповідає про події, що нібито відбулися в цьому селі в середньовіччі, в часи, коли Бубнів був лише невеликим поселенням на берегах річки.

За однією з версій, село отримало свою назву від звуків дзвін, що лунав з невідомої церкви, яку ніхто ніколи не бачив. Легенда стверджує, що на місці, де зараз стоїть Бубнів, стояла велика дерев'яна церква. Згідно з переказами, її побудували ще в 1452 році. Церква була багатою на золоті й срібні прикраси, а її дзвони лунали на усю округу. Вони звучали настільки голосно, що їх можна було почути навіть із віддалених сіл.

Одного дня, напередодні великого свята, церква зникла – лише чулися дзвони, які розносилися по всій місцевості. Жителі села, що вже почали оселятися в околицях, були вражені цією подією. Вони вирішили піти на пошуки церкви, але так і не знайшли її. Лише дзвін, який чули час від часу, нагадував про неї.

Кажуть, що церква була потоплена в річці чи зникла через таємничу бурю. Існує переказ, згідно з яким щороку в ніч на свято Воздвиження Чесного Хреста можна почути дзвони цієї церкви.

Бубнів з того часу став місцем особливого поклоніння: багато хто приїздив сюди, щоби почути звуки дзвонів в пам'ять про загублену церкву. Хоча зараз на місці стародавньої святині вже стоїть інша церква, легенда про зниклу святиню досі залишається частиною місцевого фольклору. Ті, хто вірить у магію стародавніх місць, досі намагаються знайти місце, де, за переказами, була захована зникла церква та почути її дзвони.

Таким чином, село Бубнів є прикладом топоніма, що зберігає історію місцевості, пов'язану з природою, культурою чи особою, яка залишила свій слід у назві.

село Володимирівка

Перша писемна згадка про село Володимирівку датована 1235 роком.

Село розташоване на лівому березі річки Риловиця, оточене родючими полями та луками, що сприяло розвитку землеробства та скотарства. Річка Риловиця забезпечувала мешканців водою, а також у давнину слугувала природним бар'єром від нападників.

Антропонімічна версія пов'язує назву Володимирівка з іменем Володимир. Це може вказувати: на засновника села, якого звали Володимир; на землевласника, боярина чи князя, у власності якого була ця територія; на князя Володимира Великого, хрестителя Русі, на честь якого могло бути назване село. Подібні назви часто виникали як символ пошани до відомих правителів чи святих.

Історична версія пов'язує назву з містом Володимиром, яке було важливим політичним і культурним центром у часи Київської Русі. Село могло бути колонією або поселенням, заснованим мешканцями цього міста.

Назви на зразок «Володимирівка» були поширені в ХІХ–ХХ століттях, особливо під час російського чи радянського періодів, коли населені пункти часто отримували назви на честь історичних чи політичних діячів, таких як Володимир Ленін чи Володимир Маяковський. Проте назва села Володимирівка, найімовірніше, має більш раннє коріння.

Легенда про князівську клятву

Село Володимирівка, яке розташоване на лівому березі річки Риловиця, має давню історію, яка сягає 1235 року. Це поселення, засноване на мальовничих берегах річки, стало свідком багатьох історичних подій, збережених у переказах та містичних легендах. Однією з таких є історія про князівську клятву, яка змінила долю цього села та залишила слід в історії Волинського краю.

Згідно з легендою, в далекі часи, одним із найвідоміших правителів цих земель був князь Володимир. Він славився своєю мудрістю і справедливістю, захистом своїх підданих від нападів диких племен та сусідніх ворогів. Одна така подія змінила не лише долю князя, а й майбутнє села, яке згодом отримало його ім'я.

У 1235 році князь Володимир під час одного з військових походів, що проходив через ці землі, зустрівся з місцевими жителями, що жили на обох берегах річки Риловиця. За переказами, річка в ті часи була надзвичайно глибокою та небезпечною, а її води мали магічну силу. Володимир був свідком того, як люди мужньо перепливали річку, намагаючись уникнути ворожої загрози.

Вражений відвагою місцевих жителів та їхньою відданістю рідній землі, князь поклявся, що завжди буде захищати цих людей і їхні землі від будь-якої небезпеки. Він пообіцяв побудувати міст через річку Риловицю, щоб люди могли безпечно переходити її.

Князь виконав свою обіцянку: через кілька років на місці, де річка була найширшою та найглибшою, було збудовано великий міст, який став символом єдності і безпеки для мешканців села. Цей міст не тільки полегшив людям життя, але й став своєрідною святиною, яка вшановувалась не тільки місцевими жителями, а й мешканцями сусідніх земель.

З того часу село стало відоме як Володимирівка – на честь князя, який виконав свою клятву і приніс мир на ці землі. Міст став місцем, де

люди збиралися, аби помолитися, зробити жертвопринесення та віддати шану водам річки Риловиця.

З часом міст зруйнувався, але його пам'ять залишилася в місцевих легендах. Кажуть, щоразу, коли на річці Риловиця здіймається сильний вітер, дзвін дзвонить з невідомої церкви на іншому березі та нагадує про велику князівську клятву захищати людей як шлях до мирного існування на землі. І сьогодні Володимирівка вважається місцем сили, де люди пам'ятають про своє походження і шанують тих, хто приніс їм спокій і захист у важкі часи.

Таким чином, село Володимирівка – це приклад топоніма, який несе в собі глибоку символіку, поєднуючи історію, традиції та зв'язок із великими подіями й особистостями.

село Горичів

Перша писемна згадка про село Горичів датована 1455 роком [86].

Село розташоване на лівому березі річки Луги, що є однією із найбільших водних артерій регіону, та має родючі землі, що сприяло розвитку землеробства і скотарства. Близькість до річки Луги, яка забезпечувала мешканців водою, давала можливість ловити рибу та використовувати водний шлях для торгівлі.

Географічна версія назви пов'язана з горою (горами) або старослов'янськими варіантами цієї назви [23]. Слово «Горичів» може означати «місце, що знаходиться біля гори» або «поселення на пагорбі». Такі назви часто зустрічаються в регіоні, де рельєф місцевості характеризується наявністю пагорбів і височин.

Антропонімічна версія назви може бути пов'язана із особовим іменем або прізвищем Горич. Ім'я або прізвище Горич могло належати засновникові села чи місцевому землевласникові. Суфікс «-ів» указує на приналежність (наприклад, «земля Горича»).

Природна версія назви може відображати природні особливості місцевості, пов'язані з лісовою рослинністю чи місцевими господарськими традиціями. Слово «горич» могло позначати вид

місцевих дерев, рослин або їх обробку. У давні часи села часто отримували назви відповідно до природних ресурсів, які були в певній місцевості.

У народній творчості слово «горич» могло стосуватися місцевої громади, яка «боролася», або «горіла» в обороні своїх земель.

Легенда про таємничі води річки Луги

Село Горичів, розташоване на лівому березі річки Луги, є одним із найстаріших поселень краю, яке має глибоке коріння та багатий історичний спадок. Село було свідком багатьох подій, що відбувалися на цих землях. Однією із найвідоміших місцевих легенд є історія, що розповідає про магічну силу річки Луги і таємничі події, які з нею пов'язані.

Згідно з переказами, річка Луга в стародавні часи була не просто природною артерією, а й місцем, яке було сповнене містичної сили. Її води мали здатність творити чудеса та впливати на долю людей. За однією із легенд, річка була місцем, де можна було знайти спокій для душі, але водночас вона приховувала в собі таємниці, які могли розгадати лише обрані.

Цю магічну силу річки Луги першими відчували мешканці Горичева. Князь, який правив цими землями, дізнався, що річка Луга має здатність виконувати бажання, але тільки за умови щирого покаяння людини. Відтак він вирушив до річки, аби позбутися важких думок і знайти полегшення.

Вода мала здатність не тільки очищати від фізичної втоми, але й позбавити від моральних тягарів. Князь занурився у річку і відчув неймовірне полегшення і радість, ніби серце його стало чистим, а душа наповнилася світлом.

Князь зрозумів, що річка Луга – не тільки природне джерело води для його людей, але й місце очищення задля внутрішнього спокою. Він наказав побудувати на березі річки храм, де люди помолитися, здійснити обряди очищення та отримати прощення.

Річка Луга й до сьогодні є важливою в житті Горичева. Місцеві жителі вірять, що вода цієї річки здатна зцілювати не лише тіло, але й душу. Вони часто приходять до неї, щоб знайти спокій або помолитися про здоров'я рідних. І хоча храм, збудований князем, не зберігся, пам'ять про це святе місце та його очищувальну силу передається із покоління в покоління.

За місцевими переказами, кожен, хто приїжджає до села Горичів і занурюється в річку Лугу, може відчути благодать і заспокоєння, знайти гармонію в житті. Легенда про магічну силу Луги й досі залишається важливою частиною історії села.

Таким чином, село Горичів – це приклад топоніма, що, ймовірно, має глибоке коріння, пов'язане із рельєфом або культурними традиціями регіону. Його назва може символізувати як природну красу місцевості, так і її історичне значення.

село Житані (Житани, Житанське село)

Перша писемна згадка про село Житані датована 1259 роком [86].

Село розташоване на берегах річки Свинорийка, яка є лівою притокою річки Луги, оточене родючими полями, луками та лісами, що сприяло розвитку землеробства і тваринництва. Річка Свинорийка забезпечувала мешканців водою, слугувала джерелом рибальства та природним захистом.

Назва «Житані», яка, ймовірно, пов'язана із зерновою культурою житом, підтверджує сільськогосподарський характер поселення ще з часу його заснування [23].

Жито в середньовіччі символізувало життя, родючість та виживання, особливо в пору частих воєн і негараздів. Назва могла підкреслювати важливість цієї культури для громади.

Поселення, засновані в той час, часто розташовувалися біля річок, на перехрестях торгових шляхів або в стратегічно важливих місцях. Можливо, Житані також відігравали певну роль у місцевій економіці чи обороні.

Легенда про річку Свинорийку та таємницю Житані

Село Житані, розташоване на берегах річки Свинорийки, та має понад 750 років. За цей час навколишні землі стали свідками численних подій. Одна із найбільш захоплюючих місцевих легенд стосується

таємничої сили річки Свинорийка, що, за переказами, дарувала жителям села не тільки воду для життя, а й особливе благословення.

За однією з легенд, річка Свинорийка колись була не просто водоймою, а справжнім оберегом села. Її води вважалися священними, адже саме вона, за словами старожилів, зцілювала хворих і дарувала сили тим, хто стикався із труднощами. Проте річка мала також свої таємниці, незрозумілі навіть наймудрішим жителям. Кажуть, що в її водах ховалася душа стародавньої богині, яка, відповідно до місцевих вірувань, була покровителькою землеробів та добробуту.

У давнину, коли село лише почало розвиватися, люди часто приходили на береги Свинорийки із молитвами та проханнями. Один із перших місцевих поселенців, знаючи про силу річки, вирушив до її вод, аби зцілити свою хвору доньку. Сумніви і страхи переповнювали його серце, адже він не мав жодних гарантій, що річка справді допоможе. Однак невдовзі після занурення у води Свинорийки дитина незабаром одужала.

Після цього випадку селяни почали ставитися до річки ще з більшою пошаною. Вони вірили, що Свинорийка могла не лише зцілювати, але й дарувати врожай, сприяти родючості полів і допомагати в боротьбі з негодою. Відтоді місцеві жителі щороку проводили обряд очищення, що включав занурення в річку з молитвами про здоров'я і гарний урожай.

Однак води Свинорийки мали й іншу, темну сторону. Існувала віра, що річка може забрати те, що їй належить, наприклад, душу того, хто не заслуговує на її допомогу. Кажуть, що в часи великої стихії або під час сильної грози вода річки ставала червоною, а бурхливі хвилі змивали все на своєму шляху. Старі люди застерігали молодь, щоб трималася подалі від річки, адже витримати її випробування могли лише люди з чистим серцем.

Цей переказ про річку Свинорийку та її неймовірну силу передавався з покоління в покоління. І хоча сьогодні річка виглядає звичайною водною артерією, місцеві жителі досі з повагою ставляться до її вод, вірячи, що вона зберігає частку тієї давньої сили, що допомогла їхнім предкам вижити на цих землях.

Легенда про Свинорийку й досі залишається частиною духовного життя села Житані. Для багатьох місцевих жителів річка – не просто природний об'єкт, а жива істота, здатна дарувати благословення або випробовувати. Вона нагадує про зв'язок між людиною і природою, про те, як важливо залишатися в гармонії з навколишнім світом.

Таким чином, назва села Житані, ймовірно, пов'язана із вирощуванням жита або давнім слов'янським поселенням.

село Когильне (Когильно)

Перша писемна згадка про село Когильне датована 1545 роком [86]. Це період активного розвитку землеробства, ремесел і торгівлі на українських землях, які в той час перебували під владою Речі Посполитої.

Село Когильне розташоване на правому березі річки Риловиця, що є однією із приток річки Турії. Землі села оточені природними ландшафтами – луками, лісами та родючими полями, що сприяло розвитку землеробства, скотарства та ремесел. Річка Риловиця забезпечувала мешканців водою, була важливим природним ресурсом для рибальства та транспорту.

Природна версія назви може бути пов'язана з місцевими географічними або природними особливостями. Слово «когиль» може походити від старослов'янського кореня, що означає «вигін», «закрут». Це можна вказувати на вигін річки чи дороги поблизу села [23]. Назва могла позначати місце, де земля або рельєф «кругляться», «згинаються».

Антропонімічна версія пов'язує назву з іменем засновника села. Ім'я Когіль чи похідні від нього (наприклад, Когильний) могли належати людині, що володіла цими землями чи заснувала поселення.

Фольклорна версія назви може мати корені в місцевих легендах чи переказах. Наприклад, когось із місцевих жителів могли назвати «когильним» за певну рису характеру або особливості.

Господарська версія вказує на те, що в давнину назви сіл нерідко виникали від назв місцевих ремесел чи господарської діяльності. Можливо, слово «когиль» стосувалося способу обробітку землі чи інших традиційних занять мешканців.

Легенда про зникле срібло Когильного

Колись, багато століть тому, на місці теперішнього села Когильне стояло стародавнє поселення, що славалося своїми ремісниками та майстрами. Особливо прославилися ковалі з Когильного – їхні вироби зі срібла були настільки тонкої роботи, що ними захоплювалися навіть литовські князі й польські магнати. Але не тільки вправність рук приваблювала до села чужинців – подейкували, що десь у глибокій долині біля Риловиці є джерело, в якому можна знайти срібну руду.

Старі люди переказують, що один коваль, на ім'я Михтод, якось пізно ввечері знайшов у річці блискучий камінь. Приніс його до кузні, поклав у горно – і те каміння засяло чистим, білим полум'ям. Михтод зрозумів: це – срібло. Відтоді кожної ночі він ходив до берега, приносячи нові шматочки руди. З часом його вироби ставали все кращими, але й сам Михтод змінювався – ставав мовчазним, похмурим, ні з ким не говорив і сторонився людей.

Однієї буремної ночі кузня загорілася. Полум'я було настільки яскравим, що його було видно аж у Володимирі. Люди кинулися гасити вогонь, але від кузні залишився лише обгорілий камінь, а сам Михтод безслідно зник. Кажуть, що перед своїм зникненням він заховав усі свої багатства в печері на березі Риловиці й прокляв кожного, хто спробує знайти скарб із лихими намірами.

З того часу й донині в селі існує легенда: в час, коли річка міліє, а місяць повний, з-під води іноді чути дзенькіт молота і брязкіт ланцюгів. Це Михтод знову кує своє срібло у підземній кузні, чекаючи на того, хто зможе розгадати його таємницю і зняти старе прокляття.

А ще кажуть: якщо перед світанком доторкнутися до води біля старого вербового гаю, де колись була кузня, пальці можуть на мить засріблитися.

Таким чином, назва села Когильне є прикладом давніх топонімів, які відображають зв'язок із природними, господарськими чи соціальними особливостями регіону.

село Льотниче

Село Льотниче було засноване в 1909 році, тобто це відносно молодий населений пункт [86].

Поселення розташоване на рівнинній місцевості, а родючі ґрунти сприяли розвитку тут сільського господарства.

Природна версія назви пов'язана із природними умовами місцевості. Слово «льот» може вказувати на літній період, коли активно розвивалося господарство чи була заснована громада [23]. Адже місця, де знаходилися угіддя для випасу худоби чи сінокоси, активно використовували переважно влітку.

Антропонімічна версія переконує, що назва могла походити від прізвища або імені Льотничий чи Льотник. Засновник поселення або власник землі міг мати таке ім'я або прізвисько, що закріпилося в назві села.

Згідно з господарською версією, слово «льот» могло стосуватися пасіки, оскільки цей термін у давні часи використовувався для позначення періоду, коли бджоли активно вилітають із вуликів.

Легенда про білу лебідку з Льотничого

Давним-давно, коли на місці сучасного села були ще непрохідні ліси та болота, стояв тут невеликий хутір, що звався Льотниче. Назва його, як казали старі люди, походить не просто від «польоту» чи «лету», а від дивовижної історії, яка сталася тут ще за княжих часів.

Жила в цих краях дівчина на ім'я Лада – красуня, що співала так ніжно, що навіть жайворонки замовкали, аби її послухати. Її голос долинав до далеких сіл, а з часом слава про неї дійшла до самого князя, який полював неподалік. Зачарований голосом, він вирішив знайти цю дівчину. І знайшов.

Закохався князь у Ладу, але не простою любов'ю, а такою, що межує з одержимістю. Він хотів забрати її до свого замку, змусити стати його наложницею, але дівчина не погоджувалася – її серце належало простому пастухові на ім'я Данило.

Князь не стерпів відмови й наказав схопити Ладу. Коли воїни увірвалися до її хати, вона побігла на берег великого ставу. У безвиході вона стала на коліна, підняла руки до неба й вигукнула: «Краще бути вільною птахою, ніж жити в золотій неволі!»

Тієї ж миті її тіло охопило світле сяйво – й перед усіма знялася в небо біла лебідка. Пролетіла тричі над ставом, попрощалася з усім, що було їй рідне, й зникла серед хмар.

З того часу люди почали називати це місце Льотниче – від старого слова «льотниця», що означало пташку, яка вміє летіти високо й вільно.

Кажуть, щороку в ніч на Купала біла лебідка повертається до ставка, де колись стояла хатина Лади, й співає журливу пісню – то душа дівчини згадує про своє кохання і про свободу, яку обрала.

А ще подекуять: якщо побачиш ту лебідку й загадаєш бажання – воно обов'язково збудеться, але тільки за умови, що воно чисте, як її пісня.

Таким чином, назва села Льотниче може бути пов'язана з господарською діяльністю або місцевими легендами.

село Марія-Воля

Село Марія-Воля було засноване в 1905 році [86]. Це відносно молодий населений пункт, що з'явився на карті України на початку ХХ століття.

Село розташоване на правому березі річки Луги, яка є важливим географічним об'єктом, що впливає на клімат і розвиток навколишніх земель.

Перша частина назви – «Марія» – може вказувати на ім'я засновниці або власниці землі, де виникло село, або на шанування Святої Марії (Богородиці), що було поширеним серед місцевого населення.

Друга частина назви – «Воля» – вказує на поселення, створене внаслідок розподілу земель. У давні часи термін «воля» часто використовувався для позначення вільних земель, які надавалися

поселенцям для освоєння. Назва може символізувати ідею свободи, яка була важливою в контексті реформ і змін того часу.

Назва може вказувати на вільні землі, що стали власністю громади або певної особи, наприклад, Марії, або ж символізувати духовну «волю», пов'язану із релігійними переконаннями [23].

Місцеві старожили переказують легенди, що стосуються назви села. Згідно з однією, в давні часи у лісі неподалік цього місця був замок, у якому проживала княгиня Марія. Під час монголо-татарської навали вона добровільно здалася в полон, аби врятувати своїх людей, які потім назвали це поселення на її честь.

Також існує легенда про пана, який мав дочок – Марію та Софію. Після його смерті село дісталось Марії, яка відпустила на волю кріпаків поселення. На її честь село отримало назву Марія-Воля.

Легенда про Марію та волю

Колись, у давні часи, на місці нинішнього села були дикі хащі, крізь які протікала могутня й мінлива ріка Луга. Місцевість ця була знана серед подорожніх як непередбачувана: то води розливалися так, що луки перетворювались на озера, то трава стояла в пояс, а співи птахів зливалися з шелестом верб над водою.

Тут жила молода жінка на ім'я Марія. Вона була не шляхетного роду, а простою та дуже волелюбною. Кажуть, що в молодості її хотіли силоміць видати заміж за старого, але багатого шляхтича. Марія втекла з-під вінця і сховалася в цих диких місцях, серед луків і річок.

Вона жила самотньо в хатині, яку власноруч звела на березі Луги. Люди з навколишніх сіл почали приходити до неї на пораду: хтось – за зіллям від лихоманки, хтось – щоби дізнатися про майбутнє, а хтось – щоб послухати її тиху пісню.

Марія не була відлюдькувата – навпаки, вона щиро ділилася всім, що мала, й завжди казала: «Лише у свободі жінка цвіте, мов мак серед жита», «Лише у волі – життя».

Одного разу на ці землі прийшов поміщик із військом, бажаючи забрати землі довкола Луги під панські угіддя. Вимагав, щоби Марія відступилася з цього місця, залишила хату й перейшла жити до фільварку та стала служницею.

Марія відмовилася. Коли слуги прийшли, аби знести її хату, вона стала посеред двору, взяла в руки хлібину, сіль і гілочку з дерев'яного

хреста, що висів у неї над порогом і сказала: «Не хата моя – мій дім. А воля – мій храм. Не зруйнуєте ви ні хати, ні мене, бо я вільна, як Луга».

У ту ж мить знявся сильний вітер, а вода в Лузі захвилювалася. Гуркіт пронісся степом, а дерева схилилися, ніби вклоняючись її силі. Люди розповідають, що відтоді поміщик зник і не наважився більше повернутися, а Марія жила тут до глибокої старості.

Уже після її смерті на згадку про її силу духу та боротьбу за свободу люди назвали це місце Марія-Воля – як символ вільної душі серед простору й ріки.

Кажуть, якщо на світанку придивитись у течію Луги біля села, можна побачити білу постать Марії, що йде по воді та несе хліб і сіль тим, хто загубив віру в себе. І шепоче: «Тільки той, хто вільний серцем, зможе дійти до правди».

Таким чином, назва села Марія-Воля може бути пов'язана з іменами людей, причетних до цієї місцевості, або виражати прагнення до свободи, що символізує частина назви – «Воля».

село Маркостав (Марков Став)

Село Маркостав (раніше Марков Став) було засноване в 1452 році [86].

Населений пункт розташований на річці Луга, що є однією із важливих водних артерій Волині, яка впливає на клімат і ландшафт села. Географічне розташування на річці могло сприяти розвитку сільського господарства і торгівлі, адже такі річки завжди були важливими транспортними шляхами для навколишніх поселень.

Назва села, ймовірно, пов'язана з іменем Марко, який міг бути засновником поселення або важливою фігурою того часу [23].

Слово «став» може вказувати на ставок чи водойму, що використовувалися для рибальства або інших господарських цілей і були важливими для поселення.

З часом назва могла змінитися на Маркостав, але зв'язок із водним об'єктом зберігся.

Легенда про Марковий став

Давно-давно, коли ці землі ще були вкриті густими лісами, а річка Луга текла вільно поміж берегами, в цьому місці зупинився подорожній. Його звали Марко – молодий, але втомлений чоловік, що шукав прихистку після тривалих поневірянь.

Його вигнали зі свого краю після того, як він виступив проти місцевого боярина, що знущався із простих людей. Марко, хоч і був сам із бідноти, мав хоробре серце. За сміливі слова він поплатився домом і родиною – змушений був тікати, йшов лісами, полями і врешті натрапив на річку Луга, де вода була така спокійна, що в ній відбивалося небо, як у дзеркалі. «Тут збудую своє життя заново», – мовив Марко.

Він оселився на березі Луги, зробив греблю з дубових колод і створив став – величезну заводь, де вода збиралася в глибоку, тиху чашу. У тому ставу він розвів стільки риби, що місцеві люди почали навідуватися до Марка та просили дозволу ловити з його ставка. Він охоче ділився уловом, розповідав про свої мандри, давав поради.

З часом довкола ставу почали селитися інші люди – вигнанці, мандрівники, ті, хто шукав другого шансу в житті. Усі вони казали, що Марко не лише створив став – він дав людям спокій, віру й опору. З поваги і вдячності до нього вони почали називати це місце Марков Став.

Час ішов. Кожної весни Луга розливалася дедалі більше. Одного року велика вода загрожувала зруйнувати греблю, знести все на своєму шляху. Марко, хоч уже був старий, вийшов на середину греблі, тримаючи в руках ікону Божої Матері, і промовив молитву. Кажуть, тоді вода зупинилася, мов приручена, і Луга відступила.

Після того люди казали, що Марко був не просто людиною, а посланцем долі – тим, хто дав ці землі початок нового життя.

І коли через роки поселення розрослося, люди скоротили назву й замість «Марков Став» стали називати село Маркостав у пам'ять про людину, що зробила воду другом, землю домом, а людей родиною.

Навіть сьогодні, коли тиша спадає на село, старожили кажуть, що можна почути плескіт весла на Лузі й побачити, як бліда постать Марка повільно пливе човном через ніч – мов охороняє те, що колись сам створив.

Таким чином, назва села Маркостав пов'язана з іменем засновника села.

село Микуличі (Микуличі Перші)

Уперше село Микуличі згадується в писемних джерелах першої половини XVI століття [28].

Село розташоване в мальовничому районі, через який протікає річка Свинорийка, яка була важливим природним ресурсом для села, оскільки забезпечувала водою та сприяла рибальству. Ландшафт навколо річки, родючі землі та близькість до водних ресурсів створювали сприятливі умови для розвитку сільського господарства, що мало важливе значення для місцевих жителів.

Антропонімічна версія пов'язує назву села Микуличі зі старослов'янським іменем «Микула». Ім'я «Микула», або «Микола» було поширене в середньовіччі серед слов'янських народів і могло бути іменем засновника або одного з перших поселенців села.

Суфікс «-ичі» у назві є типово слов'янським, що вказує на наявність родового чи племінного походження [23]. Тобто село могло бути засноване родом, власник якого носив ім'я Микула.

Легенда про Микулу та золоте джерело

У далекі часи, коли волинські ліси були ще непрохідними, а ріки текли вільно, на березі тихої річки Свинорийки жив старий чоловік на ім'я Микула. Був він не князем, не воїном, не купцем, а простим знахарем і травником, якого боялися й шанували водночас.

Кажуть, у Микули була особлива здатність – розуміти мову води.

Він ходив берегами Свинорийки, слухаючи її шепіт, і часто казав, що річка розповідає йому історії про давніх людей, закопані скарби, загублену правду. Люди не дуже цьому вірили, але приходили до нього по зілля, по пораду, іноді – просто послухати, як він говорить із водою.

Одного разу сталася страшна посуха. Літо було спекотним, криниці висихали, худоба падала, а земля тріскалася. Річка Свинорийка міліла з кожним днем. Люди молились, просили дощу, але небо мовчало.

І тоді Микула вийшов до джерела, з якого витікала річка, і почав благати: «Свята вода, відкрий нам силу свою, дай людям життя!»

Тієї ж ночі з-під старої верби біля витоку річки раптом забило нове джерело. Вода в ньому була прозора, мов скло, а вночі світилася золотим світлом. Хто пив із того джерела, того покидали хвороби, серце ставало легким, а думки – чистими.

Селяни назвали джерело Золотим Микулиним джерелом, а село поряд – Микуличі – на честь старого знахаря, який зрозумів мову води.

Кажуть, сам Микула зник тієї ж ночі, коли джерело забило. Хтось стверджував, що бачив, як він пішов у воду і став частиною річки – духом, що досі охороняє край. Інші кажуть, що він просто став водою – тихою, доброю, вічною.

Навіть нині, коли вночі над Свинорийкою здійснюється легкий туман, місцеві кажуть: «Микула йде берегами. Він слухає, чи не зрадили ми його воді».

Таким чином, назва села Микуличі пов'язана з давнім слов'янським іменем Микула, що могло бути іменем засновника або першого власника землі.

село Міжлісся (колонія Владиславівка)

Село Міжлісся (колишня колонія Владиславівка) було засноване в 1565 році [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Риловиця, що є важливою водною артерією цього регіону. Родючі ґрунти сприяють розвитку сільського господарства. Завдяки своїй близькості до річки село стало важливим поселенням у регіоні.

Назва села Міжлісся є географічною і походить від слов'янських слів «між» та «ліс» [23]. Найімовірніше, вона вказує на розташування села між лісами або в лісистій місцевості. Саме природні ландшафти стали основою для формування назви.

Ліси відігравали важливу роль у житті місцевих жителів – від забезпечення деревиною до використання їх як місць для мисливства та збору лісових ресурсів. Тому для села, розташованого між лісами, таке найменування виглядало логічно.

До 1964 року село носило назву Владиславівка. Це може свідчити про те, що поселення було або засноване, або стало частиною маєтку чи земель, пов'язаних із якимось Владиславом – можливо, аристократом або важливою особою того часу. Це було типовим для періоду, коли села могли отримувати назви на честь великих землевласників, князів чи представників влади.

Владислав – ім'я, яке в середньовічній Україні та Польщі було поширеним серед дворян. Село, ймовірно, могло бути назване на честь якоїсь історичної особи або власника землі, ймовірно, в добу Речі Посполитої.

Легенда про Владислава і Діву з Риловиці

Колись, коли ліси у Волинському краї були густі й непрохідні, а річки повноводі і багаті рибою, ці землі належали молодому шляхтичу на ім'я Владислав. Він був не просто вояком, а мрійником, поетом.

Після довгої служби в княжому війську Владислав отримав землі між двома прадавніми лісами. Місцеві називали це місце просто – Міжлісся. Проте офіційно в хроніках воно фігурувало як Владиславівка, на честь нового господаря.

Владислав заклав тут невелике поселення, побудував будинок із каменю й дерева, але найбільше часу проводив біля річки Риловиця, що протікала біля його маєтку.

Одного разу, коли Владислав сидів над берегом у задумі, з гущавини вийшла дівчина. Її волосся було чорне, мов ніч, очі – блискучі, мов зорі, а хода – легка, як дотик вітру. Вона не промовила жодного слова, але простягнула йому жменю води – прозорої, холодної, живої. Випивши її, чоловік відчув, як зникає втома, а серце стає спокійним.

– Хто ти? – спитав Владислав.

– Я – Діва з Риловиці. Я – дух цієї води. Ти чуєш мене, бо маєш відкрите серце, – почув у відповідь.

Відтоді вони зустрічалися часто. Вона співала йому пісень, а він писав вірші. Але одного дня на Міжлісся напали розбійники. Владислав повів людей у бій, захищаючи землю й рід. Він переміг, але був важко поранений. На смертному одрі він прошепотів лише одне ім'я – Риловиця.

Кажуть, що в ніч його смерті річка збурилася, зашуміла, а потім стала спокійною, немов прийняла його дух. А дівчина кудись зникла,

відтоді ніхто її не бачив. Але й досі в тихі ранки можна почути жіночий спів над водою.

Село ж з часом змінило назву: із Владиславівки стало Міжліссям, бо, справді, лежить між лісами. Але старі люди досі називають одне джерело біля річки «Владиславовим серцем», бо там, кажуть, донині живе його любов.

Таким чином, назва села Міжлісся пов'язана із природним фактором.

село Нехвороща (Бискупичі Руські)

Село Нехвороща (також відоме як Бискупичі Руські) було засноване ще в 1450 році [86].

Поселення розташоване в природному, багатому на водойми регіоні. Географічно село знаходиться на території, де є рівнинний рельєф. Ґрунти сприяють розвитку сільського господарства. Землі мають певні лісові та водні ресурси, що забезпечують місцевих мешканців засобами для існування.

Назва «Нехвороща» може бути пов'язана із природно-географічними особливостями села – наявністю вигідних для обробітку земель.

Інша версія походження назви може бути пов'язана зі словом «хвороща», що в стародавній мові означало «перезволене», «болотисте» місце, що з часом набуло значення села з родючими, добре обробленими землями [23].

Назва Бискупичі – це типова назва, яка вказує на зв'язок із релігійною або церковною особою. «Біскуп» (від лат. *episcopus*) – це єпископ, вищий церковний діяч. Назва Бискупичі вказує на те, що поселення могло бути засноване або знаходилося під опікою церковної греко-католицької влади.

Друга частина назви «Руські» вказує на те, що село було частиною Руської землі, історичною частиною якої була Волинь.

Назва «Бискупичі Руські» вказує на зв'язок села із церковною або аристократичною родиною, ймовірно, в контексті середньовічної Русі. Це також могло бути поселення, що перебувало під владою або покровительством греко-католицького єпископа (біскупа), зокрема в період перебування Волині у складі Великого князівства Литовського або Польщі.

Легенда про Нехворощу: чар-зілля від Праматері

Колись, у далекі часи, коли навколо річки Луги стояли незаймані ліси, існувало поселення з дивною назвою Бискупичі Руські. Жили там прості, але мудрі люди, яких називали травниками. Вони розуміли мову дерев, знали силу трав і лікували не лише тіло, а й душу.

Серед них була стара жінка на ім'я Явдоха, але місцеві величали її Праматір'ю Нехворощі, бо, кажуть, вона ніколи не хворіла й не дозволяла іншим знемагати. Мала вона незвичне зілля – «нехворощ», яке нікому не показувала, але давала спробувати тому, хто справді потребував допомоги. Воно було помічним від будь-якої хвороби.

Але за зіллям полювали й чужинці. Одного разу в село прийшли чужі – у блискучих латах, з мечами. Вони хотіли забрати Праматір, змусити її розкрити таємницю нехворощі. Вона ж тихо сказала: «Хто приходить із мечем – отримає тінь, а не світло. Трави – не зброя».

У ту ж ніч сталася дивина: густий туман опустився на село, вода в криницях стала дзеркально-чорною, а вороги заблукали, наче в лабіринті. Дехто з них зник без сліду, інші втекли й ніколи не повертались. Кажуть, їхні душі досі блукають у полі між Нехворощами й Лугою.

На ранок Явдоха зникла. Залишила по собі лише глиняну посудину з кількома краплями зілля та напис: «Нехай село зветься Нехвороща. Бо де є знання, там немає недуг».

Так Бискупичі Руські стали Нехворощею. Ще й досі, коли хтось у селі тяжко занедужає, йому сняться трави, тиша і голос старої: «Пий і пам'ятай: нехворощ лікує не лише тіло, а й серце».

Таким чином, назва села Нехвороща, ймовірно, має природно-історичне походження, пов'язане або з особливостями місцевості, або з переказами про цілющі властивості трави.

село Октавин (Бискупичі Руські)

Перша писемна згадка про село Октавин датована 1820 роком [86].

Розташоване на рівнинній місцевості, село має сприятливі природні умови для сільського господарства. Поблизу є ліси, які відіграють важливу роль у житті мешканців.

Назва «Октавин», ймовірно, латинського або слов'янського походження [23].

Ім'я «Октавин» може бути похідним від латинського імені «Октавій», що означає «восьмий». Це може вказувати на певну кількість поселень. Саме Октавин могло стати восьмим за порядком поселенням у цій місцевості.

Назва також могла бути пов'язана із природними умовами або особливостями місцевості. Враховуючи, що село засноване в XIX столітті, це могло бути нове поселення, що виникло внаслідок освоєння земель для сільськогосподарських цілей або в результаті реформи того часу.

Також можливий зв'язок із іменем або прізвищем засновника села, поміщика чи адміністратора, який займався його заселенням у XIX столітті. Наприклад, ім'я Октавіан або схожі латинські імена могли трансформуватися в назву села.

Легенда про золоте колесо небесного музиканта

У серці Волинського краю, там, де спокійно несе свої води річка Турія, на перехресті лісів і лук, з'явилося маленьке поселення, що згодом стало селом Октавин. Його назва довгий час була загадкою, адже це слово не місцеве, ніби принесене з інших світів. А все почалося з музики...

Колись тут, на пагорбі біля старого дуба, жив самотник на ім'я Лука. Був це не звичайний селянин, а музикант, який умів грати на дивному інструменті, що нагадував арфу, мандоліну і годинниковий

механізм водночас. Місцеві діти збігалися послухати його, дорослі ж відчували полегшення, ніби музика лікувала душу.

Одного вечора над лугом зійшло дивне світло. З неба спустився золотий диск – не сонце, не місяць, а щось живе, вогняне. Лука вийшов йому назустріч і загравав. Кажуть, струни на його інструменті засвітилися, а повітря наповнилось акордами, яких світ ще не чув. Диск опустився на траву, обертаючись, а з нього вийшли істоти – не страшні, а світлі і мовчазні.

Музика Луки була їхньою мовою. Вони кивали й мовчки слухали, а потім залишили йому невеликий подарунок – блискуче золоте колесо з вісьмома шпицями. Саме тому люди почали називати це місце Октавином – від латинського «octava», вісім, на честь восьми нот музичної гами, яку Лука передав світові.

Наступного дня Луку не знайшли. Лише колесо світилося на дубі, а поруч на землі лежав його інструмент. І хоча він зник, його мелодії досі лунають у ранковому тумані над селом. Кажуть, якщо зупинитися в полі та притулити вухо до землі, можна почути, як земля грає октавами.

І кожного року в день літнього сонцестояння в Октавині вночі на небі з'являється вогняне коло... І хтось із дітей раптом починає грати так, наче пам'ятає пісню, якої ніколи не чув.

Таким чином, назва села Октавин, імовірно, пов'язана із латинським або слов'янським корінням, із місцевими природними умови або нумерацією населених пунктів.

село Острівок

Перша писемна згадка про село Острівок датована 1700 роком [86].

Воно розташоване серед лісів та річок, що робить його природно захищеним місцем. Поселення оточене з усіх сторін водою, що вплинуло на назву села.

Назва Острівок, найімовірніше, походить від слова «острів», що вказує на природні умови поселення [23].

Географічна версія назви дає підстави вважати, що місцевість, на якій розташоване село, колись могла бути оточена водою, болотами або густими лісами, через що її назвали Острівок – маленький острів серед дикої природи.

Під час воєн і ворожих набігів місцеві жителі шукали безпечне місце, віддалене від головних шляхів, що давало змогу сховатися від нападників.

Існує легенда, що перші поселенці були мандрівниками, які знайшли цей «острівець» серед небезпек і вирішили тут оселитися.

Легенда про острів серед суші

Колись давно серед волинських боліт лежав шматочок суші, що височів над багnistим плесом. Люди називали це місце Острівок. Здавалося, що цей клаптик землі живе за своїми правилами, не зважаючи на світ довкола.

На цьому острові жив старий пасічник на ім'я Трохим. Був він відлюдкуватим, говорив мало, а бджоли любили його настільки, що прилітали навіть узимку. Трохим мав онучку, сироту Марисю, яку він виростив сам серед вуликів і трав.

Одного року настала страшна засуха, а болото, що оточувало острівець, почало висихати. Люди з навколишніх сіл побачили родючі землі посеред трясовин і захотіли заволодіти ними і розділити між собою. Вони прийшли до Трохима й наказали йому покинути це місце. Але старий лише посміхнувся й мовив: «Земля ця вибрала собі берег, і не вам її кроїти».

Наступної ночі Марисі наснився сон: до неї прийшла жінка із волоссям, що нагадувало річкові водорості, і очима, мов дві лілії. Вона назвала себе Волинською Водицею, хранителькою землі, що ховає в собі пам'ять пращурів. Жінка пообіцяла: якщо Марисі вдасться зібрати росу зі старого дуба на світанку тричі поспіль і дати її бджолам – земля захистить себе.

І дівчинка зробила це. На третій день, коли люди знову прийшли, щоб вигнати пасічника і зорати острівець, земля раптово тріснула, а все навколо знову залила вода – немов болото повернулося, обійнявши острів. А коли чужинці ступили на ту вологу землю, їх ноги почали грузнути, і вони змушені були тікати.

Відтоді село, яке з часом постало на сухому пагорбі, почали звати Острівок. А коли влітку сильно гримить і дощі заливають поля, місцеві

кажуть, що це Водиця нагадує: не чіпай того, що обрало собі місце у вічності.

Таким чином, село Острівок має назву, що відображає його географічні особливості: воно могло бути оточене водою чи лісами, що створювало враження маленького «острова».

село Підгайці

Село Підгайці було засноване в 1498 році. У 1967–1971 роках село Підгайці було приєднане до села Хобултова. Волинська обласна рада рішенням від 25 березня 1997 року внесла в адміністративно-територіальний устрій Володимир-Волинського району зміни і відновила село Підгайці [86].

Село розташоване на правому березі річки Свинорийка. Місцевість довкола нього є переважно рівнинною, з лісовими масивами та луками. Близькість річки забезпечувала жителів водою та сприяла розвитку сільського господарства.

Назва Підгайці є типовою для багатьох українських сіл і утворена від слова «гай», що позначало ліс, лісисту місцевість, а також покриту лісом територію. Частина «під» указує на місце розташування, тобто «під гаєм» або «під лісом», тобто село могло бути розташоване на межі лісистості місцевості або в низині біля лісу [23].

«Гай» – старослов'янське слово, що означає низькорослий ліс або ділянку, де ліс вирубували для сільськогосподарських потреб. Це пояснює зв'язок назви із природними умовами, які визначали розташування та господарське використання території.

Легенда про шепіт під гаями

Кажуть, що там, де зараз простягається село Підгайці, в давні часи був густий ліс – мовчазний і тихий. Він розкинувся на пагорбах, спускався до річкових заплав і зберігав пам'ять старовини, яку шепотів тільки тим, хто вмів слухати.

У ті часи, коли Волинь ще не була поділена шляхами та панськими маєтками, жила в лісі дівчина на ім'я Гайдана. Вона була сиротою, її матір загинула під час набігу татар. Гайдана була не простою дівчиною – вона розуміла мову дерев, бачила сні про майбутнє і вміла заспокоїти бурю.

Одного разу край лісу прийшли чужинці – переселенці з інших земель, що шукали місце для поселення. Вони вирішили осісти на цьому місці й почали зрубувати дерева. Тут же здійнявся вітер, дерева застогнали, а птахи покидали гнізда. Люди злякались і звернулись по допомогу до Гайдани. Вона вийшла з хащів і мовила до чужинців: «Цей ліс не терпить насильства. Але він готовий прийняти вас, якщо ви будете слухати його, а не руйнувати».

Люди пообіцяли не чіпати серцевини лісу, а селитися на його околицях, під його захистом. І тоді вітер ущух, ґрунт став родючим, а вода із джерел – цілющою.

Відтоді село, яке постало «під гаями», стали називати Підгайцями. А в серці лісу й досі стоїть камінь із візерунком, схожим на обличчя жінки із закритими очима. Люди вірять, що це обличчя Гайдани, яка й досі оберігає тишу та спокій гаю.

Кажуть, у найтихіші ночі ліс розповідає легенду про свою хранительку і нагадує, що гай – це не просто дерева, він має душу.

Таким чином, назва села Підгайці пов'язана із природними умовами: село розташоване під гаєм поблизу лісистій місцевості.

село Поничів

Село Поничів засноване в 1835 році [86].

Воно розташоване на правому березі річки Риловиця, яка протікає через мальовничу місцевість. Землі навколо села переважно рівнинні, із невеликими пагорбами та луками. Завдяки родючим ґрунтам тут здавна розвивалося сільське господарство, а близькість річки сприяла рибальству та зручному доступу до води.

Географічна версія назви пов'язує її походження зі словом «пониження», що вказує на розташування села в низинній місцевості

поблизу річки [23]. Ймовірно, поселення виникло в місці, де рівень землі поступово знижується до річкової долини.

Назва Понич може походити від давньоруського слова «понич», що означає «потік» або «невелика річка». Це вказує на те, що село могло бути розташоване поблизу водного об'єкта, наприклад, річки чи струмка [23].

За переказами, колись тут проживав пан або землевласник на ім'я Понич, який володів цими землями. Його ім'я могло закріпитися в назві поселення.

Кажуть, що село заснували втікачі, які «поникли» після важких подій – воєн чи переслідувань. Вони знайшли тут прихисток, а згодом утворили поселення, яке отримало назву Поничів.

Легенда про сльозу Риловиці

Колись на місці, де нині стоїть Поничів, не було ані хатини, ані доріжки – лише безкраї луки та спокійна, але глибока річка Риловиця. На її березі росла стара верба, гілки якої сягали самої води. У ті часи тут жила дівчина на ім'я Нича, донька рибалки, що вважалася найвродливішою у всій окрузі. Але її краса була не зірковою, а тихою, як плесо Риловиці – мовчазне, задумливе.

Одного дня до берега прибився поранений козак, якого переслідував польський загін. Нича не вагаючись винесла його з очерету, приховала в глиняній печері під кручею і доглядала аж до весни. Їх поєднало щось більше, ніж вдячність чи милосердя, – кохання, народжене з болю.

Але закоханим не судилося бути в парі. Коли про їхню таємницю стало відомо, місцеві пани звеліли спалити печеру, вважаючи козака бунтівником. У ту ніч річка піднялася й залила все навколо. Кажуть, це Нича, не витримавши зради людей, кинулася у воду. З того часу Риловиця щовесни плаче її сльозами – тихими і нестримними.

На місці загибелі дівчини згодом збудували першу хату, потім другу... Так виникло село, що дістало назву Поничів – на честь Ничі, яка знайшла спочинок у річці та дала початок поселенню. Стара верба досі стоїть на тому самому березі, її називають «вербою кохання». Молодята з усього району приїжджають до неї, щоб пов'язати стрічку і загадати побажання.

Кажуть, якщо в тиху ніч доторкнутися до її кори й промовити ім'я коханої людини, вода Риловиці підкаже, чи щире це почуття.

Таким чином, село Пониців має назву, що, ймовірно, відображає природні особливості місцевості, зокрема наявність річок, потоків або низинних територій.

село Руснів (Росновъ, Росново, Риснов)

Село Руснів (старі назви: Росновъ, Росново, народна назва Риснов) було засноване в 1538 році [86].

Воно розташоване на лівому березі річки Луги, що є однією з важливих водних артерій цього краю. Завдяки річці місцевість має родючі ґрунти, а також сприятливі умови для рибальства й ведення сільського господарства. Оточене луками, невеликими пагорбами та лісами, село здавна було місцем поселень, які використовували природні ресурси для свого розвитку.

Назва Руснів може бути похідною від стародавнього слова «Русь», яке часто вживалося для позначення східнослов'янських земель [23]. Таке походження може вказувати на те, що село знаходилося на землях, які були частиною Давньої Русі.

Зміни у варіантах назви (Росновъ, Росново) можуть бути результатом мовних трансформацій, властивих для епохи середньовіччя, коли відбувався активний розвиток діалектів.

Росновъ та Росново – старослов'янські форми, які вказують на приналежність цієї землі до Русі. Риснов – народна форма, яка могла бути результатом локальних мовних змін, що були результатом регіональних діалектних трансформацій.

Є також імовірність, що назва могла бути пов'язана із природними особливостями місцевості, як-от, близькість до лісів або водних об'єктів, що було характерно для стародавніх поселень.

За однією з версій старожилів, назва села походить від річки Русів, а за іншою – спочатку існувало стародавнє поселення Русів, від якого згодом отримали назву і річка, й саме село.

Легенда про річкове золото княжої доньки

У ті далекі часи, коли річка Луга була широкою й повноводною, на її берегах не було ані сіл, ані мостів. Лише подекуди траплялися хутори, монастирські дворища та козацькі зимівники. Саме тоді, як розповідають старі перекази, на місці теперішнього Руснова стояла княжа вежа – охоронний пост на березі.

У тій вежі жила дівчина на ім'я Росна, донька місцевого князя, що правив землями від самого Володимира до Луцька. Росна була, мов весняна роса, – тиха, ясна і водночас невловима. Вона знала всі стежки в лісі, розуміла мову птахів і, кажуть, могла передбачати долю за відображенням місяця у воді.

Одного дня до берега річки приплив юнак із чужих земель – Роман, козак, що втік із неволі і шукав порятунку в глушині. Росна врятувала його, сховала в підземеллі своєї вежі. Між ними спалахнуло палке кохання. Дізнавшись про це, князь дуже розгнівався, адже він мріяв видати Росну за литовського шляхтича.

У ніч, коли мало відбутися весілля, Росна втекла до берега Луги, де її чекав Роман. Вони мали намір разом перепливати річку, але здійнялася небачена буря, і хвиля накрила човен. Роман загинув, а Росна зникла безвісти. На ранок у селі почули дзвін, що лунав під водою, ніби із храму.

З того часу на цьому місці почали селитися люди. Спершу тут ховалися втікачі, потім прийшли бджолярі й орачі. Вони назвали це місце Росновим, а згодом – Руснів, на згадку про дівчину, що стала духом річки. Кажуть, у туманні вечори з ріки інколи здіймається постать у білому – це Росна шукає Романа.

Інша легенда розповідає, що під Лугою заховане золото князя, яке Росна намагалася вивезти з собою. Вірили, що відшукати скарб зможе тільки той, хто знайде дзвін підводного храму. Але досі нікому не вдалося це зробити, бо Луга береже свою таємницю.

Таким чином, назва села Руснів, імовірно, має зв'язок із старослов'янським корінням, вказуючи на його відношення до земель Русі або природних особливостей місцевості.

село Селець

Перша писемна згадка про село Селець датована 1452 роком [86].

Розташоване на березі річки Луги. Колись поблизу села знаходилося велике озеро, яке згодом почало міліти і зрештою майже зникло. Розташування біля водних ресурсів сприяло розвитку господарської діяльності мешканців, які традиційно займалися рибальством, землеробством та скотарством.

Назва Селець є типовою для українських поселень і, ймовірно, походить від слова «село» [23]. В середньовіччі, особливо в пізньому середньовіччі, часто зустрічалися топоніми, що містили корінь «селець», що означав поселення, село. Це вказує на те, що Селець, імовірно, був розташований як нове поселення, яке виникло внаслідок колонізації земель.

Існують припущення, що назва могла бути пов'язана зі словом «село» або похідними формами, що позначають небагате поселення або мале селище. Іноді такі назви можуть бути використані для позначення малих поселень, на відміну від міст чи великих поселень.

Легенда про камінь прощення

У серці Волинської землі, де річка Луга тече поміж луками і вербами, було колись невелике поселення мисливців і рибалок. Його звали Селець – від слова «селитися», бо саме тут знаходили притулок люди, що шукали спокою, забуття або нового початку.

Але є інша, давніша легенда. У ті часи, коли литовські князі боролися за контроль над волинськими землями, до берегів Луги прибився вигнанець на ім'я Ілля Сурмач. Він мав на душі великий гріх – у гніві вбив брата, княжого воїна. Шукав для себе прощення, і шлях привів його саме сюди, до дикого, покинутого берега.

У цьому місці стояв величезний валун, що, за переказами, залишився з часів, коли тут були льодовики. Ілля вирішив, що житиме поруч із ним – щодня приносить хмиз до вогнища, роздаватиме їжу бідним і вибиватиме з каменю своє прощення, удар за ударом. Люди почали селитися біля нього, бо вважали, що поруч із покутником їхнє життя буде спокійнішим.

Минуло десять років. Камінь, за словами очевидців, почав «співати» вночі. Коли Ілля востаннє доторкнувся до нього перед смертю, він тріснув навпіл, а з середини вийшла вода, чиста, мов джерело. Там, де впала перша крапля, виросла верба з білим листям. Люди прозвали її вербою прощення, а поселення – Селець, бо сюди «прийшло селитися прощення».

Кажуть, якщо вмитися водою з того джерела на світанку в день Івана Купала, можна зняти з душі важкий тягар. А в особливо тихі ночі біля тріснутого каменя досі чути, як Ілля молиться, згладжуючи свій гріх.

Таким чином, назва села Селець, імовірно, походить від слова «село», що вказує на мале поселення або селище і розвиток таких поселень на цих територіях.

село Фалемичі **(Хвалимичі, Фальмичі)**

Перша писемна згадка про село датована 1156 роком [86].

Воно розташоване в мальовничій місцевості, неподалік від річки Луги, та оточене густими лісами і родючими полями. Завдяки вигідному розташуванню тут здавна розвивалося землеробство та ремісництво.

Назва Хвалимичі може походити від старослов'янського слова «хвалити» або «хвала», що означає похвала, величання, шана [23]. Таке походження може вказувати на те, що село було пов'язане з якимось святим місцем, яке славилось або було відоме чимось особливим. Можливо, в селі або його околицях знаходилося важливе місце для місцевих жителів, зокрема релігійне чи культурне.

Згідно з переказами, у давнину ця місцевість була дуже родючою, а люди, які тут селилися, постійно дякували Богові за щедрі врожаї. Звідси й виникла назва Хвалимичі, що пізніше трансформувалася у Фалемичі.

Дехто вважає, що назва походить від імені князя або боярина Хвали, який володів цими землями. Згодом його нащадки чи місцеві жителі почали називати поселення на його честь.

У часи польського панування назва могла зазнати змін через вплив польської мови, що призвело до появи варіанту Фалемичі.

Легенда про слово Хвали

У ті часи, коли Волинська земля була ще частиною Київської Русі, на місці майбутніх Фалемичів стояла лише стара дерев'яна каплиця. Вона, за переказами, з'явилася після того, як невідомий монах із Києво-Печерської лаври оселився на пагорбі, що нависав над Лугою. Його звали Алім, і йшов він із словом «хвали» – славити Бога – вгамовувати чвари, зцілювати душі.

З часом довкола нього почали селитися люди. Кажуть, що в тому місці нічого не росло, бо земля була мертвою після страшної битви ще з часів половців. Але Алім, стоячи перед людьми, благословив землю молитвою хвали. І наступного ранку на згарищі з'явилися паростки жита. Люди вигукнули: «Хвалімо!» – і перше поселення отримало ім'я Хвалимичі – «місце, що хвалить».

Згідно з переказами, монах закопав у землю книгу молитов, обгорнуту у лляне полотно, на якому власноруч вишив слова: «Хвалитиме тебе земля, коли сама стане словом».

Через століття, коли село вже звалося Фалемичі, кілька разів над ним проходили татарські орди, польські шляхтичі й російські вояки. Але жодного разу вогонь не дістав стару каплицю. Її вважали оплотом хвали, навіть вороги її обходили стороною, ніби щось невидиме стримувало їх.

Кажуть, що кожні сто років у ніч на Зелену неділю в старому капличному гаю чути спів чоловічого голосу, що славить світ. І тоді на річці Луга з'являється легкий туман, а в ньому – білий силует, що тримає книгу у руках.

Кажуть, що доки в селі не зникне слово «дякую» – Фалемичі стоятимуть, навіть якщо весь світ навколо зникне.

Таким чином, назва села Фалемичі могла виникнути через релігійні традиції або легендарне походження та відображає історичні зміни в мові.

село Хворостів

Перша писемна згадка про село Хворостів датована 1583 роком [86].

Розташоване на лівому березі річки Риловиці. Завдяки багатим природним ресурсам та родючим ґрунтам тут здавна розвивалося землеробство, а близькість до річки сприяла розвитку рибальства.

Назва Хворостів може бути пов'язана з українським словом «хворост», що означає «сухі гілки» або «суччя дерева», які зазвичай використовують для палива [23]. Таке походження назви вказує на те, що село могло бути розташоване в місцевості, де росло багато дерев, а місцеві жителі збирали сухі гілки (хворост) для господарських потреб.

За переказами, в давнину ця територія була вкрита густими чагарниками та лісами. Місцеві жителі заготовляли хворост (тонкі гілки дерев і чагарників) для опалення та будівництва. Так і закріпилася назва Хворостів.

Можливо, назва села походить від старовинного прізвища або прізвища перших поселенців. У давнину людей, які займалися заготівлею дров і гілля, могли називати «хворостяками».

Існує переказ, що колись тут стався великий буревій, що спричинив пожежу. По собі він залишив згарища та хворост. Вцілілі люди, відновлюючи поселення, назвали його Хворостів.

Із розповідей старожилив відомо, що село виникло в часи монголо-татарської навали. Тут були непрохідні ліси, й люди тікали сюди, рятуючись від смерті. Перші хатини вони плели з хворосту, від чого й походить назва села [19].

Легенда про ліс, що шепоче долю

У давні часи на цих землях, де зараз село Хворостів, не було жодної хати, а тільки густий дубово-грабовий ліс. Люди казали, що той ліс був не простим – у ньому жила сила, яка могла показати людині її майбутнє. Але не кожному – тільки тому, хто прийде з чистим серцем і принесе з собою... хворост.

Так і почалася історія села. Один молодий хлопець, Олелько, сирота без роду й племені, заблукав у туманному лісі, несучи в'язку хворосту для монаха-старця, що жив у скиту над Риловицею. Уже зневірівшись, він упав на землю й почав молитись. Раптом почув, як гілки навколо зашепотіли: «Ти приніс дар – не вогню, а долі. Тут виросте дім для тебе й твого роду...».

Раптом перед ним відкрилася галявина, де росло три дерева – дуб, клен і ясен. Старе повір'я каже, що це знак Божий: сила, мудрість і захист. Олелько розпалив вогонь із хворосту, поставив хрест і першу хату. А через рік тут уже було дев'ять хат, а місце почали називати Хворостовим, бо кожен поселенець мав покласти жмут хворосту під поріг нової хати – на добру долю.

Згодом назву скоротили до Хворостів, а село стало знане як оберіг від недолі.

І якщо пройтися берегом Риловиці в туманний ранок, можна почути тихе потріскування – наче хтось кладе хворост до вогню, як робили перші мешканці, приносячи данину лісові, що подарував їм долю.

Таким чином, назва села Хворостів, імовірно, пов'язана з природними умовами цієї місцевості, зокрема з наявністю лісів, де збирали сухе гілля (хворост).

село Хмелів (Хмелев)

Село Хмелів згадується у 1476 році під назвою Хмелев [86].

Розташоване на лівому березі річки Свинорийка, яка сприяла розвитку сільського господарства та забезпечувала місцевих жителів водою. Річка була важливим природним об'єктом для населення цього села.

За однією з версій, село могло отримати свою назву від поширеного в цьому регіоні хмелю – рослини, що використовується для приготування пива [23]. Можливо, це було одне з місць, де хміль вирощували, що й могло стати основою для назви села.

Друга версія говорить про те, що назва села може походити від імені або прізвища одного з перших поселенців або власників цього землеволодіння. Ймовірно, що перший засновник чи родина, які оселилися тут, носили ім'я або прізвище Хмель або Хмелев.

За іншим переказом, земля довкола села була дуже родючою, тому тут почали вирощувати багато хмелю, що забезпечило достаток місцевих жителів. Із часом місце отримало назву Хмелів.

Легенда про чари хмелю і криницю правди

Кажуть, ще до появи першої хати, землі біля Свинорийки були дикими, але надзвичайно родючими. Там, де тепер Хмелів, росли густі зарості дикого хмелю, що обплітали дерева й перелоги. Хміль був особливий – дуже запашний, міцний і... чарівний, бо в ньому, за переказами, жили духи щастя.

У ті часи в околицях жив старий мандрівник на ім'я Хмеляр. Його вважали цілителем, а хтось – і чаклуном. Він завжди мав при собі хмелеві шишки й невелику срібну флягу з водою, яку брав із криниці в глибокій долині, що пізніше стала центром села.

Одного разу Хмеляр мовив: «Вода ця говорить, а хміль слухає. І разом вони ведуть людину до правди...»

Одного року настала велика посуха, зів'яло все – пшениця, трави, навіть хміль. Люди з довколишніх хуторів у відчаї просили допомоги. І тоді Хмеляр набрав із криниці останнє відро води, скропив хміль – і той раптово зацвів, густо, буйно, з ароматом, що п'янив навіть без вина. Після того пішов дощ.

На тому місці люди й оселились. Вони назвали поселення Хмелів – на честь чарівного хмелю і мудрого Хмеляра, який, за переказами, зник серед лоз, коли настав його час, залишивши по собі лише флягу з написом: «Хміль – від землі, правда – від води, а доля – в руках людини».

І досі в селі шанують хміль, а біля старої криниці, кажуть, можна почути тихий шепіт води, що нібито підказує відповіді тим, хто сумнівається у своєму виборі.

Таким чином, назва села Хмелів, імовірно, походить від рослини хмелю.

село Хмелівка (Хмелевка)

Село Хмелівка згадується в 1545 році під назвою Хмелевка [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Свинорийка, що відіграє важливу роль у забезпеченні водними ресурсами і сприяє розвитку сільського господарства.

За однією з версій, назва села походить від рослини хміль, яка здавна використовувалася для приготування пива та була популярною в цій території [23]. Можливо, назва відобразила вирощування хмелю в околицях села.

Згідно з іншою версією, назва могла виникнути через те, що саме тут знаходилися багаті хмільники або природні поля, де росли великі плантації хмелю, що слугували основою для розвитку місцевої пивоварної промисловості.

Є припущення, що село отримало свою назву від особи чи родини, яка оселилася на цих землях і почала вирощувати хміль. З часом назва змінилася на сучасну форму – Хмелівка.

Суфікс «-івка» є типовим для творення назв сіл в Україні, він вказує на приналежність або походження.

Легенда про хмільну душу Свинорийки

Давним-давно, коли річка Свинорийка була широкою і повноводою, на її лівому березі росло багато дикого хмелю. Він здіймався вгору, обплітаючи верби, вільхи й навіть хрести, які поставили перші поселенці. Розповідали, що хміль тут не простий: хто вдихне його аромат на світанку, тому відкриється його істинне покликання.

Поселення заснували втомлені мандрівники, що шукали землю не лише родючу, а й спокійну. Вони зупинилися на березі річки, вражені хмелем та водами Свинорийки.

Один із перших поселенців, старий пасічник на ім'я Семен, якось сказав: «Тут хміль росте не просто в ґрунті, а в душі самої землі. І кожен, хто посадить у Хмелівці дерево, знайде корінь і в собі».

З тих пір існує звичай саджати лозу хмелю біля новозбудованої хати, а під вікнами – м'яту і деревій, щоб духи річки берегли родину. Подейкують, що під час туману на світанку можна побачити білі постаті, які, мов духи, плетуть вінки з хмелю й пускають їх по воді – на вдачу і добру долю.

І досі, коли в Хмелівці цвіте хміль, старожили кажуть: «Це душа села дихає... Не забувай її слухати».

Таким чином, назва села Хмелівка походить від рослини хміль, яка була важливою в сільському господарстві та побуті місцевих жителів.

село Хобултова **(Хоболтова, Хоболтово, Хоболтов, Хоболці)**

Уперше село Хоболтово згадується в історичних документах 1518 року [86].

Поселення розташоване між річкою Риловіця та автошляхом, що забезпечує зручне транспортне сполучення з іншими населеними пунктами. На південь від села протікає річка Свинорийка, яка відіграє важливу роль у місцевій екосистемі. Завдяки близькості до водних ресурсів, територія села з давніх часів була сприятливою для сільського господарства та рибальства.

За однією з версій, назва села походить від імені або прізвища першого поселенця, можливо, Хобулт або Хоболт, що могло бути скороченим варіантом старовинного слов'янського імені [23].

Можливо, село раніше мало іншу назву, яка з часом змінилася через особливості місцевого діалекту. Старовинні назви Хоболтово, Хоболці могли бути варіантами, які трансформувалися в сучасну назву Хобултова.

Згідно з місцевими переказами, назва села могла виникнути від старого слова «хобул», що в давньоруській мові означало «горб» або «пагорб». Село розташоване на рівнинно-горбистій місцевості, тому така версія цілком можлива.

За переказами старожилів, назва села походить від назви річки Хобот, яка колись протікала через село. Ще й дотепер збереглися її сліди у вигляді джерел, що пробиваються крізь землю. Спочатку назва була – Хоботова, що пізніше трансформувалося в Хобултова [19].

Деякі дослідники вважають, що назва могла бути пов'язана з тим, що вигин ріки чи вигин дороги поблизу села нагадував хобот тварини.

Легенда про сліди скакуна

У середині XVI століття, коли шляхетські роди змагалися за кожен клаптик родючої волинської землі, на пагорбах біля лісу з'явився вершник у срібному плащі. Його імені ніхто не знав, але легенда називає його Гобольтом. Кажуть, він був висланий з півдня, бо там прогнівив короля своїм ясновидінням.

Однієї ночі цей вершник проїхав по багnistому узліссі, зупинився на горі, вдарив шаблею об землю й мовив: «Там, де мій кінь ступив – виросте село, а хто житиме тут – знайде волю посеред лісу».

За якийсь час селяни з навколишніх поселень почали там будувати перші хати. Люди вірили, що земля там «обрана», бо щонаочі над селом світилася зоря, навіть у хмарну погоду.

Те місце назвали спочатку Хоболтова – від імені вершника або, можливо, від старослов'янського слова «хобул» – тобто оберіг, священний знак.

З того часу в Хобултовій зберігається традиція ставити біля воріт дерев'яну підкову – на щастя, як спомин про містичного вершника.

Таким чином, назва села Хобултова, ймовірно, має давнє слов'янське або легендарне походження. Хоча місцеві жителі вважають, що назва пішла від річки Хобот.

село Черчичі

Село Черчичі (у давнину Черньчичи) засноване в 1523 році [86].

Поселення розташоване серед мальовничих рівнин, неподалік річок та лісових масивів, що робило його зручним для життя ще з давніх часів.

Слово «Чернґчичи» могло означати «землі ченців» або місце, де проживали монахи (чернці) [23]. У давнину на цій території могли існувати монастирські угіддя або поселення, пов'язані з релігійними громадами.

Ще одна версія виводить назву від слова «чорний» у значенні «густий, темний», що могло вказувати на навколишні непрохідні ліси, які колись вкривали ці землі.

Легенда про чорний дуб і пісню каменя

Колись у глибині лісів, між пагорбами й болітцями, де шуміли дикі дуби та ховалися джерела, було поселення, знане як Чернґчичи – від слова «чєрнґ», тобто чорний.

Кажуть, що в давнину, ще до того, як сюди прийшли люди, на місці села ріс чорний дуб, що не горів навіть у вогні. У середині його стовбура знаходився камінь із рунами, які не могла зрозуміти жодна людина. Діти, які торкалися до нього, бачили дивні сни.

Один мандрівник, сивий монах на ім'я Малфрід, прийшов у село, почув про дуба і, вклонившись йому, сказав: «Це місце тримає в собі пам'ять. Ви не чуєте її, бо земля говорить пошепки».

Невдовзі після цього в усій окрузі раптово почали всихати дерева – усі, крім того дуба. Люди зрозуміли, що їхня доля пов'язана з цією землею і заснували навколо дерева село, назвавши його Чернґчичи – «де чорний корінь пам'яті росте».

Після цього село стало знаним своїм спокоєм, джерелами та піснями.

Сьогодні у Черчичах старі мешканці досі показують місце, де «колись ріс той дуб» – на пагорбі біля джерела.

Таким чином, назва села Черчичі, ймовірно, пов'язана з ченцями або монастирським володінням, що вказує на важливу роль релігійних осередків у розвитку цього регіону.

село Чесний Хрест (Ворошилово, Світанок)

Село Чесний Хрест уперше згадується 2 березня 1452 року. У 1939 році село було перейменоване спочатку на Ворошилово, а згодом на Світанок. 1 липня 2004 р. село було повернуто його давню назву – Чесний Хрест [86].

Поселення розташоване на мальовничому березі річки Луги. Місцевість навколо багата на родючі ґрунти, ліси та природні джерела, що здавна приваблювали людей для заселення. Через село в давнину проходили торгові шляхи, що з'єднували різні міста регіону.

Сучасна назва Чесний Хрест має сакральне походження і пов'язана з легендою про появу хреста на цьому місці. Інші назви – Ворошилово і Світанок – були тимчасовими, радянського періоду.

Назва Чесний Хрест вказує на християнські традиції. Чесний Хрест у православ'ї та католицизмі символізує головний християнський символ – хрест, на якому був розіп'ятий Ісус Христос [23].

У селі або поблизу нього могла бути встановлена сакральна споруда, хрест або святиня, що була центром поклоніння.

Село могло належати монастирю або церкві, а його назва відображала сакральний характер землі.

Назва могла бути пов'язана з важливою релігійною подією, що трапилася в цій місцевості.

Старожили розповідають, що з давніх-давен на цьому місці існував монастир Чесного Животворчого Хреста. З часом навколо святині почали селитися люди, утворюючи невелике поселення. В міру його розростання поселення перетворилося на село, яке отримало назву Чесний Хрест, увічнюючи пам'ять про монастир і його духовне значення для місцевих мешканців.

Легенда про Чесний Хрест

Кажуть, ще в ті часи, коли поселення тільки-но зароджувалося, над краєм нависла велика загроза. У гущавині лісів, що оточували долину, зникали подорожні, худоба губилася без сліду, а повітря в нічні години ставало важким, ніби сповненим невидимої напасті. Люди

говорили пошепки про лісову тінь, про старовинне прокляття, що лишилося з часів давнього язичницького капища, яке нібито стояло на цьому місці багато століть тому.

Однієї буремної ночі, коли небо розривалося блискавицями, а вітер над селом носився шалений вітер, старий пастух Антін – один із тих, хто ще пам'ятав перекази дідів – побачив у сні Діву, що світилася сріблом і тримала в руках хрест із білого дерева. Вона мовила до нього: «Там, де зникає тінь – воздвигни Хреста. Ім'ям Віри закопай його в землю, і світло повернеться в долину».

Прокинувшись стривоженим, Антін зібрав сусідів і повів їх у ліс. На галявині, де завжди було темно і сиро, він став на коліна і вбив у землю дерев'яний хрест, вирізаний власноруч із яблуні, яка росла на краю села. Кажуть, як тільки хрест увійшов у землю, небо посвітліло, а повітря стало легким. На тому ж місці забило джерело, яке й донині не висихає, навіть у найбільшу спеку.

З того часу село, що тоді ще не мало назви, люди стали називати Чесним Хрестом – на згадку про порятунок від темряви та на знак ушанування сили віри.

І тепер, коли у великі свята тут збираються люди на спільну молитву біля кам'яного хреста, поставленого на місці першого дерев'яного, хтось ЗІ старших обов'язково прошепоче: «Доки стоїть Хрест – доти світло буде з нами».

Таким чином, назва села Чесний Хрест має глибоке релігійне походження, яке показує важливість християнства в житті регіону. Назва вказує на можливий сакральний об'єкт чи подію, яка залишила вагомий слід у місцевій історії.

село Шистів

Перша писемна згадка про село Шистів датована 1567 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Луги. На захід від села знаходиться озеро Шистів, яке відіграє важливу роль у місцевій

екосистемі. Завдяки наявності водних ресурсів та родючих ґрунтів ця територія була привабливою для поселення ще з давніх часів.

Походження назви Шистів має кілька версій. За однією з них, назва пов'язана з особливостями місцевого ландшафту, зокрема з наявністю кам'янистого або сланцевого ґрунту, що називався «шистами» (від слова «шифер», що означає шарувату породу) [23].

Інша версія пов'язує назву села із середньовічними подіями: можливо, тут було поселення або фортеця, що захищала навколишні землі.

Також існує припущення, що назва походить від імені або прізвища першого поселенця. Наприклад, ім'я або прізвище Шист могло бути поширеним у цьому регіоні, що й дало назву селу.

Легенда про шистівську змію і три ключі

Колись давно, коли Шистів ще був лише поселенням на декілька хатин на березі Луги, тут існувало особливе місце – Кам'яна купіль. Це був круглий природний басейн серед річкового плеса, викладений гладким білим камінням, яке мерехтіло на сонці. Місцеві вважали, що це – ворота у підземне царство водяної істоти, яку називали Шиста.

Шиста була Змією, але не простою. Вона мала срібну луску, очі, що світилися, як місяць у крижаній воді, і голос, що лунав із кожного джерела водночас. Її не бачили роками, але знали, що вона спить у глибинах, і розбудити її може лише порушення рівноваги.

Одного разу в посуху зникло три джерела, що живили село водою. Люди кинулися шукати причину і дійшли до Кам'яної купелі, де вода закрутилася сама собою, а в повітрі з'явився дивний аромат м'яти й диму. Із дна водойми виринула Шиста, яка сказала: «Три ключі тримають життя в цьому краї. Один – у серці чистого, другий – у слові вірного, третій – у воді, що тече без брехні. Зберете їх – повернеться джерело».

Тоді троє жителів села – дівчина, що доглядала сиріт, старий, що ніколи не зрадив друзів, і мандрівник, що пив лише з річки, – стали перед Шистою. Вода затремтіла, джерела з новою силою вирвалися із землі і врятували село.

Відтоді Шистів живе під знаком трьох ключів. А кожного весняного рівнодення молодь приходить до річки, кожен кидає у воду три квітки і шепоче: «Шисто, спи спокійно – ми пам'ятаємо».

Таким чином, назва села Шистів походить від природних особливостей – назви озера Шистів або засновників цього поселення.

село Яковичі

Село Яковичі було засноване в 1545 році [86].

Розташоване воно на берегах річки Свинорийки. Завдяки близькості до водного ресурсу, земля тут родюча, що сприяло розвитку сільського господарства. Оточене луками та лісами, село має мальовничий краєвид і вигідне географічне положення.

Назва села, найімовірніше, походить від імені Яків, яке було популярним серед слов'янських народів. Закінчення «-ичі» вказує на родові або колективне походження, тобто слово «Яковичі» могло означати «нащадки або люди Якова» [23]. Це типово для назв сіл, що утворилися як номінації родових чи племінних поселень.

Ім'я Яків має біблійне походження (від біблійного патріарха Якова), що може свідчити про релігійний вплив. У період середньовіччя поселення часто отримували назви, пов'язані із християнськими традиціями.

Назва Яковичі збереглася до сьогодні, відображаючи родову або історичну спадщину місцевих жителів.

Легенда про Якова-зблуканця і міст на ріку Мовчання

Колись давно, в ті часи, коли замість дороги крізь ліс вела лише стежка, що губилася у туманах, жив мандрівник на ім'я Яків. Кажуть, був він не просто подорожній, а паломник, що шукав святе місце – землю, де «вода мовчить, а каміння говорить».

Однієї ночі Яків заблукав у густому лісі над Свинорийкою. Річка в цей час шаленіла й ревіла, мов звір, дерева скрипіли й падали. Але раптом настала тиша. І серед того спокою з'явився міст – не з дерева, не з каменю, а зі світла, що тремтіло у повітрі.

Яків ступив на міст. Під ним вода вмить затихла, як у скляній посудині. А в глибині з'явився лик старого, з гіллям замість бороди. Це

був дух Ріки Мовчання, що охороняв рівновагу між шумом і спокоєм у кожному серці.

Дух мовив: «Ти шукав землю, де каміння говорить? Стань каменем. Але не мертвим, а тим, що несе пам'ять».

І коли Яків ступив на берег, міст зник, а його ноги вже були по кісточки в землі. За ніч там виросло поселення – із каменю, дерева і мовчазної води. Люди нарекли його Яковичами – на згадку про того, хто став першим їхнім каменем.

Кажуть, коли туман опускається над Свинорийкою, можна побачити, як у повітрі світитися міст. Але перейти його може лише той, хто не боїться мовчання.

Таким чином, назва села Яковичі походить від імені Яків і вказує на родову або історичну спадщину.

3.2.4. Іваничівська територіальна громада

Утворена 30 червня 2017 року шляхом об'єднання Іваничівської селищної ради та Мишівської, Соснинської сільських рад Іваничівського району [78], (рис. 3.6).

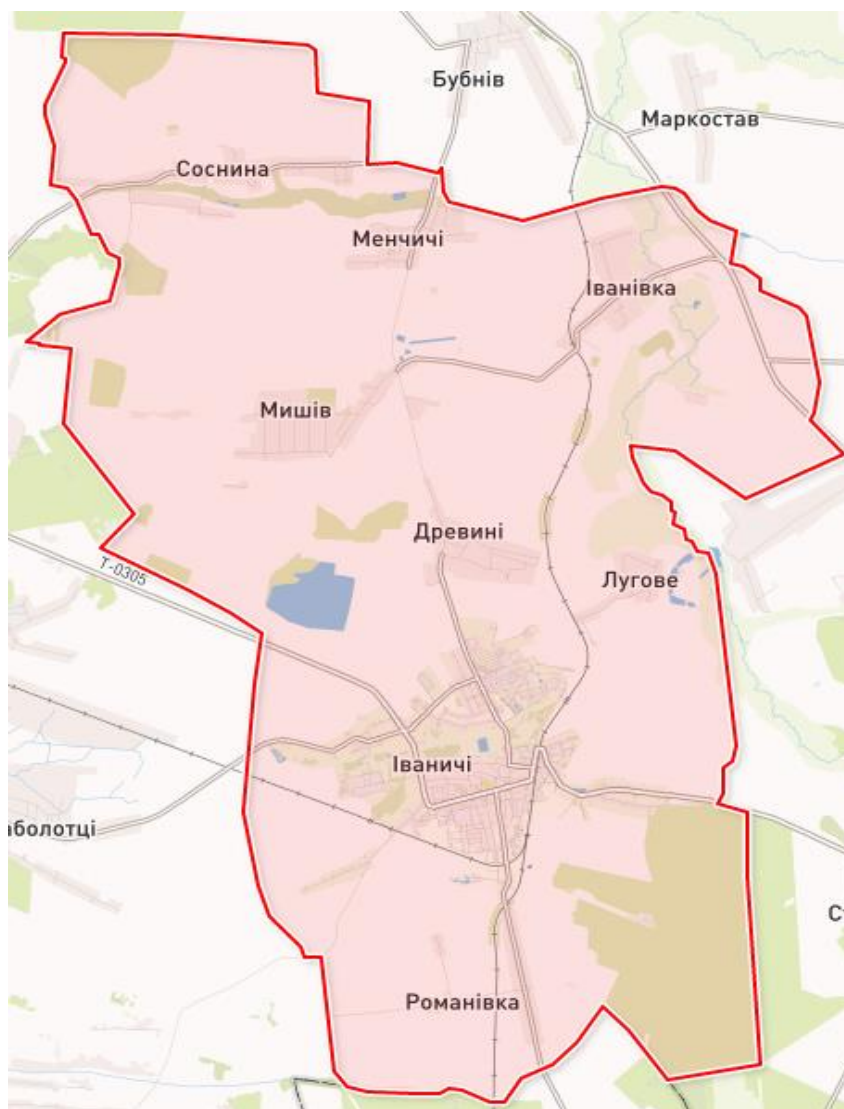
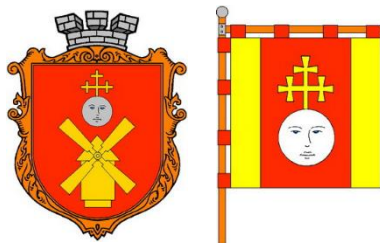

Рис. 3.6. Картосхема Іваничівської територіальної громади [46]

До складу громади входять селище Іваничі та 8 сіл: Долинка, Древині, Іванівка, Лугове, Менчичі, Мишів, Романівка та Соснина (рис. 3.6).

селище Іваничі

Перша писемна згадка про Іваничі датована 1545 роком [86]. Упродовж століть селище входило до складу різних державних утворень: Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Російської імперії, а пізніше – Польщі, СРСР та України.

Через населений пункт проходить важлива автомобільна та залізнична магістраль, що з'єднує його з іншими населеними пунктами регіону. Селище має вигідне географічне розташування на рівнинній місцевості з родючими ґрунтами, що сприяло розвитку землеробства та торгівлі.

Назва, ймовірно, походить від особового імені Іван або зменшувально-пошанної форми «Іванич» (тобто «син Івана» або «нащадок Івана») [23].

У давнину подібні топоніми часто походили від імен засновників або власників поселення. Можливо, Іван був князем, поміщиком чи боярином, який володів цими землями.

Слово «Іваничі» має характерну кінцівку -ичі, що вказує на приналежність до роду або групи людей. Це може означати, що поселення заснувала група людей, пов'язаних із родом Івана.

Топоніми з подібними суфіксами часто зустрічаються в Україні, що свідчить про їхню давню традицію в слов'янській ономастиці.

Назва могла мати релігійне підґрунтя, пов'язане зі святим Іваном (наприклад, Іваном Хрестителем), який є популярним християнським святим. У багатьох поселеннях церква або каплиця була центральним об'єктом, навколо якого виникало селище.

В історичних документах зазначається, що власник села Григорій Іваницький стягував із проїжджих мито по одному грошу із підводи. Отже, назва села походить від прізвища власника [19].

Легенда про Івана, що посіяв світло

Дуже давно, коли не було ні панів, ні кордонів, а лише великі дикі простори, вкриті туманами та луками, мандрував Волинню чоловік на ім'я Іван. Був він старий, але мав очі, як у юнака, – сповнені надії.

Іван не мав нічого, крім вузлика з насінням – пшениці, соняха і якогось незнаного зілля, яке світилося вночі. Його метою було знайти землю, де це насіння проросте не лише хлібом, а й у світлом.

Одного разу він зупинився біля гирла двох річок – Луги й Свинорийки і вимовив: «Тут земля м'яка, як хліб, а вода тиха, як молитва. Тут я посію».

Іван посадив свої зерна, а вночі сталося диво: на місці посіву з'явилися ледь помітні світлячки, що утворили в повітрі ім'я – Іваничі.

Люди, які побачили це явище, прийшли до того місця і побачили старого Івана, який вже перетворився на дерево зі світлими очима, як у молодого.

Кажуть, що в Іваничах хліб ніколи не пліснявіє, а нічне світло тепліше за будь-який вогонь. Бо там, у самому серці поселення, дотепер росте Дерево Івана. Кожен, хто торкнеться його вночі, побачить, як світиться його долоня.

Таким чином, селище Іваничі має назву, яка пов'язана із засновником або власником поселення, ймовірно, Григорієм Іваницьким.

село Долинка

Село Долинка вперше згадується в документах XIX століття [86].

Розташоване в низовинній місцевості, що пояснює його назву. Такі території часто мали родючі ґрунти, а поблизу могли бути природні джерела, що забезпечували поселення водою.

Назва села Долинка має очевидний зв'язок із географічними особливостями місцевості. Ойконім походить від слова «долина», що вказує на низовинну, рівнинну або западисту місцевість, де могло розташовуватися поселення [23].

Географічна версія слова «долина» або його зменшена форма «долинка» відображає характер рельєфу місцевості, де розташоване село. Такі назви часто використовувалися в українській топоніміці для позначення поселень у природних западинах чи біля річок, потічків.

Суфікс «-ка» в назві «Долинка» створює зменшувальну форму, що могло означати: невеликий розмір долини, в якій знаходилося поселення; незначне за масштабом село або поселення, яке історично вважалося малим [23].

У минулому подібні назви могли даватися селам, що виникали як невеликі громади поблизу більшого поселення чи вздовж долин річок, які були зручними для господарства, землеробства чи випасу худоби.

Емоційно марковане слово «долинка» могло також відображати красу місцевої природи або емоційне ставлення місцевих жителів до свого поселення.

Легенда про дзеркальну Долинку

Колись у цих краях жила молода дівчина на ім'я Мирослава. Була вона донькою мольфара, який знав мову вітру й силу трав. Мирослава ж мала дар бачити правду – у воді, у хмарах, навіть у тінях.

Одиного року настала страшна посуха. Річки зміліли, поля потріскалися, а ліс почав гинути. Люди кликали дощ, молилися, але небо мовчало.

Тоді Мирослава вирушила в долину, що знаходилася між двома пагорбами, і зупинилася посеред висохлого джерела. Вона поставила перед собою старе люстерко свого батька – те, що могло відображати не лише обличчя, а й душу, і звернулась до неба: «Покажи нам себе, які ми є. І поверни нам воду».

На люстерку з'явився образ неба, чорного, як попіл. І враз над долиною скупчилися хмари, загуркотіло і пішов дощ. Але це був не звичайний дощ – краплі були, наче зі срібла, і з кожною краплиною земля вбирала не лише вологу, а й силу.

З того часу долину назвали Дзеркальною, а пізніше – Долинкою. Вода тут завжди чиста, джерело не міліє, а в певні ночі на його поверхні можна побачити... себе справжнього. Кажуть, якщо не злякаєшся відображення, – доля твоя буде легкою.

Таким чином, село Долинка має назву, яка відображає його природне розташування.

село Древині (Древичі, Древець)

Перша згадка про село Древині датована 1499 роком [86].

Поселення розташоване поблизу річки Луги, яка ідігравала важливу роль у житті місцевих жителів. На заході села росте невеликий лісок, що міг слугувати природним захистом для поселення та місцем для збору грибів, ягід і заготівлі дров.

Назва села Древині, ймовірно, походить від слова «дерево» (дерево), що вказує на давність і тісний зв'язок цього місця з природою, лісами та деревами.

Є також версія, що назва «Древині» пов'язана з давніми родами, які оселилися тут і використовували лісові багатства для свого існування [23].

Відомо, що в сиву давнину село з усіх боків було оточене лісами [25]. Ліси відігравали важливу роль у житті давніх людей, забезпечуючи будівельним матеріалом, паливом та харчовими ресурсами. Назва Древині могла вказувати на поселення серед густих лісів.

Етнографічна або культурна версія слова «древні» може відображати стародавнє походження поселення. Воно могло бути засноване одним із перших племен регіону, а назва підкреслювала його давність.

Можливий зв'язок із древлянами – одним із давньослов'янських племен, які населяли територію сучасної України. Хоча основний ареал розселення древлян знаходився на Житомирщині, назва Древині може бути залишком їхньої присутності або впливу.

Село могло отримати назву через своє розташування в місцевості, густо порослій деревами або на місці вирубаних лісів.

Слово «дерево» має релігійне забарвлення, зокрема у християнстві (наприклад, «дерево життя»). Можливо, назва села мала релігійний підтекст.

Архівні дані свідчать, що село Древині було засноване родиною Древинських, а саме – князем Древинським, який проживав тут зі своєю дружиною. Від цього прізвища село дістало назву Древині [71].

Легенда про Древеччину Лісову

У давні часи, коли лісові царства були непідвладними людині, яка вже почала освоювати землю й інші ресурси, з'явився в цій місцевості старий лісник на ім'я Ярослав. Був він мудрий і сильний, мав здатність розуміти мову дерев. Кажуть, що він розмовляв з дубами і соснами, а ліс відповідав йому своєю тишею і глибокою мудрістю.

Одного разу прийшли на ці землі чужі племена, жадібні до лісів, і почали вирубувати дерева, порушуючи спокій природи. Ярослав намагався зупинити їх, попереджуючи, що за кожне вирубане дерево прийде велике лихо. Але чужинці насміхалися і продовжували свою справу, не звертаючи уваги на його слова.

Якоїсь темної ночі, коли люди міцно спали, ліс навколо них почав стрімко розростатися. Ті, хто порушував спокій лісу, потрапили в пастку: дерева виросли так швидко, що навколо поселення з'явилась величезна непрохідна стіна з гілок і коренів, що сховала чужі племена, – вони пропали в глибинах лісу.

Місцеві жителі, вшановуючи ліс, почали говорити: «Не рубай дерева без потреби, бо ліс може відповісти, як у древні часи». Відтоді село отримало назву Древині, а ліс навколо нього став священним, охороняючи людей і приносячи їм достаток.

До сих пір у лісі біля Древинів можна побачити старі дуби і сосни, які нагадують про велику силу природи.

Таким чином, назва села Древині може бути пов'язана із древніми лісами або давніми жителями цього краю.

село Іванівка (Яневичі)

Перша писемна згадка про село Яневичі датована 1577 роком. У 1946 році село отримало нову назву – Іванівка [86].

Поселення розташоване на рівнинній місцевості, поблизу річки Луги та лісових масивів.

Назва могла походити від імені засновника села або власника землі, на якій розташоване поселення. Іван – популярне християнське ім'я, яке стало основою для численних топонімів на території України.

Суфікс «-івка» вказує на належність поселення певній особі або роду. Іванівка може означати «земля Івана» або «поселення, засноване Іваном» [23].

Іван є одним із найшановніших святих у християнстві (Іван Хреститель, апостол Іван Богослов). Назва могла бути пов'язана з освяченням поселення на честь святого Івана або з місцевим храмом, названим на його честь.

У XIX–XX століттях в Україні часто виникали нові поселення, які отримували назви на честь поширених імен, що асоціювалися із сільськими громадами.

Назва «Іванівка» є однією із найпоширеніших в Україні. Подібні ойконіми існують у багатьох регіонах, що свідчить про популярність імені Іван серед українців.

За свідченнями старожилів, село було назване на честь лікаря Яницького, який проживав у цьому селі.

За іншою версією, назва села походить від імені Ян: так звався коваль, який був відомий на всю округу як справжній майстер своєї справи [71].

Легенда про Іванівку та зниклу річку

Давним-давно, коли село Іванівка тільки почало своє існування, на місці, де зараз протікає річка Луга, було величезне озеро. Воно було улюбленим місцем для рибалок і місцевих жителів, які вважали його воду цілющою, а саме озеро – святим. З усіх навколишніх сіл приходили сюди люди, щоб помолитися за здоров'я, мир і багатий урожай. Вважалося, що кожен, хто зануриться в його води, очиститься від усього поганого і отримає удачу.

Одного разу в ці краї прийшов лісоруб на ім'я Степан, який вирішив вирубати ліс навколо озера й побудувати нове поселення. Він був людиною жорстокою і непокірною, не вірив у силу природи. Чоловік не знав, що озеро охороняє дух лісу – Велика Мати, яка пильно стежить за кожним своїм створінням.

Одного дня Степан вирубав останнє дерево поблизу озера і взявся за очищення берега. Як тільки він закінчив свою роботу, сталося щось неймовірне: озеро почало відступати, а вода в ньому стала брудною, навіть риба почала зникати.

Через кілька днів озеро зовсім зникло, а на його місці з'явилася річка Луга, що забрала всю силу озера, залишивши на поверхні воду, що текла неспокійно, як відлуння подій минулого.

За легендою, кожен, хто не пошанує древній дух річки Луги, може відчувати невидиму руку, що зупиняє його, на знак того, що вода – це не просто природний ресурс, а потужна життєдайна сила.

З того часу місцеві жителі називають це місце Іванівкою на честь Івана, першого чоловіка, який був на цих землях і став символом взаємозв'язку між людиною і природою. Легенда нагадує їм про необхідність поважати сили природи і берегти свою землю.

Таким чином, назва села Іванівка, може бути пов'язана з родовим поселенням або ім'ям християнського святого.

село Лугове

(Щенятин, Мало-Щенютин, Малий Щенятин)

Перша писемна згадка про село датована 1545 роком, тоді воно носило назви Мало-Щенютин, Малий Щенятин. У 1967 році село отримало нову назву – Лугове [86].

Село Лугове розташоване на рівнинній місцевості, в оточенні лук і водних ресурсів, що й пояснює його сучасну назву. Його попередня назва – Мало-Щенютин (Малий Щенятин) – указує на зв'язок із сусіднім або більшим поселенням, яке могло називатися Щенютин.

Назва Щенятин (Мало-Щенютин, Малий Щенятин) може походити від давньоукраїнського слова «щен», що означає «молоде потомство» або «нащадки», а також може бути пов'язане з іменем або прізвищем засновника поселення [23].

Зі слів старожилів відомо, що колись на цих землях жив багатий пан на прізвище Щенятин, який мав двох синів. Після смерті пана, сини поділили землю, так утворилися поселення – Малий та Великий Щенятин.

Назва села Лугове має географічне походження, пов'язане з характеристиками місцевості. Ойконім утворений від слова «луг», який указує на відкриту трав'яну рівнину, часто вологу або прилеглу до водойм [23].

Географічна походження назви Лугове вказує на природні особливості місцевості, де розташоване село. Луги були важливими для сільського господарства, оскільки слугували випасами для худоби, сіножатями або зоною землеробства. Такі топоніми часто виникали в місцях, багатих на природні угіддя.

Луги традиційно використовувалися для заготівлі сіна, що було важливим для утримання худоби. Село могло отримати назву через залежність місцевого населення від цих природних ресурсів.

Ойконім «Лугове» є типовим для української топоніміки, де часто вживаються слова, які описують ландшафт: Гірське, Річкове, Долинське тощо. У цьому випадку слово «луг» стало ключовим у назві поселення.

Села з подібними назвами могли виникати на територіях, які були освоєні в процесі розчищення лісів і перетворення їх на луки, що характерно для Волинського Полісся, де землеробство поступово витісняло природні ліси.

Назва Лугове також могла мати символічне або естетичне значення. Вона підкреслює красу та гармонію природи, яка оточує поселення.

Легенда про Щенятин і Велике озеро

У давні часи, коли село Щенятин лише почало своє існування, ця місцевість була славною своєю природною красою та родючими землями.

За легендою, ще до заснування села на цих землях було велике озеро, яке славалося своєю чистотою та глибиною. Озеро, на думку старожилів, було не просто водною артерією – воно було воротами між світом живих та потойбічним світом. Легенда говорить, що на дні озера мешкала величезна риба, яка володіла неймовірною силою і могла здійснювати чудеса.

Одного разу до цього озера прийшов юнак на ім'я Щенятко. Він був добрим та відважним, а його метою було знайти цю рибу, яка, за чутками, могла виконувати бажання. Усі селяни попереджали його, що озеро – це місце, де мешкає не лише риба, але й духи води, що той, хто порушить їхній спокій, може заплатити великою ціною.

Але юнак не послухав попереджень і спустився на дно озера, щоб побачити чудо на власні очі. І сталося щось дивне – перед ним з'явилася риба, велика і блискуча, яка з радістю погодилася виконати бажання хлопця. Вона пообіцяла допомогти йому, але за однієї умови – юнак

повинен був поважати сили природи і ніколи не зазіхати на таємниці води.

Щенятко дав обіцянку ставитися до озера і його мешканців з великою повагою і виконував її. Минав час. Через кілька років загадкове озеро почало поступово висихати. Люди вважали, що риба виконала своє завдання, а озеро не мало потреби в існуванні.

Коли озеро висохло, на його місці почала текти річка, яка берегла спогади про стародавнє озеро. Втрачене озеро забрало з собою загадки минулого, залишивши пам'ять про величезну силу та відповідальність, яку несуть сили природи.

З того часу місце, де знаходилося озеро, стали називати Щенятином. Пізніше, коли село почало розростатися, його розділили на кілька частин, одна з яких отримала назву Малий Щенятин, або Мало-Щенютин.

Легенда про Щенятин і його чудове озеро збереглася до сьогодні. Щоразу, коли селяни дивляться на річку, вони пам'ятають, що в її водах криється невидима сила, яка приносить не лише добро, а й попереджає про важливість збереження гармонії з природою.

Таким чином, назва села Лугове вказує на природні особливості місцевості. Старі назви – Щенятин, Мало-Щенютин, Малий Щенятин – пов'язані з прізвиськом засновника поселення та його родичів.

село Менчичі **(Мечиці)**

Перша документальна згадка про село датована 1443 роком, коли воно носило назву Мечиці [86].

Село Менчичі розташоване в історично важливій місцевості, що колись була своєрідним островом, оточеним повноводими річками Болотюх, Верстава і Нездобна – притоками річки Луги. Завдяки родючим землям, густим лісам та природній захищеності територія стала зручним місцем для перших поселенців.

До початку XX століття на річках Верстава та Болотюх діяли водяні млини, але нині від цих річок залишилися лише маленькі

струмки. Річка Нездобна зникла повністю, про неї нагадує лише назва місцевості, де вона колись протікала [25].

Перша назва села – Мечиці – має історичне походження. За переказами, на цьому місці масово закатували борців за волю Волині. Слово «меч» у назві могло символізувати цю криваву сторінку історії [25].

Назва Мечиці зберігалася до середини XX століття, доки не набула сучасного варіанту – Менчичі, дещо зміненого фонетично.

Про минулі події тривалий час нагадували кургани, але вони були знищені після приходу радянської влади.

Існують різні версії етимології назви села.

Вона може бути пов'язана з особовим іменем або родовою назвою. Ойконім Менчичі утворений від імені, ймовірно, Менч або Менко, що є стародавньою формою імені Михайло чи похідним від імені Мен. Суфікс «-ичі» вказує на приналежність до родини чи роду [23].

Подібні назви часто виникали у зв'язку з важливими особами, засновниками або старійшинами громади. Тому можна припустити, що Менчичі – це поселення, засноване або кероване особою на ім'я Менко.

Ім'я Менко може бути давньослов'янського походження і вказує на характеристику особи – «підданий» або «покірний». Це, в свою чергу, могло бути важливим для визначення соціальної ролі особи в громаді.

У період перебування Волині у складі Великого князівства Литовського або Речі Посполитої на назві села могли позначитися різні культурні та мовні впливи.

Легенда про Менчичі та мечі Короля

У давні часи, коли територія Волинського краю була під контролем різних князівств, на землях, де сьогодні знаходиться село Менчичі, відбулася велика битва. Як розповідає місцева легенда, ці землі стали ареною великої війни між двома сильними князями, кожен із яких прагнув підкорити один одного.

Князь, який правив сусіднім селом, був відомий своєю неймовірною майстерністю у виготовленні мечів. Його мечі були не лише гарними, але й надзвичайно гострими – вони могли прорізати навіть найміцнішу броню. Завдяки цьому він став відомим не тільки

серед своїх підданих, але й серед ворогів, які боялися цієї дивовижної зброї.

Під час однієї великої битви, що відбулася на території сучасного села, князь наказав своїм воїнам відступити до лісів, де вони сховалися серед високих дерев. Перед цим він викинув у річку свій магічний меч, щоб ворог не зміг ним скористатися. Меч, за легендою, потрапив у Лугу, і з того часу жоден ворог не зміг перемогти його армію.

Проте з часом на річці почали відбуватися незвичайні події. Легенда каже, що час від часу з води з'являвся вогняний меч, який указував на велику битву або важливу подію. Щоразу, коли цей меч з'являвся на поверхні води, село переживало великі зміни – чи то через нові набіги ворогів, чи то через мирне заселення земель іншими людьми.

В один із таких періодів село стало осередком ремісників. За переказами, дехто з місцевих майстрів умів кувати мечі, подібні до тих, що колись виготовлялися для князя. Вони були не тільки чудовими зразками ковальської майстерності, але й символами великої сили і слави, пов'язаної з селом.

Мечі стали символом сили й честі, а назва села – Менчичі – стала синонімом ремісничої майстерності, мужності й патріотизму. Люди вірять, що князівський меч, який потрапив у річку, до сих пір лежить на дні Луги, чекаючи свого часу, щоб знову виринути й принести нову славу цьому краю.

Відтоді, як мечі стали символом селища, Менчичі також стали відомі своїми традиціями й обрядами, пов'язаними з виготовленням холодної зброї та їх використанням у ритуальних діях. Легенда про мечі і великий князівський меч, що занурився в річку, живе серед місцевих жителів до сьогодні.

Таким чином, село Менчичі має багату історію, пов'язану з боротьбою за незалежність, стародавніми поселеннями та природними особливостями. Його назва та легенди відображають трагічне, але героїчне минуле, а сама місцевість залишається важливим історичним куточком Волинського краю.

село Мишів

Перша документальна згадка про село Мишів датована 1510 роком [86]. Проте, за даними книги О. Цинкаловського «Стара Волинь і Волинське Полісся», воно згадується під 1570 роком [34].

Поселення розташоване в зоні лісостепу. Його рельєф здебільшого рівнинний, з незначними пагорбами, а вся територія села поступово знижується зі сходу на захід.

Раніше на північно-східній околиці села протікала невелика річечка, яка внаслідок природних змін та підняття рівня ґрунту висохла. Також тут знаходилося природне озеро з чистою водою, в яке впадали дві невеличкі річки. Згодом озеро замулилося, а річки висохли. На його місці залишилася низинна болотиста місцевість, яку селяни використали для створення ставків, у яких розводять рибу.

На місці висохлого озера тривалий час було болото, оточене верболозами. Його поступово осушили, а місцеві мешканці копали тут торф. Зараз у селі немає природних річок, однак зберігся ставок, викопаний для пані-полковнички, через що його називають панським ставком [71].

У XVI столітті село належало представникам волинського шляхетського роду – Мишків.

Походження назви Мишів залишається дискусійним. Серед основних версій: від прізвища чи роду Мишків, які володіли селом у XVI столітті; від легенди про навалу мишей, які знищили врожай у давні часи та від імені чи прізвиська князя, що заснував поселення.

Топографічна версія назви пов'язана з місцевістю, де нібито було багато мишей: ці гризуни часто зустрічаються в лісистій чи болотистій екосфері або через інші особливості місцевої природи.

Вважають, що подібні назви можуть закріпитися, коли певний вид тварини стає символом місцевості.

Існує також імовірність, що місцеві жителі могли використовувати це слово для позначення певних особливостей ландшафту чи навіть господарських умов. Наприклад, у сільському

господарстві миші можуть завдавати шкоду, тому місцевість, де їх було багато, могла отримати таку назву.

Миші в народних уявленнях можуть асоціюватися з певними символами або міфами. Наприклад, у деяких культурах миші можуть бути символом достатку (якщо їх багато) або ж, навпаки, – маркером занедбаності, нехтування чистотою. Якщо така символіка була важлива в історії села, це могло вплинути на його назву.

У деяких випадках, слова, що мають відношення до тварин, могли мати й інші лексичні значення в минулому. Назва Мишів могла спочатку бути пов'язана не з тваринами, а з певним рельєфом чи іншими природними умовами, які мали подібні за звучанням назви.

Легенда про мудрість і спритність мишей

У давні часи, коли земля була ще вільною та дикою, а люди тільки починали заселяти ці землі, в лісах навколо села Мишів жило безліч тварин. Однією з найбільш примітних була миша, яку люди вважали символом хитрості та витривалості.

Легенда каже, що одного разу на ці землі прийшла велика біда. На село напали розбійники, які мали намір пограбувати мирних жителів і забрати їхні багатства. Чоловіки вирушили в ліс, аби відшукати тих, хто приносив їм нещастя. Вони стали за захист свого села, але сили ворогів були значно більшими.

Але у вирішальний момент сталося диво: всі миші, які раніше ховалися в лісах, вийшли на допомогу людям. Вони збіглися до села, безшумно рухалися у ворожому таборі, залишаючи на землі свої сліди. Це насторожило ворогів, адже їхні охоронці почали чути шурхіт і дивні звуки посеред ночі. Вони помилково вважали, що це підступи противника, який проник у їхній табір і почали панікувати.

Перелякані вороги почали тікати, покидаючи свої трофеї. У такий спосіб село позбулося нападників завдяки допомозі маленьких тварин.

З того часу миші стали символом мудрості, спритності та здатності знаходити вихід навіть у найскладніших ситуаціях. Місцеві жителі поважали і шанували цих маленьких тварин, а село стало відоме як Мишів – на честь цих хитрих і відважних істот.

У наступні роки люди почали будувати свої оселі та господарства, але завжди пам'ятали ту ніч, коли миші допомогли їм вижити.

З того часу ця історія стала частиною місцевої культури, а легенда про порятунок завдяки мишам передавалися з покоління в покоління. Жителі села Мишів знають, що ці маленькі істоти колись допомогли перемогти великих ворогів, показавши, що навіть найменші з нас можуть змінити хід історії.

Таким чином, назва села Мишів пов'язана з родом Мишків або виникла внаслідок символізації мишей у цій місцевості.

село Романівка

Село Романівка уперше згадується в XIX столітті [86].

Назва села має поширене походження, пов'язане з іменем Роман, що є одним із найбільш популярних особистих імен у слов'янських народів. Село, ймовірно, отримало свою назву завдяки засновнику чи важливій особі на ім'я Роман або від імені, яке належало родині, що володіла цим поселенням або заснувала його.

Суфікс «-івка» вказує на належність до конкретної особи чи роду, тобто Романівка означає «поселення Романа» або «нащадки Романа» [23]. Це характерно для слов'янських топонімів, коли якесь місце отримувало назву від імені його засновника чи важливої особи.

Ім'я Роман також має релігійне значення: у християнській традиції так звали святого. Якщо в цьому регіоні був храм, освячений на честь святого Романа, то це могло також вплинути на назву села.

Можливо, село було засноване представниками певної громади або етнічної групи, де ім'я Роман було популярним. У такому випадку Романівка могло позначати село, засноване або заселене людьми цієї громади.

За свідченнями старожилів, назва села пов'язана із паном Частковським, який володів цими землями. У нього було троє синів – Роман, Зигізмунд та Вітольд. На схилі віку Частковський поділив свої землі між синами: Романові дісталася частина, яка отримала назву Романівка. Зигізмунд успадкував територію, що стала називатися Зигізмундівкою. Вітольд отримав землі поблизу Заболотців, що стали Вітольдівкою.

У XIX – на початку XX століття більшість мешканців села були поляками, що також відобразилося на культурному розвитку села.

Легенда про силу та відвагу Романа

У часи, коли річки були основними шляхами для торгівлі, а лісові хащі ховали від людських очей незліченні багатства природи, на території сучасної Романівки жив знаменитий воїн на ім'я Роман. Він був відомий своєю відвагою та неймовірною силою, а ще – мудрістю і спокоєм у найскладніших ситуаціях.

Легенда розповідає, що одного разу в ці землі прийшло велике зло – війська ворожого князя, які намагалися захопити землю та поневолити місцевих жителів. Роман, знаючи, що його рідне село і його люди знаходяться під загрозою, вирушив у похід, щоб дати відсіч ворогу.

Він був не лише сильним воїном, але й мудрим стратегом. Замість того, щоб вступити у відкритий бій, Роман вирішив використовувати природні умови: він заховав своїх людей у густих лісах на березі річки, а сам викликав ворогів до бою.

Вночі перед великим боєм, коли вороги нічого не підозрювали, Роман переправив свою армію через річку, та вдарив там, де вороги не чекали атаки. Завдяки сміливості та спритності воїнів, він здолав ворога, вигнавши його з цих земель. Після цього Роман разом зі своїми людьми вирішив побудувати село на тому самому місці, де вони здобули перемогу. Це місце стало символом сили, єдності та мужності.

З того часу люди почали називати село на честь свого героя. Так з'явилася Романівка – поселення, яке стало синонімом відваги та рішучості. Легенда про Романа і його відвагу передавалася з покоління в покоління, нагадуючи кожному жителю, що сила не лише в кількості, а й у розумі та готовності рішуче діяти навіть у найскладніших ситуаціях.

Таким чином, назва села Романівка має історичне родове походження, адже ці землі спочатку належали шляхетському роду Частковських. Завдяки спадковому поділу земель виникло село Романівка.

село Соснина **(Бискупичі Шляхетські)**

Перша писемна згадка про село Бискупичі Шляхетські в історичних документах датована 1545 роком. У 1946 році село отримало нову назву – Соснина [86].

Географічне розташування села на річці Верставі забезпечувало зручні шляхи для сполучення з іншими місцями. Легенди і перекази про це село часто наголошують на його важливості в торгівлі та культурних зв'язках з іншими частинами Волині, зокрема з містом Володимиром.

Назва Бискупичі свідчить про те, що село було власністю католицького монастиря. У 1913 р. на честь народження в родині царя Миколи II сина Олексія село було перейменоване в Олексіївку, проте ця назва довго не протрималася [19].

Назва села Соснина походить від характерних для цієї місцевості соснових лісів, які займали великі простори навколо річки Верстава. Відомо, що ще в давнину на цих землях росли величезні сосни, які давали людям не лише цінну деревину, але й були основним природним бар'єром, що захищав поселення від вітрів та непроханих гостей. Протягом століть назва Соснина закріпилася за цим місцем і стала символом важливості лісової екосистеми.

Легенда про молитву під соснами

Кажуть, коли ще село мало назву Бискупичі Шляхетські, на цих землях проживав один мудрий і справедливий пан на ім'я Домінік. Він був шляхтичем, але не таким, як інші – не носив оксамитових плащів і був прихильним до селян. Його часто бачили на стежках, що вели до Верстави, де він збирав цілющі трави й молився під велетенськими соснами, що росли над рікою.

Одного разу на село насунула страшна загроза – почалася посуха. Річка міліла, врожаї гинули, ліс зникав від спеки. Люди зверталися до неба, але відповіді не було. Тоді Домінік зібрав усіх біля найстарішої сосни – «матері лісу», як її називали, і став молитися разом із громадою.

Вітер затиш. Посеред тиші він промовив пророчі слова: «Якщо земля висихає, то душа не мусить. Якщо дерева мовчать, то люди – ні. Від нас залежить голос цієї землі».

На ранок небо затьмарилося, і пішов рясний, рятівний дощ. З того часу село почали називати Соснина – на згадку про молитву під сосною, що врятувала землю й людей.

Старожили запевняють, що в туманні ранки можна побачити силует Домініка серед сосон – ніби дух лісу охороняє село. А та велетенська сосна, під якою молився шляхтич, росте й досі на пагорбі біля Верстави. До неї досі приходять просити про дощ, злагоду і силу духу.

Ця легенда – не лише про диво, а й про силу спільної молитви, зв'язок із природою та щиру турботу про землю. Вона нагадує мешканцям Соснини, що справжня шляхетність – не в титулі, а в добрих учинках.

Таким чином, назва села Соснина має природне походження. Вона є типовим прикладом топоніма, що виник через природні особливості місцевості, зокрема через наявність соснових лісів.

Подібні назви, що відображають важливість природних ресурсів у створенні або розвитку поселень, поширені в Україні: Дубровиця, Липовець, Вербівка.

3.2.5.

Литовезька територіальна громада

Утворена згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 708-р шляхом об'єднання Заболотцівської, Заставненської, Литовезької та Мовниківської сільських рад Іваницівського району [30], (рис. 3.7).

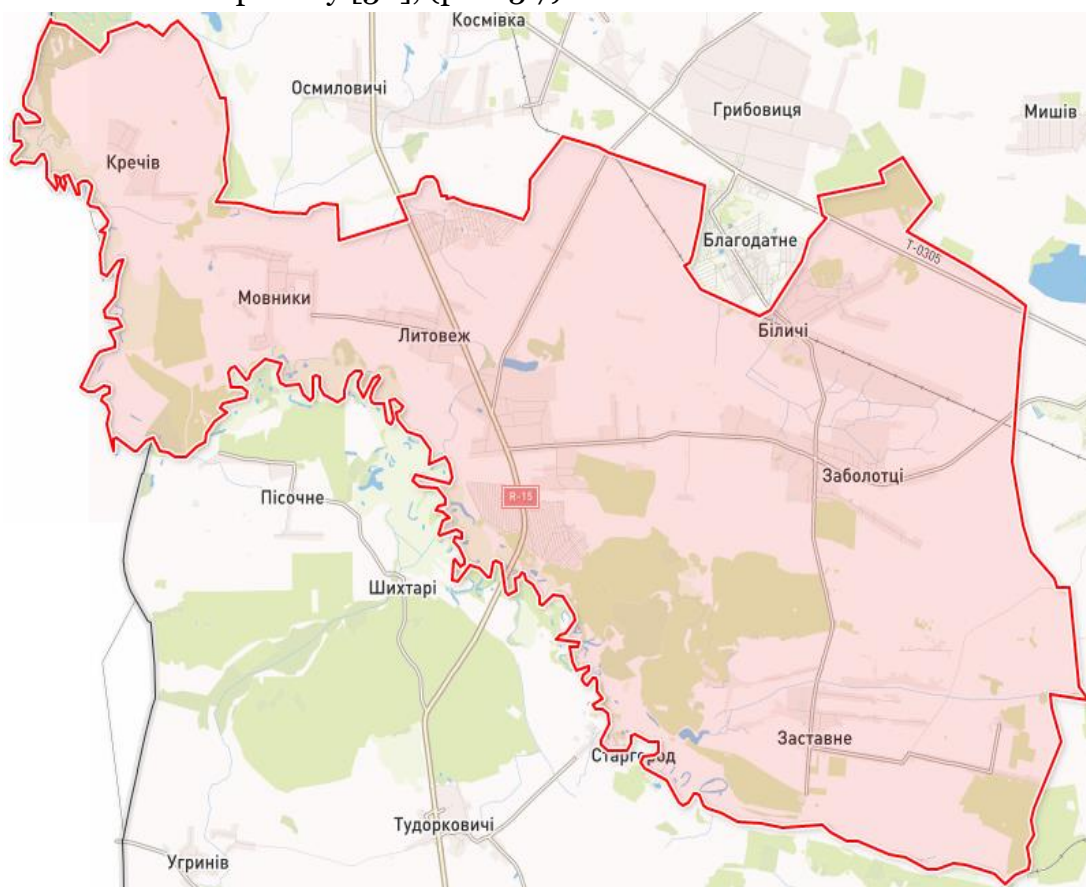

Рис. 3.7. *Картосхема Литовезької територіальної громади*
[46]

До складу громади входить 6 сіл: с. Литовеж, с. Заболотці, с. Заставне, с. Мовники, с. Біличі, с. Кречів (рис. 3.7).

село Литовеж (м. Кума, Всеволож, Літовеж, Литовиж)

Припускають, що на землях села Литовежа знаходиться городище Всеволожа. Найстарішу згадку про Всеволож можна знайти в «Повісті минулих літ» під 1097 роком. Пізніше Всеволож виступає в Іпатіївському літописі як оборонний град на кордоні Волині. У 1508 році місто згадується під назвою Литовеж [19].

Уперше в писемних історичних джерелах Литовеж згадується під 1488 роком [17].

Існує кілька теорій щодо походження назви села Литовеж. Одна із найбільш популярних версій пов'язана з тим, що поселення було засноване або освоєне литовцями, які з'явилися на цих землях в період, коли Литва активно поширювала свій вплив на українські землі.

Слово «Литовеж» може бути утворене від «Литва» та «вежа» або «веж», що вказує на фортецю або укріплене поселення литовців.

Інша версія стверджує, що назва села може походити від давньоруського слова «вежа» або «веж», що також означає укріплене місце або пильну вежу, яка слугувала оборонною спорудою. Це підтверджує версію, що тут колись могла існувати фортеця, яка охороняла кордони чи важливі шляхи.

О. Цинкаловський вважає, що офіційна назва села походить від «Литовської вежі» – високої цегляної сторожової вежі, побудованої литовськими князями в XV столітті [17].

Легенда про золотий спис Всеволода

У давні часи, коли землю Волинську роздирали міжусобні війни князів, неподалік від річки Буг стояла дерев'яна фортеця – Всеволожград. Її збудував князь Всеволод, правнук Ярослава Мудрого, аби захистити край від печенігів та угрів. Місце було вибране не випадково: з пагорба відкривався широкий вид на долину, а підземні джерела живили навколишні ліси, роблячи землю плодючою.

Всеволод мав золочений бойовий спис – символ влади і захисту. Воїни клялися на ньому у вірності, а старці вважали, що той спис

чарівний, бо він ніколи не підводив у бою, а земля, яку він захищав, завжди родила щедро.

Проте одного разу, коли князь готувався до битви з ордою, списник. Горе охопило місто. Шукали в кожному куточку, в кожному лісі, але безуспішно. Всеволод скликав ворожбитів, і ті прорекли: «Спис не втрачено, а заховано в серці землі, допоки тут житиме згода між людьми. Як відійде ворожнеча – земля його сама покаже».

Пройшли віки. Городище Всеволоже зникло під землею, а на його місці постало село, що з часом отримало назву Литовеж. Люди обробляли поля, жили просто, не знаючи, що під ними зберігається давній артефакт.

Одного року, коли громада сперечалася за землю, люди, копаючи криницю біля старого дуба, знайшли блискучий уламок списа. Це була частина княжого списа, але вона стала символом примирення: люди зрозуміли, що земля нагадує про давню обітницю – єдність понад усе.

Тепер у Литовежі щороку в серпні проводять «День Списа»: згадують князя, здійснюють мирні обряди, моляться за згоду і єдність. А дуб, біля якого знайшли уламок, називають Всеволодовим серцем.

Таким чином, назва села Литовеж пов'язана з історичним впливом Литви на Волинські землі.

село Біличі (Беліце, Биличе, Белицьке село)

Село Біличі засноване в 1547 році і є одним із історичних поселень Волинської області [86].

В історичних документах згадуються його давні назви: Беліце, Биличе, Белицьке село [17].

Поселення розташоване поблизу річки та лісових масивів, які здавна слугували природним захистом для місцевого населення. Завдяки родючим ґрунтам і сприятливим кліматичним умовам, село мало добре розвинене сільське господарство.

Назва села, ймовірно, має природне походження: від світлого ґрунту, що виділяло цю місцевість серед навколишніх земель, або ж від значної кількості березових гаїв [23].

Можливо, назва пов'язана з відкритими просторами, які були освітлені сонцем і виглядали білими.

Існує припущення, що перші поселенці могли носити прізвище або прізвисько Білий, що дало назву селу.

Старослов'янське слово «бєліце» означає «земля, що належала боярам чи монастирю» [23].

Місцеві жителі мають своє пояснення назви. Назва села Біличі, ймовірно, пов'язана з особливостями місцевого рельєфу чи природних угідь, а також може відображати характерну флору і фауну. У цій місцевості було багато білої крейди, білих грибів і білок. Остання версія походження назви є найбільш поширеною.

За спогадами старожилів, на місці сучасних Біличів колись простягалися густі ліси. Поселенці змушені були розчищати ділянки для будівництва осель і обробітку землі. Виявилося, що в цих лісах жило безліч білок, які після вирубки почали селитися поруч із людьми. Саме тому село отримало назву «Белицьке», що означає «село білок», а згодом – Біличі.

Легенда про березовий привид і скарб на світлому полі

Кажуть, що ще задовго до офіційної згадки про Біличі в цих краях стояв маленький хутір, заснований монахом-відлюдником, на ім'я Авель. Оселився він серед березового гаю, де кожної весни земля наче світилася білим квітом і сріблястою корою дерев. Люди називали той гай – Світле Поле.

Авель був відомий своїми знаннями зілля, молитвами й добром. Але він мав таємницю: ще в юності, коли був у Києві, йому явився ангел і сказав: «Сховай добро в землю, але тільки там, де найбільше світла на темній землі. Коли настане потреба – світло виведе тебе до істини».

Авель приніс із собою срібний хрест і невеличку скриньку із монастирськими реліквіями та сховав їх у центрі березового гаю. З роками люди стали селитися поруч – спочатку мисливці, потім – хлібороби. Коли Авель помер, його поховали прямо серед беріз. Тоді ж і нарекли поселення Біличами – на честь білих дерев і «світлої» землі.

З того часу побутує легенда, що в дні літнього сонцестояння, коли тіні стають короткими, а вечори – довгими, на полі між беріз з'являється постать старця в білому. Він веде за собою тих, хто має чисте

серце, до місця, де «земля дихає світлом». Кажуть, там і досі лежить скарб Авеля: не золото, а сила зцілення, знань і миру.

Щороку в Біличах на Купала запалюють багаття в березовому гаю й залишають на землі вінки з ромашок – як дар світлому старцю. Місцеві жителі вірять: хто згадає добро – знайде те, що загубив.

Таким чином, назва села Біличі вказує на природні особливості місцевості.

село Заболотці

Перша писемна згадка про село Заболотці датована 1485 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості, оточений луками та невеликими лісовими масивами. Саме тут бере початок річка Безіменна, що несе свої води в інші водойми краю. Завдяки розташуванню серед боліт та вологих лук територія навколо села завжди була багатою на рибу, водоплавних птахів та цілющі трави.

Назва села Заболотці безпосередньо пов'язана з його природним розташуванням [23]. У давнину ця місцевість була вкрита непрохідними болотами. Люди, які оселялися тут, змушені були будувати свої хати на підвищеннях, аби захиститися від вологи. Саме тому поселення отримало назву Заболотці, тобто «за болотами».

Природна версія назви, ймовірно, походить від слова «болото», що свідчить про географічні особливості місцевості. Село могло бути засноване поблизу болотистих місць, які визначали ландшафт регіону. Префікс «за-» вказує на розташування поселення позаду або поблизу таких територій.

Назва могла виникнути через потребу чітко ідентифікувати місце розташування села відносно до природних орієнтирів – боліт.

Легенда про доньку Болотниці і сльозу води

Дуже давно, коли ці місця були ще непрохідними й заселеними дикими звірами, в самому центрі болота жила жінка, яку звали Болотницею. Була вона не відьмою, не духом, а берегинею джерел.

Люди казали, що ця жінка не старіє, не спить і не має тіні, бо зроблена з роси, очерету й чистої води.

Одного разу, коли болото зацвіло білими ліліями й блакитними ірисами, Болотниця народила доньку, яку назвала Зорана. На відміну від матері, Зорана прагнула світла, сонця й людей. Щоранку вона виходила з туману, сідала край болота й співала – її голос зцілював рани й заспокоював серця.

Старі люди з довколишніх хуторів стали потайки приходити сюди, щоб послухати пісні Зорани. Але була одна умова: ніхто не мав називати її ім'я вголос, бо це могло прив'язати її душу до світу людей і розірвати зв'язок із джерелом.

Одного дня молодий воїн на ім'я Іван, який заблукав у болотах після битви, почув голос Зорани і знайшов її. Вона врятувала йому життя, вивела на суху землю. З тих пір вони стали таємно зустрічатися. Якось Іван не витримав і сказав людям: «Мене врятувала Зорана – донька води».

У ту ж мить на болоті здійнявся буревій. Зорана зникла, а річка, яку вона колись вимолила в матері – Безіменна, – обізвалася боєм і ніби втратила голос. З тих пір вона тече мовчки, не має назви, бо ім'я її було втрачено разом зі Зораною.

Кажуть, у ніч на Івана Купала, на самому початку річки, коли вітер не ворушить очерет, у воді можна побачити відблиск дівочого обличчя й почути шепіт: «Мовчи... бережи й не називай...»

А ще старі люди кажуть, що в селі досі народжуються дівчатка з ясними очима, які можуть заспокоїти самим поглядом, бо вони нащадки Зорани – водяної доньки Заболотців.

Таким чином, село Заболотці має назву, яка відображає його природні особливості та розташування серед боліт.

село Заставне (Жджари)

Хронологія заснування села Заставне залишається невстановленою. Поселення, також відоме в історичних джерелах як Жджари, є давнім поселенням Волинського краю.

На півдні села природною межею є річка Західний Буг, яка одночасно слугує кордоном між Волинською та Львівською областями. З усіх боків, окрім східного, село оточене мальовничими мішаними лісами та густим сосновим бором.

Його назва, а також згадки про нього в історичних документах пов'язані із топографією та господарським розвитком регіону [23].

У давні часи тут була військова застава, яка охороняла підходи до більшого поселення або торгового шляху. Можливо, це була митниця чи прикордонний пункт, де подорожні сплачували мито.

Старовинна назва Жджари походить від слова «ждари» або «згарище», що може вказувати на поселення, яке було знищене пожежею чи під час набігів, а потім відновлене [23]. За переказами, під час одного з татарських набігів поселення було повністю спалене, а на його місці залишилися лише згарища та попіл. Пізніше на цьому місці мешканці збудували нове село. Ці події могли відбуватися приблизно в середині XIII століття, коли князь Данило Романович у 1255 році розбив татарські війська під Володимиром і Луцьком.

У 1946 році село Жджари було перейменоване на Заставне, адже поряд була застава, яка й дала нову назву поселенню [86].

Легенда про Заставне – «де стоїть варта мовчання»

Колись давно, задовго до того, як село почали називати Заставним, стояло тут дрімуче урочище Жджари. Ліс був темний, вогкий і насторожений, немов ховав у собі якісь давні, нерозгадані таємниці. В центрі цього лісу ріс величезний дуб із дуплом, у якому, за переказами, жив дух-сторож. Його називали Бугарем. Був він ні злим, ні добрим, проте всі відчували його необхідність.

Через цю місцевість з давніх часів проходив давній шлях зі сходу на захід. Широка річка Буг мала тут один брід, який звався Мовчазним – не тому, що там ніхто не говорив, а тому, що той, хто починав говорити вголос, тонув у глибинах безодні. І тільки той, хто йшов мовчки, хто слухав і не порушував тиші, – переходив через переправу.

Щоб уберегти цей брід, дух Бугар і поставив «заставу». Вона не мала мурів, воріт і охоронців у звичному сенсі. То була межа, яку відчували серцем, – ніби хтось дивився на мандрівника. І якщо хтось приховував у душі щось лукаве, брехливе чи злодійське – він не

проходив через «заставу»: то вовк вийде з гущавини, то вітер знесе човна, то блискавка вдарить.

Згодом на цьому місці оселилися люди – ті, що вміли мовчати, ті, хто шанував ліс, слухав річку й розумів знаки. Вони збудували перші хати не навмання, а спостерігаючи за тінями дерев, за тим, як відлунює голос у долині. У центрі поселення перші його мешканці поставили хрест без напису, що вів до річки. Це була обітниця тиші.

Так село отримало назву Заставне, бо воно стало межею – між метушливим світом і світом, де все мало свою ціну і сенс. Межею, яку оберігав не меч, а слухання і мовчання.

Старожили й нині кажуть: якщо довго сидіти на березі Бугу біля Заставного, можна почути, як вода говорить. Не шумить, не дзюрчить, а шепоче. І щоразу – інше: комусь – про втрачене, комусь – про майбутнє, комусь – «повернися додому», а тим, хто не слухає, – тиша....

Таким чином, назва села Заставне відображає його географічні та господарські особливості. Його первісна назва вказує на лісову місцевість, розчищену для заселення, тоді як сучасна назва, Заставне, свідчить про його стратегічне розташування, пов'язане із заставою.

село Кречів

Село Кречів – історичне поселення у Волинській області, перша згадка про яке датується 1500 роком [86].

Територія населеного пункту характеризується рівнинним рельєфом, родючими ґрунтами та близькістю до природних водойм.

Етимологічна версія назви Кречів виводить її від слова «кречет» – так називався один із видів хижих птахів (соколів), які були поширені в лісах Волинського краю [23]. Це вказує на природне середовище навколо села, багате на флору і фауну.

Інша версія пов'язує назву із праслов'янським словом «креч», що означало «камінь», «скеля» [23]. Це може вказувати на особливості ландшафту села, зокрема, кам'янисту місцевість поблизу нього.

Назва могла бути пов'язана з іменем або прізвиськом засновника поселення – Креч, Кречик тощо, що було типовим для формування ойконімів у середньовічній Україні.

Проте місцеві жителі переконані, що назва села Кречів походить від слова «криця», що означає «добре виплавлене та очищене залізо». Це може свідчити про давні традиції обробітку металу в цьому регіоні. За легендами, в давнину тут жили майстри-ковалі, які виплавляли міцну крицю для зброї та знарядь праці. Місцеві річки та болота містили поклади болотної руди, яку використовували для виплавки заліза. Відтоді поселення стало відомим під назвою Кречів.

Легенда про камінь, що кричить

Дуже давно, ще до того, як на цих землях з'явилися перші хрести і дзвіниці, серед безкраїх луків і мілководних річок стояв самотній камінь. Він був невеликий та міг слугувати за місце спочинку втомленому мандрівникові. Був він чорний, із прожилками срібла, та мав одну особливість – щоночі видавав голос, ніби крекотав.

Кожен, хто наближався до нього вночі, чув цей крекіт: немов крик птаха, стогін вітру чи зойк з-під землі. Дехто тікав, дехто приходив ще раз, сподіваючись збагнути, що цей камінь хоче сказати.

Згодом старі волхви-мандрівники зупинилися тут на ніч. Один із них, на ім'я Олеш, був глухий, але тонко відчував землю ногами. Він став біля каменя і сказав: «Це не камінь кричить – це говорить місце, яке пам'ятає».

Він пояснив, що на цьому місці колись загинула сім'я втікачів, що шукали прихистку. Їх не прийняли в сусідньому поселенні, прогнавши геть. Люди померли від холоду під зливою, обійнявшись біля цього каменя. З того часу камінь не кричить, а кличе, не лякає, а шукає. Шукає того, хто зуміє почути біль минулого і перетворити його на захист у майбутньому.

Люди, які згодом оселилися тут, знали: це місце непросте. Вони назвали його Кречів – як спогад про крик, як пам'ять про те, що кожна земля пам'ятає все, що на ній сталося.

Кажуть, досі в Кречеві, коли гримить перший грім, а земля не просохла після снігів, уночі біля старого джерела можна почути коротке: «Крррреее»... А далі – тиша, не страшна – спокійна, бо тепер там є ті, хто слухає.

Таким чином, село Кречів має господарське походження: своєю назвою воно завдячує майстрам-ковалям, які створювали найміцнішу крицю.

село Мовники (Мольніков двір)

Перша писемна згадка про село Мовники датована 1555 роком, тоді воно мало назву – Мольніков двір [86].

Поселення розташоване серед мальовничих лісів та річкових заплав. Його територія багата на родючі ґрунти та природні ресурси, що здавна приваблювали поселенців. Неподалік протікає річка, яка слугувала джерелом води та транспортним шляхом для місцевих жителів.

Справжньою окрасою села є мальовниче озеро Блищак, яке раніше називалося Купини. Його сучасна назва походить від особливого ефекту: коли сонячне світло падає на поверхню води, вона ніби блищить, мерехтить срібними іскрами. За переказами старожилів, колись це озеро було настільки глибоким, що навіть коні могли плавати в ньому, а дно губилося в темній безодні.

Цікавим місцем на околиці села є ліс, що називається Бойків гай. Він оповитий давніми легендами. Звивиста стежка веде через цей ліс до берега Західного Бугу. Там, де річка змінює своє русло, знаходиться урочище – висока гора, яку й донині називають Бойковою.

За народними переказами, колись тут зупинялися бойки – вихідці з Карпат, які, можливо, під час мандрів чи торгівлі знайшли прихисток у цих лісах. Інші ж вважають, що це місце назване на честь давнього ватажка, що очолював загін утікачів або повстанців, які боролися за волю рідного краю [71].

Історична версія пов'язує назву Мовники зі старою назвою поселення – Мольніков двор, що з часом трансформувалася в Мовники. За деякими історичними джерелами, в XVI столітті ці землі належали багатому поміщику чи боярину на ім'я Мольнік, який мав тут свій двір і керував навколишніми землями [23].

За іншою версією, назва Мовники пов'язана з тим, що село було малолюдним, а його жителі відзначалися особливою стриманістю й

небагатослівністю. Вони мало спілкувалися між собою та з чужинцями, тому їх почали називати «мовниками», тобто тими, хто мовчить.

Ще одна гіпотеза вказує, що в давнину тут могли оселитися монахи-відлюдники, які дотримувалися обітниць мовчання. Це могло сприяти появі назви села.

Топографічна версія назви, можливо, пов'язана із природними особливостями місцевості, такими як «моль» – низинні місця, заболочені ґрунти, або ж це слово могло мати інший, старослов'янський зміст.

Легенда про тишу Мольника

Колись, у XVI столітті, в далеких західних лісах Волинського краю оселився дивний чоловік, якого звали Мольник, бо він молився, розмовляв з вітрами і дощами, травами і хмарами. Місцеві боялися його, та водночас шанували. Казали, що він не говорить людською мовою, а лише шепоче щось листю, травам, кісткам риби й пташиним пір'янам, з яких творить свої закляття.

Жив він самотою, в хаті, обвитій ожиною, що стояла просто на роздоріжжі – місці, де три стежки сходилися до купи. Люди йшли до нього просити дощу, зцілення або забуття. І він давав, але взамін на мовчання: «Ти отримаєш, що просиш. Але не смій нікому розповісти про це, бо зникне сила».

Ті, хто отримував порятунок, мовчали довіку. Навіть діти, які ще не вміли говорити, ніби відчували – не можна.

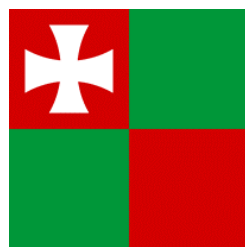
Якось прийшов до Мольника юнак на ім'я Семен. Він мав кохану, яку видали в далекі землі за багатія. Семен хотів її повернути і просив у Мольника сили. Старий довго мовчав, а потім відповів: «Забереш її, та мусиш мовчати все життя. Навіть її імені не називати».

Семен погодився. І справді, за декілька днів дівчина втекла від чоловіка й повернулася до коханого. Але їхнє щастя було неповним, бо Семен ніколи не говорив з нею – лише дивився, торкався, але мовчав.

Так виникло поселення мовчазних людей, де ніхто не сперечався, не брехав, не сварився. Їхньою мовою були жести, погляди, обійми. Поселення називали Мовники – на честь Мольника і його тихої магії.

Таким чином, назва села Мовники, ймовірно, пов'язана з прізвищем або прізвиськом перших поселенців чи власника цих земель.

3.2.6. Локачинська територіальна грумада

Локачинська громада утворена у 2020 році відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад» та розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 травня 2020 р. № 590-р внаслідок об'єднання Привітненської, Бубнівської, Колпитівської, Білопільської, Конюхівської, Старозагорівської, Замличівської, Дорогиничівської, Крухиничівської, Марковичівської, Козлівської, Заячицівської сільських рад та Локачинської селищної ради [30], (рис. 3.8).

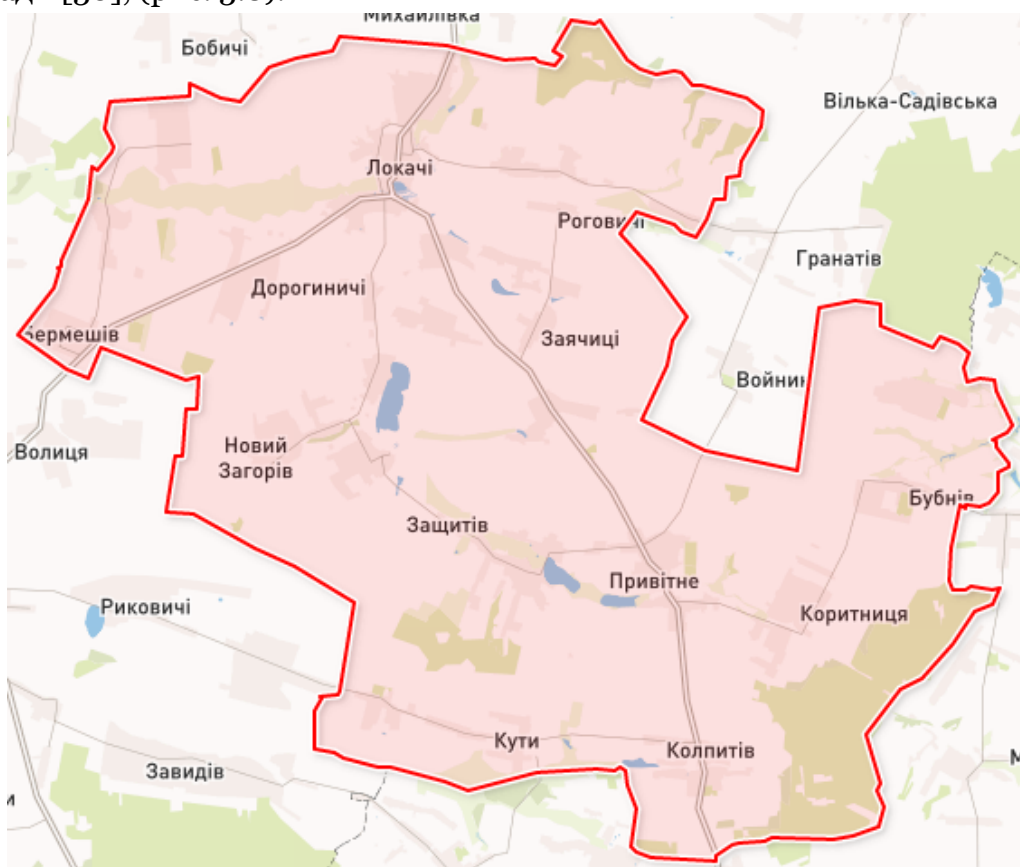
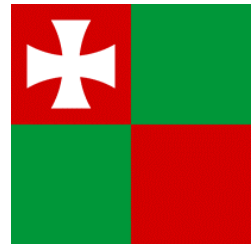

Рис. 3.8. Картосхема Локачинської територіальної громади

[46]

До складу громади входять такі населені пункти: селище Локачі, с. Бермешів, с. Білопіль, с. Бубнів, с. Дорогиничі, с. Залужне, с. Замличі, с. Зацитів, с. Заячиці, с. Козлів, с. Колпитів, с. Конюхи, с. Коритниця, с. Кремеш, с. Крухиничі, с. Кути, с. Линів, с. Марковичі, с. Міжгір'я, с. Низькі Цевеличі, с. Новий Загорів, с. Привітне, с. П'ятикори, с. Роговичі, с. Старий Загорів, с. Твориничі, с. Хорів, с. Цевеличі (рис. 3.8).

селище Локачі (Лукачі)

Містечко Лукачі було засноване у 1508 році [77]. Пізніше воно отримало назву Локачі.

Проте деякі науковці стверджують, що перша писемна згадка про Локачі датована 1542 роком [17].

Поселення розташоване на правому березі річки Луги – Свинорийки та її притоки Війниці. Через нього проходять важливі шляхи, що сполучають різні регіони краю. Місцевість має рівнинний рельєф із незначними підвищеннями.

Назва може походити від давнього імені або прізвища Лукач, Лука чи Луко, яке носили перші поселенці або власники цих земель.

Дехто припускає, що слово «Локачі» може бути пов'язане зі слов'янським коренем «лок», що означає низовинне місце, улоговину чи вигин річки [23].

У документах XVI століття селище згадується як Лукачі, що підтверджує зв'язок із особовими назвами чи давніми назвами населених пунктів [86].

Жителі селища впевнені, що назва Лукачі пов'язана з місцевими майстрами, які славилися виготовленням луків – зброї, що користувалася великою популярністю серед мисливців і воїнів. Також вважають, що назва походить від слова «луки», що означає низинну, болотисту місцевість, якою колись славилися околиці селища.

Припускають, що назва походить від давнього діалектизму – дієслова «локати», що означає «надмірно їсти», «зажиратися».

Вважають, що ця назва відображає особливості поведінки корінних мешканців села.

Легенда про країну лукавих людей

Кажуть, коли Бог ще створив землю, то створив Волинський край для спокою й затишку. Але з одним долинным місцем ніяк не міг навести ладу: то річка не тече, то трава не росте. Зібрався вже засипати те місце, коли налетів вітер і прошепотів:

– Господи, не згуби ту долину. Вона потрібна... лукавим людям.

Бог здивувався:

– Лукавим? Це ж гріховне!

А вітер сміється:

– Ні, не злими. Лукаві – ті, що вміють і сміятися, і плакати, і вигадувати казки, і не казати правди просто так.

Так і залишив Бог ту долину, вирішивши, що тут буде село Лукачі, в якому житимуть лукаві люди, тобто мудрі й хитрі, ті, що знають ціну кожному слову. З часом назва трохи змінилась, і село стали називати Локачі. Але суть не змінилася.

За якийсь час оселились у Лукачах люди, які завжди знали, як вийти з халепи: як домовитися з паном, як знайти золото серед глини, як на ярмарку продати жабу замість щуки. Але найголовніше – вони знали, як жити разом, без сварок, без зайвих розмов, але завдяки жарту, усмішці.

Кажуть, що в ті часи Свинорийка та її притока Війниця розмовляли між собою вночі, жартуючи про місцевих.

І якщо сьогодні приїдете в Локачі і пройдетеся біля води, то можете почути таке: «А ти бачив, як Іван казав, що не ловив риби, а сам з повним кошем вертався?»

Бо в Локачах завжди щось лукаве, добре й трохи незвичне.

Таким чином, назва села Локачі, ймовірно, пов'язана з особовими іменами, природними особливостями або географічним розташуванням.

село Бермешів

Село Бермешів було засноване в 1570 році [86].

Поселення розташоване в зручному для проживання місці, оточене лісами та з водними шляхами, що було важливим для розвитку поселенців.

Ймовірно, назва походить від імені або прізвища першого власника земель чи засновника поселення [23]. Прізвище або ім'я «Бермеш» чи под. могло бути поширеним серед місцевого населення в той період.

Назва могла бути пов'язана з географічними чи природними особливостями території, де було засноване село.

У назві можна вбачати запозичення з інших мов, що характерно для Волинського краю, який перебував під впливом різних культур і держав – Литви, Польщі, Речі Посполитої.

Легенда про того, хто зник у тумані

Давним-давно, ще до того, як Бермешів став селом, а Риловиця нестримно розлилася луками, жив тут бермесь. Так звали хранителів пралісу – тих, хто вмів говорити з птахами, вовками і тінями.

Цей бермесь, за переказами, був останнім зі свого роду. Високий, у сірому каптурі з вовни, він ходив між деревами, зупиняв бурі, зцілював поранених і зникав у тумані, коли хтось кликав його без потреби.

Одного разу на цій землі настала посуха – річки міліли, поля вигорали, худоба гинула. Люди йшли до бермеша та благали врятувати їх, але він мовчав. Тоді одна дівчина, Оленка, принесла йому не хліб, не вино, а... сміх. Вона сказала:

– Якщо ми загинемо з печаллю в серці, земля більше не прийме нас, а якщо з надією, то, може, відродимось. Скажи, бермешу, чи маєш ти сміх?

І тоді старий бермесь уперше всміхнувся. Того ж вечора в долину впав густий туман, що тримався сім днів. На восьмий день з'явилася вода. З-під землі пробився струмок – майбутня Риловиця. І де була пуста – з'явилися перші хати.

А бермесь зник без сліду.

Кажуть, що назва «Бермешів» пішла від нього. Місцеві кажуть: бути як бермесь – значить знати, коли мовчати, коли сміятись, коли зникати.

До сьогодні в туманні ранки, коли над селом стелиться мряка, хтось бачить постать із каптуром як нагадування про того, хто залишив свій слід на цій землі.

Таким чином, назва села Бермешів, імовірно, походить від імені чи прізвища засновника або має топографічне чи культурне значення.

село Білопіль (Біле Поле)

Перша писемна згадка про село Білопіль датована 1495 роком під назвою Біле Поле [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Луги. Воно є частиною території, багатой на природні ресурси, що забезпечують село водними й земельними ресурсами.

На відміну від інших поселень регіону, село Білопіль розвинулося завдяки своєму розташуванню на привабливих для поселення землях, які сприяли розвитку сільського господарства.

Топографічне пояснення назви Біле Поле варто вбачати в місцевості – поля з піщаними ґрунтами або світлого кольору [23].

Назва також може символізувати родючість земель або природний пейзаж із відкритими просторами.

Культурно-історична версія назви могла виникнути внаслідок міфологічних або сакральних асоціацій із білим кольором, який символізує чистоту, святість, або підкреслює особливе значення певної території.

Село могло належати певному роду чи шляхтичеві з іменем або прізвищем, пов'язаним із білим кольором (наприклад, Біловський або Білопільський). У такому випадку, назва могла бути запозичена від цієї особи або роду.

За свідченням старожилів, село було назване Білим Полем (пізніше – Білопіль) завдяки великим покладам тут білої глини (крейди) [77].

Легенда про поле, що не приймало тіней

У часи, коли над Лугою ще не літали лелеки, а трава росла вища за пояс, на місці, де тепер лежить Білопіль, було велике, незасіяне поле, яскраво-біле від польових квітів улітку і срібне від інію взимку. Люди називали його Білим Полем, бо тна ньому не було жодної тіні.

Навіть коли збиралися хмари або дув вечір – поле світилося. Подорожні, йдучи вночі, бачили його здалеку й казали: «Це місце, де сонце торкнулося землі й залишилося там».

Легенда каже, що колись давно, на цьому полі зупинилося Сонце: упало з небес, утомлене, й лягло серед трав. Люди прийшли до нього з трепетом. Воно не обпалювало, а, навпаки, дарувало тепло й спокій, ніби прадавній Бог-Батько, що прийшов подивитися, як ростуть його діти.

І тоді найстаріша жінка села, баба Ганна, спитала в нього:

– Чого ти прийшло, світло-ясне?

Сонце відповіло:

– Я шукало місце, де нема зла, нема заздрості, нема темряви. І знайшло Біле Поле. Тепер залишу тут пам'ять про себе.

З того часу тіні в цьому місці стали коротшими, навіть у найбільшу спеку. Люди, які тут селилися, не сварилися гучно, й завжди допомагали один одному в біді. Кажуть, саме тому село пережило стільки віків, пройшло крізь війни й голод.

А назву Біле Поле з часом скоротили до Білопіль, зберігши світло і пам'ять.

І сьогодні, коли стояти в полі над Лугою у світанковій росі, можна побачити, як світлішає тінь. Село досі пам'ятає, що Сонце тут не тільки в небі, а й поряд з кожним.

Таким чином, назва села Білопіль може мати природне, топографічне або культурне походження.

село Бубнів

Село Бубнів – одне зі старовинних сіл Волинської області, що вперше згадується у 1545 році [86].

Поселення розташоване на річці Черногузка, що бере початок у селі. Вона є важливою складовою місцевої екосистеми і відіграє важливу роль у водозабезпеченні села. Крім того, річка має певне культурне та історичне значення для громади.

Назва села Бубнів може бути пов'язана з іменем чи прізвищем засновника або власника поселення [23]. Бубен чи Бубно могли бути поширеними іменами чи прізвищами в регіоні, що й дало назву селу.

Згідно з топографічною версією, основа слова Бубнів – «бубен» – може символізувати певний об'єкт, що за звучанням нагадує бубен (наприклад, дзвінкий струмок чи звучання вітру в цій місцевості) [23].

Культурна та мовна версії виводять етимологію назви від старослов'янського слова, пов'язаного із музичним інструментом бубном, що може вказувати на існування тут якогось символічного місця для зібрань, святкових подій чи здійснення ритуалів.

Серед місцевих жителів існує дві версії походження назви села. Перша – в давнину населення села займалося вичинкою шкір тварин і виготовленням з них барабанів (бубнів). Друга – похідне від антропоніма Бубен [19].

Легенда про село, яке не могло мовчати

Колись, у сиву давнину, коли ще не було жодного поселення на цих землях, а ліси навколо річки Черногузки були дикими й непрохідними, тут жила родина лісових сторожів. Очолював її старий шаман на ім'я Бубон. Кажуть, він не говорив, а бубонів.

Його голос нагадував барабан – монотонний, але глибокий, а його слова здатні були змінювати погоду. Якщо Бубон бубонів про дощ – небо темніло, якщо бурмотів про вітер – ліс гнувся до землі. Люди його боялися, але шанували, бо саме завдяки йому річка Черногузка не пересихала, а трава завжди була соковитою.

Одного дня до старого прийшли мандрівники й попросили дозволу оселитися біля джерела – того самого, де біла з-під землі жива

вода річки. Старий спочатку нічого не відповів, лише сів посеред поля і почав гучно й урочисто бити в дерев'яний бубон.

– Якщо зможете жити в гармонії з ритмом цього краю – залишайтеся, – сказав він нарешті.

Мандрівники збудували перші хати й назвали поселення на його честь – Бубнів. Бо кожен ранок тут починався з гулу бубнів, що відганяли злих духів і пробуджували землю.

А потім сталося диво: кожна дитина, яка народжувалася в Бубнові, з раннього віку мала чуття ритму. Усі вони були голосисті, завзяті, щирі. І досі кажуть: якщо зайдеш у Бубнів на світанку, почувеш, як земля гуде, нагадуючи звуки стародавнього бубна.

Бо Бубнів – це не просто село, це голос часу, що звучить у серцях кожного, хто тут жив чи живе.

Таким чином, назва села Бубнів, імовірно, пов'язана з особовим іменем, топографічними особливостями або культурними явищами.

село Дорогиничі

Перша писемна згадка про село Дорогині датована 1583 роком [86].

Село розташоване на лівому березі річки Луги, яка важлива для водозабезпечення, слугувала водним шляхом та важливою складовою природного ландшафту цієї місцевості. Вона має велике значення як для розвитку села, так і для місцевого землеробства та рибальства.

Назва села може походити від імені або прізвища Дорогин, яке, можливо, належало засновнику чи власнику поселення [23].

Топографічна версія пов'язує назву з дорогами, які проходили через село. Слово «дорога» могло мати ключове значення, якщо населений пункт розташовувався на важливому шляху.

Суфікс «-ичі» в назві свідчить про можливий зв'язок із родовим поселенням, тобто це могло бути місце проживання нащадків якогось роду, пов'язаного з цією місцевістю [23].

Легенда про сліди серця

Було це давно-давно, коли річка Луга ще була норовливою, несла свої води поміж хашів і боліт, а на її берегах не було жодного села – лише стежки, витопані подорожніми.

Серед цих стежок була одна, особлива. Кажуть, по ній ходили лише ті, хто прямував у світ із добром у серці.

Одного разу на цій стежці з'явилася дівчина на ім'я Ганна, що втекла з панського маєтку, де її змушували вийти заміж за чужинця. Її коханий, Ярема, обіцяв чекати дівчину біля верби на березі Луги, де вперше їй зізнався в коханні. Ганна йшла довго, ночами, переховуючись, але серце вело її далі.

Коли вона втомлено впала під вербою – Ярема вже чекав її. У ту ж мить з-під їхніх ніг забило джерело, що дало початок новій гілці річки. Люди, побачивши це, сказали: «Це дорога до рідного, щирого, справжнього».

Так і з'явилася назва – Дорогині: від слова дорога, бо тут оселилися ті, хто пройшов багато доріг у пошуках дому. Століттями це село зустрічає всіх, хто загубив шлях, і каже: «Іди за серцем, і ти обов'язково потрапиш у Дорогині».

Таким чином, назва села Дорогиничі може бути пов'язана з особовим іменем або родовим прізвищем.

село Залужне (Вуйковичі)

Уперше згадується в документах 1451 року під назвою Вуйковичі. У 1946 році було перейменоване на Залужне [86].

Село розташоване на правому березі річки Луги, що є важливою водною артерією Волині. Завдяки близькості до річки місцевість багата на родючі заплавні землі, які з давніх часів використовувалися для сільського господарства та випасу худоби. Оточене луками, полями та мішаними лісами, село має мальовничий природний ландшафт.

Назва Залужне, ймовірно, походить від слова «луг», оскільки село розташоване на правому березі річки Луги. Топонімічно це може означати «місцевість за лугом» або територію, що простягалася від

заплави річки [23]. Такі назви часто зустрічаються в місцевостях, де велике значення мали природні угіддя – луки, пасовища чи заплавні землі.

Старовинна назва Вуйковичі може вказувати на родову або княжу приналежність поселення [23]. Зазвичай такі топоніми утворювалися від імені або прізвиська засновника чи впливового мешканця (наприклад, «Вуйко» – як звернення або прізвисько).

Проте місцеві старожили стверджують, що стародавня назва, найімовірніше, походить від місця військової застави волинян, про що свідчить стара назва населеного пункту – Вуйковичі і місцева легенда.

Легенда про мову місяця

Колись, коли світ ще говорив словами вітру і шелестом трав, у поселенні за Лугою – тоді ще званому Вуйковичами – жив старий вуйко Мирон. Не простий то був чоловік: мав він дар, що передавався лише раз на сто років – умів розуміти Місяця.

Щомісяця, коли срібне світило сходило над річкою, Мирон виходив на берег і прислухався. І Місяць, немов старий друг, говорив з ним голосами природи. Завдяки цьому, вуйко знав, коли буде посуха, а коли – велика повінь, коли народиться дитина, чи коли трапиться біда.

Люди приходили до Мирона не як до ворожбита, а за допомогою й порадою. Одного разу, коли Луга вийшла з берегів і загрожувала знищити село, Мирон опівночі вийшов на воду і прошепотів:

– Місяцю, скажи, чим утихомирить воду?

Місяць довго мовчав, а потім відповів:

– Річка пам'ятає все. Її треба не просити, а вшанувати.

Мирон зрозумів: люди забули дякувати за воду, за рибу, за життя. І наступного дня все село вийшло на берег – з вінками, піснями, хлібом і сіллю. Вони вшанували Лугу, як матір – і річка відступила, спокійно і велично.

Відтоді село почали називати не Вуйковичі, а Залужне – тобто, за лугом, за межами звичайного. Бо тут живе пам'ять про того, хто говорив з Місяцем і навчив людей слухати світ.

Кажуть, що й нині, в особливо світлі ночі, біля Луги чути тихий шепіт, схожий на подих старого Мирона:

– Не шуміть – слухайте, що вам каже небо...

Таким чином, назва села Залужне підкреслює природний і географічний контекст формування поселення.

село Замличі

Перша писемна згадка про село Замличі датована 1570 роком. Проте історики стверджують, що перша згадка в історичних документах про село датована 1451 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Луги, яка здавна слугувала природною межею між поселеннями та важливим водним шляхом для торгівлі й пересування. Місцевість довкола села характеризується рівнинним рельєфом із родючими ґрунтами, сприятливими для землеробства. Навколо Замличів знаходяться мішані ліси, що в давнину слугували захистом від ворожих набігів та джерелом деревини для будівництва.

Назва села має, ймовірно, географічне або природне походження. Вона може походити від слова «мла», що означає туман, мряку [23]. Це може свідчити, що територія, де знаходиться село, була часто вкрита туманами або мала болотистий характер.

Інше можливе тлумачення назви могло виникнути від імені чи прізвища засновника, яке мало корінь «Млич» чи подібне. Існує версія, що назва села походить від імені Замло.

Назви із префіксом «за-» зазвичай указують на розташування поселення відносно іншого об'єкта, наприклад, лугу, річки чи іншого поселення [23].

Легенда про чарівну мовчанку

Колись, ще до того, як село отримало свою назву, стояло тут кілька хуторів поміж залужених берегів. Те місце люди вважали святим – не через церкву (її ще не було), а через дивну дівчину, яку звали Лича.

Лича була німою. Вона жила сама в хатинці з лози, плела зілля й приносила на Лугу вінки. Люди спершу остерігалися її, бо не вміла говорити, думали, що з нею «щось не так». Та згодом помітили: той, хто побуде біля Личі в тиші, ніби скидає камінь з душі.

Ходили до неї жінки, які втратили дітей, вдівці з болем у серці, воїни з рубцями на душі. Лича нічого не казала – просто сиділа поруч і торкалася руки. І біль стишувався. Люди почали називати це місце «зам-Лича» – «там, де мовчать з Личею», або «місце, де мовчання лікує».

Коли дівчина померла, селяни поховали її на пагорбі над Лугою. Кажуть, у той річка потекла на кілька годин в інший бік.

Згодом поселення офіційно назвали Замличі – як спогад про мовчазну святу, яка не знала слів, але володіла мовою тиші та милосердя.

І досі в Замличах кажуть: «Якщо не знаєш, що сказати, – йди на берег Луги, мовчи, як Лича і почувеш себе...».

Таким чином, село Замличі отримало свою назву, ймовірно, через природні особливості або від імені засновника.

село Защитів

Уперше село Защитів згадано в 1495 року в документі про передачу під власність поміщика [86].

Розташоване поблизу річки Свинорийки, яка в давнину слугувала джерелом води для мешканців, місцем риболовлі та природним захистом від нападників. Місцевість навколо села характеризується рівнинним ландшафтом із родючими ґрунтами, що сприяли розвитку сільського господарства. Поблизу розташовані ліси, які у воєнні часи були природним укриттям для місцевих мешканців, а в мирні давали деревину для будівництва.

Назва Защитів може походити від слова «захист», що вказує на оборонне значення цього місця [23].

Завдяки розташуванню між річкою та лісами село було добре укріплене від нападників, що були частими в середньовіччі.

Можливо, тут розташовувалися укріплення, що захищали мешканців від ворожих набігів.

За однією з версій, тут могли проживати воїни або дружинники князів, які забезпечували безпеку навколишніх поселень.

За переказами старожилів, найімовірніше, назва походить від оборонного пункту племені волинян.

Легенда про захист останнього лицаря

Було це в ті темні часи, коли ординці часто робили набіги на волинські землі, а кожне село мало свого сторожа, котрий міг тримати оборону до останнього подиху.

Жив тоді неподалік Свинорийки лицар на ім'я Данко, що залишив великий замок, коли обрав замість пишної слави захист простого люду. Оселився він серед лісу, поруч з водою, де збудував дерев'яну хижу й навчав селян обороні, стрільбі з лука, виготовленню пасток.

Одного разу прийшла велика біда – на ці місця напали ординці. Село ще не мало назви, але його мешканці завдяки Данкові вже відчували себе спільнотою.

Кажуть, що він став попереду всіх з великим залізним щитом, і затулив ним вузьку стежку між річкою та пагорбом – єдиним входом до села. Один проти двадцяти ворогів, він тримав оборону до останнього. Коли його щит упав, тіло Данка вже було мертвим. Але ворог не пройшов, наляканий мужністю простого чоловіка. Ординці відступили.

На тому місці, де впав щит Данка, селяни згодом збудували капличку. А коли приїхали переписувачі земель, то на запитання, як зветься село, хтось сказав:

– За щитом воно було, захищене щитом. Тож – Защитів.

І досі в селі кажуть:

– У нас кожне серце – як щит. Якщо ти не боїшся – ти вже захистив себе.

Таким чином, село Защитів отримало свою назву через розташування в захищеному місці або через його оборонні функції.

село Заячиці

Перша писемна згадка про село Заячиці датована 1545 роком [86].

Село розташоване в мальовничій місцевості, оточене полями та лісами, багатими на звірину. Недалеко від села протікають малі річки та струмки, що здавна забезпечували місцевих мешканців водою. Завдяки природним умовам цей край завжди був сприятливим для сільського господарства та мисливства.

Найімовірніше, назва походить від слова «заєць», що вказує на поширення зайців у цій місцевості [23]. Можливо, село отримало таку назву через особливості навколишньої природи, яка була сприятливою для проживання цих тварин.

Географічна версія назви може відображати особливості місцевого рельєфу чи природного середовища, зокрема, відкритістю місцевості, де мешкають зайці.

Антропонімічне походження назви могло бути пов'язане із прізвищем чи прізвиськом засновника або власника поселення, наприклад, Заєць.

Легенда про слід Білого Зайця

Колись, багато століть тому, у цій місцині селилися лише лісники та пастухи. Ліс був диким, темним, а трава – по пояс. Тут не ступало військо, не звучали дзвони. Але всі знали: у цих краях живе Білий Заєць – незвичайна істота, що з'являлась у тумані на світанку, стрибала між деревами і приносила... удачу.

Його бачили лише ті, хто мав чисте серце. Старі оповідали, що той, хто натрапить на слід цієї тварини, знайде не тільки дорогу з лісу, а й відповідь на своє найпотаємніше питання. Дехто вірив, що це дух лісу, інші – що посланець старих богів. Але всі погоджувалися: Білий Заєць – це не просто тварина, це знак.

Одного весняного ранку сюди зайшли переселенці, які втекли від війни. Це були три сім'ї, які довго шукали місце, щоб зупинитися. Вони були у великій скруті, і коли вже зневіра охопила їхні серця, найменша дівчинка побачила на росі сліди зайця – величезні, чіткі, немов вирізьблені.

– Там вода, – сказала вона. – Там буде добре.

Вони пішли за тими слідами і вийшли до чистого джерела, багатої галявини й затишного узлісся. Саме там вони й зупинилися. Коли за кілька років чиновник із королівської канцелярії запитав, як зветься поселення, старійшина відповів:

– Заячиці. Бо ми всі тут – діти Зайця. Не тому, що вуха маємо, бо нас привів сюди його слід.

Кажуть, і досі навесні, коли рано вставати й піти до лісу, можна побачити, як між беріз ховається білий силует. Він показує шлях тим, хто його шукає.

Таким чином, село Заячиці має назву, пов'язану з природними або антропонімічними характеристиками.

село Козлів

Точна дата заснування села Козлів невідома, але історичні згадки свідчать про його існування в період середньовіччя.

Село Козлів розташоване в мальовничій місцевості, оточене луками, полями та лісами. Поблизу села протікає річка, що слугувала джерелом води для місцевих мешканців. Завдяки сприятливим природним умовам ця місцевість завжди була придатною для землеробства, тваринництва та мисливства.

Зоологічне походження назви пов'язане зі словом «козел» або «коза», що вказує на значну кількість цих тварин у господарствах місцевих жителів [23]. У давнину кози були важливим джерелом молока, м'яса та шкур.

Антропонімічне походження назви могло бути пов'язане з прізвищем чи прізвиськом засновника або першого власника поселення, наприклад, Козел чи Козлов.

Топографічна версія назви, можливо, зумовлена природними умовами місцевості, наприклад, наявністю пагорбів, які порівнювали з козиними стежками.

Легенда про козла на престолі

Колись у цих краях не було нічого, окрім дикого пасовиська. Лише мандрівні пастухи зупинялися тут на ніч, бо земля була родюча, а трава – солодка. І саме серед цих трав з'явився козел, але не звичайний. Старі називали його Мартин.

Цей козел мав дивне біле пасмо на лобі, закручені роги й дивовижну здатність... знаходити джерела. Пастухи помічали: куди б не пішов Мартин – там починала струменіти вода. Зі своїх мандрів він завжди повертався з новим стадом, ніби він був ватажком диких тварини.

Згодом люди почали ставитися до нього з повагою, радилися з ним. А він мав звичку стояти на великому камені й «мекати» кожного разу, коли мало статися щось важливе: чи буря наближалась, чи пшеницю сіяти час. Люди жартома називали той камінь «троном», а самого козла – «володарем Козлових гір».

Коли сюди прийшли перші поселенці і вирішили оселитися тут, один старий сказав:

– Хто нами керував? Він, козел. У кожній людині є щось від козла: впертість, пристрасть до висоти, глузування з долі. То й назвемо це місце на його честь – Козлів.

А що сталося з Мартином? Одного дня він зник. Але зберігся камінь. І якщо сісти на нього на світанку, можна почути легке мекання – наче вітер по каменю проходить. І кожен, хто це чує, – повертається з мудрою думкою, ніби порадився з кимось вищим.

Козлів залишив нам не лише назву, а й історію про те, що лідери бувають різні: навіть з рогами і м'яким серцем.

Таким чином, назва села Козлів, імовірно, пов'язана з тваринами, місцевими прізвищами або природними особливостями місцевості.

село Колпитів

Перша писемна згадка про село Колпитів датована 1486 роком [86].

Поселення розташоване на мальовничих берегах річки Луги. Завдяки близькості до водного ресурсу місцевість завжди була придатною для ведення господарства, зокрема рибальства, землеробства та скотарства. Оточене лісами та луками, село здавна приваблювало поселенців своїми родючими ґрунтами та сприятливим кліматом.

Топографічна версія назви виводить її від давньоруського або литовського слова, що стосується природних умов місцевості, наприклад, пагорбів, луків або водойми [23].

Антропонімічна версія може бути пов'язана з іменем чи прізвищем першого поселенця або власника села. Наприклад, «Колпит» міг бути прізвиськом або прізвищем.

Слово «колпит» могло бути терміном, що використовувався в місцевій говірці, можливо, для опису певної діяльності або ремесла, притаманного мешканцям [23].

Місцеві мешканці переказують, що колись у селі жив пан, який займався розведенням коней. Його стада були відомі далеко за межами села, а найкращі скакуни продавалися навіть за кордон. Люди часто говорили: «У пана копит багато, геть усе поле ними гуде». Згодом село почали називати Копитов, що з часом трансформувалося в Колпитів.

Легенда про таємницю Чорного Колпака

Колись давно, коли на цій землі ще стояли непрохідні ліси й багна, а річка Луга була повноводою й непередбачуваною, з'явився у цих краях незнайомец. Високий, мов тінь, він мав при собі лише ціпок і чорний капелюх (колпак), що затіняв йому обличчя. Люди, які вперше його побачили, завважили: «Мабуть, то або мандрівник, або чаклун...»

Він не говорив, лише іноді махав рукою, ніби звав за собою. І ті, хто йшов за ним, поверталися з хорошими новинами: «Він знайшов для нас джерело, показав місце, де земля родить без удобрювання або врятував від повені». Так незнайомец став майже своїм, близьким. Та його ім'я залишалося невідомим. Більшість звала його Колпаком.

Одного разу він зник. Ніхто більше не бачив чоловіка. Лише його чорний колпак знайшли на березі Луги – на вершині пагорба. Люди збудували на тому місці каплицю та почали ставити довкола хати.

– Тут буде наше село, – сказав найстаріший із чоловіків.

– Ми назвемо його на честь того, хто вказав нам шлях. Колпитів – місце, де впав колпак того, хто рятував людей.

З того часу в селі існує звичай: якщо дитина губиться чи молодь шукає важливе рішення – йдуть до тієї каплиці на пагорбі. Іноді, кажуть, чути тихий шелест, ніби хтось проходить поруч у довгому плащі, а з річки піднімається туман, з якого чути шепіт:

– Не бійся, шлях – перед тобою.

Таким чином, назва села Колпитів, імовірно, пов'язана з географічними або антропонімічними чинниками.

село Конюхи

Перша писемна згадка про село Конюхи датована 1495 роком [86].

Поселення розташоване на території, де протікає річка Свинарка, притока Луги. Місцевість здебільшого рівнинна, із родючими ґрунтами та лісами на околицях.

Зоологічне походження назви може бути пов'язане із тваринами – конями [23]. Село могло займатися розведенням коней або ж знаходилося в місцевості, де часто зустрічалися ці тварини.

Професійне походження назви також може вказувати на певну професію, пов'язану з кіньми, наприклад, тут могли проживати люди, які працювали з кіньми, такі як ковалі або кіннотники.

Антропонімічне походження назви може бути пов'язане з іменем чи прізвищем засновника або власника села.

За переказами, назва села походить від слова «конюх» – людини, що доглядала коней. Вважається, що в давнину тут були розташовані великі конюшні, де утримували коней для місцевої знаті або війська.

Інша версія говорить, що село отримало назву завдяки своєму розташуванню – на місцевих луках часто пасли коней.

Одна з місцевих версій свідчить про те, що село було важливим пунктом для перепочинку під час поїздки, мандрівки та зміни конюхів, які доглядали за кіньми. Можливо, тут була своєрідна станція для перевантаження чи відпочинку коней, що й дало назву місцевості.

Інша версія каже: перші хати були побудовані у вигляді підков, тому село стали називати Конюхи» [77]. Це могло символізувати добробут, удачу та зв'язок із кіньми, що відповідає назві села.

Легенда про душу коня

Кажуть, колись у цих краях була корчма, а поруч – маєток пана, відомого своєю жорстокістю. У його стайнях було понад півсотні коней – усі величні, дужі, породисті. Але найбільше пан хизувався вороним

жеребцем на ім'я Лунар – красенем із блискучою гривною й очима, повними розуму. Говорили, що кінь цей розумів людську мову й міг передчити небезпеку.

Та пан був скупим на милість – він змушував Лунара працювати до виснаження, не шкодував ані батога, ані крику. Одного вечора, коли Лунар пошкодив лапу і впав, пан наказав продати його на забій.

Тієї ночі в селі здійнялася страшна буря. Гуркіт грому заглушив усе, крім тупоту копит. Люди бачили, як вогняний кінь промчав селом – ніби сам дух Лунара вирвався з кайданів. Ранком ні пана, ні маєтку не було, лише вороняче пір'я, попіл і сліди корит на березі Свинарки, що вели у воду.

З того часу щовесни, коли розпускаються верби, над річкою чути кінське іржання. Люди вірять: якщо ти загубився в житті, прийди на берег, торкнися води і промов: «Лунаре, покажи шлях». Кажуть, якщо людина чиста серцем, дух коня підкаже їй, куди рухатися далі.

З того часу село назвали Конюхами – на честь усіх коней, що служили людині, а особливо одного, який мав серце, більше за людське.

Таким чином, назва села Конюхи, ймовірно, пов'язана з кіньми як важливою складовою господарства в той час.

село Коритниця

Перша писемна згадка про село Коритницю датована 1570 роком [86].

Село лежить на рівнинній території, оточеній луками та лісами, що створює мальовничий природний ландшафт. Через нього протікає річка Свинарка, яка живить водою навколишню місцевість.

Зоологічне або аграрне походження назви виводять від слова «корито», що означає велику ємність або посудину для зберігання кормів для худоби, зокрема для коней чи корів [23].

За переказами, в селі жили майстри, які виготовляли корита для господарських потреб.

Топографічне походження назви могло бути пов'язане з місцевістю, де була водойма чи інші природні об'єкти, що асоціюються з коритом (наприклад, природне заглиблення чи лінія річки) [23].

Річка Свинарка часто виходила з берегів, розмиваючи ґрунти і створюючи заглиблення, що нагадували корита. Можливо, в давнину місцеві жителі використовували природні заглиблення для як місця для водопою худоби.

Антропонімічне походження пов'язує назву села з ім'ям або прізвищем першого поселенця чи власника.

За переказами старожилів, у селі зупинялися чумаки, які подорожували Волиню. Вони поїли своїх коней із дерев'яних корит, що зношувалися від частого використання. Саме в цьому місці вони їх замінювали на нові, тому село отримало назву Коритниця [77].

Серед старожилів існує ще одна версія щодо походження назви: поселення розкинулося на схилах долини, яка своїм виглядом нагадувала корито.

Легенда про кам'яне корито

Було це ще тоді, коли на березі Свинарки стояла лише одна хата. Її господар – столяр Остап – мав дивний дар: усе, до чого торкалися його руки, ставало не просто зручним чи гарним, а живим. Люди казали, що в його мисниках гуділа пісня дерева, а з корит, які він майстрував, пили навіть звірі.

Одного разу до Остапа прийшов сивий монах із розбитим жбаном. Попросив води і поради: мовляв, шукає місце, де «вода пам'ятає правду».

Остап мовчки повів його до джерела – найглибшого вигину Свинарки. Там, під вербою, стояло корито з каменю – дивина, бо в селі ніхто не вмів обробляти камінь. Монах довго вдивлявся у воду, щось шепотів, а потім поклав руку на корито і сказав: «Тут буде село. Люди будуть жити, сваритися між собою, гнатимуться за спокусами цього світу, але доки стоятиме це корито – правда не зникне».

На ранок монаха не стало. Але з того часу кам'яне корито ніколи не пересихало, навіть у найбільшу посуху. Ба більше – кожен, хто вмивався з нього, нібито бачив у воді правду про себе.

Кажуть, що якимось люди наважилися віднести корито до церкви, інші – вкинути в річку. Але щоразу воно знову опинялося на тому ж місці, під вербою.

І досі в Коритниці кажуть: «Як не знаєш, що робити, – йди до корита, воно підкаже». А старі майстри передають один одному Остапове правило: ріж дерево так, щоб воно тебе не зневажало.

Таким чином, назва села Коритниця, ймовірно, може бути пов'язана із природними особливостями місцевості.

село Кремеш

Перша писемна згадка про село Кремеш датована 1577 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Свинарки, серед мальовничих луків та лісів Волинського краю. Завдяки сприятливим природним умовам цей край здавна приваблював людей для оселення. Близькість річки сприяла розвитку сільського господарства, зокрема скотарства та землеробства.

Топографічне походження назви села може бути пов'язане із природними особливостями місцевості. Слово «кремеш» може походити від старослов'янського «крем» або «кремня», що означає «камінь» або «граніт» [23]. Це може свідчити про наявність кам'янистих ділянок або гірських порід в околицях села.

Назва села може бути народного або антропонімічного походження – від імені засновника або від особливостей його діяльності [23]. Вона могла змінюватися відповідно до місцевих мовних форм або адаптуватися під місцеву говірку.

Аграрне походження назви могло бути пов'язане з видами земель, які обробляли місцеві жителі, або з певними сільськогосподарськими інструментами.

Легенда про кам'яну шкіру

Кажуть, давним-давно тут оселився чужинець із південних степів. Мав він темну шкіру, важку мову і незвичне ремесло – виготовляв фарби з глини. Люди називали його Кремешем, бо все, до чого торкався, ставало кольору землі, що «горить» – червоне, вохряне, попелясте.

Спочатку люди не прийняли його: діти дражнили, дорослі підозрювали, вважаючи його здібності «від нечистого». Але минув рік – і в селі не стало жодного сірого будинку. Стіни світилися вохрою, ікони на дошках – живими обличчями, а сорочки – квітами, немов луги у травні.

Одного вечора, у розпал літа, річка Свинарка вийшла з берегів. Та так нестримно, що вода змила греблю, й село опинилося по пояс у багнюці. Люди тікали в поле, молилися, ховали дітей... А Креш пішов проти течії.

Він занурив руки в багно і щось сказав незрозумілою мовою. Тієї ж миті багнюка навколо нього затверділа, немов камінь, і стала міцною стіною. Потік минав його стороною – і згодом повинь зовсім припинилася, ніби її змусили.

Коли люди повернулися – Креша вже не було. Лише там, де він стояв, під ногами залишився твердий, червонуватий камінь, якого раніше не знали на цих землях. Його й нині називають креш-камінь.

Так село стало Крешем. Не лише тому, що цей загадковий чоловік умів робити фарби чи врятував село, а тому, що нагадав: те, що здається м'яким, може бути твердим.

Таким чином, назва села Креш, відображає як природні особливості місцевості, так і характер його жителів – працьовитих, стійких і мужніх людей.

село Крушиничі

Перша писемна згадка про село Крушиничі датована 1583 роком [86].

Поселення знаходиться на правому березі річки Війниці. Місцевість переважно рівнинна, із незначними пагорбами, характерними для цього регіону. Родючі ґрунти та близькість до річки сприяли розвитку землеробства і тваринництва ще з давніх часів.

Топографічне походження назви села може бути пов'язане з природними або географічними характеристиками місцевості.

Можливо, слово «крух» у стародавній мові означало «крутий» або «схил», що вказує на розташування села на крутому схилі чи пагорбі [23].

Найпоширенішою є думка, що назва походить від слова «круха» або «крихта», що може означати щось ламке, дрібне, роздроблене [23]. Це може вказувати на особливості ґрунту, який був кам'янистим і легко розсипався, або на дрібні поселення, з яких і сформувалося село.

Антропологічне походження назви, можливо, пов'язане з особою, яка заснувала село або з прізвищем родини, що мала значення в цьому регіоні. З часом така назва могла адаптуватися і трансформуватися в сучасну форму.

Оскільки Волинська земля традиційно була сільськогосподарським регіоном, слово «крух» може також бути пов'язане з певними видами сільськогосподарських культур або методами обробітку землі.

Місцеві жителі стверджують, що назва села походить від патроніма Крухин.

Легенда про танок дванадцяти змій

У дуже давні часи, коли село ще тільки зароджувалося, на місці Крухиничів був великий дубовий бір, що простягався аж до берега Війниці. Його боялися і обходили стороною, бо вірили: в ньому мешкають змії, що живуть не в норах, а в кронах дерев.

І справді, як тільки заходило сонце – над дубами починала здійснюватися сиво-зелена мряка, в якій можна було розгледіти... танок. Дванадцять змій – тонких, як лозини, і блискучих, як струмки на сонці, – кружляли в дивному ритмі. Вони не шипіли, не нападали, а немов... співали. І той, хто чув цей спів, потім або замовкав на все життя, або ставав диваком, що розповідав про неймовірні сни.

Одного разу в цю мряку зайшов старий кобзар, що шукав для себе нічліг. Більше його ніхто не бачив, але на ранок серед лісу знайшли дерев'яний хрест із вирізаними на ньому словами: «Тут початок пісні. Тут край зміїної тиші».

Коли кілька років по тому на цьому місці почали оселятися перші родини, то вони натрапили на те саме місце. Розчистили галявину, вирубали старі дуби, а землю навколо назвали Крухиничами – від слова «крухі», тобто крихкі, мінливі, не такі, як здається.

І справді: земля там м'яка, але просить турботи про себе; річка тиха, але стрімка під час дощів; люди мовчазні, але співочі на весіллях. А в лісі й досі, кажуть, інколи чути легке шелестіння, немов хтось водить по листю хвостами.

Таким чином, назва села Крушиничі може мати топографічне або антропологічне походження, що пов'язане з особливостями місцевості або діяльності перших поселенців.

село Кути

Перша писемна згадка про село Кути датована 1448 роком [68].

Поселення розташоване на правому березі річки Луги, що відігравала важливу роль у житті місцевих жителів. Річка забезпечувала питною водою, сприяла рибальству та була природним захистом від ворожих нападів.

Географічне походження: поселення могло отримати назву через розташування «в куті» між природними об'єктами, наприклад, між річкою Лугою та навколишніми пагорбами чи лісами. Такі назви характерні для поселень, що знаходяться у вигинах річок або в закритих місцевостях.

У давнину слово «кут» також означало окрему частину міста або села, що підтверджує можливість виникнення назви від характеру забудови [23].

Можливо, перші жителі поселення носили прізвище або прізвисько «Кут», що могло закріпитися за місцевістю.

Існує також версія, що село могло бути назване через розташування на землях, що належали великим феодалним родам або власникам із прізвищем, що містило корінь «кут».

Давнє слова «кути» означає «доглядати, дбати». Можливо, назва походить від звичаю особливої турботи про худобу чи землю, що було важливо для місцевих жителів [23].

У давній мові санскрит слово «куті» має значення «болотиста дорога», що може вказувати на заболочені місця біля річки, та «панорама», «галерея» – можливо, це пов'язано з мальовничими краєвидами, що відкриваються в цій місцевості [77].

Також назва, імовірно, може походити від польського слова «kuty», що означає «ковані».

Легенда про дім із чотирма кутами

Колись дуже давно, ще до того, як з'явилися перші хати й дороги, на місці сучасного села стояв великий кам'яний дім. Його називали Домом Чотирьох Кутів, бо в ньому було лише чотири кімнати, і кожна мала свою пору року.

На півночі була кімната зими – завжди холодна, зі стінами з криги. На заході – весна, з вікном у ліс, що постійно цвів. На півдні – літо, з жарким вогнищем на камені, в якому ніколи не згасав вогонь. А на сході – осінь, зі столом із фруктами та сухим листям.

Говорили, що цей дім не мав господаря. До нього приходили мандрівники, що заблукали, і кожен знаходив там прихисток у тій порі року, якої потребувало його серце. Але в домі могла перебувати тільки одна людина.

Одного разу туди зайшов молодий коваль, що шукав шлях додому. Йому відкрилась кімната осені. Він просидів у ній цілий тиждень, пив дощову воду, їв солодкі груші, а потім залишився там назавжди. Щовечора з кімнати зими приходила до нього дівчина з блискучими очима. Вони не розмовляли, а разом слухали тишу.

Пізніше на місці цього дому виникло село. Люди казали: воно утворилось «на куті» – перетині чотирьох сторін, чотирьох пір року, чотирьох доріг. Відтоді й назвали це поселення – Кути.

А ще казали: у найтихіші ночі селом ходять двоє – він і вона. Він несе в руці молот, а вона – сніжинку. Вони не шукають дому, бо вже знайшли його.

Таким чином, назва села Кути, ймовірно, походить від географічних особливостей місцевості, в якій воно розташоване.

село Линів

Село Линів уперше згадується в історичних джерелах у 1545 році [86].

Поселення розташоване в живописному регіоні, на правому березі річки Луги, оточене мальовничими лісами і полями. Завдяки вигідному географічному положенню, село знаходиться в безпосередній близькості до великих транспортних шляхів, що сприяє його розвитку.

Назва села Линів тісно пов'язана з відомим панським родом Линевських. Саме цей рід та його представники були засновниками й володарями села, що і дало назву поселенню.

Одним із можливих пояснень назви села є зв'язок зі стародавнім словом «лин», що в деяких діалектах означає «низина», «заплава» або «урочище» [23]. Це вказує на можливе географічне розташування села в низинній місцевості або на території, що була болотистою чи важкопрохідною.

Існує також припущення, що назва «Линів» походить від риби лин, яка могла водитися в місцевих водоймах, адже село розташоване в регіоні, багатому на річки і ставки.

Легенда про того, хто ловив мовчання

Колись давно, ще до хрещення Русі, в цих місцях оселився самотник, якого звали Луномир. Він був рибалкою, але не простим – він не ловив рибу заради їжі. Він насолоджувався мовчанням. Сідав з вудкою на березі Луги й чекав, поки тиша стане такою густою, що її можна буде витягти з води, як лина з очерету.

Кажуть, у той час Луга була особливою рікою: вона вміла говорити, співати, ображатися. Але коли Луномир закидав вудку, все стихало: річка замовкала, птахи завмирили, навіть вітер переставав дихати.

Одного разу з води з'явилася риба неймовірної краси – лин, золотистий, із лускою, що мерехтіла, наче зорі в нічному небі. Вона

заговорила до Луномира: «Ти ловиш тишу, але хіба чуєш, що вона говорить?»

Рибалка не відповів. Він лише усміхнувся. Бо зрозумів – мовчання теж має голос, тільки треба вміти його чути.

У відповідь на його мовчання лін сказав: «Нехай це поселення буде Линів. Кожен, хто сюди прийде, відчує: тиша тут не порожня – вона жива».

Так і повелося: в Линові не сварилися, не кричали, не поспішали. Тут усе йшло своїм річковим ритмом. І навіть тепер, якщо стати на березі Луги під час туману, можна почути, як мовчання плескається об берег, мов риба, що шукає слухача.

Таким чином, назва села Линів може мати родове походження від роду Линевських, або бути пов'язане зі слом «лин».

село Марковичі **(хутір Вілька Марковичівська, хутір** **Луганський)**

Село Марковичі згадується вперше у 1545 році. Указом Президії ВР УРСР від 7 червня 1946 року «Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сілрад і населених пунктів Волинської області» хутір Вілька Марковичівська, Марковичівської сільської ради був перейменований у хутір Луганський [33].

Поселення, також відоме як хутір Вілька Марковичівська або хутір Луганський, розташоване в мальовничій місцевості на правому березі річки Луга-Свинорийка. Це природне розташування забезпечує місцевим жителям багаті водні ресурси та родючі землі, що сприяють сільському господарству та розвитку місцевої економіки.

Назва села Марковичі, ймовірно, походить від особового імені Марко, що стало основою топоніма [23]. Село могло бути засноване або отримати назву від імені першого поселенця чи феодала, що мав прізвище Маркович.

Легенда про Марка, що сміявся уві сні

Кажуть, що давним-давно, ще до того, як з'явилися документи й карти, лугами, де сьогодні тече Луга-Свинорийка, блукав Марко – веселий чоловік із бородою, що нагадувала скуйовджене гніздо. Він був бджолярем, травником і трохи мрійником. Але найголовніше – Марко умів сміятися уві сні.

Люди з довколишніх хуторів, проходячи вночі повз його курінь, чули, як зі середини розлягався глибокий, добрий сміх, неначе в хаті святкували якусь радісну подію.

Одного разу до Марка прийшли старші люди і спитали:

– Чому ти смієшся уві сні, коли усі інші бачать жахіття війни, біди чи холоду?

Марко знизав плечима й відповів:

– Бо я щоночі бачу той самий сон: що збудую на цих берегах село, і житимуть у ньому добрі люди, і річка більше не розливатиметься, хіба від сміху.

І справді, невдовзі біля його пасіки оселилися люди. Вони назвали хутір Марковичами, бо відчували, що це світле місце.

Ще й дотепер кажуть: якщо в Марковичах уночі втихомириться вітер і десь між деревами шелестне щось лагідне – це Марко знову сміється уві сні, перевіряє, чи не забули люди, що сміх – теж молитва.

Таким чином, назва села Марковичі пов'язана з іменем його засновника або іншої поважної людини.

село Міжгір'я (Вілька Шельвівська, Волиця)

Село Міжгір'я відоме як Вілька Шельвівська до 1946 року, Волиця – до 1967 року [86].

Поселення розташоване в живописному регіоні, на правому березі річки Луги, оточене мальовничими природними ландшафтами, зокрема лісами та полями, що створює гармонійне середовище для життя місцевих жителів. Річка Луга, яка протікає через село, є

важливим водним ресурсом і формує екосистему навколишньої місцевості.

Назва села Міжгір'я, ймовірно, виникла через географічне розташування поселення між кількома підвищеними територіями. Очевидно, село було засноване як нове поселення на території, яка до того не була густо заселена або використовувалася для інших цілей, наприклад, лісового господарства або сільськогосподарських потреб.

Назва Міжгір'я є топонімом, який указує на місце розташування села між горами або підвищеннями [23]. Це типова назва для сіл, розташованих у долинах чи між гірськими хребтами, де географічна особливість визначала розвиток поселення.

Легенда про те, як гори покликали Волицю

Колись у дуже давні часи, коли ще не було ні сіл, ні шляхів, а річка Луга тільки прокладала свої перші русла, на перехресті двох пагорбів стояла самотня хата. У ній жила дівчина на ім'я Воля. Була вона сиротою, але мала незвичайний дар – чути голоси землі.

Одного ранку Воля вийшла на узвишшя й почула, як з півночі та півдня одночасно доносилося глибоке низьке гудіння – наче дві великі гори перекликалися. Вони шепотіли: «Вілько, іди до нас. Там, де ти станеш – буде світло, там виросте село, яке з'єднає нас».

Воля рушила за голосами. Вона пройшла через ліси, луки і дійшла до місця, де два пагорби сходилися до купи над Лугою. Земля там була родюча, а вода – солодка.

На тому місці вона оселилася, збудувала дім, а з часом біля нього з'явилися інші хати. Люди називали поселення то Вількою Шельвівською (на честь Волі та її вибору), то Волицею, бо там панував спокій. А коли село розрослося і об'єднало обидва пагорби – його стали звати Міжгір'ям.

Кажуть: уночі, коли між пагорбами спадає туман, у повітрі чути легкий передзвін – то знову перекликаються гори. Вони радіють, що Воля їх почула... і дала ім'я місцю, де тиша говорить голосніше за людей.

Таким чином, назва села Міжгір'я має географічне походження.

село Низькі Цевеличі

Хронологія заснування села Низькі Цевеличі залишається невстановленою. Населений пункт має давнє історичне коріння, ймовірно, воно було засноване ще в середні віки.

Поселення розташоване в живописному регіоні, на правому березі річки Луги. Село оточене лісами та полями, що створює сприятливі умови для сільського господарства та життя місцевих жителів.

Населений пункт знаходиться на відносно низькому рівні або має географічну особливість місцевості – низькі ділянки, що, ймовірно, стало причиною його назви.

Друга частина назви «Цевеличі» може бути пов'язана з родовим або сімейним походженням [23]. Існує версія, що ця назва виникла від особового імені або прізвища людини чи родини, які заснували село.

Легенда про цвіт величі

Давно-давно, коли Луга ще була швидкою й норовливою рікою, на її берегах росли чудернацькі квіти – цвіт-величі, як їх називали місцеві. Ці квіти не мали пелюсток, як у звичних рослин, але світилися вночі м'яким синім світлом. Вірили: той, хто торкнеться до такого цвіту – відчує себе сильнішим, мудрішим, неначе весь світ відкриється перед ним.

У той час жила стара травниця – Цева, яка зналася на зіллях та чаклунстві. Вона берегла поля з цвітом-величі, бо знала: ці рослини ростуть лише там, де земля шепоче до неба, а небо відповідає. Так народилася назва – Цевеличі, тобто землі Цеви, де росте цвіт величі.

Одного разу до Цеви прийшли чужинці, спокусившись розповідями про чарівні рослини. Вони хотіли викопати всі квіти та продати їх у далекі краї, але Цева встигла передати останнє насіння Лузі. Вона промовила до ріки: «Сховай те, що не для жадібних рук, а для чистих сердець. Нехай росте тільки там, де земля пам'ятає мене».

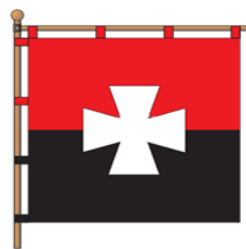
І Луга розлилася, затопила поля, залишивши лише низину, в якій знову вирости квіти – вже не такі яскраві, але такі ж спокійні.

З того часу місцеві почали називати село Низькими Цевеличами – на честь старої Цеви, величі природи і низини, де зберігся її дар.

Кажуть, іноді в ніч на Купала біля річки все ще можна побачити м'яке синє світіння. Але світло це не для всіх – лише для того, в чиєму серці живе вдячність до землі.

Таким чином, назва села Низькі Цевеличі пов'язана з місцевими географічними особливостями та засновниками поселення.

село Новий Загорів

Перша писемна згадка про село датована 1567 роком [86]. Житель села М. Маначинський вважав, що після злиття хуторів Волиця Загорівська і Загайці виникло окреме село під назвою Новий Загорів.

Поселення розташоване в мальовничій місцевості, оточений лісами та полями. Село знаходиться поблизу річки, що надає йому живописного вигляду і сприяє розвитку сільського господарства.

Назва Новий Загорів вказує на те, що село було засноване або відновлене в період, коли існували інші поселення з подібною назвою. Слово «Загорів» може походити від прізвища поміщиків Загоровських, яким належало це село, або від слова, що означає «загір'я» чи «підвищення», вказуючи на географічні особливості місцевості [23].

Легенда про село Новий Загорів

Багато років тому, на початку XVI століття, коли село тільки почало створюватися, цей край був дуже дикий і малозаселений. На цих землях існувала маленька громада, що носила назву Загорів. Це було одне із тих стародавніх поселень, де люди жили поміж великих дубів і сосен, серед лугів і дібров і майже не відчували близькості до решти світу.

Одного разу село спіткала велика небезпека: з півдня наступали орди диких племен, які шукали нові землі для себе.

Коли загроза стала надто близькою, старий ведмідь, якого місцеві жителі обожнювали, вийшов на берег річки й заревів так, що відлуння пронеслося по всьому лісу. Це було сигналом для людей. Вони встигли залишити Старий Загорів, сховавшись у горах і лісах. Таємничі заклики ведмедя врятувала їх від загибелі.

Після того, як лиха орда пішла, люди повернулися на землю, яку покинули. Вони вирішили відновити поселення, але вже в іншому місці, де було більше простору, захисту та ресурсів для життя. Замість Старого Загорова вони заснували Новий Загорів.

Місцеві жителі швидко розбудували село на новому місці. Невдовзі воно стало відомим своїм добробутом і захищеністю. Люди не забували історію про ведмедя, який вважався не тільки охоронцем села, а й символом допомоги природи.

Кажуть, що й досі в тій місцевості можна зустріти старі дерева, які нагадують про ті далекі часи. В тиху пору в лісі можна почути звуки, що нагадують про ведмедя – охоронця цієї місцевості.

Таким чином, назва села Новий Загорів пов'язана з іменем його засновника.

село Привітне (містечко Свинюхи)

Село Привітне (до 1967 року – містечко Свинюхи) вперше згадується у 1156 році. Це одне із найстаріших поселень в регіоні [86].

Географічне положення на перехресті Головного європейського вододілу робить село важливим пунктом, де сходяться річкові басейни Вісли і Дніпра. Ця місцевість, оточена природою, дає можливості для розвитку сільського господарства та туристичної інфраструктури.

У 1964 році село перейменоване на Привітне, назва якого може походити від того, що місцевість славилася доброзичливими і гостинними людьми [86]. Існує також припущення, що назва може вказувати на приємний клімат або красиві пейзажі, які радують око жителів і гостей села.

Раніше, коли село називалося Свинюхи, ймовірно, це було пов'язано з діяльністю свинарів або наявністю великої кількості свиней у регіоні.

Місцеві жителі розповідають, що в цій місцевості раніше жив пан, який утримував велику кількість свиней. Поблизу його помістя була вирита велика яма, яка згодом перетворилася на невелику річку, що отримала назву Свинорийка [19]. Від неї й село почало називатися Свинюхами.

У сусідньому селі жив пан, що утримував коней, тож його село стали називати Конюхами. Місцеві жителі казали: «Кінь – копито, свиня – корито». Вважають, що ця приповідка дала назви сусіднім селам – Колпитів і Коритниця [77].

За переказами старожилів, колись на цій території було невелике містечко з базаром, де продавали худобу, переважно свиней. Містечко дістало назву Свинюхи.

Легенда про Свинюхи

Легенда говорить, що в далекому XI столітті, коли місцеві землі тільки почали заселятися, в цих краях була велика лісова зона, яка славилася своєю родючістю і великою кількістю диких тварин. Особливо багато тут було свиней – не тільки дикого, але й одомашненого виду. Кажуть, що однієї весни, місцеві жителі звернули увагу на надзвичайно великих свиней, які почали виходити з лісу на поля в пошуках поживи. Вони мали неймовірні розміри, дивовижну силу та швидкість.

Ці свині були незвичайними: на їхніх тілах були викарбувані стародавні символи і знаки, які, за переказами, надавали їм магічної сили. Місцеві люди почали наділяти цих свиней своєрідними «божественними» рисами, вважаючи, що ті могли приносити удачу або навпаки – нещастя. Деякі старі люди вірили, що ці свині насправді були охоронцями, котрі стежили за межами лісу, і лише в дуже важливі моменти вони показувалися людям.

Одну з таких свиней побачив місцевий мудрий старець, що прийшов на ці землі з іншого поселення. Старець вирішив, що ці свині – посланці богів, їх потрібно шанувати як священних тварин. Він почав захищати місцевих свиней від лісорубів і незабаром його авторитет зріс настільки, що він став визнаним вождем села. Коли старець помер, його

могила стала святим місцем, яке приваблювало не тільки місцевих мешканців, а й мандрівників.

З того часу поселення почали називати Свинюхами – в пам'ять про свиней, які стали символом захисту і сили цієї місцевості. З часом, коли село розрослося, його почали називати Привітне – на згадку про ті часи, коли люди гостинно зустрічали кожного мандрівника.

Таким чином, назва села Привітне постала в новітній час і може бути пов'язана із дружелюбним, гостинним характером місцевих жителів.

село П'ятикори (П'ятикорів)

Перша писемна згадка про село датована 1577 роком під назвою П'ятикори [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Луги. У селі є кілька природних водойм, що робить його мальовничим.

Назва села П'ятикори є характерним прикладом топоніма й може бути пов'язана з певними особливостями місцевості чи діяльності її жителів. Однак справжнє походження цієї назви залишається маловідомим.

Назва села може походити від конкретної географічної особливості місцевості, чи бути вказівкою на кількість населених пунктів, родин або осередків, пов'язаних з цією територією. Наприклад, назва може походити від п'яти кутів поселення чи п'яти сімей, які його заснували.

Легенда про п'ять дубів і магію річки Луги

Кажуть, що в далекі часи на місці сучасного села було місце, яке оберігалось від усього лихого. Це була священна територія, де не можна було вирубувати дерева й порушувати гармонію природи. На цьому місці росло п'ять величезних дубів, які вважалися живими охоронцями землі.

Згідно з легендою, ці дуби мали магічну силу, здатну захистити місцевих жителів від будь-якої загрози. Кожен дуб був представником якоїсь частини природи: один – землі, інший – води, третій – вогню, четвертий – повітря, а п'ятий – самого села. Кожен дуб мав власні таємні символи, щоби взаємодіяти з силами природи і передавати людям свою мудрість.

Одного разу, під час великої бурі, яка загрожувала селу, силою вітрів усі п'ять дубів були перенесені на інший берег Луги. Буря минула, а ці дуби створили природну межу між водою і землею. Люди, спостерігаючи за цим чудом, вирішили, що на цьому місці повинно з'явитися нове село як символ єдності п'яти стихій.

Невдовзі тут справді з'явилося село, яке почали називати П'ятикорами. Назва символізувала п'ять дубів, які стали охоронцями та вартувими цього благословенного місця. Збереглася й народна назва – П'ятикоров, що вказує на зв'язок людини з природними силами, охоронцями людей і землі від лиха.

З часом, ці дуби загинули, але село так і залишилося під їхньою опікою. Місцеві жителі й досі вірять, що духи цих дерев охороняють їхню землю, даруючи їм благополуччя і спокій.

Ця легенда живе в П'ятикорах донині, а на старих дубах і тепер можна побачити сліди стародавніх знаків, що мають свою історію...

Таким чином, назва села П'ятикори, ймовірно, пов'язана з числом п'ять.

село Роговичі

Перша писемна згадка про село Роговичі датована 1430 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Луги, що є важливою водною артерією в цьому регіоні. Воно оточене мальовничими природними ландшафтами, які надають йому особливого колориту.

Назва Роговичі, ймовірно, походить від особового імені або прізвища родини. Такі топоніми часто виникали на основі імен предків, які відіграли певну роль у заснуванні чи розвитку населеного пункту.

Можливо, в основу назви лягло слово «ріг», що могло відображати особливість місцевості, наприклад, локалізацію на розі чогось (лісу, луку, поля тощо).

Легенда про ріг великого оленя і перші поселення

Існує легенда, яка розповідає про величезного оленя, що жив у лісах, які оточували село Роговичі. Кажуть, цей олень був не просто звіром, а володарем лісів, до якого інші звірі ставилися з великою повагою. Його ріг був настільки великим і могутнім, що коли олень прогулювався лісами, то його ріг торкався найвищих дерев. Цей ріг міг зупиняти потоки води та захищати ліс від будь-яких небезпек.

Однієї ночі, коли була страшна буря, цей оленьчий ріг урятував навколишні ліси, зупинивши повінь, що насувалася на цю місцевість. За легендою, цей ріг був знайдений жителями майбутнього села вранці, коли вода почала відступати. Вони зрозуміли, що цей ріг має надзвичайну силу, й назвали це місце Роговичами – від слова «ріг».

З того часу місцеві жителі вважали цей ріг символом їхнього села. Ріг став їхнім оберегом, а ліс довкола села – святим місцем. За легендою, ріг оленя зберігав свою магічну силу й часто використовувався для захисту села від усього лихого.

З часом село Роговичі стало відомим, люди з віддалених місць приходили сюди, щоб поклонитися магічному рогові, що приносив удачу та захист. Село стало місцем спокою і сили, а його мешканці жили в гармонії з природою, намагаючись не порушувати рівноваги з довкіллям.

Таким чином, назва село Роговичі, ймовірно, має стародавнє походження, пов'язане зі словом «ріг» або якоюсь знатною родиною.

село Старий Загорів

Село Старий Загорів згадується в 1569 році. Хоча є інформація, що перша писемна згадка про село датована 1442 роком [86].

Поселення розташоване неподалік річки Луги, яка впливає на місцевий ландшафт. Село знаходиться в історичному регіоні Волині, серед родючих земель, луків і лісів. Старий Загорів був родовим гніздом шляхетської родини Загоровських.

Згідно версії краєзнавця М. Маначинського, назва Загорів утворена від поєднання слів «за» і «Хорів» [77]. Це може вказувати, що поселення було розташоване «за» населеним пунктом Хорів, назва якого походить від імені Хорив – одного із легендарних засновників Києва.

У давнину, згідно з переказами, село могло отримати назву через знищення попереднього поселення під час монголо-татарських набігів. В одному з переказів згадується, що під час нападу старий чоловік запалив багаття, щоб попередити односельців про небезпеку, а сам загинув у вогні. Після цього люди почали казати: «Старий загорів», що згодом закріпилося як назва села.

Існує також версія, що колись місцевий пан передав своєму синові частину земель. Відтоді почали розрізняти старі й нові землі, що згодом дало назви Старий Загорів і Новий Загорів [77].

Легенда про Загоровських та їх родинне дерево

Легенда про Старий Загорів тісно пов'язана з родиною Загоровських, яку в народі вважають однією із найбільш шанованих та благородних на Волині.

За однією з версій, рід Загоровських походить від давнього лицаря, що під час однієї з битв став свідком неймовірного явища: в розпал бою він побачив величезне дерево, яке вказувало шлях до перемоги. Це був старий дуб, коріння якого сягало так глибоко, що оберігало душі воїнів, полеглих на полі бою. За легендою, саме цей дуб став символом родини Загоровських. Дуб не тільки був місцем зборів родини, але й надавав їм сили і захисту, даруючи мудрість і хоробрість.

З того часу кожен новий представник цього роду мав бути освячений в тіні дуба, що став своєрідним оберегом родини.

Загоровські збудували своє родове гніздо в Старому Загорові, обравши це місце не випадково. Місцеві жителі кажуть, що саме тут, біля річки Луги, знаходилося кілька древніх дубів, котрі нагадували символ їхнього роду. Під тінню цих дубів у Старому Загорові були написані важливі документи, укладені мирні угоди та вшановано великі події.

Дуби, що росли в Старому Загорові, були настільки величезними і древніми, що їх коріння сягало глибоко під землю, де зберігалися стародавні скарби та артефакти. Дехто вірив, що дуби також приховували таємниці стародавніх магічних ритуалів і були здатні відганяти темні сили. Саме ці дуби, як вважали місцеві, дарували родині Загоровських не тільки силу і захист, а й добробут та процвітання.

Таким чином, назва села Старий Загорів пов'язана із старовинним родом.

село Твориничі

Перша писемна згадка про село Твориничі датована 1545 роком [86].

Воно розташоване в мальовничій місцевості, оточеній луками, лісами та пагорбами.

Назва села Твориничі походить від ойконіма Творин, що може вказувати на давнє поселення або маєток із такою назвою [23]. Це свідчить про те, що село, ймовірно, виникло як поселення, пов'язане із сусіднім Творином або його жителями.

Легенда про створення села Твориничі

Легенда розповідає, що в далекі часи, коли на території сучасного Волинського краю ще росли великі ліси, а річки текли вільно, на місці сучасного села жила маленька громада людей, які мали особливий зв'язок з природою.

На одній із численних лісових галявин, де сьогодні стоїть село, люди побачили дивовижну річ: із землі виростав великий дуб, що немов прокидався після тривалого сну. Він був неймовірно великий і мав таємничі, майже магичні властивості. Легенда свідчить, що цей дуб з'явився в результаті стародавнього обряду, здійсненого першими поселенцями цього краю.

Люди вважали, що це дерево було даром духів лісу, а його коріння мало в собі силу й енергію самої природи. У тих, хто жив поблизу цього дуба, з'являлися неймовірні здібності: вони ставали чудовими майстрами, винахідниками і навіть знахарями. Саме з того часу ця територія стала притулком для тих, хто шукав гармонії з природою. Тут почали з'являтися перші поселення.

Місцеві люди стали називати це місце Твориничі – від слова «творити», адже саме тут творилися дива.

Один із найбільших дубів, що ріс поблизу селища, став своєрідним символом села. Цей дуб витримував найлютіші буревії. Якщо ж дерево починало тріщати або похитувалося – це означало, що наближаються важливі події, що потребують згуртованості, спільних дій.

Люди, які жили в Твориничах, вірили в надзвичайну силу природи й завжди були вдячні дубові. Місцеві старожили часто розповідали молодшим землякам про таємниці цього дерева, адже воно не тільки дало їм місце для життя, а й стало символом благополуччя та взаємодії з навколишнім світом.

Таким чином, назва села Твориничі походить від ойконіма Творин.

село Хорів **(Хоревь(о), Горовь)**

Село Хорів уперше згадується в 1454 році [86].

Поселення розташоване на берегах річки Свинарки, що протікає його територією. Місцевість має рівнинний рельєф із незначними підвищеннями, типовими для Волинської височини.

Назва Хорів відома в декількох стародавніх варіантах – Хоревъ(о) и Горовъ. Топонім міг походити від давнього слова «хор», яке могло позначати «гора» або «височина», що вказує на місце розташування села на підвищенні, або від слова «горе», тобто особливе місце [23].

Назва села Хорів може походити від особового імені Хорь, що має давньоукраїнське походження. Це свідчить про можливе заснування села одним із носіїв цього імені або його родом.

Легенда про походження назви села Хорів

Було це давно, коли на цих землях панували великі князі, а на місці поселення були величезні ліси і безкраї луги.

В ті часи тут велася боротьба між різними племенами та сусідніми державами. Тоді жив тут могутній воїн на ім'я Хор. Він був незвичайною людиною – сильною, відважною і мудрою. Історії про його подвиги ходили по усій окрузі.

Кажуть, що Хор був не лише відомим воїном, але й мудрим правителем, який вирішував суперечки між племенами і допомагав своєму народові пережити найскрутніші часи. Однак його життя було коротким. Одного дня під час великої битви Хор загинув, захищаючи рідні землі від ворожої навали.

Місцеві жителі, глибоко шануючи його пам'ять, вирішили назвати це місце Хорів на знак поваги до його мужності та відданості своїй землі. Таким чином, село стало носієм пам'яті про героя, який, незважаючи на свою трагічну смерть, залишив після себе світлі спогади.

Згодом на цих землях, на мальовничих берегах річки Свинарки, вирости нові покоління людей. Вода цієї річки вважалася священною: вона давала людям силу і здоров'я, а також була джерелом достатку – в ній було багато риби.

З часом місцеві до історії села додалася розповідь про те, що нібито річка Свинарка була подарована Хорові духами лісу в подяку за його відвагу.

Таким чином, назва села Хорів може мати географічне походження (від слова «хор» – «гора», «височина») або може походити від особового імені Хорь.

село Цевеличі

Село Цевеличі вперше згадується в 1542 році [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Свинарки. Місцевість навколо села має рівнинний ландшафт з незначними підвищеннями. Річка Свинарка, що протікає через село, в давнину слугувала місцевим жителям джерелом води та риболовлі.

Історики припускають, що село могло бути засноване або належати шляхетській родині з прізвищем Цевелич.

Слова «цебер» або «цевка» в давнину використовували для позначення дерев'яного посуду або частини водяного млина [23]. Можливо, в селі були млини, на яких використовували «цевки» для подачі води.

Одна з версій стверджує, що назва походить від поєднання двох слів: вказівного займенника «це» та слова «велич» на позначення великого поселення.

Легенда про трьох братів Цевелів

Давним-давно, коли ліси ще були дикими, а болота ховали в собі стародавні таємниці, на цих землях оселилися троє братів: Тихон, Павло і Остап Цевелі. Брати були різними за вдачею, але всі вони прагнули одного – знайти місце, де «і вода не гірка, і земля не кам'яна, і небо не надто суворе».

Вони довго мандрували, поки одного дня не дісталися лівого берега річки Свинарки. Земля тут була така м'яка й родюча, що в ній, казали, навіть палиця пускала пагони й зеленіла. Річка була переповнена рибою єднала цей край із іншими землями – невідомими і привабливими.

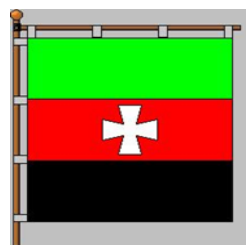
Брати оселились тут, поставили хати і взялися господарювати. Але був у них один недолік – усі троє любили сперечатися: хто краще скиртує сіно, хто скоріше спече хліб, хто зловить більше риби у Свинарці. Якось їхні суперечки стали такими гучними, що навіть річка почала «бурмотіти» у відповідь, протікаючи через камені. Місцеві кажуть, що це «сварка Цевелів».

Після смерті братів село почали називати на їхню честь – Цевеличі, себто місце, де жили та сперечалися Цевелі. Жартують, що ця назва – данина селянській упертості та непоступливості.

З роками Цевеличі стали тихим, працьовитим селом, суперечки братів Цевелів забулися. Проте, кажуть, їхні голоси й досі можна почути в шумі річки.

Таким чином, назва села Цевеличі, ймовірно, походить від прізвища перших поселенців.

3.2.7. Нововолинська територіальна громада

Утворена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 708-р шляхом об'єднання територіальних громад, підпорядкованих Нововолинській міській раді та двом сільським радам – Грибовицькій та Грядівській [30], (рис. 3.9).

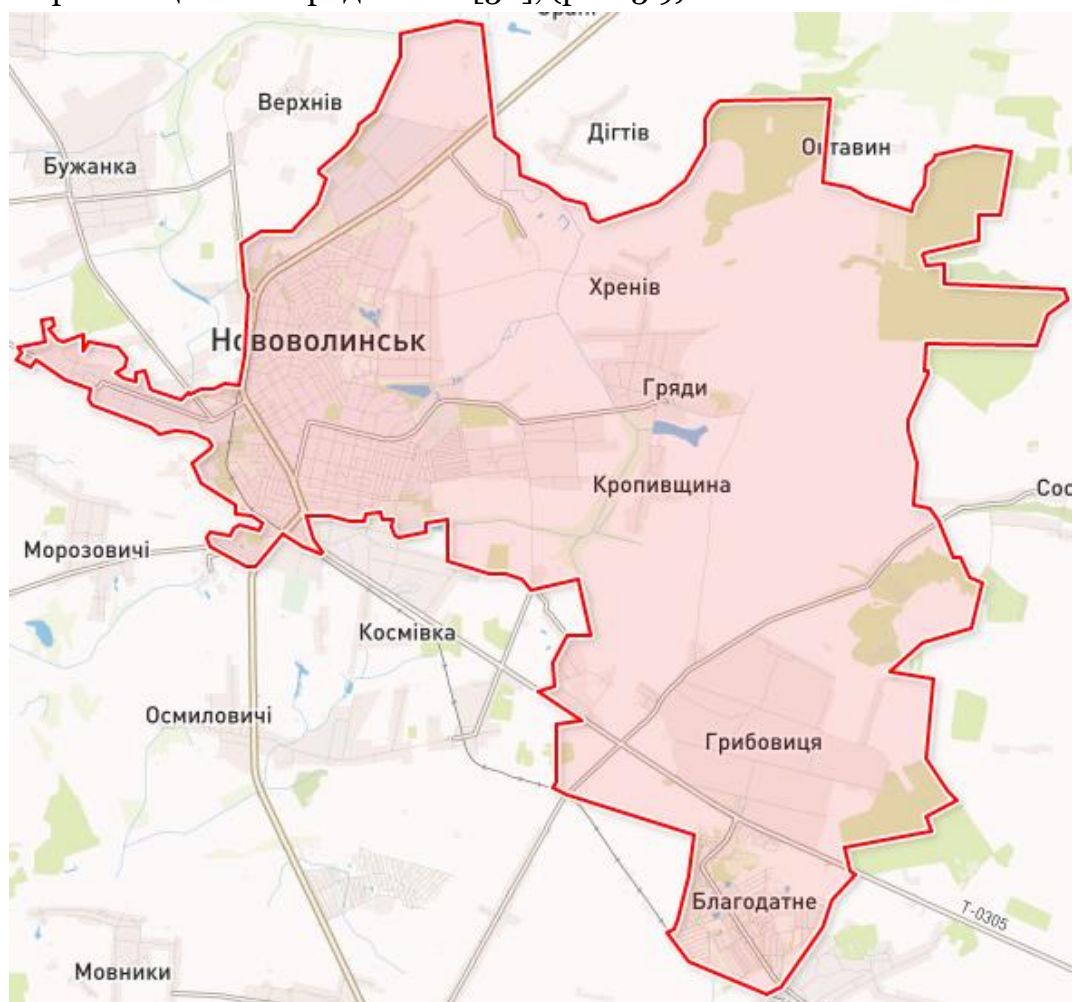
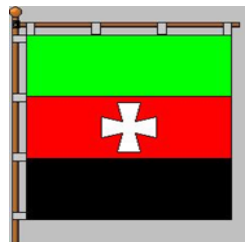

Рис. 3.9. Картосхема Нововолинської територіальної громади [46]

До складу громади входять 8 населених пунктів: місто Нововолинськ, селище Благодатне та 6 сіл – Грибовиця, Гряди, Кропивщина, Низкиничі, Тишковичі та Хренів (рис. 3.9).

місто Нововолинськ

Нововолинськ – одне з небагатьох міст України, яке було збудоване в радянський період. Воно було засноване 1950 року і пов'язане з розвитком вугільної промисловості в західному регіоні [86]. Створення шахт у Волинській області вимагало будівництва міста для робітників, тому було прийнято рішення про зведення нового населеного пункту.

У перші роки свого існування Нововолинськ стрімко розвивався як центр вугільного басейну. До міста прибували шахтарі з різних куточків України, будувалися шахти, підприємства, житлові будинки та соціальна інфраструктура.

Молоде шахтарське місто розташоване на південному заході області, неподалік від кордону з Польщею. Через нього проходять важливі автошляхи, що сполучають його з Луцьком, Львовом та іншими містами. Найближча велика річка – Західний Буг, що протікає неподалік.

Назва Нововолинськ складається з двох частин: «Ново», що означає «новий», підкреслюючи, що це сучасне місто, та «Волинськ» – указує на географічну приналежність міста до Волинського регіону.

Отже, назва міста означає «нове місто Волині», яка підкреслює його молодий вік та зв'язок із регіоном.

Легенда про Пітьму і Світло

Колись дуже давно, задовго до того, як люди почали будувати міста, а шахт ще не було зовсім, на місці теперішнього Нововолинська була лише пустка. Та не звичайна – а порожнеча з вогнем під землею. У цій порожнечі спала Пітьма – прадавній дух Землі, чорний, як вугілля,

і тяжкий, як гірська порода. Його тіло було зі смоли, а очі – як карбони з глибин.

Цей дух не був злим, але він ненавидів світло. Воно різало його кам'яні очі, палило душу, тривожило спокій. Тому Пітьма заховалася в глибині землі – там, де їй ніхто не заважав, створила собі королівство з вугільних лабіринтів, сталактитів і тиші.

Земля над ним пустувала. Ніхто не жив там – ні птах, ні звір. Навіть річки оминали це місце. Вода зупинялася перед цими краями, не наважуючись дістатися землі, під якою жило щось темне і важке.

Минали століття... Люди обживали Волинський край, вирощували жито, будували церкви, воювали, молились... Але ніхто не насмівлювався поселитися на тій пустій, сухій горі. Пітьма оберігала свій спокій.

Аж раптом сталося нечуване: одного весняного дня, на світанку, на цю землю прийшли люди. Це були будівельники шахт. Вони не просили дозволу – просто вбили перший кілок у землю, за ним – другий, третій... Земля застогнала.

Пітьма прокинулася. Вона страшенно розгнівалася, здійняла чорні хмари, підняла вітер з пилом, наслала грозу і зливу. Але будівельники не злякались. Один із них – старий геолог Дем'ян став посеред бурі й вигукнув: «Якщо ти, Пітьмо, хочеш нас прогнати – зроби це! Але знай: ми прийшли не красти. Ми прийшли розбудити тебе, щоб поділитися твоїм теплом з усім світом!»

Пітьма мовчала. Тоді Дем'ян узяв жменю землі, змішав її з водою і зробив знак сонця на стіні майбутньої шахти. Після цього він сказав: «У темряві має бути світло. Інакше темрява поглине сама себе».

Ці слова розбудили давню пам'ять. Пітьма згадала, що колись вона сама бажала бути світлом, але її вигнали під землю, бо вона була надто гаряча. І вперше за віки Пітьма не знищила людей. Вона дозволила копати, дозволила добувати її жар.

Так з'явився Нововолинськ – місто, яке не бореться з темрявою, а вчиться з нею жити, вчиться її приручати, добувати з неї світло – вугілля, енергію, надію.

І досі, кажуть, якщо в шахті добре прислухатися, можна почути, як глибоко під землею щось дихає. Пітьма більше не сердиться – вона дозволила себе розбудити, бо знайшлися ті, хто побачив у ній не загрозу, а джерело життя.

Таким чином, назва міста Нововолинськ означає «нове місто Волинського краю».

селище Благодатне (Жовтневе)

Селище Благодатне було засноване в 1950 році як робітниче поселення для працівників Львівсько-Волинського кам'яновугільного басейну. Воно створювалося поряд із шахтами, які забезпечували його економічний розвиток. Раніше село мало назву Жовтневе. У 2016 році, відповідно до закону про декомунізацію, його перейменували на Благодатне, що відображає новий символічний зміст і позитивне значення назви [86].

Селище розташоване неподалік від міста Нововолинськ, з яким має тісні економічні та соціальні зв'язки. На його території діють шахти Нововолинського вугільного басейну.

Назва Жовтневе була приурочена до Жовтневої революції 1917 року, що відповідало радянській традиції найменування нових населених пунктів [86].

Після декомунізації селище отримало нову назву – Благодатне, що символізує благополуччя, добробут і процвітання. Назва Благодатне відображає прагнення жителів до кращого майбутнього та позитивних змін.

Легенда про благодатну яблуню

Колись, до того як на місці сучасного Благодатного з'явилися перші бараки і шахти, ці землі були пустою. Іноді тут блукали пастухи із сусідніх сіл, але вони обходили стороною один дивний пагорб, на якому росла одна-єдина яблуня, стара, скручена вітрами, але навдивовижу жива. Селяни називали її благодатною.

Кажуть, що ще в довоєнні роки одна місцева дівчина на ім'я Ганна заблукала тут під час бурі. Її знайшли лише через три дні – живу, але мовчазну. Вона вийшла з-під тієї яблуні, тримаючи в руках одне яблуко і сказала: «Тут земля говорить, але мовчить із тими, хто не чує її».

Ганна ніколи не вийшла заміж, але щороку на Івана Купала приносила під дерево свічку й ставила її на землю. Так тривало багато років.

Коли в 1950-х сюди прийшли шахтарі, щоб будувати нове селище, саме на цьому місці, біля пагорба з яблунею, вони заклали перше житло.

Під час буріння першої свердловини робітники несподівано натрапили на багаті поклади вугілля. Воно було настільки якісне, що хтось вигукнув: «Та це ж благодать якась!»

І тоді старий інженер, який чув історію про Ганну й яблуню, посміхнувся і сказав: «Це дерево не просте. Воно – оберіг цього місця».

І хоча селище отримало назву Жовтневе, серед шахтарів завжди побутовувала інша – Благодатне.

Кажуть, що та яблуня росте й досі – як тінь пам'яті і світло благодаті.

Таким чином, назва селища Благодатне символізує благополуччя, мир і добробут.

село Грибовиця

Перша писемна згадка про село Грибовиця датована 1577 роком [86].

Поселення знаходиться неподалік від міста Нововолинська, що забезпечує жителям доступ до міської інфраструктури. Через село проходять автошляхи місцевого значення. Природні переваги – ліси, родючі ґрунти – сприяють розвитку сільського господарства, лісництва, полювання та збиральництва.

Найпоширеніша версія походження назви села говорить, що місцеві ліси завжди були багаті на гриби. Люди з навколишніх сіл приходили сюди «на гриби» – так закріпилася назва Грибовиця.

Деякі дослідники вважають, що назва може походити від давнього імені чи прізвища засновника села, наприклад, Гриба чи Грибовича [23].

Є версія, що колись тут була заболочена місцевість, по якій пересувалися човнами, «гребучи» веслами.

Легенда про грибну корону Грибовиці

У ті далекі часи, коли ще лісом ходили велетні, а річки не мали мостів, територія нинішньої Грибовиці була вкрита дрімучими лісами, де, як казали, рясно росли гриби.

Ці місця викликали страх і повагу водночас.

Тут існувала одна давня традиція: раз на рік, у серпні, місцеві мисливці і травники сходилися в центр лісу, де ріс гриб, якого ніхто ніколи не зривав. Це був Головний Гриб, або, як його називали – Грибна Корона.

Кажуть, він світився вночі легким зеленкуватим сяйвом, мав запах хліба і меду, знав усі таємниці лісу. Хто приходив до нього з чистим серцем і подякою – отримував дар: зцілення, щастя, або здатність знаходити вихід у найтемнішому лісі... і в житті.

Одного року сюди завітав чужинець – утікач зі зруйнованого війною села. Побачивши той гриб, він вирішив: «Оце продам у Любліні, буде мені хата!» – і зірвав Грибну Крону...

Ліс наче завмер. За кілька днів у селі почали коїтися дива: гриби перестали рости, вода в криницях помутніла, худоба марніла. Люди пригадали про чужинця і зрозуміли, що все це через утрату Гриба.

Молилися, шукали того гриба, садили новий ліс. Тільки через десять років, коли син лісника з молитвою посадив на тому самому місці маленького гриба, земля простила вчинене людиною – і гриби повернулися.

Відтоді люди назвали село Грибовиця: «бо тут росте не просто гриб, а пам'ять, сила і таємниця».

Кажуть, що й нині в лісі біля Грибовиці під час рясного дощу можна побачити світло серед дерев – там, де росте наступник Грибної Корони.

Таким чином, назва села Грибовиця, ймовірно, відображає природні особливості місцевості, що багата на гриби.

село Гряди (Калусів)

Перша писемна згадка про село датована 1545 роком, коли воно мало назву Калусів. У 1946 році назву змінили на Гряди [86].

Оточене лісами та полями, село має родючі ґрунти, що з давніх часів сприяло розвитку сільського господарства.

Основна версія походження назви Гряда пов'язує зі словом «гряда», що в староукраїнській мові означало височину, підвищення, наприклад, ряд підвищених місць чи гряд [23].

Топографічна версія вказує на певні природні риси місцевості, що могли дати назву поселенню. Село розташоване на підвищеній місцевості на північно-східному його боці.

Стара назва – Калусів – походить від прізвища Петра Калусовського, якому воно належало.

Легенда про Гряди і дівчину Калусю

Колись на пагорбах між лісом і річкою жили люди, які щороку восени з'їжджалися з навколишніх хуторів, щоб орати землю і сіяти зерно на одній ділянці. Це були особливі довгі поля, що звалися грядками.

У центрі однієї з них стояла кам'яна плита, нібито залишена тут якимось князем. Але ніхто не знав, що під нею – ворота між світами, які відкривалися лише раз на сто років. Поки ворота були закриті, земля родила, а коли їх потривожили – наставали бурі, посухи, пошесті.

У селі жила дівчина на ім'я Калуся – сирота, яка виросла біля лісу. Вона мала дар – розмовляти із землею, чути її. Якось уві сні вона побачила, як кам'яна плита відкривається, а з-під неї виходить щось темне. Прокинувшись, вона побігла до громади, але їй не повірили.

А вночі почалася буря: з неба падали блискавки, гримів грім, і плита тріснула.

Лише Калуся наважилася піти до неї. Вона стала на тріщину й голосно сказала: «Якщо потрібна плата, то нехай це буду я».

Вітер завмер, плита знову стала цілою. А Калусю більше ніхто не бачив. З того часу земля знову стала щедрою.

Люди сказали: «Ця земля грядна, бо її вберегла Калуся. Нехай зветься віднині це місце – Гряди».

Таким чином, назва села Гряди вказує на природні особливості місцевості.

село Кропивщина

Перша писемна згадка про село Кропивщина, за дослідженнями О. Цинкаловського, датована 1450 роком [34]. Проте існує й інша дата заснування села – 1577 рік [86].

Територія поселення знаходиться в зоні лісостепу, поблизу природних водойм, що сприяло розвитку сільського господарства. Навколо села розкинулися луки, пасовища та лісові масиви.

Етимологія назви Кропивщина, вірогідно, пов'язана зі словом «кропива» – рослина, яка дуже поширена в Україні [23]. У стародавні часи назви населених пунктів часто утворювалися як похідні від номінацій місцевої флори і фауни. Ймовірно, в цій місцевості було багато кропиви, або ж ця рослина мала для місцевих жителів певне символічне значення.

Антропонімічна версія назви пов'язана з іменем чи прізвиськом першого поселенця або власника земель – можливо, Кропиви.

Ще одна версія, історико-легендарна, свідчить, що в давнину тут могла відбутися битва, під час якої загинуло багато воїнів, тіла яких лежали серед кропиви. Через це місце почали називати – Кропивщина.

Легенда про Кропиву-воїтельку та село Кропивщину

Давно, коли ще не було ні шляхів, ні мап, а Волинським краєм ширилася козацька слава, на березі лісової річечки оселився загін утікачів – козаків, які не хотіли більше воювати за панів. Їх вів старий

отаман Хмурий, що мав меч з родовим написом: «Воля дорожча за золото».

Місце було незвичайне: вдень – болото, а вночі з нього виростала кропива – висока, в людський зріс, з листям, що світилося при місячному світлі.

Козаки хотіли розчистити землю, але щоразу кропива поверталася. Один із козаків сказав: «Хтось охороняє це місце...»

Старий Хмурий вирішив не нищити більше кропиви, а поговорити з нею. Ввечері він сів біля заростів і сказав: «Якщо ти жива, покажися».

І з'явилася жінка-кропива – висока, із зіллям замість волосся, з очима зеленими, мов весняний лист. Назвалася Кропивою-воїтелькою, духом цієї землі. Розповіла, що захищає це місце від чужинців ще з часів, коли тут жили язичники.

– Я не ворог, – сказала вона. – Але я дозволю тут оселитися лише тому, хто шанує землю.

Хмурий схилився в поклоні. Наступного ранку люди почали будували оселі серед кропиви.

Так виникло село, яке назвали Кропивщина – на честь духа-захисниці, що вчила жити у злагоді із землею.

Кажуть, що й тепер у теплі ночі, якщо потрапити в зарості кропиви, можна почути, як вона шелестить про отамана Хмурого і вільних козаків.

Таким чином, назва села Кропивщина, ймовірно, має природне походження, що вказує на поширення кропиви в цій місцевості.

село Низкиничі

Село Низкиничі було засноване в 1500 році [86].

Через поселення протікають невеликі річки, що належать до басейну Західного Бугу. Місцевість характеризується пагорбами, луками та лісами, що надають їй мальовничого вигляду.

Географічна версія назви походить від того, що поселення розташоване у низовині порівняно з навколишніми пагорбами [23].

Антропонімічна версія пов'язує назву з іменем або прізвищем засновника села чи володаря земель, наприклад, Низка, Низький або Низькевич.

Історична версія назви вказує на те, що в стародавні часи тут могли жити люди, ремісники або землероби, котрі, за тодішніми критеріями, мали низький соціальний статус.

Легенда про дзвони з-під землі

Колись, ще задовго до того, як село з'явилося на мапах, ця земля була суцільним лісом – глухим та майже непрохідним. Тут, у найнижчій улоговині між пагорбами, стояла давня обитель ченців. Вони не належали до жодного з відомих монастирських орденів, а називали себе «стражами тиші». Їх монастир звався Низький Спокій. Він знаходився прямо над джерелом, яке, за переказами, могло зцілювати душу.

Монахи дзвонили у свої дзвони лише тричі на рік: у дні рівнодення та на Купала, коли межа між світами була найтоншою. Їхній дзвін, кажуть, чувся навіть у Луцьку. Той дзвін був незвичайний: у кожного, хто його чув, серце наповнювалося або спокоєм, або глибоким сумом, залежно від того, що носив у собі.

Одного року після сильних дощів монастир почав просідати. Люди з околиць, які вже селилися неподалік, казали, що земля ніби поглинала його стіни, а вночі з-під землі було чути спів.

Якогось дня монастир провалився під землю, а на його місці утворилося невелике плесо. Відтоді люди назвали те місце Низкиничами – від слова «низьке» і «нишком зникле».

Кажуть, у великі свята, якщо опівночі стати біля старої липи в центрі села і притулити голову до землі, можна почути дзвін із глибини як нагадування про давню обитель.

Таким чином, назва села Низкиничі вказує на природні умови місцевості, зокрема низинний рельєф.

село Тишковичі

Перша писемна згадка про село Тишковичі датована 1450 роком [86].

Місцевість має рівнинний ландшафт, де луки чергуються з лісами.

Антропонімічна версія назви виводить її від поширеного в давнину імені або прізвиська Тишко (Тишка, Тишкович), утвореного від слова «тихий». Відповідно, назва Тишковичі могла означати «село роду Тишків» або «місце, де жив Тишко» [23].

Географічна версія назви вказує на спокійне, затишне місце, віддалене від великих міст чи гучних доріг.

Історична версія назви, можливо, пов'язана з тим, що в давнину тут було поселення, де люди вели спокійне, мирне життя, або це було місце усамітнення монахів.

Легенда про село, що вберегло голос лісу

Кажуть, дуже давно, коли в цьому краю ще не було доріг, а лише суцільні ліси, посеред такого лісу жила дівчина на ім'я Тиша. Своє ім'я вона отримала не через тиху вдачу, адже була вона веселою й завзятою, а тому, що народилася в день, коли замовкли усі птахи.

Люди з околиць боялися цього місця, вважали його проклятим, а Тишу – «лісову дівчину» – не зовсім людського роду. Але ті, хто наважувався з нею заговорити, казали, що в її присутності зникав будь-який страх.

Одного разу в ліс прийшли чужинці. Вони хотіли вирубати дерева, прокласти шлях і збудувати замок. Ліс захвилювався, птахи порозліталися, звірі втекли. Люди були перелякані намірами чужинців. Але Тиша не злякалася, а пішла назустріч людям із сокирами.

– Відійди! – крикнув воєвода. – Ми зрубаємо ці дерева!

– Зрубай мене першу, – відповіла Тиша. У цю мить повіяв вітер, загасивши всі смолоскипи, небо потемніло, дерева задзвеніли, як струни, а земля задрижала.

Кажуть, тієї ночі чужинці зникли назавжди. Зранку на тому місці, де стояла Тиша, виросла величезна липа. Люди почали селитися навколо неї, бо відчували, що тут земля захищена.

Село назвали Тишковичі – на честь дівчини, яка вберегла ліс від загибелі.

Кажуть, що та липа й досі росте в центрі села. І якщо посидіти тут у повній тиші – можна почути, як дихає ліс.

Таким чином, назва села Тишковичі, ймовірно, вказує на його розташування в тихій місцевості.

село Хренів

Перша згадка про село Хренів датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Студянки. Місцевість багата на ліси, болота та родючі землі, які здавна використовувалися для землеробства та тваринництва.

Назва Хренів може походити від слова «хрін» – відомої рослини з гострими смаковими якостями, яка добре росте у вологих місцевостях [23]. Це може свідчити про особливості ґрунту та рослинності в цьому регіоні.

Географічна версія назви скеровує до слова «хрен», яке в староукраїнській мові могло означати нерівний, болотистий або складний для проходження шлях [23]. Тож Хренів міг отримати назву через важкодоступну місцевість або заболочені луки поблизу річки Студянки.

Можливо, назва походить від прізвиська або імені Хрен (Хренко, Хренович), що могло належати першим поселенцям або власникові цих земель.

Легенда про село, де хрін переміг чорта

Колись на березі річки Студянки стояла лише одна хата. Жив у ній дід на ім'я Панько, знаний на всю округу своєю силою, гострою мовою й вирощуванням хрону.

Хрін у Панька ріс, як на дріжджах: довгий, міцний та пекучий. Одного разу прийшов до нього сам чорт у вигляді лукавого пана й запропонував:

– Продай мені свою землю. Збудую тут маєток і заведу модні сади.

Але дід Панько насміявся з цих слів:

– Хіба дурний хрін своє місце продасть?

Чорт не вгамовувався. Прийшов наступного дня вже з грошима, потім – з погрозами, а далі вирішив діяти активно: вночі викопав увесь хрін з Панькового городу, а замість нього посадив бур'ян.

Та коли вранці Панько вийшов на город – хрін проростав знову, з подвійною силою.

– Не той пекучий, хто з пекла, а той, що в землі ріс! – крикнув дід, стукнувши лопатою об землю.

Від того удару коріння хрону вирвалося із землі й обкрутило чорта. Кажуть, він із переляку втопився у річці Студянці. З того часу вода в ній холодна і прозора – бо пам'ятає, як охолодила самого лукавого.

Відтоді землю навколо почали називати Хренів – на честь діда, який довів, що хрін на своїй землі – найсильніший оберіг.

Таким чином, назва села Хренів указує на природні умови місцевості.

3.2.8. Оваднівська територіальна громада

Утворена згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 708-р у складі Білинської, Галинівської, Красноставської, Оваднівської, Гайківської та Овлочинської сільських рад [30], (рис. 3.10).

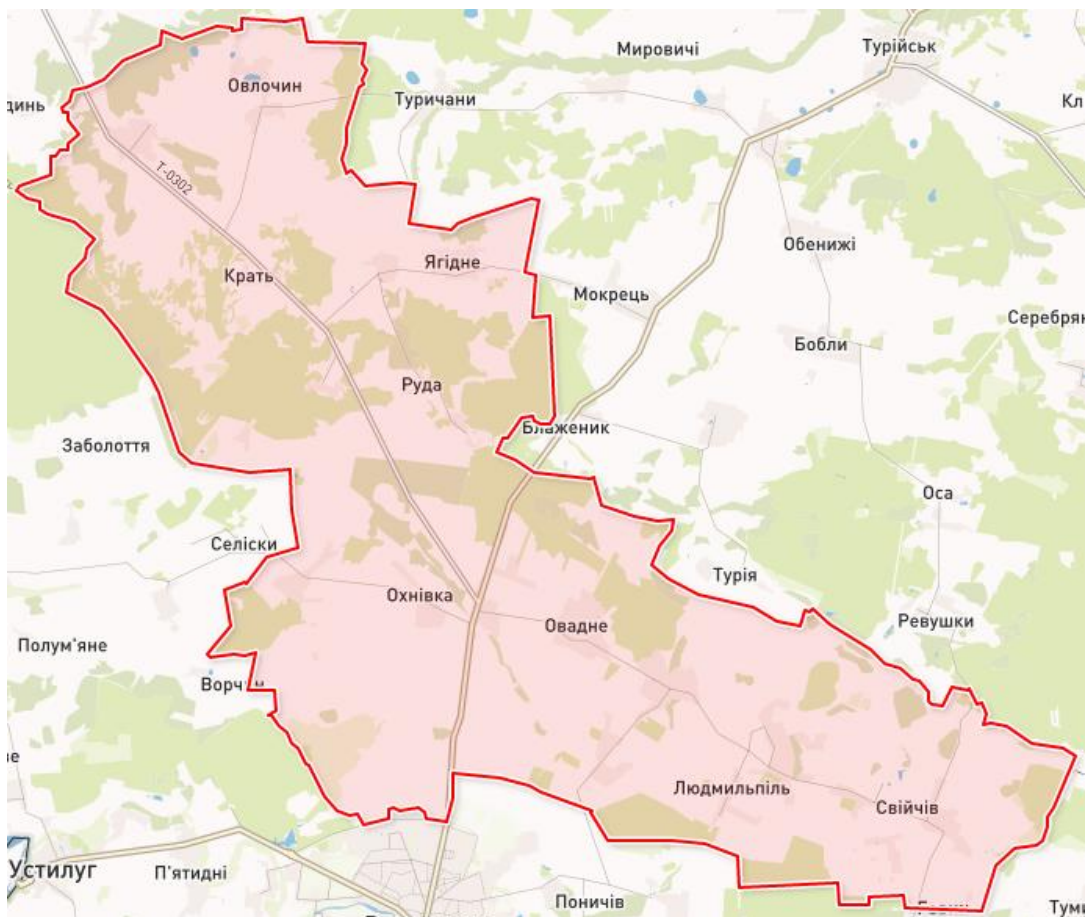

Рис. 3.10. Картосхема Оваднівської територіальної громади [46]

До складу громади входить 21 село: Білин, Верб, Воля-Свійчівська, Гайки, Галинівка, Гевин, Замости, Красностав, Крать, Ліски, Людмільпіль, Маркелівка, Овадне, Овлочин, Охнівка, Писарева Воля, Руда, Свійчів, Ставки, Сусваль та Ягідне (рис. 3.10).

село Овадне (Овадно)

Перша писемна згадка про село Овадно датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Турії. Місцевість багата на лісові масиви та водойми, що сприяло розвитку рибальства, мисливства та сільського господарства ще з давніх часів.

Одна із найпоширеніших теорій походження назви полягає в тому, що ця місцевість колись була болотистою, густо порослою травою та іншою рослинністю, де водилося багато комах, зокрема оводів (гедзів) [23]. Через це село могли назвати Овадне.

На думку мовознавців, назва села походить від польського слова *owady* – комахи. Закріпитися ця назва могла під польським впливом у часи перебування цих земель у складі Речі Посполитої.

Топонімічна версія назви походить від давньослов'янського слова «овад», що означало вологе місце, низину або болотисту місцевість. Це логічно, оскільки село розташоване біля річки Турія, а її заплави могли бути заболоченими.

Деякі дослідники вважають, що назва може походити від давнього роду або прізвища першого поселенця, який міг мати ім'я чи прізвище Овад [19].

Легенда про засновника Овада

Серед пагорбів та зелених лісів Волинського краю, де тумани стеляться понад луками, а пташиний спів будить ранки, розкинулося село з дивною назвою – Овадне. Назва ця бере свій початок із давніх-давен, ще з тих часів, коли землю цю боронили не лише люди, а й могутні духи природи й незвичайні істоти, що жили в гармонії з лісами, річками та небом.

За давньою легендою, на місці теперішнього села жив колись велетень на ім'я Овад. Він не був злим, як інші велети з півночі, а навпаки – добрим, сильним і справедливим. Кажуть, що Овад був настільки великим, що міг однією ногою стояти на березі Луги, а другою – в дубовому гаю за три версти. Його обожнювали люди, адже коли вітри несли з заходу бурі й грози, Овад піднімав руки до неба, і хмари розступались, залишаючи селян із врожаєм.

Та був у тих краях і інший дух – болотяний змій Тур, який заздрив Овадові. Тур часто затоплював навколишні землі, викликав хмари комарів і гедзів, що докучали людям. Одного разу змій вирішив знищити Овада. Вночі, коли велетень спав на березі річки, Тур наслав на нього зграї скажених оводів. Тисячі кусючих комах налетіли на доброго велета.

Та сталося диво: Овад не помер, а, прокинувшись, розігнав комах і вдарив своїм велетенським жезлом об землю. Там, де впав жезл, з'явилося джерело з чистою водою. Вода розтеклася полями й болотами, осушивши землю, а сам Тур втік у глибини Луги й більше його не бачили.

На честь порятунку люди вирішили заснувати поселення на місці великої битви Овада з комахами. Назвали його Овадне – як пам'ять про велета, що врятував їх від змія і страшних оводів. І нині старі мешканці села розповідають, що коли влітку наближається гроза, а над лісом видно химерні хмари, то це не що інше, як слід кроку Овада, що досі охороняє село.

Таким чином, назва села Овадне пов'язана із природними умовами цієї місцевості.

село Білин

Перша писемна згадка про село Білин датована 1608 роком [86].

Місцевість, на якій розташоване поселення, переважно рівнинна, із родючими ґрунтами, які сприяли розвитку землеробства. Поруч

проходили старовинні торгові та військові шляхи, що зумовило його історичну значимість.

Згідно з історичними джерелами, село Білин було польським поселенням. Імовірно, його назва походить від польського слова «biały» (білий), що може означати «чисте», «світле» місце або вказувати на білу глину в місцевих ґрунтах [23].

Назва може походити від слова давньослов'янського слова «білін», що означає білу ниву або поле. Це може вказувати на природні особливості місцевості, наприклад, білі піщані ґрунти чи крейдові відкладення.

Можливо, назва Білин утворилася від особового імені або прізвища першого поселенця. Наприклад, серед слов'ян було поширене прізвище Білий, що могло дати початок назві села.

Легенда про Білий Ключ і білу пані з Біліна

Кажуть, що в часи, коли Білин лише постав серед дикої природи, на околиці села забило дивне джерело – вода в ньому була така чиста, немов зі срібла, а вночі світилася м'яким блакитним сяйвом. Селяни назвали його Білим Ключем і вірили, що вода має цілющу силу: зцілює рани, повертає зір і навіть знімає прокляття.

Одного разу в Білин прибули незвичні гості – вельможна польська родина, що оселилася в невеличкому дворикі на пагорбі. Пані, яку звали Гелена, була знана за свою красу і добрим серцем. Вона щодня приходила до Білого Ключа, мов до святині: доглядала за ним, прикрашала квітами, молилася й приносила воду хворим.

Одного вечора на цей край напали татари. Село палало, люди втікали до лісів, а пані Гелена залишилася, щоб урятувати скриню з сільськими церковними книгами й іконами. Кажуть, вона втопила ту скриню в Білому Ключі, промовивши: «Нехай залишається тут, поки Білин живий».

Відтоді її ніхто не бачив. Але в особливо туманні ранки над Ключем з'являється постать – біла, мов ранковий туман. Вона мовчки стоїть біля води або повільно схиляється над нею. Кажуть, що пані Гелена досі стереже скарб і охороняє спокій села.

Люди вірять: якщо набрати води з Білого Ключа на світанку – вона принесе щастя в дім і вбереже від зла.

Таким чином, назва села Білин пов'язана як з природними особливостями місцевості, так і з його історичним минулим.

село Верба

Перша писемна згадка про село Верба датована 1570 роком [86].

Поселення розташоване на березі річки Турії. Мальовнича природа, родючі землі та близькість до води зробили цю місцевість сприятливою для життя та ведення господарства ще з давніх часів.

Назва Верба походить від однойменного дерева – верби, яке здавна росте на берегах річок і боліт.

Природне пояснення назви села вказує на те, що в давнину територія навколо села була вкрита вербовими гаями, що й дало назву місцевості. Верба – символ життя, сили та відродження, вона часто згадується в українському фольклорі.

За переказами, колись у цій місцевості під час великої посухи жителі молилися про дощ. Одного дня на березі Турії розквітла величезна верба, після чого пішов довгоочікуваний дощ. На честь цього дива поселення назвали Вербою.

Деякі дослідники припускають, що назва могла походити від слова «вербувати». У цій місцевості могли вербувати воїнів до війська.

Легенда про Вербову Діву

Кажуть, у далекі часи, коли тут тільки почали селитися люди, жила в цих місцях дівчина на ім'я Верба. Була вона неймовірно гарна – з очима, як весняна Турія, з волоссям, мов стиглі колоски. Окрім природної вроди, вона мала ще одну рідкісну рису – вміла розуміти мову річки, вітру і навіть дерев.

Люди вважали її відьмою – не злою, але такою, що «не від цього світу». І хоча сама Верба часто допомагала лікувати дітей чи вгамовувати хвороби, люди побоювалися її.

Одного разу Турія вийшла з берегів – повінь змила кілька дворів і навіть частину старої дороги. Люди молились, кидали хрести у воду – та все даремно. І тоді Верба вийшла на берег річки, вбрана у все біле,

мов до шлюбу, і сказала: «Турія не сердита – вона самотня. Я піду до неї».

Вона ступила у воду – і більше її ніхто не бачив. Але того ж дня вода відступила. А на ранок, на тому місці, де вона ступила в річку, виросла найвеличніша верба.

З того часу кожної весни ця верба першою випускає бруньки. Люди кажуть, що душа Верби живе в цьому дереві та оберігає село і Турію.

Таким чином, назва села Верба відображає природні умови його заснування.

село Воля-Свійчівська (Волиця)

Перша писемна згадка про село Волиця датована 1577 роком. У 1936 році поселення отримало назву Воля-Свійчівська [86].

Поселення знаходиться серед мальовничих полів і лісів, неподалік річкових водойм, що сприяло розвитку господарства ще з давніх часів.

Назва села має подвійне підґрунтя.

Назва «Воля» часто використовувалася для позначення поселень, жителі яких користувалися певними привілеями або тимчасовим звільненням від податків чи повинностей [23]. Це слово також могло вказувати на статус новозаснованого поселення.

Друга частина назви – «Свійчівська» – ймовірно, походить від імені чи прізвища власника чи засновника поселення, пов'язаного зі шляхетським родом Свійчів чи Свійчевичів [23]. Також існує версія, що назва пов'язана зі словом «свій», що означає поселення, де жили «свої» люди – односельці або родичі.

Легенда про Вільного Чоловіка

У давні часи, коли навколишні землі належали великим панам, а кожна хата була записана до фільваркової книги, з'явився тут

чужинець. Був він високий, із суворим поглядом та лагідною мовою. Назвався Свійчем. Люди запитували:

– Чий ти? Чийого двору чи маєтку?

– Свій, – відповідав той, – вільний – не маю ні пана, ні господаря, лише небо над головою.

Спершу селяни боялися його, бо в ті часи бути «без пана», вважалося підозрілим. Але Свійч швидко здобув собі шану і повагу тим, що допомагав хворим, лагодив знаряддя, вчив дітей читати й писати, бо мав книжки, яких більше ні в кого не було.

Коли на край напали чужинці, саме Свійч став на чолі загону, який захищав хутори. Він зібрав усіх, хто не міг більше терпіти гніту: селяни, пастухи, навіть панські втікачі стали на його бік. Разом вони відбили напад, не дозволивши ворогам дійти до Луцька.

Після цього селяни сказали:

– Тут буде воля. Ми самі собі пани. Назвемо цю землю на честь нашого ватажка – Воля-Свійчівська.

Кажуть, і досі в цих місцях можна побачити тінь Свійча на узліссі. Він усміхається тому, хто вільний серцем.

Таким чином, назва села Воля-Свійчівська відображає історичні та соціальні обставини його виникнення.

село Гайки (Гайок)

Перша писемна згадка про село Гайки датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Турії, в місцевості з родючими ґрунтами, густими лісами та мальовничими луками. Близькість до річки сприяла заселенню цих земель ще з давніх часів.

Назва села походить від слова «гай», що означає невеликий ліс або місцевість, вкриту листяними деревами [23]. Подібні назви часто зустрічаються на території України, адже невеликі ліси чи гаї були звичним елементом місцевого ландшафту.

«Гайки» – зменшувальна форма, яка може вказувати на невелику площу лісу або його компактний характер.

Варіант «Гайок» також відображає зменшено-пестливе значення, вказуючи на інтимний характер місцевості.

Старожили згадують, що перші поселенці оселилися біля дубового гаю і запевняють, що на околиці села до цього часу ростуть два чотирьохсотлітні дуби [71].

Легенда про Вусатого Гайовика і Турійську Бабу-Омелу

Колись у цих краях поселився старий гайовик – дід Панас Вусатий. Вуса його були такі довгі, що коли він чхав – вони здіймалися, немов прапори на вітрі. Панас мав дивну звичку: щоранку, ще до сходу сонця, він обов'язково говорив до дерев.

– Як ніч минула, сосонко? А ти, берізко, не сварилася з вербою? – таємниче шепотів дід.

Люди в селі підсміювалися над ним, вважаючи диваком.

У той час на болоті біля Турії жила Баба-Омела – стара, що плела вінки зі справжньої омели, збирала росу до пляшечок і примовляла: «Хто вип'є – той правду побачить, але радіти їй не буде».

Кажуть, вона могла змусити дерево заговорити чи навіть викликати дощ за допомогою... жаб.

Одного разу дід Панас не повернувся з лісу. Минув тиждень – тиша. Аж раптом уночі над болотом загорілося світло, що нагадувало місяць. З нього долинув знайомий голос: «Дерева не ображайте, бо вони все чують...»

З того часу кожен новий лісник у Гайках має відвідати «омеляну галявину», залишити хлібину і прошепотіти до дуба: «Панасе, я свій. Я поважаю ліс і ніколи не рубатиму стару липу без твого дозволу».

Кажуть, саме тому в Гайках ніколи не губляться діти в лісі.

Таким чином, назва села Гайки відображає багатство природного ландшафту Волині.

село Галинівка

Село Галинівка було засноване в 1621 році [86].

До 1940 року на цій території існувало три окремі поселення: Геленівка-Гноєнська, Камилівка і Мар'яніпіль [86]. Це були польські колонії, де проживали селяни, ремісники та переселенці, які займалися сільським господарством.

Назва села Галинівка, ймовірно, має антропонімічне походження від імені Галина, поширеного серед місцевих мешканців.

Також назва могла утворитися від слова «гал», що в давньоукраїнській мові могло означати «камінь» або «глина», вказуючи на географічні чи природні особливості місцевості.

Ще одна версія пов'язує назву села із особливостями ландшафту – галявинами.

Також є припущення, що назва могла з'явитися під впливом польських або німецьких переселенців.

Легенда про Гелену, Камілу та Мар'яну – трьох сестер Галинівського луку

Давно це було, коли довкола ще були ліси та болота, а на узвишші стояла стара верба. Якось тут з'явилися три молоді жінки, які були сестрами, але дуже різними, – Гелена, Каміла та Мар'яна.

Гелена, старша сестра, була розумна і владна. Вона першою поставила хату з дубових колод і завела господарство. Люди поважали її за вміння лікувати травами й вирішувати суперечки. Село, де вона поселилася, назвали Геленівка-Гноєнська, бо, казали: ця жінка «знає, яквилікувати навіть гниле поле».

Каміла, середуща, мала лагідну вдачу і співала так, що навіть жайворонки замовкали. Вона створила громаду ремісників, де ткали найкращі рушники в окрузі. Її поселення прозвали Камилівкою.

Мар'яна, наймолодша, була мрійниця. Вона жила ближче до лісу, тримала пасіку і говорила із бджолами, наче з людьми. Її хутір назвали Мар'яніпіль і вірили, що там мед не просто солодкий – він цілющий.

З часом села почали зливатися. Пісні Каміли звучали на ярмарках Гелени, а мед Мар'яни лікував дітей Камилівської вулиці. І коли з'явилась думка об'єднати ці поселення, люди знали: нова назва повинна відображати це єднання.

Так з'явилася Галинівка – від слова «галини», що колись означало і тишу, і жінку, і весняне світло.

Кажуть, коли в Галинівці дзвенять дзвони – то три сестри нагадують про себе

Таким чином, назва села Галинівка вказує на його зв'язок із особовим іменем або природними характеристиками місцевості.

село Гевин

Село Гевин – невеликий населений пункт, який має давню історію.

Село розташоване серед лісів, полів та водойм, що впливало на спосіб життя місцевих жителів, які займалися землеробством, скотарством і ремісництвом.

Існує кілька версій походження назви Гевин.

Топонімічна версія виводить назву від давнього слов'янського слова «гев», що означало низинне, вологе місце або болотисту територію [23]. Це вказує на особливості місцевого ландшафту.

Антропонімічна версія назви села могла виникнути від імені або прізвища першого поселенця – Гевина або Гевко.

Також можливий вплив німецьких чи польських колоністів, який міг позначитися на місцевих топонімах.

Легенда про Гевина – птаха вітрів

Колись дуже давно на цьому місці не було нічого, крім рівнини, яка простягалася аж до горизонту. Поле вважалося занедбаним Богом, і люди обходили його стороною.

Одного дня тут з'явився дивний чоловік. Його одяг був із пір'я, а в очах світилася туга за далекими краями. Назвався він Гевином, сказав, що колись був птахом, але за надмірну цікавість до людських справ був скинутий з неба.

Гевин шукав місце, де міг би спокутати свою провину і де мовчання стало б його молитвою. Він оселився на рівнині, почав обробляти землю, садити дерева, копати криниці. І диво – поле ожило! Побачивши це, люди почали селитися поруч, а згодом виникло село.

Щоночі, як тільки заходило сонце, Гевин піднімався на найвищий пагорб і співав – не людським, а пташиним голосом. Кажуть,

що його спів розганяв хмари, втихомирював бурі і навіть зцілював хворих. Але сам він не переставав сумувати.

Одного ранку його не стало. На пагорбі знайшли лише біле пір'я. Люди вірили, що він відлетів назад на небо, бо спокутував свій гріх.

На згадку про нього село назвали Гевин – як спомин про тихого, доброго птаха, що став людиною, аби знову навчитися літати.

Таким чином, назва села Гевин походить, імовірно, від особового імені, може бути пов'язана з природними особливостями місцевості або запозичена з інших мов – польської чи німецької.

село Замости

Село Замости в історичних документах згадується ще до 1906 року [86]. Точної дати заснування села немає.

За даними професора О. Цинкаловського, воно було присілком села Верби і належало в кінці XIX століття до фільварку пана Дверницького [34].

Поселення розташоване в мальовничій долині річки Турії, на її правому березі. Навколишні ландшафти представлені луками, лісами та сільськогосподарськими угіддями. Близькість до річки сприяла розвитку села, адже Турія забезпечувала мешканців водою, рибою та була в давнину важливим транспортним шляхом.

Назва села Замости походить від його географічного розташування: річка Турія в цьому місці змінює напрямок течії – спочатку тече зі сходу на захід, а потім повертає на північ. З іншими населеними пунктами село пов'язане двома мостами. Саме тому його й називали Замости. Така назва узгоджується з місцевими топографічними особливостями та підкреслює важливість мостів у житті громади.

Легенда про Замости і невидимий міст

Кажуть, колись давно, коли річка Турія ще текла не сталим руслом, а як хотіла, на її березі жили дві громади. Між ними був

невидимий міст, котрий могли побачити лише ті, хто мав щире серце й чисту душу.

На одному боці жила дівчина на ім'я Лада – вродлива, розумна й ніжна. На іншому – юнак Олесь, майстер, який вирізував з дерева птахів, здатних літати.

Одного разу, коли річка вийшла з берегів і погрожувала затопити все довкола, Лада, не вагаючись, кинулася у воду, сподіваючись на Олесеву допомогу. І тоді сталося диво: під її ногами з'явився міст. Олесь кинувся їй назустріч, і коли вони зустрілися посередині, річка вгамувалася, а міст став видимим для всіх.

Люди з обох громад зійшлися на тому мосту й вирішили: збудуємо тут село, бо саме тут – за мостом – починається справжнє життя. Назвали його – Замости.

Кажуть, що в особливо туманні ранки, на берегах Турії можна почути, як співає Лада, та побачити, як дерев'яний птах Олеся кружляє над водою.

Таким чином, назва села Замости походить від його географічного розташування.

село Красностав (Гнійне)

У руських літописах під 1152 роком згадується місто Гнойниця «у Волинській землі». Припускають, що це і є село Гнійне [17]. У 1963 році воно отримало назву Красностав [86].

Село знаходиться на лівому березі річки Турії, що відігравала важливу роль у житті мешканців, забезпечуючи їх водою, рибою та зручними торговими шляхами.

Назва села, ймовірно, походить від поєднання слів «красний» (у значенні «гарний») і «став» (ставок), що може вказувати на мальовниче розташування села поблизу водойми або на його природну красу [23].

Існує припущення, що первісна назва – Гнійне – могла бути пов'язана з родючими ґрунтами, адже слово «гній» асоціюється з удобреною землею, придатною для хліборобства.

Легенда про князя, вогонь і славу Красноставу

У далекому XII столітті, коли ці землі ще губилися в диких лісах, а річка Турія текла поміж боліт і заростей, тут стояв лише хутір. Його люди були бідні, проте земля – легка, родюча. Через те й прозвали це місце Гнійним.

Одного разу, коли навала половців сунула з південного сходу, на цих болотах зупинився князь Ярослав із Луцька. Його загін був зморений, потребував укріплення й надійного захисту. Місцеві селяни хотіли втекти, але князь мовив:

– Саме це болото, ця гниль – наш союзник. Ворог не пройде тут, а ми збудуємо твердиню!

Селяни не повірили, але князь наказав рубати ліс, трамбувати землю, палити хмиз – і на місці болота почали виростати страви – великі дерев'яні платформи, укріплення. Після переможної битви з половцями на цих землях князь урочисто проголосив:

– З цього дня це буде не Гнійне, а Красностав – бо тут постав красний став, що врятував край!

З того часу на весняних ярмарках у Красноставі люди казали:

– Із гною в славу вивів добрий князь.

Донині на лугах біля річки Турії можна відчути дивне тепло, що йде від землі, мов пам'ять про ті болота, що стали на заваді ворогам.

Таким чином, назва села Красностав, постала на противагу давній – Гнійне, щоб підкреслити природну красу краю, зокрема місцевих ставків.

село Крать

Перша писемна згадка про село Крать датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості, що простягається вздовж берегів невеликих водойм, які в давнину мали важливе значення для місцевого населення. Оточене лісами та полями село здавна було зручним місцем для проживання і господарської діяльності.

Назва села може походити від слова «краяти» [23]. За переказами, місцевість була густо порізана ярами та струмками, ніби «покраяна» природою, що могло вплинути на назву.

Староукраїнське слово «крать» вказує на обмеження або розмежування території, що може бути пов'язано з географічними особливостями місцевості або з певними історичними подіями.

Також слово «крать» могло позначати якусь одиницю виміру, що використовувалася в торгівлі чи землеробстві [23].

Можливо, тут жив засновник або відомий мешканець із прізвиськом «Крать» чи подібним.

Легенда про село Крать, де все коротше, ніж здається

Кажуть, колись давно, ще коли луки були дикими, а річки повноводними, на цій землі оселився чоловік на ім'я Кратко. Був він невисокого зросту, з короткими руками і ногами. Але, попри це, мав одну велику перевагу – був неймовірно швидким, ніхто не міг його наздогнати. Кажуть, від того Кратка й пішла назва села.

Інші розповідають, що одного разу через село проходив мандрівний дяк. Побувши тут якийсь час та вивчивши звички місцевих людей, він нібито вигукнув: «Оце так село! Тут лиш би «вкрать», «сховать» і «схитрить»!» Так і стали його називати – Крать.

А ще кажуть, що у Краті вулиці короткі, але ведуть далеко, хати великі, зате повні сміху й тепла, життя коротке, але добре.

Та найбільше село Крать славалося тим, що тут швидко приймали рішення, швидко працювали і ще швидше відпускали образи.

Навіть річка, що протікає поблизу, швидка – вона мчить, ніби на перегонах.

Таким чином, назва села Крать походить, імовірно, від слова «краяти», що може вказувати на природний рельєф місцевості, порізаний ярами та струмками.

село Ліски

Село Ліски було засноване до 1880 року [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Золотухи. Місцевість довкола багата природними ресурсами, оточена лісами, луками та родючими землями. Завдяки розташуванню біля водних артерій місцеве населення здавна займалося землеробством, рибальством і тваринництвом.

Назва Ліски, найімовірніше, походить від слова «ліс» – невеликих лісових масивів, що здавна оточували поселення [23]. На Австрійських картах 1878–1880 років населений пункт уперше позначений як колонія Ліски, що свідчить про можливе заселення цієї території переселенцями.

Деякі дослідники припускають, що назва може походити від прізвиська «Ліський» або від слова «лісок», що використовувалося для позначення місцевості з невеликими лісовими угіддями [19].

Легенда про таємницю золотого лісу

Давним-давно, коли ще річки прокладали свої русла між лісами та горами, а люди були ближчими до природи, на березі річки Золотуха виникло село Ліски.

Колись на місці нинішнього села був густий, непрохідний ліс, в якому дерева були такі високі, що торкалися небес. Цей ліс був особливий: тут усе довкола було неначе «золотим», навіть повітря мерехтіло від невагомого золота.

Місцеві жителі часто чули загадковий шепіт, що доносився з лісу. Але ніхто не міг розгадати його таємницю, бо нікому не дозволялося лишатися в лісі після заходу сонця. Люди вірили, що ліс охороняє невидиме золото, заховане глибоко в землі. Ті, хто намагався його знайти, зникали безслідно. Проте його пошуки тривали, хоча жодного доказу існування цього скарбу так і не було.

Згодом ліс почав рідшати, люди заселяли ці землі, з'явилося село, яке назвали – Ліски. Річка, що тече поруч, отримала назву Золотуха

завдяки тому, що вода в ній настільки світла й чиста, що своїм блиском нагадує золото.

До сьогодні старі мешканці Лісок переконані, що в їхніх садах ростуть не просто дерева, а «золоті» дуби і ясени, як у тому древньому лісі, де жили духи природи.

Таким чином, назва села Ліски має природне походження.

село Людмільпіль

Село Людмільпіль було засноване в 1870 році [86].

Поселення розташоване в живописному регіоні, оточене лісами та річками. Завдяки вигідному географічному положенню це місце стало осередком для розвитку сільського господарства. Село знаходиться неподалік від важливих транспортних шляхів, що сприяло його економічному розвитку.

Назва Людмільпіль, очевидно, пов'язана з іменем Людмила. Існує думка, що село було засноване на честь якоїсь історичної постаті або іншої значної особи, котра мала таке ім'я. Це могло бути вшануванням пам'яті або заслуг цієї людини.

Назва Людмільпіль, що закінчується на «-піль», типова для українських топонімів і вказує на близькість до води та наявність родючих земель («полів») у відповідній місцевості [23].

Легенда про Людмилу і початок Людмільполя

Кажуть, на межі лісу та поля, де сьогодні стоїть село Людмільпіль, колись зупинилася колона переселенців. Це були люди, що шукали спокою та нової долі після тривалих поневірянь. На чолі цієї громади стояла молода жінка на ім'я Людмила – не багата, не знатна, але надзвичайно відважна й добра.

Людмила вміла лікувати травами, знала, як лагодити вози, будувати хати й мирити ворогуючих. Вона вела людей через болота, ліси й ріки, поки вони не дісталися відкритого простору з родючою землею, де протікала невеличка протока й росли дикі яблуні та ліщина.

Однієї ночі Людмилі наснився дивний сон. Їй явилася стара жінка в білому вбранні (можливо, дух землі) і сказала: «Ця земля прийме вас, якщо посадите дерево миру. Назви це місце своїм іменем – Людмилівське, бо твоє серце, як поле – широке, терпляче й живильне».

Вранці Людмила розповіла про свій сон, і люди, не вагаючись, посадили дерево в центрі майбутнього села – каштан, що й досі росте біля старої криниці. З того часу село почали називати Людмилівське – на честь жінки, яка повела громаду і подарувала їй надію.

Кажуть, що на світанку під каштаном іноді з'являється постать жінки у світлому – мовби Людмила перевіряє, чи в злагоді живе її народ.

Таким чином, назва села Людмилівське, імовірно, походить від імені історичної постаті або іншої значної особи.

село Маркелівка (Марцелівка, Марцелювка)

Село Маркелівка існувало ще до 1906 року, але точної дати його заснування не відомо [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості з родючими ґрунтами та природними водоймами. Його розташування сприяло розвитку сільського господарства та тісним зв'язкам з навколишніми населеними пунктами.

Назва села має декілька варіантів написання: Маркелівка, Марцелівка, Марцелювка, що може свідчити про вплив польської та німецької культур на топоніміку регіону [86].

За однією з версій, село отримало назву на честь його засновника або відомої історичної постаті – Маркела або Марцелія (польське ім'я Марцелій) [25]. Вважається, що це міг бути землевласник або представник місцевої шляхти, який заснував поселення або сприяв його розвитку.

Інша версія пов'язана з можливим переселенням на ці території польських чи німецьких колоністів у XIX столітті. У той час на Волині

активно засновувалися колонії, яким надавали європейські назви, часто пов'язані з іменами або титулами власників.

Деякі дослідники припускають, що назва могла бути пов'язана із шануванням святого Маркела або Марцелія, що могло відображати релігійні традиції місцевих жителів [25].

Легенда про Марцеля та Маркелівку

Давно, коли Волинський край підпадав під різні чужинецькі впливи, на цьому місці зупинився польський колоніст на ім'я Марцель. Він мав добру вдачу та майстерні руки. Місцеві жителі називали його Маркелем, бо свої вироби він «маркував» – викарбовував ініціали на колесах, на дверях тощо.

Одного року на село налетіла буря, така люта, що зносила стріхи. Долаючи вітер, Маркель піднявся на пагорб, сів і заспівав. І буря вщухла.

Селяни були вражені. «Маркель не просто майстер, він має дар умиряти стихії!» – констатували очевидці. Відтоді всі почали приходити до нього за порадою. Казали: «Хочеш, щоб дощ припинився – йди до діда Маркеля, він знає, як з небом говорити!»

Відтак село назвали Маркелівкою, хоча в паперах ще довго писали «Марцелівка».

Сьогодні в Маркелівці, коли надходить гроза, хтось зі старших обов'язково згадає: «А якби був Маркель – ми б і далі гуляли на вулиці!»

Таким чином, назва села Маркелівка, ймовірно, походить від історичної постаті або значної особи.

село Овлочин (Влучимъ, Овлочим, Овлучим)

Перша документальна згадка про Влучимъ міститься в Мирному договорі між Великим князем Ольгердом і Королем польським Казимиром під 1366 роком, коли поселення перейшло під владу Польщі [25]. Це вказує на те, що воно мало важливе стратегічне значення, можливо, як фортеця або торговий пункт.

Поселення розташоване серед старовинних поліських борів, поблизу витoku річки Неретви. Його оточують густі ліси, які здавна слугували природним захистом для місцевих жителів.

Назва Влучимъ може походити від слова «влучити», що означає «потрапити, зайти, увійти» [23]. Можливо, поселення виникло на місці, куди «влучали» (тобто, потрапляли) мандрівники, князівські дружини чи торгові каравани, що проходили через поліські ліси.

Існує думка, що назва Овлучим (Овлочин) походить від слова «овлочити» – «обволікати, обтікати», оскільки поселення було оточене густими лісами та болотистими територіями біля витoku річки Неретви [25].

Назва Овлочин (або Овлучим) могла бути утворена від слова «овечий» або «овчар». Це вказує на те, що в цих місцях займалися розведенням овець або ж це була територія, де випасали худобу [23].

Назва може бути пов'язана також із діяльністю місцевих мешканців, зокрема, із тваринництвом.

Імовірно, на різних варіантах назви позначилися мовні зміни та адміністративні перетворення: назва Влучимъ стала Овлучим, а потім була скорочена до Овлочин. Ця зміна зафіксована в офіційних документах уже в ХХ столітті.

Легенда про Влучне Серце

Колись дуже давно, коли дерева в поліських борах були вищі за дзвіниці, а над озерами лунали звуки сурм, на цих землях жив мисливець на ім'я Лучим. Його стріла ніколи не минала цілі.

Лучим мав одну таємницю: щоночі йому снилася дівчина з очима кольору бурштину, яка кликала його в ліс. Одного разу він натрапив на джерело поблизу річки, де в тумані з'явилася та сама постать.

То була Овла – дух лісу, яка захищала ці місця від загарбників і нечистої сили. Вона розповіла, що тільки той, хто має «влучне серце», може побачити її справжнє обличчя. І Лучим побачив. Кажуть, вони говорили цілу ніч – про дерева, людей, небо і долю.

Наступного ранку Лучим не повернувся до села. На тому місці біля джерела, де відбулася зустріч, залишилася дерев'яна стріла мисливця.

З того часу місцевість почали звати Овлочин – від поєднання імен Овла та Лучим, як пам'ять про місце, де злилися два світи – людський і духів лісу.

Кажуть, коли вечірній туман опускається на галявини, біля джерела можна почути легкий сміх і шелест – то Овла й Лучим досі гуляють у лісі.

Таким чином, назва села Овлочин, імовірно, має природне походження.

село Охнівка (Вохневичі або Вохновичі)

Перша писемна згадка про село датована 1570 роком, коли воно мало назву Вохневичі або Вохновичі [86].

Поселення розташоване серед мальовничих лісів і полів. Через нього проходять давні шляхи, що з'єднували сусідні поселення.

Давні назви Вохневичі або Вохновичі можуть походити від особового імені або прізвиська першого поселенця – Вохна (Охна, Вохненко, Охневич), що було поширеною практикою номінації давніх поселень Волині [25].

За іншою версією, назва села могла виникнути від слова «охне», що означало «вогонь, полум'я». Така назва могла стосуватися або вигорілих у пожежах територій, або давніх язичницьких обрядів, пов'язаних із вогнем [23].

Деякі дослідники вважають, що назва Вохнівка (Охнівка) може мати зв'язок із тюркськими мовами, де «охна» або «вохна» могло означати прикордонний пост, варту.

Також назва села може походити від давньоукраїнського слова «охна», яке означає «болото» та вказує на болотисту або низинну місцевість, де поселення могло виникнути. Така топоніміка характерна для багатьох сіл, розташованих у низинах, річкових долинах або поблизу боліт [23].

Легенда про Дзеркальника з Охнівки

Кажуть, у селі Охнівка, ще за часів, коли воно звалось Вохневичами, жив чоловік на ім'я Трохим Дзеркальник. Чому його так

прозвали, ніхто достеменно не пам'ятав, бо він не виготовляв дзеркал, не продавав їх і навіть не мав жодного в хаті.

Але він мав незвичайний дар – бачити в людях їхні справжні відображення.

Одного разу пан, що мав землі за Турією, привіз із Вільна нову наречену – красуню зі шляхетного роду. Проте з перших днів їхнього приїзду дівчина ніби занедужала: вона не їла, не сміялася, а ночами ходила берегом річки й щось сама до себе говорила.

Коли привели її до Трохима, він вийняв із кишені замість дзеркала поліровану кістяну пластину і подав їй. Жінка глянула, відсахнулась і закричала: «Non sum ego! – Я не я!»

Наступного дня вона зникла. Лише на березі Луги знайшли її черевички – зовсім сухі. Кажуть, вона не змогла жити з собою справжньою.

Розповідали також, що Трохим мав особливий камінь – застиглу сльозу пралісу, яку вимило джерело біля річки Свинарки. Вірили: якщо цим каменем провести по воді в повню – вона покаже правду, ту, що захована глибоко в душі.

Якось до села прибув старий священник із Холмщини, який чув про Трохима. Він запитав:

– Що ти шукаєш у людях, Дзеркальнику?

Трохим відповів:

– Людина – як річка. Те, що зверху – омана. А я хочу, щоб кожен хоча б раз побачив своє дно...

Наступної ночі в Охнівці стало дуже тихо. А вранці люди побачили, що річка Луга зникла, лише вузький потічок лишився, а посеред нього – чорний холодний камінь.

Відтоді Трохима не стало. З того часу в повню рибалки біля Охнівки іноді чують, як хтось шепоче з води: «Подивися на себе, але не відвертайся...».

І якщо вода раптом стане чорною – краще не дивитися в неї. Бо не всім подобається те, ким вони є насправді.

Таким чином, назва села Охнівка, ймовірно, походить від особового імені першого поселенця або має зв'язок з історичними подіями краю.

село Писарева Воля (Анусівка, Ганусівка)

Перша писемна згадка про село Анусівка датована 1906 роком. Пізніше село отримало назву Писарева Воля, проте місцеві жителі донині називають його Ганусівкою [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Золотухи в мальовничому куточку серед лісів та луків, що здавна слугували гарним місцем для життя та господарювання.

Село Писарева Воля (Анусівка) має цікаву історію назви, що може бути пов'язана з історичними особливостями розвитку поселення.

Назва Писарева Воля походить від історії про писаря московського царя, який отримав «вольну» (тобто був звільнений) і оселився в селі, де став займатися гончарством [25]. Саме на його честь і назвали населений пункт.

Давня назва Анусівка, ймовірно, пов'язана з іменем дружини або доньки місцевого землевласника – Анна (Ануса).

Легенда про Писаря та золоту книгу Волі

Кажуть, що в давні часи, коли Волинський край перебував під владою князів Литовських, на землях, де зараз розкинулась Писарева Воля, оселився самотній чоловік – писар Іван Ганус. Він не був ані шляхтичем, ні селянином – він був писарем, який мав дар розуміти природу душі.

Іван жив у самотньому зрубі серед лісу, писав на пергаменті чорнилами з кори дуба, а на світанку пускав сторінки своїх книг за течією річки, вірячи, що вони знайдуть свого адресата. Люди казали: якщо він згадував когось у своїй книзі – той знаходив порятунок, а якщо викреслював – то зникав.

Одного разу в час осінньої зливи до його хати постукала дівчина в білому з вінком з полину. Не назвала свого імені, лише сказала: «Я – дух волі. Запиши мене в свою книгу, тоді твоє поселення буде довіку вільне».

Іван вагався. Він знав, що записати духа – означає ризикувати собою. Але серце веліло – і він написав. Відтоді в його книзі з'явилася особлива золота сторінка, а до його хати тягнулися ті, кому потрібна була нова доля, – втікачі, переселенці, зневірені.

Так з'явилася Писарева Воля – місце вільних людей.

Та з кожною долею, записаною в золоту книгу, Іван слабшав. Коли останні слова «Я – Іван, Писар Волі» були вписані в книгу, він зник, забравши з собою книгу із золотою сторінкою.

Переказують: у найтемніші часи – війни, голоду чи лиха – ту книгу знаходили в лісі. І тоді ставалося диво: ворог не доходив, хвороба минала, а пожежа припинялася.

Старі люди кажуть: дух дівчини досі охороняє книгу і з'являється лише тим, у кого серце чисте, а душа шукає не вигоди, а правди.

Таким чином, назва села Писарева Воля має історичну основу.

село Руда (Рудя)

Перша писемна згадка про село Рудя датована 1545 роком. Згодом назва трансформувалася на Руда [86].

Поселення розташоване в долині річки Турії. Місцевість характеризується заболоченими територіями, багатими на торф, толму тут здавна видобували болотну залізну руду.

Назва села Руда походить від слова «руда», що означає «корисні копалини» або «рудники» [23]. Це вказує на можливу близькість села до родовищ руди або на наявність інших природних ресурсів, які мали значення для розвитку поселення.

Відомо, що ще в княжі часи тут видобували болотяну залізну руду, з якої виплавляли метал.

На південь від села простягалися болота з рудуватим торфом, що могло також дати назву населеному пункту.

Річка Турія під час повеней розливалася, а мул забарвлював береги в рудий колір. Це теж могло вплинути на назву села.

Легенда про Залізну Панну з Руди

Кажуть, коли ще не було ані села, ані шляху, тільки болотиста рівнина й звивиста річка Турія, стояв у тій місцині чорний гай – ліс, що димів. З-під землі здіймався гіркуватий дух металу, а ночами дерева бриніли, неначе хтось брязкав ланцюгами.

У гаю жила нібито сама Залізна Панна – вродлива, але жорстока дівчина, володарка болотної руди. Її шкіра блищала, а очі були кольору розжареного заліза. Вона мала голос, схожий на звучання ковальського молота. Люди боялися того місця, бо хто заходив у гай – не завжди повертався.

Одного разу сюди прийшов з Полісся юнак на ім'я Данило. Був він ковальським сином і шукав руду, бо почув, що в тій долині земля неймовірно багата. Довго блукав, аж поки не потрапив у гай. Одразу почув незрозумілий дзвін – неначе його хтось кликав.

Назустріч йому вийшла Панна. Вона нічого не сказала, лише простягнула руки, з яких капало розпечене залізо. Данило не злякався. Він зняв з себе натільного хреста, що дістався йому від діда, й мовив: «Ти така ж красива, як і страшна. Але я знаю, що твоє розпечене серце теж може битися по-людськи».

Кажуть, у ту мить вдарила блискавка, а Панна закричала людським голосом. Вона впала на землю й почала танути від полегшення. А з того місця, де вона впала, забило джерело, а з-під землі виступили поклади руди – такої чистої, що її збирали руками.

На тому місці люди збудували кузню, потім хати. Назвали село Рудою – на честь тієї, що віками охороняла цей скарб. І досі, коли весняні тумани спадають на Турію, чути, як щось дзенькає в очеретах – кажуть, що то блукає Залізна Панна.

Таким чином, назва села Руда пов'язана із природними особливостями місцевості, зокрема із залізною рудою, болотистими ґрунтами чи особливим забарвленням річки Турії.

село Свійчів (Свічів)

Перша писемна згадка про село Свійчів датована 1570 роком. В історичних джерелах воно відоме як Свічів [86].

Поселення розташоване на берегах річки Турії. Його територія представлена рівнинним ландшафтом із родючими ґрунтами та луками, що тягнуться вздовж річки.

Деякі дослідники припускають, що назва села може походити від слова «свіч» або «свічка» [25]. Це може бути пов'язано з тим, що в давнину тут займалися виробництвом свічок із воску, зібраного з пасік місцевих бортників.

За іншою версією, назва села походить від слова «свій», що може вказувати на особливе значення місцевої громади.

Ці землі могли належати якомусь знатному роду, що вважав її «своєю». Це відповідало поширеній в Україні традиції називати населені пункти власними іменами осіб, котрі були засновниками поселення чи мали вплив на його розвиток.

Можливо, назва Свійчів походить від імені або прізвища якогось родича чи предка з родини Свійчів, що вказує на родове коріння назви.

Легенда про Свічів і вогняну Турію

У стародавні часи, коли річки були не просто водними шляхами, а могутніми духами природи, на берегах річки Турії стояло село. Воно не мало назви, аж поки один мандрівник, що загубився в лісах, не побачив дивовижне явище.

Це було вогняне сяйво, що випромінювалось прямо з води. Мандрівник підійшов ближче і побачив дивне плем'я, що живе в гармонії з річкою. Ці люди вміли контролювати вогонь і воду, зливати їх у невидимі потоки, які приносили врожай і багатство. Вони називали це місце Свічів – «свічення» – на честь вогню, що випромінювався з глибини Турії.

Кажуть, ці люди мали унікальний обряд: щоночі, перед світанком, вони виготовляли свічки з воску, принесеного місцевими

бджолами, а потім ставили їх на воду. Річка ніби «пила» світло, поглинала його і віддавала назад – у вигляді вогняного духа, що оберігав село.

Легенда розповідає, що одного разу одна з таких свічок, зроблена наймудрішою людиною племені, не потонула, а загорілась яскравіше від усіх інших. Вона випромінювала яскраве світло, після чого води річки Турії принесли людям мир і достаток.

Але одного дня сталася велика буря, що знесла дерева та поглинула свічку. Вогонь погас, але місце залишилося. Після цього люди назвали це село Свічів – «місце, де світло сходить з річки».

Кажуть, що й досі в пору, коли на Турії піднімається туман, на річці можна побачити свічки, що рухаються по воді. Вірять, що це знак від духів річки, що охороняють село.

Таким чином, назва села Свійчів може бути пов'язана з ремеслом – виготовленням свічок або з особовим іменем засновника поселення.

село Ставки **(хутір Колонія Ставок, хутір Ставків)**

Перша писемна згадка про село датована 1567 роком під назвою хутір Колонія Ставок. У 1946 році його було перейменовано на хутір Ставків [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Неретви. Місцевість характеризується рівнинним рельєфом, численними луками та водоймами.

Назва села Ставки походить від слова «став» – природно або штучно створена водойма для рибальства чи зрошення земель. Вважається, що в XVI столітті тут було багато ставків, які використовували для розведення риби [19]. Саме вони й дали назву поселенню.

Назва могла з'явитися через велику кількість заболочених ділянок, які місцеві жителі називали «ставами».

Деякі дослідники вважають, що назва села пов'язана з видом діяльності місцевих мешканців, які займалися ставковим рибальством.

У документах XVII–XVIII століття село згадується під назвами «хутір Колонія Ставок» або «хутір Ставків», що може свідчити про його первісний статус невеликого поселення, яке з часом перетворилося на село [25].

Легенда про Ставки та таємничий Ставок

Колись давно, в часи, коли річки були не лише водними шляхами, а й живими істотами, на лівому березі річки Неретви стояло маленьке непомітне село – Ставки. Місцеві люди жили мирно, займаючись сільським господарством та рибальством. Вони часто говорили, що річка Неретва має своє серце, яке б'ється в особливому місці – в ставку, що знаходився недалеко від їхнього села. Кажуть, що цей ставок був створений не людьми, а самим духом води, бо він приховував велику таємницю.

Легенда розповідає, що багато століть тому, коли ще не було жодних поселень на цих землях, на місці нинішнього ставка існувало озеро, дуже велике і неймовірно глибоке. Озеро знаходилося в самісінькому серці лісу, і в ньому жило безліч дивовижних істот – від золотих рибок до загадкових водяних духів. Усі вони були під владою великого Духа Води, що охороняв це місце.

Одного разу в лісі з'явився хитрий чарівник, який дізнався про загадкову силу ставка. Він вирішив заволодіти нею для власних цілей. Не підозрюючи, що ліс і ставок належать водяним духам, він захотів викрасти магічну силу води. Чаклун виготовив зілля, що мало забрати всю силу води й перетворити її в невичерпне джерело багатства.

Проте чарівникові не вдалося забрати силу ставка, бо своїми діями він пробудив гнів духів, що охороняли водойму. Вода в ставку почала підніматися, а з неї вийшли чудовиська – величезні водяні змії та дракони, що забрали чарівника в безодню. Відтоді ставок став священним місцем.

Легенда свідчить, що ставок був під опікою невидимих сил, і кожен, хто спробує позмагатися з ними, загине. Лише добрі люди, які прийдуть до ставу з чистими намірами, можуть отримати від нього благословення.

З цього часу село, яке виникло на берегах водойми, назвали Ставками. Кожен житель села знає: поки тече річка Неретва та стоїть

ставок, вони будуть мати мир і процвітання, бо природа охороняє це місце.

А ще говорять, що вночі, коли туман опускається над ставком, можна відчутти його справжню силу та побачити чудовий відблиск на воді, що йде із самого серця річки, нагадуючи про давні обітниці духів води.

Таким чином, назва села Ставки безпосередньо пов'язана з місцевими водоймами.

село Сусваль (Могильне, Жовтневе)

Перша писемна згадка про село Могильне датована 1570 роком. У 1951 році село перейменували в Жовтневе, а в 2016 – в село Сусваль [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Турії й має сприятливі природні умови для розвитку, оскільки річка забезпечує село водними ресурсами і сприяє родючості земель.

Назва села Могильне, ймовірно, походить від слова «могила», що вказує на наявність у цій місцевості давніх поховань або курганів. Можливо, в давнину тут були поховані важливі особи або відбувалися похоронні обряди, що й стало основою для такої назви.

Інша версія стосується рельєфу місцевості і вказує на можливе відношення назви до слова «могила» в значенні «висота» або «підвищення» [23].

Назву села Жовтневе одні пов'язують із Жовтневою революцією 1917 року [71]. Але мешканці села стверджують, що в 1951 році між селами Могильним та Гнійним знаходилася військова льотна частина. Льотчики не бажали літати над Могильним, вважаючи це поганою прикметою. Це місце на їхніх картах було позначене жовтим кольором, через що село Могильне отримало нову назву – Жовтневе.

У 2016 році, в рамках декомунізації, село Жовтневе було перейменоване на Сусваль – на честь місцевого героя, 23-річного Петра Сусваля, який загинув на Донбасі в серпні 2014 року [86].

Легенда про Духів Річки

Далеко в глибині лісів, на лівому березі річки Турія знаходиться село Сусваль. Воно оточене непрохідними болотами й густими лісами та є свідком давніх подій, про які чули тільки старі мудрі люди. Кажуть, що колись давно, ще до того, як перші люди ступили на ці землі, річка Турія була не просто водним потоком, а справжнім джерелом життя.

Від покоління до покоління передавалася історія про стародавнього Духа Річки, який охороняв водойму та її околиці. Цей дух був настільки могутній, що його вплив поширювався на все довкола: на кожен камінь, кожену рибину, пташку, що прилітала до води. Він ніколи не показував себе відкрито, але завжди, коли річка була в небезпеці, давав їй силу.

Одного разу, коли на ці землі прийшли люди й почали оселятися поблизу Турії, річка почала повільно висихати. Люди вирубували ліси для землеробства, а колись вільні потоки води почали згасати. Вода в річці ставала мілкою, а вслід за нею й усі навколишні озера.

В міру того, як річка втрачала силу, довкола почали відбуватися дивні події: вночі селяни чули гучні звуки, схожі на гуркіт води, іноді мілка річка ніби знову починала шуміти, а на березі з'являлись загадкові світлячки, що вели до місця, де колись був чудовий водоспад.

Одного разу старий чоловік на ім'я Данило, відомий своєю мудрістю, вирушив до річки, щоб розгадати таємницю нічного шуму. Прийшовши до річки, він побачив темні силуети. Це були духи водних істот – Ніколя та Аніта, які колись володіли цією річкою.

– Ти прийшов до нас, старче? – запитала Аніта. – Ми захищаємо ці землі, але люди несуть загрозу нашій воді. Чому ви вирубуєте наші ліси і забираєте воду?

Данило, не злякавшись, відповів:

– Ми не знали, що вода належить вам. Ми тільки хочемо жити і забезпечити себе необхідним.

Почувши це, Ніколя мовив:

– Нехай буде так. Але пам'ятай, людино: якщо ти збережеш мир з водою – ми будемо вам допомагати, якщо ж порушиш її спокій – ми заберемо те, що вам дороге.

Від того часу річка Турія та її околиці стали об'єктом особливої поваги серед людей. Селяни почали жити в гармонії з природою, відновлюючи лісові масиви, зберігаючи чистоту води та не допускаючи надмірного вирубування дерев. Вони зберігали духовний зв'язок з

річкою, адже знали, що за кожним їхнім кроком спостерігають невидимі сили природи.

І сьогодні в селі Сусваль згадують цю легенду, навчаючи молодь поважати воду, ліси та всю природу. Іноді у спокійні ночі над річкою можна почути тихий шепіт Духів Ріки, що нагадує про давні обіцянки.

Таким чином, сучасна назва села Сусваль пов'язана з прізвищем уродженця села Петра Сусваля, а давня назва – Могильне – має природне або історичне походження.

село Ягідне

Село Ягідне виникло в XIX столітті, ймовірно, як дачне поселення, адже частина жителів сусіднього села Гайти отримала тут наділи. У кінці XIX століття село стало самостійним [71].

Поселення розташоване на правому березі річки Золотухи.

Назва села пов'язана з ягодами, які росли на цій території. В історичних джерелах село відзначається як населений пункт, що вирізняється своєю природною красою та родючими землями.

Місцеві старожили згадують, що зліва від дороги Гайки-Мокрець знаходилася чотирикласна польська школа, до якої ходили учні з сіл Гайок, Ягідне та навколишніх колоній. Будівлю оточували шовковиці, ягоди яких були улюбленими ласощами як дітей, так і дорослих. Так і виникла назва села [71].

Легенда про село Ягідне

Село Ягідне стало відоме через одну цікаву історію, яку не всі наважуються розповідати.

Кажуть, що село було засноване не простими селянами, а власниками дачних ділянок із сусіднього села – Гайта. Це мало бути місце для відпочинку. Саме так почалася історія села Ягідне.

Але сталося так, що люди з Гайти, які отримали ці наділи, зрозуміли, що тут можна не тільки відпочивати, але й вирощувати смачні ягоди. Вони побудували будинки і почали вирощувати

найсмачніші ягоди в околиці. З часом село стало місцем, що славалося своїми неймовірними ягодами.

Але місцевим жителям цього було мало. Вони вирішили знайти найсмачніші ягоди для вирощування. Одного літнього дня почалося змагання за звання найкращого ягідника.

Змагання тривало кілька тижнів, упродовж яких усі селяни мали можливість продемонструвати, хто ж з них вирощує найбільшу, найсмачнішу та найсолодшу ягоду. Коли ж настав час підводити підсумки, то найкращою було визнано не ягоду, а саме село як місце для відпочинку. Так народилася назва села – Ягідне.

І тепер у селі вирощують різні ягоди, але найбільше цінується гостинність і щедрість.

Таким чином, назва села Ягідне зумовлена природними особливостями та господарською діяльністю місцевих жителів.

3.2.9. Павлівська територіальна громада

Утворена згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 708-р у складі Жашковичівської, Завидівської, Колонської, Луковичівської, Милятинської, Павлівської, Переславичівської, Радовичівської, Риковичівської, Старопорицької та Топилищенської сільських рад [30], (рис. 3.11).

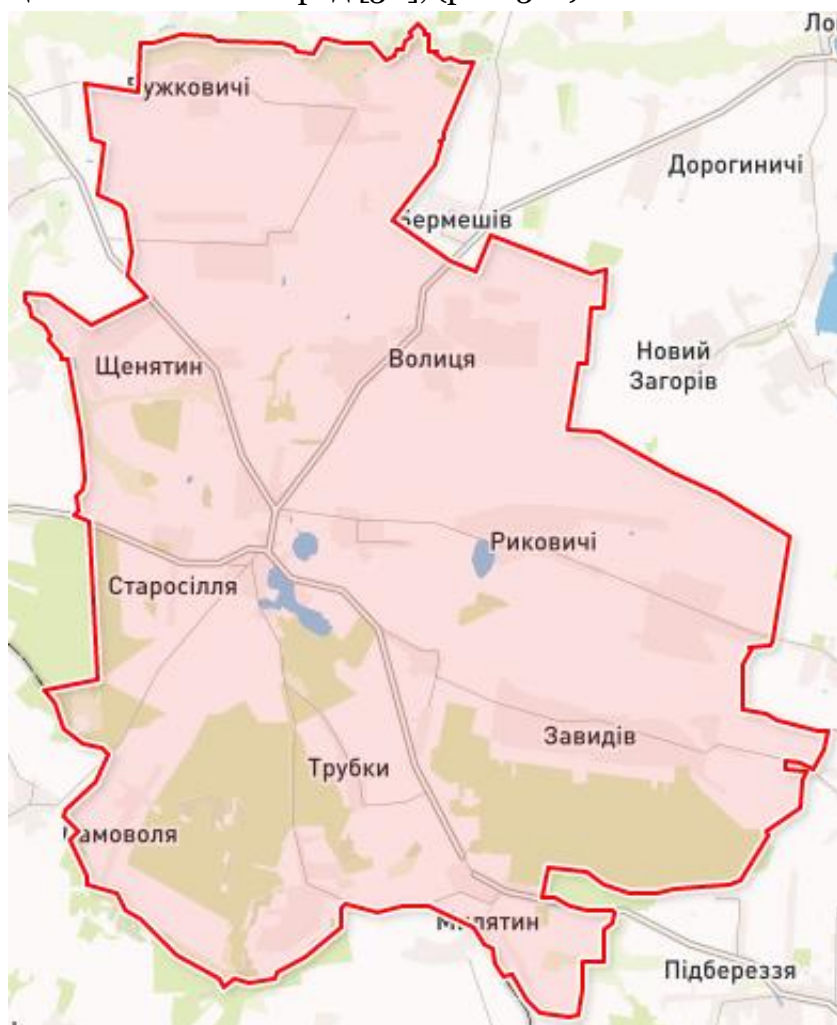
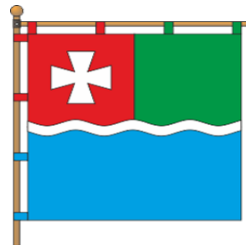

Рис. 3.11. Картосхема Павлівської територіальної громади
[46]

До складу громади входять 20 сіл: Бужковичі, Волиця, Грушів, Жашковичі, Завидів, Клопочин, Колона, Луковичі, Милятин, Орищі, Павлівка, Переславичі, Радовичі, Риковичі, Самоволя, Старий Порицьк, Старосілля, Топилище, Трубки та Щенятин (рис. 3.11).

село Павлівка

Перша писемна згадка про село Павлівка датована 1407 роком, коли воно було містечком Порицьк. Одна з вулиць містечка називалася Павлівка. У 1951 році поселення отримало назву Павлівка через об'єднання населених пунктів [86].

Поселення розташоване на південному заході Волинської області. Через село протікає річка Луга, яка має велике значення для місцевого господарства. Також у селі є озеро проточного типу та річка Стрипа, що надає місцевості мальовничості та сприяє розвитку рибальства.

Назва села Павлівка, ймовірно, походить від імені Павло. У давнину поселення могли називати на честь його засновника або першого власника. Можливо, тут жив князь, пан чи козак на ім'я Павло, якому належали ці землі. Назва могла також утворитися від прізвища відомого в цій місцевості роду.

Релігійна версія назви може бути пов'язана зі святим апостолом Павлом. У багатьох селах України збереглися назви, які походять від імен біблійних святих або церковних традицій.

Топонімічна версія вказує, що село могло отримати назву від якогось історичного поселення, яке мало схоже найменування.

За свідченнями старожилів, назва села походить від імені власника передмістя – Павла [19].

Легенда про село Павлівка

Давним-давно на схилах мальовничих річок Луги і Стрипи, на тому самому місці, де зараз розташоване село Павлівка, стояло маленьке містечко під назвою Порицьк. Поселення було відоме не

тільки своєю красою, але й великою кількістю річок, озер та лісів, оповитих таємницями. Про одну з них місцеві жителі не поспішали розповідати гостям.

Кажуть, ще до того, як на цих землях з'явилися перші поселення, цей край був укритий могутніми лісами, які служили притулком для стародавніх духів води. Одного разу, коли місцеві рибалки вирушили на полювання до озера, вони випадково натрапили на величезну купу каменів біля річки Стрипи. Каміння було покрите мохом та виглядало дуже давнім.

Один із рибалок, сміливий і допитливий чоловік на ім'я Павло, вирішив доторкнутися до одного з каменів. І сталося дивовижне – навколо нього спалахнула сяйво, а сам рибалка відчув, як його тіло випромінює незвичайну енергію, що зливалася з водою. Він відчув особливий зв'язок з річкою, якого не було досі.

Рибалка Павло після пережитого став місцевою легендою. Рибалки почали називати це місце Павлівкою в пам'ять про того, хто пізнав таємниці води і землі. Так назва Павлівка закріпилася за цією землею.

Навіть сьогодні у цій чудовій місцевості можна помітити сліди стародавніх таємниць.

Таким чином назва села Павлівка походить від імені засновника або власника цих земель.

село Бужковичі

Перша писемна згадка про село Бужковичі датована 1287 роком [86].

Населений пункт розташований в живописному куточку, на березі річки, що створює мальовничий ландшафт. Село знаходиться в оточенні лісів і полів, що забезпечували його природними ресурсами.

Назва Бужковичі, ймовірно, походить від річки Буг або від староукраїнського слова «буж», що означає «річка» або «водотік». Це вказує на те, що село розташоване в місцевості, де протікала річка,

струмок чи водний потік. Зазвичай у стародавні часи населені пункти отримували назви, пов'язані з географічними об'єктами, такими як річки чи озера, на березі яких вони виникали.

Друга частина назви – «-овичі» – може вказувати на приналежність до певної родини чи роду [23]. Можливо, село отримало свою назву від особи чи роду з ім'ям або прізвищем Бужко. Це типово для українських населених пунктів, де села називалися за іменами своїх засновників або відомих родів, причетних до їхньої історії.

Легенда про село Бужковичі

У давні часи, коли земля була ще дикою і незайманою, а річки й ліси служили домівкою для незліченних видів звірів, птахів і риб, на берегах річки Буг існувало маленьке поселення. Легенда свідчить, що перші люди обробляли родючі землі та ловили рибу в річці.

А все почалося з мандрівника на ім'я Бужко, який подорожував у пошуках місця для заснування свого поселення. Після довгих років блукань він прийшов до мальовничої долини річки Буг, де побачив неймовірну красу та родючу землю, ідеальну для сільського господарства.

Бужко оселився тут зі своєю родиною і заснував поселення, яке стало відомим не лише своєю красою, але й багатством земель. Річка Буг була багатою на рибу, ліси давали дерево для будівництва, їжу й цілющі трави для лікування місцевих мешканців.

Але одного разу дорогою до річки Бужко зустрів старого чоловіка, який попросив у нього води. Бужко запросив його до свого дому. Старий чоловік подякував за гостинність і сказав, що він є духом річки Буг, охоронцем цієї місцевості від усіх негараздів.

Дух повідав Бужкові, що це місце вже давно було вибране як «місце благодаті». Він пообіцяв чоловікові далі підтримувати цю землю, але лише за однієї умови: якщо люди поважатимуть природу і будуть піклуватися про неї.

З того часу село Бужковичі стало процвітати, а його жителі жили в гармонії з природою. Вони завжди пам'ятали обіцянку, яку дав їм дух річки Буг, і навіть у найскрутніші часи село не знало голоду та злиднів. Легенда про Бужка й духа річки передається з покоління в покоління, і сьогодні місцеві жителі вірять, що річка приносить їм спокій і благодать.

Таким чином, назва села Бужковичі, ймовірно, походить від річки Буг або від слова «буж», що вказує на розташування села біля водних джерел.

село Волиця

Перша писемна згадка про село Волицю датована 1906 роком. У 1967 році воно було приєднане до села Колона. Волинська обласна рада рішенням від 25 березня 1997 року відновила село Волицю [86].

Село розташоване в мальовничій місцевості, серед лісів і полів.

Назва Волиця, ймовірно, походить від староукраїнського слова «віль», що означає «село» або «поселення». У середньовіччі слово «віль» вживалося для позначення місця, яке раніше було заселене людьми, або певної території, де знаходилося кілька господарств [23].

Існує також припущення, що назва може бути похідною від слова «воля», тобто «свобода» або «вільна земля». Отже, село могло бути засноване на території, де мешканці користувалися певними привілеями або були звільнені від чогось.

Легенда про село Волиця

Давним-давно, в часи, коли річки були бурхливими, а ліси – темними і нескінченними, на території сучасної Волиці жила молода дівчина на ім'я Воля. Вона мала добре серце і неймовірну любов до природи. Воля любила блукати в лісах, намагалася підтримувати гармонію між людьми і природою.

Одного разу, йдучи лісовою стежками, вона натрапила на старе дерево, величне і таємниче. Під ним сиділа стара жінка – дух лісу. Вона вклонилася Волі і сказала: «Дитино, ти дбаєш про землю. Твоє серце чисте, тому я дам тобі можливість обрати майбутнє для свого роду. Якщо ти обереш це місце для поселення, воно буде багатим, красивим і благодатним для твого народу. Але є одна умова: зберігати любов до природи, поважати все живе».

Воля не сумнівалася у своєму рішенні й обрала це місце для свого поселення. З того часу село почало процвітати. Річка була настільки

чистою, що місцеві жителі села могли пити її воду. Ліси навколо села давали багатий урожай грибів, ягід та трав. Місцеві мешканці жили у злагоді з природою, обробляючи землю та споживаючи її дари.

Легенда говорить, що до сьогоднішнього дня в лісах біля Волиці живуть духи природи, готові допомогти тим, хто береже гармонію з навколишнім світом. Кажуть, якщо хтось заблукає в лісі, на допомогу йому приходить лісова фея або добрий дух лісу, що допомагає знайти дорогу додому.

Місцеві жителі говорять: «Якщо хочеш бути частиною цього села, не забувай слухати природу. Вона ніколи не зрадить того, хто її поважає».

Таким чином, назва села Волиця, ймовірно, походить від староукраїнських слів «віл» (село) або «воля» (свобода).

село Грушів (Грушова)

Перша писемна згадка про село Грушів датована 1544 роком.

Поселення розкинулося на невеликих пагорбах Волинської височини.

Назва Грушів, ймовірно, походить від слова «груша», що вказує на велике поширення цього дерева в селі та його околицях. Груша – одне з найстаріших фруктових дерев, яке часто асоціюється з родючими землями. В Україні часто зустрічаються села з подібними назвами, що вказують на наявність фруктових садів.

Припускають також, що село могло отримати свою назву на честь місцевого роду або особи, яка була пов'язана з вирощуванням груш та інших фруктів. В українській топоніміці є приклади, коли села отримували свою назву від родини або людей, які своєю діяльністю в певній сфері вплинули на розвиток поселення.

Легенда про село Грушів

Давним-давно в долині на березі річки з'явилося невелике поселення, яке з часом стало відоме як Грушів. Мешканці села

виросли груші особливого сорту, що родили неймовірно смачні, солодкі плоди. Згідно з легендою, ці груші потрапили в село завдяки випадку, що стався із одним літнім чоловіком.

Якось він пішов у ліс та й заблукав. Проходивши увесь день, чоловік натрапив на дивовижне дерево з великими, золотистими грушами. Він загорілося бажання принести цю дивовижу в село. Він посадив дерево біля своєї хати, і воно дало плоди ще смачніші й більші, аніж у лісі.

З часом, село стало відоме в околицях завдяки своїм грушам, а люди почали називати його Грушів. Кожного року люди збирали щедрі урожаї груш. Кажуть, вони були настільки смачні, що ними пригощали навіть королів і князів. Говорили, що ці плоди не тільки солодкі на смак, але й мають магічну силу: хто їх скуштує, стає щасливим і здоровим. І навіть у найбільш скрутні роки голоду люди з Грушева не відчували нестатку, бо дерева дарували їм цілющі плоди.

Легенда каже, що дерева груш у селі були особливими через те, що мали власних духів. Вони пильнували не лише врожай, але й саму землю.

До сих пір дерево груші вважають у селі символом благополуччя і достатку.

Таким чином, назва села Грушів, ймовірно, походить від фруктового дерева груші або має антропонімічне походження.

село Жашковичі (Жашково)

Перша писемна згадка про село Жашковичі датована 1451 роком, коли великий князь Лев Свидригайло передав село у власність Фетимії Костюшковій [71].

Село розташоване на Волинській височині, має рівнинний рельєф із невеликими пагорбами та луками вздовж річки Луги. Має вигідне розташування завдяки близькості до річки, що історично сприяло розвитку землеробства, скотарства та ремесел.

Найпоширеніша гіпотеза пов'язує назву села Жашковичі з паном Жашкевичем, який, за переказами, володів цими землями. В Україні було поширеним називати села від прізвища або імені засновника чи відомого власника.

Слово «жашка» в давній українській мові могло означати болотисту місцевість або зарості [23]. Оскільки село розташоване біля річки Луги, ця версія назви з погляду природно-географічного виглядає логічною.

Також можливий зв'язок назви із топонімами, що походять від давніх литовських чи польських прізвищ або назв поселень часів Великого князівства Литовського.

Як стверджують науковці, назва села може походити від прізвища його власника графа Жашкевича. Він нібито зупинився на хуторі, який йому сподобався, і залишився тут на деякий час. Відтоді почалася забудова хутора, який незабаром переріс у село, назване на його честь Жашково. Пізніше, у зв'язку з мовними змінами, село почали називати Жашковичі [19].

Легенда про село Жашковичі

Давно-давно, коли Луга була ще стрімкою річкою, а ліс ще не знав меж, на місці сучасного села Жашковичі жили племена, які шанували природу та її дари. Особливо вирізнялася одна родина, яка славилася своєю відвагою і мудрістю. Її очолював сивий старець на ім'я Жашко, що вільно ходив лісами та мав здатність розуміти мову звірів і птахів. Люди вірили, що він був улюбленцем духів лісу.

Одного разу, коли річка Луга почала розливатися через весняні дощі, а її води заливали береги, Жашко помітив, що в лісі з'явилася небезпечна тріщина. Розуміючи пов'язані з цим загрози, він вирішив попередити людей. Чоловік зібрав свою родину та найближчих друзів, і разом вони почали будувати нове поселення на більш безпечному місці, уздовж Луги.

Це місце стало відомим завдяки величезному дереву, яке росло в центрі поселення. Його вважали «древом мудрості», бо плоди з нього дарували не лише поживу, а й силу думки. Саме довкола того дерева люди почали будувати свої оселі, шануючи мудрість Жашка.

Ті, хто поселився в новому місці біля річки Луги, жили в гармонії з природою.

Незабаром, місце, яке стало домом для багатьох поколінь, отримало свою назву – Жашковичі на честь мудрого старця. Легенда свідчить, що дух Жашка і тепер охороняє річку і поселення від небезпек.

І до сьогодні в селі Жашковичі панує особливе відчуття зв'язку з природою, яке так цінували наші предки. Бо навіть у найсуворіші часи люди пам'ятали уроки Жашка, шанували його за мудрість та увагу до природи.

Таким чином, назва села Жашковичі, ймовірно, походить від імені засновника або місцевого роду.

село Завидів

Перша писемна згадка про село Завидів датована 1570 роком [86].

Населений пункт знаходиться на підвищенні Волинської височини. В околицях села переважають рівнинні та горбисті ландшафти, які формують мальовничі пейзажі. Через село протікає річка Луга, притока Західного Бугу. У минулому вона була більш повноводною, що забезпечувало розвиток природної екосистеми та сільського господарства. Завидів оточують дрімучі ліси, які створюють природний бар'єр і захищають від вітрів, а також є джерелом деревини та природних ресурсів.

Назва Завидів може походити від слова «завид» або «завидити», що в староукраїнській мові означало «прагнути, бажати, заздрити» [23]. Можна припустити, що ця місцевість колись привертала увагу або викликала заздрість у навколишніх землях своїми природними ресурсами або вигідним розташуванням.

За іншою версією, назва Завидів може бути похідною від староукраїнського «завид» в значенні «красиве, бажане місце», що вказує на сприятливі умови для поселення, землеробства чи іншої господарської діяльності [23].

Згідно з розповідями старожилів, за часів кріпацтва тут росли дрімучі ліси, куди селяни втікали від жорстоких панів. Селянам-

утікачам жилося краще порівняно із селянами-кріпаками довколишніх сіл і вони заздрили втікачам. Звідси й назва – Завидів [19].

Легенда про село Завидів

Давним-давно це було, коли річка Луга була ще юною, а її води не знали меж і часто виходили з берегів, затоплюючи навколишні землі. В одному з лісових поселень жила тоді молода дівчина на ім'я Завида. Вона була не тільки красивою, але й надзвичайно мудрою. Її серце було сповнене добротою та готовністю прийти на допомогу.

Дівчина часто прогулювалася берегами Луги, насолоджуючись її чарами. Одного разу річка несподівано підняла свої води й почала виходити з берегів, затоплюючи навколишні села. Побачивши це, Завида поспішила до річки, щоб заспокоїти її. Вона почала розмовляти з водою, закликаючи її до миру та спокою.

Легенда розповідає, що в якийсь момент річка, наче зрозумівши її слова, почала тихо стихати, її води знову стали спокійними, як і раніше. Люди, які були свідками цього дива, відчули велику вдячність до дівчини, яка змогла приборкати гнів річки і врятувати їхні села від повені.

Після цієї події село стали називати Завидів. Це місце стало символом миру та гармонії між людиною і природою.

З того часу річка Луга заспокоїлася і дотепер лагідною течією, омиває береги Завидова. Кажуть, що вночі на її березі можна почути, як вода шепоче ім'я дівчини – Завида.

Жителі Завидова досі згадують легенду про сміливу дівчину, яка врятувала їхній край. Відтоді річка Луга стала їхнім вірним другом, що піклується про свою долину та людей.

Таким чином, назва села Завидів, ймовірно, може означати бажане місце, благодатну землю.

село Клопочин

Перші згадки про село Клопочин містять історичні документи 1906 року [86].

Населений пункт розташований на правому березі річки Луги, яка є важливою водною артерією для регіону, надає цій місцевості мальовничості та сприяє розвитку сільського господарства. Клопочин оточений лісами, які забезпечують місцевих жителів ресурсами, зокрема деревиною, та є важливим природним бар'єром.

Назва Клопочин може походити від слова «клопотати», що в українській мові означає «турбуватися», «працювати» або «займатися справами» [23]. Це може вказувати на важливу рису місцевих жителів, які докладали великі зусилля для ведення господарства, обробітку землі тощо.

Назва могла також відображати важкий спосіб життя селян, які постійно і багато працювали на своїй землі, щоб забезпечити себе і свої родини.

Існують перекази про те, що село виникло в результаті зусиль людей, які шукали кращого життя.

Назва може бути пов'язана з традиціями або звичаями місцевих жителів. Можливо, село стало відомим через особливу наполегливість у певному виді діяльності, ремеслі.

Легенда про село Клопочин

У ті часи, коли Луга була ще бурхливою річкою, а ліси – темними і незайманими, в цих місцях жив один мудрий чоловік на ім'я Ярило. Він був відомий в околицях своєю здатністю приборкувати навіть бурхливі потоки. Його шанували за знання природи та здатність розуміти мову комах.

Одного разу під час сильної бурі річка Луга почала виходити з берегів, і здавалося, що її потік не зупинити. Ярило вирушив до річки, сповнений рішучості. Він вірив, що знайде спосіб приборкати стихію.

Поблизу Луги він побачив величезне скупчення комах, які кружляли над водою і випромінювали світло. Ярило зрозумів, що це не звичайні комахи – а духи річки («клопи»), здатні керувати її течією.

Чоловік зібрав клопів біля себе й попросив їхньої допомоги, щоб заспокоїти річку. У подяку за це він обіцяв їм вільне життя на цій землі та шанування від людей. Духи річки прислухалися до слів Ярила, зупинили свою навалу, а річка поступово заспокоїлася.

Так завдяки мудрості чоловіка і його здатності спілкуватися з комахами («клопами») село, яке виникло неподалік, отримало свою назву – Клопочин.

Відтоді місцеві мешканці вірять, що духи річки завжди охороняють їх від біди.

Легенда про Ярила і клопів стала частиною історії Клопочина. Вона свідчить про силу природи та важливість розуміти мову навколишнього світу.

Таким чином, назва села Клопочин, ймовірно, пов'язана з діяльністю місцевих жителів і може відображати характерну для цього поселення активність.

село Колона (Волиця)

Перша писемна згадка про село датована 1558 роком. Колись його називали Волиця. Зміна назви відбулася у 20-х роках XVII столітті [19].

Місцевість має неоднорідний рельєф, що складається з рівнин та невеликих пагорбів, а також оточена лісами, що надає цьому регіону природної краси. У селі бере початок річка Безіменна, яка є важливим водним об'єктом і служить джерелом води для сільського господарства та побутових потреб.

Назви села Колона може походити від слова «колона», що означає стовп або опору. Це може символізувати надійність та міцність спільноти або історичну подію, пов'язану з укріпленнями чи колонами, які мали значення в історії села.

Назва села може також вказувати на згуртованість місцевих жителів, їхню історичну роль як спільноти, здатної до злагоджених дій.

За твердженнями старожилів, в селі Волиця був пан, який продав село, обмінявши його на десяток породистих собак. Нове село називали Колона, тому що в час війни в ньому стояли російські військові колони [19].

Легенда про село Колона та річку Безіменну

Колона – невеличке село, розташоване серед зелених полів і лісів. Саме тут бере початок річка Безіменна – водойма з таємничою і загадковою історією, яку дбайливо передають із покоління в покоління.

Легенда розповідає, що річка Безіменна – це живий свідок багатьох важливих подій, що відбувалися на цих землях. Існує повір'я, що колись, у глибоку давнину, ця річка називалася на честь древнього бога води, який охороняв ці землі. Річка була могутньою, глибокою і повноводною. Вона дарувала людям життя, давала воду для поливу та відпочинку. Вона не впадала в жодну іншу річку, текла лише своєю дорогою, власним руслом.

Одного разу, коли почалася велика війна між двома могутніми князівствами, річка кардинально змінилася – вона забула своє ім'я. З того часу річка стала відома як Безіменна.

Старожили стверджували, що це сталося через війну за території і людей. Річка, яка колись дарувала життя, змінила свою природу – стала безіменною, як і всі ті, хто забув істинне значення миру.

З часом, коли конфлікти минули і село почало розцвітати, річка знову наповнилася життям, хоча її ім'я залишалося втраченим. Кажуть, якщо хтось спробує використати її води заради особистої вигоди, то річка змінить своє русло, залишивши цей край без води.

Жителі села Колона вірять, що річка Безіменна охороняє мир на цих землях, і тільки в мирні часи вона здатна дарувати свою благодать і красу.

Таким чином, назва села Колона має символічне значення або пов'язана з історичними подіями.

село Луковичі

Перша писемна згадка про село Луковичі датована 1523 роком [86].

Поселення розташоване на території з рівнинним рельєфом із невеликими пагорбами. Через село протікає річка Луга-Свинорийка, яка має важливе значення для місцевого сільського господарства.

Назва «Луковичі» може бути пов'язана зі словами «лук» або «лукове» (що в староукраїнській мові означає «луг» – трав'яниста місцевість, важлива для ведення сільського господарства) [23]. Тобто, назва села може вказувати на місце, розташоване поблизу луку, або місця, багаті на природні ресурси.

За іншою версією, назва походить від імені або прізвища засновників або відомих осіб, які були пов'язані з цим селом. Відомо, що часто назви сіл виникали як похідні від імен, відомого роду чи племені.

Можливо, назва пов'язана з виготовленням луків для полювання або військової справи. Село могло бути місцем, де жили такі майстри, які забезпечували луками довколишні поселення.

Місцеві жителі вважають, що назва села Луковичі походить від патроніма, утвореного від особового імені Лукъ (давньослов'янська форма імені Лука) із додаванням суфікса -ов, що вказує на приналежність. Утворений патронім згодом семантичним способом перейшов у топонім, тобто назву населеного пункту [19].

Легенда про село Луковичі та річку Луга-Свинорийка

Згідно з легендою, річка Луга-Свинорийка була не звичайною водною артерією, а чарівною, сповненою таємниць і чудес. Існував переказ, що на її берегах у ті часи, коли село Луковичі тільки починало своє існування, оселилися свині, великі й малі, яких супроводжував вірний охоронець – чоловік на ім'я Лук, засновник села. Лук був відомий не лише своєю майстерністю обробляти землю, а й умінням знаходити річки та струмки.

Одного року, коли був неврожай і води не вистачало на всіх, Лук пішов до річки з надією знайти джерело води, щоб урятувати посіви. Він звернувся до духів річки з проханням про допомогу. І сталося чудо – річка відкрила свої джерела.

Щороку в Луковичах відбувалося дивовижне явище: навесні, в пору дощів, річка Луга-Свинорийка змінювала своє русло, течія ставала швидкою, а на воді з'являлися невеликі «острівці» з мохом, що нагадували величезні свинячі голови. Саме через це люди називали її Луга-Свинорийка.

На річці відбувалися й інші чудеса: час від часу на ній можна було побачити загадкові круги, немов вода виносила на поверхню давні скарби. Люди вірили: якщо в ту пору кинути на воду кілька зернят, можна отримати від річки заступництво і допомогу в досягненні своїх бажань.

З часом, коли люди почали забувати використовувати річку для своїх корисливих цілей, вона почала поступово міліти як нагадування про те, що треба повернутися до своїх коренів, до прадавніх традицій.

Таким чином, село Луковичі отримало свою назву від імені Лукъ, що, ймовірно, належало першому поселенцеві або засновникові села.

село Милятин

Перша писемна згадка про село Милятин датована 1537 роком [86].

Населений пункт розташований на рівнинному рельєфі з невеликими пагорбами та лісовими масивами. Через село протікає річка Стрипа, яка є важливим природним ресурсом для місцевих жителів. Вона здавна служила джерелом води для сільського господарства, місцем для рибальства та оборонним бар'єром.

Назва Милятин є прикметниковою формою імені Милята, що може свідчити про засновника або першого власника поселення [23]. За однією з версій, Милята був правителем або воєводою, який заснував тут городище, що згодом перетворилося на село.

Інша версія походження назви пов'язана з миловарінням. Існують припущення, що в давнину в селі діяла миловарна кустарна мануфактура, де виробляли мило з натуральних інгредієнтів. Вода річки Стрипа могла відігравати важливу роль у цьому процесі, а сама назва Милятин утворилася від слова «мило».

Легенда про село Милятин і річку Стрипу

Колись давно, в часи, коли природа була ще величною і не поруйнованою людською рукою, на місці сучасного села Милятин

стояло маленьке поселення, де жили люди – глибоко віруючі, пов’язані з природою, обізнані з магією води.

Місцем цієї магії служила річка Стрипа, що протікала через село. Вона була не просто водною артерією, а живим організмом, що виконувала роль своєрідного оберіга для людей, які оселилися на її берегах. Легенда розповідає, як саме річка Стрипа отримала свою силу.

Колись давно, коли ці землі тільки-но почали заселятися людьми, на березі річки жила мудра літня жінка на ім’я Миля. Вона була останньою з роду стародавніх чарівників, які охороняли річки і води. Миля, на відміну від багатьох інших, не займалася чаклунством, але мала унікальний дар – вона могла розмовляти з водою, як з живою істотою. Коли вона торкалася води, річка в подяку за це наповнювала навколишні землі родючою вологою.

Але не всі люди розуміли й поважали магічну силу річки. Одного дня сюди прийшли чужинці, які почали будувати на берегах річки водяні млини і ставити греблі, щоб отримати більше води для своїх потреб. Вода річки Стрипи почала швидко втрачати свою силу і чистоту. І тоді Миля, щоб зупинити це лихо, вигукнула: «Стрипо, повернися!». І сталося чудо: вода піднялася, розірвавши всі перепони, затопила поля тих, хто зловживав її дарами.

Минав час – і річка Стрипа знову вільно потекла через Милятин, а її води стали ще більш цілющими і чистими.

Навіть сьогодні місцеві мешканці вірять, що річка Стрипа володіє дивовижною силою – здатністю очищати душі і серця. Люди переконані, що той, хто приходить до Стрипи з чистими намірами, знайде в її водах спокій і гармонію. Але якщо до річки прийде той, хто зловживає її добротою, вона відповість грізною силою.

Сьогодні Милятин хоч і став сучасним селом зберігає особливу атмосферу, де річка Стрипа і місцеві люди живуть у гармонії.

Таким чином, назва села Милятин може мати як антропонімічне походження – від імені першого поселенця Миляти, так і промислове – від місцевого миловарного виробництва. Обидві версії пов’язані з історією і традиціями цієї місцевості.

село Орищі

Перша писемна згадка про село Орищі датована 1894 роком [86].

Поселення розташоване на рівнинному рельєфі із незначними пагорбами та прилеглими лісами. Повз село протікають малі річки, що забезпечують населення водою.

Назва Орищі може походити від старослов'янського або староукраїнського слова «орище», що означає «поле, земля, яка використовується для обробітку» [23]. Це може вказувати на те, що село знаходиться на родючих землях, які оброблялися з часів його заснування.

У давнину існувало ім'я Ориш, від якого могло утворитися патронімічне найменування поселення.

Можливо, назва походить від місцевості, де було багато розчищених земель (галявин) серед лісів, що могли використовуватися для обробітку (оранки).

Легенда про Орищі та магію річки

Колись давно, коли ще не було села Орищі, на цих землях росли густі ліси. Якось сюди прийшов молодий чоловік на ім'я Ориш. Він був мандрівником і шукачем пригод. На ці землі його привело не тільки бажання знайти нову землю для поселення, а й прагнення віднайти втрачену стародавню магію води. Адже, за стародавніми легендами, в цих лісах було захищене джерело, яке могло дати людині безсмертя.

Від старих людей Ориш чув, що на цих землях колись була велика битва між добрими духами води і злими духами лісу. На місці загибелі духів вода могла дарувати неймовірну силу.

Ориш вирушив на пошуки цього місця. Він подолав важкий шлях через ліси і болота і одного дня, прийшовши до річки, опустил руки в її чисті води та відчув, як потужна сила проходить крізь нього.

Але магія ріки мала і зворотний бік: вона забидала волю того, хто прагнув використати її для особистої вигоди або влади. Ориш відчув, що починає втрачати контроль над собою. Ріка давала йому безмежні сили,

але водночас забирала його людські якості. З кожним днем він ставав усе більше схожий на річку – спокійний, холодний і бездушний.

Зрозумівши це, Ориш вирішив позбутися магічної сили водойми, але річка не дозволила йому це зробити. Лише в останній момент земного життя Ориш зміг відпустити свою надмірну жадобу до безсмертя.

Дух Ориша так і залишився жити на цих землях, а село з того часу стало відоме як Орищі.

Легенда вчить: кожен, хто використовує сили річки для добрих намірів, знайде в цих водах спокій і гармонію, а погані наміри будуть покарані.

Таким чином, назва села Орищі може походити від особового імені Ориш, землеробської діяльності або особливостей місцевості.

село Переславичі

Перша писемна згадка про село Переславичі датована 1583 роком [86].

Населений пункт розташований на берегах річки Лути, яка відігравала важливу роль у житті місцевих жителів. Місцевість має переважно рівнинний рельєф із луками та лісовими масивами поблизу.

Назва Переславичі може бути похідною від слова «Славичі», що означає нащадків або родину на ім'я Слав [23].

Можливо, назва села вказує на етнічну групу або династію, яка започаткувала поселення («слави», «славини» тощо).

Згідно з переказами старожилів, у давнину мешканцям села та навколишніх поселень доводилося переправлятися через річку Лугу за допомогою човнів або саморобних плотів. Спочатку люди називали це місце Переправичі, а згодом ця назва трансформувалася в Переславичі, що означає «славна переправа» [71].

Легенда про Переславичі та дух Луги

Далеко на сході, де Луга тихо плине по зелених луках, розкинулося село Переславичі. Це поселення зберігає чимало таємниць, що переплітаються з величчю річки Луги, яка протікає через село.

За старовинними переказами, ще до того, як з'явилося село, на березі Луги мешкав великий дух води. Це був стародавній дух, який жив у водах річки, наповнюючи їх магічною силою.

Перші люди, які оселилися біля цієї річки, не знали про духа води. Одного разу вони вирушили до річки, щоб знайти місце для нового житла. Саме тоді один чоловік побачив дивне видіння: річка Луга здавалася ніби жива, а з води з'явилося блакитне сяйво.

Це було послання від духа річки: «Тільки тим, хто стане частиною природи та поважатиме сили землі, я дам мир та захист». І хоча дух річки був невидимим, його присутність відчувалася всюди.

Його слова стали благословенням для нових мешканців Переславичів. Селяни засвоїли його науку й почали жити в гармонії з природою, дбайливо обробляючи землю і користуючись водами річки лише для того, щоб отримати необхідне для життя. Якщо вони зберігали баланс, річка Луга залишалася мирною і спокійною, а їхні врожаї завжди були багатими.

Ця легенда дотепер передається з покоління в покоління. Люди донині пам'ятають, що в глибинах Луги живе дух, який оберігає Переславичі від нещасть.

Таким чином, село Переславичі отримало свою назву завдяки переправам через річку Лугу, які були важливими для місцевих жителів.

село Радовичі (Радожек, Радожиче, Нарадожиче)

Перша писемна згадка про село Радовичі датована 1444 роком. У різні роки воно змінювало свої назви – Радожек, Радожиче та Нарадожиче [86].

Поселення розташоване на пагорбі, внизу якого, на околиці села, протікає річка Луга, яка несе свої води в Західний Буг.

Назва Радовичі може походити від давньослов'янського кореня «рад» (радість, щастя). Можливо, назва походить від слів, що означають «радісне місце», «щасливий край». Варіант «Радожек» або «Радожиче» може вказувати на місце, де люди відчували задоволення від життя [23].

У давнину існувало слов'янське ім'я Радо або Радослав, яке могло дати назву поселенню. Давнє слов'янське ім'я Рад означає жвавий, діяльний, готовий. Ймовірно, перші жителі були нащадками людини з таким іменем [19].

Версія «Нарадожиче» може вказувати на походження жителів («нащадки Радожі» або «ті, хто прийшли на радісне місце»).

В енциклопедичному виданні «Історія міст і сіл Української РСР» вказано, що село належало Радовицькому Денису [17]. Припускають, що назва села пішла від його прізвища.

Легенда про Радовичі та Камінь Чорного Вогню

У стародавні часи, коли на землях Волинського краю ще не було великих міст і сіл, а людей було значно менше, ніж зараз, існувала маленька і затишна долина, що знаходилася в оточенні лісів і річок. Це місце стало домом для роду, що славився своєю доблестю і мудрістю, – і яке називалося радовичі

Вважається, що перші люди в Радовичах були благородними і вільними. Вони жили в гармонії з природою, а їхнє життя було спокійним, хоч і не без випробувань.

У Радовичах з покоління в покоління розповідають історію про те, як місце стало захищене від лиха завдяки магічному каменю, відомому як Камінь Чорного Вогню.

Розповідають, що багато століть тому, коли це село тільки почало формуватися, до нього підійшли загарбники – племена, що жили на південь від річки Стир. Вони мріяли підкорити волинські землі, захопити села і забрати багатства. Вороги прийшли до поселення і розбити тут свій табір, щоб наступного дня розпочати напад. Вночі серед місцевих жителів з'явився старий мудрець, наділений здатністю спілкуватися з силами природи. Він прийшов до вождя села та розповів про давній магічний камінь, який був захований посеред лісу – Камінь Чорного Вогню.

– Цей камінь, – сказав старий, – має силу, здатну зупинити будь-яку загрозу. Він не дозволить загарбникам пройти через цю землю, якщо вони не мають чистого серця.

Уночі вони знайшли камінь. Він був величезний і чорний, з глибокими тріщинами, що випромінювали слабке червоне світло.

Старий мудрець сказав:

– Тільки той, хто принесе чисту жертву в ім'я своєї землі і свого народу, може розбудити силу каменю.

Згадавши стародавні традиції і молитви предків, вождь села приніс до каменя плоди землі та воду з річки, прохаючи духів захистити їхні землі. Як тільки він завершив свій обряд – вогняне світло розлетілося в різні боки, а ліс почав оживати.

Наступного ранку, коли загарбники рушили на село, вони натрапили на невидиму стіну, яка не дозволяла їм пройти далі. Вони спробували зламати цю силу, але безуспішно. Врешті-решт вони залишили свої наміри і повернулися додому.

З того часу місцеві жителі стали шанувати Камінь Чорного Вогню як оберіг. Він став символом відданості своїй землі та перемоги над силами зла.

Легенда про Камінь Чорного Вогню і його силу і досі відома в Радовичах, нагадуючи кожному, що справжня сила завжди всередині нас і в наших діях заради рідної землі.

Таким чином, назва села Радовичі може бути пов'язана з особовим іменем Рад або зі словом «рад», що означає «радість, щастя».

село Риковичі **(Палажівка, Гриковичі)**

Перша писемна згадка про село датована XV століттям. За свідченнями старожилів, спочатку поселення мало назву Палажівка, а потім отримало назву на честь власника Рикова, який побудував на цих землях вітряк [71].

Поселення розташоване на території з рівнинним рельєфом, де були родючі землі, ліси та водойми. Завдяки сприятливим природним умовам тут розвивалося землеробство і ремесла.

Історичні згадки про Риковичі з'являються у XV столітті. До цього часу село мало назву Палажівка, що, ймовірно, походить від імені Палажка (Пелагея). Можливо, це перша поселенка, засновниця або важлива в історії села постать [25].

Згодом назва змінилася на Риковичі. За переказами, це сталося завдяки іноземцю Рикову, який побудував у селі вітряк (млин). Вірогідно, це була значуща подія для громади, адже млин сприяв розвитку господарства.

Також одна із давніх назв села – Гриковичі, яка може походити від імені Грик (Григорій), який міг бути одним із засновників або землевласників у цьому регіоні.

Як доводять науковці, назва села походить від прізвища власника села пана Гриковицького. Завдяки йому село отримало назву Гриковичі. Старожили й тепер вимовляють назву на старий лад. Вважається, що з часом буква «г» на початку назви була скорочена через складність вимови, і село почали називати Риковичі [19].

Легенда про дівчину Палажку і власника Рикова

У стародавні часи, коли село Риковичі тільки розвивалося, в цьому місці жила дівчина на ім'я Палажка, яка була донькою одного з перших власників довколишніх земель. Її батько був людиною заможною, володів великими землями. Але для дівчини не існувало нічого важливішого, аніж природа і життя простих людей.

Та серце Палажки належало не лише рідній землі. Вона покохала молодого, сміливого хлопця на ім'я Рик, сина місцевого лісника. Рик був відомий своєю мужністю та доблестю, мав незламну волю і бажання зробити своє ім'я великим. Їхня любов розцвітала стрімко, і здавалося, що їхня доля неминуче буде щасливою.

Але батьки Палажки, хоч і шанували Рика, вважали, що такий він не зможе забезпечити їхній доньці того життя, яке вони для неї хотіли. Батько Палажки вирішив видати її заміж за багатого дворянина з сусіднього села, якому подобалася їхня красуня.

Але серце дівчини належало Рикові, вона не могла зрадити його. І дівчина вирішила втекти з коханим. Однак, коли Рик і Палажка

зустрілися в ліс, щоб здійснити втечу, на них напала темна сила. Лісові духи, які давно спостерігали за закоханими, хотіли позбавити їх щастя. Вони викликали сильну бурю, а місцева річка вийшла з берегів.

Закохані опинилися в річці, серед водної стихії, яка розлучила їх. Сталося так, що Рик урятувався, а Палажка безслідно зникла. Рик і батьки дівчини довго шукали її, але так і не знайшли.

Кажуть, щороку, в день, коли Рик і Палажка мали святкувати своє весілля, на водах річки Луги можна побачити фігури двох закоханих, що йдуть по воді, тримаючись за руки. Вони разом переходять з одного берега річки на інший, а вранці, перед світанком, їх фігури розчиняються в тумані.

Місцеві жителі вірять, що душі закоханих, що так і не з'єдналися на землі, знайшли спокій в іншому світі, де ніхто не може їх розлучити.

До сьогоднішнього дня старі люди в Риковичах вірять, що місце, де розлилася річка під час бурі, зберігає магічну силу і здатна подарувати справжнє щастя тим, хто вирішить іти шляхом Палажки і Рика.

Таким чином, назва села Риковичі, найімовірніше, має антропонімічне походження.

село Самоволя

Перша писемна згадка про село Самоволя датована 1545 роком [86].

Поселення знаходиться в мальовничому регіоні, на території з рівнинним ландшафтом. У давнину тут могли бути густі ліси та пасовища, а також річки чи струмки, які слугували важливими природними ресурсами для місцевих жителів.

За одним із переказів, у давнину село складалося з трьох частин: на одній жили поляки, на іншій – московити, а посередині – українська громада, яка жила самостійно, без панського впливу. Люди казали, що тут була «сама воля» – звідси й пішла назва села.

Друга версія пов'язана з подіями часів графа Чацького, коли місцеві селяни викупили землю в пана і стали вільними господарями. Після цього їх почали називати «самовільцями», а село – Самоволя.

Існує переказ, що через Самоволю проходили турецькі військові зағони, які зупинялися тут на перепочинок. Про цей край згадував у своїх творах польський письменник Адам Міцкевич. Також археологи знаходили в селі римські монети, що свідчить про давню історію поселення та його важливе розташування на торгових шляхах.

За переказами старожилів, назва походить від того, що в давнину сюди тікали селяни, рятуючись від панського гніву. Тобто вони самі собі забезпечували волю, звідси й назва – Самоволя [19].

Легенда про Остапа Самовільного

Кажуть, у XVI столітті, коли ці землі ще тільки обживалися, жив тут чоловік на ім'я Остап. Був він не з простих – вусатий, дужий, як віл, з поглядом орла і гордим характером. Його не лякали ні панські батоги, ні татарські набіги.

Остап не визнавав ніякої влади, крім волі власного серця. Пани намагалися записати його у свої піддані – він утік. Казали йому платити податки – він відмовлявся. А коли шляхта хотіла примусити його служити Польській Короні, він зібрав навколо себе таких же самовільних – утікачів, відлюдників, колишніх козаків – і проголосив: «Будемо жити тут, як нам серце каже. І буде це земля Самоволя!»

Так і назвали місце, де вони осіли, – Самоволя. А Остап став їхнім отаманом, якого прозвали Самовільним. Він любив повторювати: «Поки ми пам'ятаємо, що воля дорожча за хліб, нас ніхто не зламає».

Злі люди, пани і влада не раз намагалися приборкати Самоволю: посилали вартових, підкупляли, розганяли. Але щоразу селяни тікали в ліси, розчинялися в болотах, зникали посеред ночі, а зранку знову поверталися на те саме місце.

З роками поселення Самоволя перетворилася на справжнє село – з полями, млинами, дитячим сміхом і церквою, яку збудували за спільною волею всіх. Остап дожив до глибокої старості, а коли помирав, сказав: «Тут дім для тих, хто не боїться йти поперек течії».

І справді, до Самоволі завжди тягнуться вільні серця: ті, хто шукає не багатства, а правди, не пихи, а душевного спокою.

Кажуть, на Зелені свята іноді з'являється сивий дід під вербою. Сидить на камені, курить люльку й усміхається, бо знає: воля, що народилася з бажання одного серця, живе й досі в цих місцях.

Таким чином, назва села Самоволя має символічне значення, відображає прагнення до свободи, самоврядування та незалежності місцевої громади.

село Старий Порицьк (Порічеськ)

Село Старий Порицьк, також відоме в давнину як Порічеськ, згадується у джерелах початку XV століття [86].

Історично воно мало важливе географічне положення: знаходилося по обидва боки річки, яка поділяла його на дві частини. Завдяки наявності водного шляху місцеві жителі могли займатися рибальством, торгівлею та ремеслами.

Назва села Старий Порицьк (Порічеськ) має очевидний зв'язок із річкою, що протікала через поселення. Слово «порицьк» може походити від давньої назви водного потоку або ж означати «поселення біля річки» («по річці», звідси – Порічеськ) [23].

Згодом, коли село розширилося, правобережна частина поселення почала називатися Старий Порицьк, щоб відрізнити його від нових населених пунктів.

Лінгвісти стверджують, що топонім Порицьк можна розглядати як префіксально-суфіксальне утворення від основи «ріка» (старовинна форма – «Порѣческъ») [19].

Також ця назва має природно-географічне пояснення: село, розміщене на березі ріки Луги, тобто «те, що знаходиться уздовж ріки» (або «по ріці»).

Легенда про сльозу Пори – володарки річки

Давно, ще до того, як це поселення почали називати Старим Порицьком, на берегах річки жила водяна володарка на ім'я Пори. Вона була духом води – берегинею, що підтримувала лад між людьми і

природою. Її руки були, мов срібна течія, волосся – із туману, а очі – як нічне плесо: глибокі, спокійні і тривожні водночас.

Кожного весняного ранку вона піднімалася з глибини і оберігала людей: приносила родючість полям, відводила повені, заколисувала своїм тихим співом очерети. Люди називали її Порою.

Одного року на берег прийшов чужинець – пан із півдня, жорстокий і жадібний. Він захотів осушити болота, змінити русло річки, побудувати млин і замок. Він звелів вирубати верби, знищити очерети, викопати рів.

Тоді Пора вперше заплакала: її сльози ставали хвилями, а її гнів перетворювався на грім. Три дні річка не заспокоювалась, затопила панські землі, змила його млин і вщент зруйнувала замок. Пан зник безслідно, кажуть, його забрала у свої глибини ріка.

Відтоді люди дали поселенню назву Порицьк, тобто «той, що біля Пори». З часом його стали називати Старим Порицьком, бо з'явилися нові поселення, але пам'ять про ті події залишалась тут.

І тепер, коли вода навесні несподівано піднімається, старші люди кажуть: «Це Пора нагадує: не забувайте, чия це земля».

Пора досі стереже спокій кожного, хто шанує ріку.

Таким чином, назва села Порицьк має природне походження – від річки, що розділяла його на дві частини. Імовірно, після адміністративних змін чи поділу території назва Старий Порицьк закріпилася за правобережною частиною.

село Старосілля (Ляхів)

Перша писемна згадка про село Ляхів датована 1545 роком. У 1946 році воно було перейменоване у село Старосілля [86].

Село розташоване серед лісів, неподалік річки. Його розміщення біля стародавнього торговельного шляху свідчить про стратегічне значення поселення в минулому.

Назва Старосілля вказує на давнє походження поселення [23]. Подібні назви часто використовувалися для позначення старих, уже

існуючих сіл, які мали історичну тяглість порівняно з новозаснованими поселеннями.

Стара назва Ляхів може бути пов'язана з історичним розселенням людей польського походження (ляхів) у цьому регіоні, або ж із близькими контактами з польськими колоністами. У XVI столітті Волинь перебувала у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої, що сприяло культурному та етнічному взаємозбагаченню [25].

Науковці стверджують, що стара назва села – Ляхів пов'язана з тим, що воно було власністю Семена Ляхівського [19].

Легенда про клятву коваля

У середині XVI століття, коли село ще носило назву Ляхів, тут жило багато переселенців із Польщі – ремісників, селян, майстрів. Серед них був коваль Ян, який кував не тільки підкови і плуги, а й інші предмети – мечі, хрести з гострими кінцями, обручі з написами тощо.

Кажуть, Ян був останнім із роду, якому передали таємну печатку, що могла скріплювати не метал, а долі. Якщо хтось приходив до нього із певним проханням, Ян кував символ і карбував печатку. За це він брав не гроші, а клятву, яку людина не мала права порушити.

Одного разу до нього прийшов молодий господар і попросив скувати замок, щоб ув'язнити духа, який нібито ходив ночами його полями й нищив урожай. Ян погодився, але попередив: «Не можна брехати цій печатці. Якщо дух – вигадка, а твоя злість – від заздрощів, – вона повернеться до тебе».

Господар не послухав. Замок було виковано і вбито в дерево біля хати того, кого він вважав винуватим. Наступного ранку обидві хати згоріли, а поле вкрилося попелом. Кажуть, печатка розплавилася сама, і в повітрі зависло слово «брехун».

З того часу Ляхів почали називати Старосіллям, бо старе життя згоріло разом із брехнею, а нове виростало на чесності й пам'яті.

Іноді, в дуже туманні вечори, чути, як у кузні, що давно заросла мохом, лунає дзвін металу – ніби Ян щось кує, ніби старі клятви знову оживають...

Таким чином, назва села Старосілля відображає його статус як одного з найстаріших поселень у регіоні.

село Топилище (Топиліщі, Тополище)

Перша писемна згадка про село датована 1570 роком [86].

Село Топилище розташоване на правому березі річки Луги, в її заплавної зоні. Через це місцевість має болотистий характер, що впливало на життя мешканців та подорожніх.

Достовірних історичних даних про походження назви Топилище не збереглося.

Географічна версія назви «Топилище» (від слова «топити» або «топіль») позначає заболочену місцевість або місце, де збирається вода [23]. Це може вказувати на те, що село розташоване в низинній, заболоченій місцевості, характерній для Волині.

Топонімічна версія назви вказує на поселення, яке виникло поблизу річки, боліта чи водойм. Топонім може також означати місце, затоплене під час повеней.

Історико-культурний аспект назви скеровує до давніх традицій чи подій, наприклад, місця, де «топили» дьоготь, випалювали вугілля або проводили інші господарські роботи, пов'язані з водою [25].

Народна версія назви, яку зберігають старожили, пов'язана зі словом «топитися». За переказами, в заплаві річки було місце, де багато подорожніх, що намагалися перейти річку з боку сусіднього села, загрузали в багнюці, часто по пояс або навіть з головою. Через такі випадки місцевість отримала назву Топилище – тобто місце, де люди «топилися» в багні.

Легенда про дзеркальне Лугове Око

Колись давно на правому березі Луги стояло невелике поселення, що мало назву Топилище. Вона була пов'язана не з трагедіями, а з дивом, яке ставалося тут щоночі.

У центрі заплави, де Луга розливалася навесні, було невелике озеро, прозоре і глибоке, як ніч. Його називали Луговим Оком. У повню воно світилося зсередини, наче на дні його жили зірки, що не змогли долетіти до неба.

Місцеві казали, що в цьому озері «топиться світло». Не раз бачили, як до води спускався старий чоловік у темному плащі з посохом у руці. Він зникав у воді разом із денним світлом, а наступного дня серед людей ширилася якась новина: про війну на сході, хворобу за морем або небачену зливу. Люди почали вірити, що це озеро передає світові новини.

Минали століття, люди почали забувати про Лугове Око. Вони копали канали, осушували заплаву, і світло більше не з'являлось.

Та іноді, особливо вночі перед грозою, вода починає світитися. І якщо в такий час сказати своє запитання вголос – Луга дасть відповідь. Але не словами, а подією, що станеться з вами вже наступного дня...

Кажуть, саме тому село й досі називають Топилищем – бо тут в озері утопилося світло.

Таким чином, назва села Топилище походить від слова «топитися», що пов'язане з болотистою місцевістю в заплаві річки Луги.

село Трубки

Перша писемна згадка про село Трубки датована 1407 роком [86].

Поселення розташоване в низинній місцевості, оточений лісами та луками. Поблизу села протікає річка Стрипа, що відігравала важливу роль у господарському житті місцевих жителів.

Географічна версія назви «Трубки» може походити від природних чи ландшафтних характеристик місцевості. Зокрема, вона могла позначати: невеликі струмки чи річки, що нагадували трубки та особливі форми рельєфу або заболочені місця.

У середньовіччі топоніми часто відображали професійні заняття мешканців. Назва може бути пов'язана з виготовленням трубок для куріння або водогінних труб та свідчити про розвиток ремесел у цій місцевості [23].

Окрім того, слово «трубка» могло мати також символічне значення, пов'язане з вузькими шляхами, протоками чи каналами, якими керували місцеві жителі.

Старожили вважають, що назва походить від музичного інструмента – труби. За переказами, в давнину в цьому місці жили музиканти, які використовували труби під час урочистих подій чи бойових дій. Це могла бути традиція козацьких сурмачів або місцевих ремісників, які виготовляли труби чи грали на них.

Також село могло отримати назву від графа Трубецького, який, імовірно, володів цими землями. Прізвище Трубецький походить від давнього аристократичного роду, що мав маєтки на території сучасної України, тому цілком можливо, що назва закріпилася через приналежність йому території як власності [71].

Дослідження істориків вказують, що назва села походить від того, що колись на цій території відбулася велика битва. Російські війська перемогли, на честь чого оркестр російських військ довго трубив перемогу на трубах [19].

Легенда про трубача з тростини

Кажуть, у давні часи, коли землі ще не були поділені кордонами, а ріки були вільні, село, що тепер зветься Трубки, з'явилося завдяки... звуку.

Жив на цих землях чабан Орест, що пас худобу вздовж берегів річки Стрипи. Був він не простим пастухом – мав гарний тонкий слух. Казали, що Орест чув навіть, як росте трава або як риба зітхає під льодом. Був у нього ще один хист – він майстрував трубки з тростини, що росла в заплаві. У кожную з них він вдихав якусь історію, і коли грав, то вся долина оживала: птахи спинялися в польоті, звірі виходили з лісу, а дощ затримувався в хмарах, слухаючи цю гру.

Одного разу Орест заграв пісню, яку приніс йому вітер. Та мелодія була такою прекрасною й сумною водночас, що річка Стрипа змінила русло, ніби шукала джерело того звуку. Саме на новому вигині річки люди й оселилися: бо тут, казали, звучить краще.

Село назвали Трубками – на честь перших тростяних труб, що дали цьому місцю початок.

Подейкують, що коли вночі на Івана Купала прислухатись біля річки, можна почути ніжний звук, що пливе з очерету. І якщо повторити ту мелодію – станеш тим, хто вміє говорити не словами, а музикою. І тебе почує навіть вода.

Таким чином, назва села Трубки могла виникнути через природні особливості місцевості, старовинне ремесло або історичні події.

село Щенятин (Щенютин)

Перша писемна згадка про село Щенютин датована 1570 роком. У 1967 році воно було перейменоване на Щенятин [86].

Поселення розташоване у мальовничому місці, на березі річки Луги. Річка є важливою водною артерією регіону і формує ландшафт навколишньої місцевості. Окрім цього, село оточене лісами, які дають природні ресурси та є середовищем для місцевої флори і фауни.

Історія заснування села оповита легендою про двох братів, які мали прізвисько Щенятин. За переказами, брати оселилися на березі річки, але між ними виникла сварка, внаслідок якої молодший брат пішов на інший берег, де заснував своє поселення, яке згодом стало називатися Малий Щенятин. Старший брат залишився на місці, яке отримало назву Великий Щенятин. Ця легенда відображає не лише родинні стосунки, але й природні межі, які ділили поселення [71].

Науковці стверджують, що назва села Щенятин походить від прізвища Стенята, яке, ймовірно, належало засновнику або власнику поселення. У процесі історичного розвитку назва зазнала фонетичних змін, що могло бути зумовлено різними факторами [19].

Етимологія слова підкреслює важливість антропоніміки у формуванні назв населених пунктів, а також відображає історичні та культурні процеси, що впливали на розвиток топонімії в регіоні.

Легенда про пса-блукальця і чарівну дівчину з ліщини

Колись у давні часи, коли місцевість, де зараз розкинувся Щенятин, була ще глухим лісом і передліссям, жив у цих краях пес, якого кликали Рунко. Був він блукальцем, що з'явився, як кажуть,

«нізвідки». Але це був не простий пес – він знав мову птахів, звірів, вітру.

Рунко блукав селами, приглядався до людей, але ніколи не залишався серед них. Одного разу він натрапив на дівчину, що жила в дуплі старої ліщини. Звали її Щеня і була вона лісовичкою. Зовні ніби звичайна дівчина, але волосся мала кольору стиглого меду, а коли співала – дерева кивали головами, немов чули її.

Кажуть, вона бачила серце кожного, хто приходив до лісу. Та лише Рункове серце, собаче й вірне, торкнулося її так, що вона вперше заплакала від радості. З того часу вони були нерозлучні.

Люди з навколишніх сіл почали помічати, що в долині оселився дивний спокій: звірі не чіпали худобу, птахи співали дзвінко, як ніколи, а всі, хто приходив у той ліс із добрими намірами, – виходили звідти з ясністю в серці.

Згодом там оселилися люди. Село назвали на їхню честь – Щенютин, а з часом лагідно скоротили до Щенятин.

Ще й нині десь глибоко в лісі, серед ліщин, чутно гавкіт, схожий на сміх, і тонку пісню, яка торкає чутливе серце.

Таким чином, назва села Щенятин, імовірно, походить від власного імені.

3.2.10. Поромівська територіальна громада

Утворена згідно з рішенням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 708-р у складі Бужанківської, Морозовичівської, Поромівської та Старолішнянської сільських рад [30], (рис. 3.12).

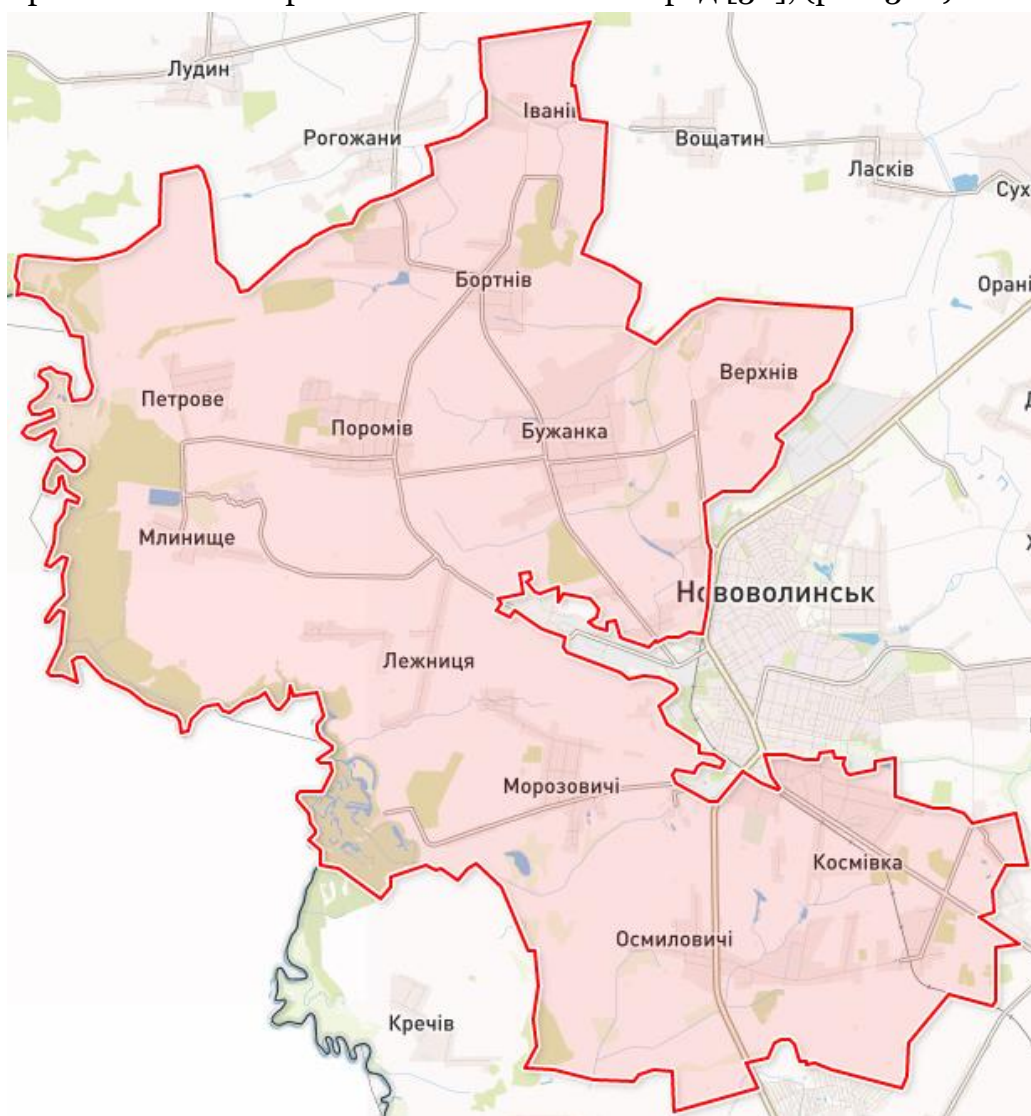

Рис. 3.12. Картосхема Поромівської територіальної громади [46]

До складу громади входять 18 сіл: Будятичі, Бужанка, Бортнів, Верхнів, Волиця-Морозовицька, Іванів, Космівка, Лежниця, Михалє, Млинище, Морозовичі, Нова Лішня, Осмиловичі, Поромів, Русовичі, Стара Лішня, Цуцнів та Шахтарське (рис. 3.12).

Перша писемна згадка про село Поромів датована 1552 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості, оточений лісами, крім південної частини. На сході села знаходилося озеро Мочули, яке утворилося від стічних вод, а його залишки можна спостерігати й сьогодні. У центрі села також було невелике озерце з джерельною водою, з якого витікала річка, що текла через Селницю і впадала в Західний Буг.

Назва Поромів, ймовірно, походить від слова «пором» – транспортний засіб, що використовувався для переправи через річку. Це може свідчити про те, що село виникло на місці, де було зручно переправлятися через Західний Буг, що робило його важливим пунктом на торговельних шляхах.

Легенда про Міст Перевізника

Колись, коли річка ще була більш повноводною, на цьому місці жив старий перевізник на ім'я Данило, який мав дерев'яний пором, збудований ще його дідом. Данило був мовчазний, суворий, але дуже справедливий. Він не брав плату з бідних і завжди переправляв людину, яка просила про допомогу, навіть уночі.

Одного дощового вечора до нього підійшов незнайомець у чорному капелюсі. Чоловік мовчки сів на пором і лише прошепотів: «До того берега. І швидко».

Данило відчув щось недобре, але рушив. Вода рвалася з берегів, гримів грім, блискавки розсікали небо. Посеред річки незнайомець

раптом зник – ніби розчинився в повітрі. Пором відкинуло до берега, а Данило знепритомнів.

На ранок люди знайшли його біля берега. Пором був розбитий, а очі перевізника, мов закам'янілі. Він більше не розмовляв. Лише щовечора, коли сонце хилилося до заходу, йшов до річки, сідав у старий човен і дивився на воду. Подейкують, що зустрів він не просту людину, а душу, яка не мала спокою.

Ще й досі, кажуть, у ніч на Купала біля старого берега видно темну постать, що кличе перевізника. Але пором більше не рушає з місця...

Таким чином, назва села Поромів має, ймовірно, пов'язана географічними особливостями місцевості, що виконувала роль переправи.

село Бортнів

Перша писемна згадка про село Бортнів датована 1438 роком [86].

Поселення знаходиться на правому березі річки Луги, оточене лісами і природними угіддями. Рельєф місцевості рівнинний, з незначними підвищеннями. Село знаходиться в безпосередній близькості до інших населених пунктів, що забезпечує зручний доступ до доріг та комунікацій.

Слово «борт» у давньоукраїнській та слов'янській мові означало «дупло» або «місце, де збирали мед диких бджіл» [23]. Таким чином, Бортнів може вказувати на місцевість, де займалися бортництвом – традиційним промислом зі збору меду в природних дуплах дерев. Перші поселення виникли недалеко від лісу, де була болотиста місцевість і водилося багато бджіл.

Суфікс «-ів» указує на прив'язку назви до певної групи людей або місцевості та може означати «поселення бортників» (людей, що займаються бортництвом) [23].

Науковці стверджують, що назва походить від антропоніма Бортень [19].

Легенда про Дерево-Вулик

У середині XVI століття біля Бортнева росла величезна липа, яка, за словами старожилів, мала понад сотню років. У цьому дереві мешкала бджолина родина, яку ніхто не міг приручити. Вона щороку приносила стільки меду, що його вистачало на всю громаду. Та одного дня сюди прийшов жадібний пан, який вирішив збагатитися за рахунок цього вулика.

Він наказав зрубати липу і вивезти весь мед до свого маєтку. Та тільки-но сокира торкнулася кори, як з дерева вирвалися тисячі бджіл, мов чорна хмара. Вони знялися в повітря й розчинилися в небі, але перед тим вкусили пана, і той втратив розум.

Липа залишилася стояти, але меду в ній більше ніколи не було. Люди кажуть, що дух бджолиної родини оселився в повітрі над селом, і відтоді бортництво в Бортневі стало ремеслом обраних – лише ті, хто має щирі помисли, можуть знайти в лісі справжні «медові борти».

Бортнів – не просто село на березі Луги, це справжня медова легенда Волинського краю.

Таким чином, назва села Бортнів має господарське походження і пов'язана з діяльністю місцевих жителів, які займалися бортництвом – розведенням бджіл.

село Будятичі

Перша писемна згадка про село Будятичі датована XV століттям. В історичних документах село згадується під різними назвами: Бутятичі, Бутетичі, Будятич, Бутгатичі [86].

Поселення знаходиться в лісистій місцевості, оточене зеленими лісами, які є домівкою для багатьох видів флори і фауни. Річка Луга протікає неподалік, що забезпечує жителів водою та створює привабливі природні краєвиди.

Антропонімічна версія виводить назву села від особового імені Будят, Будятич, що може вказувати засновника чи першого власника поселення [19]. Це узгоджується з іншими подібними топонімами, які утворювалися від імені засновника із суфіксом -ичі, що вказувало на родову або племінну приналежність (тобто «нащадки Будята»).

Можливо, територія села була передана в користування або володіння дружиннику чи феодалу на ім'я Будята, що закріпилося в назві.

Назва могла виникнути від діяльності перших поселенців, які займалися бортництвом (добуванням меду диких бджіл). Вважається, що слово «будити» могло означати процес добування меду, що відображено в народних переказах.

Легенда про Гончара і глиняну фігуру

Кажуть, що колись у Будятичах жив гончар на ім'я Остап – майстер, що міг ліпити дивовижні глечики. Глина в його руках оживала, а з його печі іноді долинали дивні мелодії – ніби хтось співав старовинним голосом крізь дим і жар.

Одного разу до села прибув подорожній, який захотів купити всі роботи майстра та переконував його працювати в місті. Остап відмовився. Наступної ночі подорожній зник, а на місці, де стояла гончарна піч, з'явилася глиняна фігура. Люди казали, що майстер замурував гостя в глиняну форму, бо побачив у ньому злу душу, яка хотіла нашкодити селу.

З того часу в Будятичах зберігають пам'ять про дивовижного майстра і його вироби.

Таким чином, село Будятичі, наймовірніше, має антропонімічне походження.

село Бужанка (Божанка)

Перша писемна згадка про село Бужанка датована 1401 роком [11].

Поселення знаходиться неподалік від річки Західний Буг, що відігравала важливу роль у житті місцевих мешканців. Село оточене лісами та родючими землями, що сприяло розвитку землеробства та бортництва. Близькість до річки забезпечувала зручне транспортне сполучення та можливість рибальства.

Назва села Бужанка (варіант – Божанка) має цікаву етимологію та історичне підґрунтя. Його походження пов'язане з природними умовами місцевості та культурними особливостями населення.

Назва може бути похідною від назви річки Буг, що протікає поблизу. Топоніми часто творилися на основі географічних об'єктів, з якими асоціювали місцевість.

Суфікс «-анка» у слов'янській топоніміці зазвичай указує на місце, розташоване біля певного об'єкта або є його частиною. Отже, Бужанка може означати «місце, пов'язане з Бугом» [23].

Варіант Божанка може відображати сакральне значення назви. Слово «божа» могло вказувати на «божественне» або «священне» місце, пов'язане з язичницькими культами або християнською традицією.

Суфікс «-ка» вказує на зменшувальне значення [23]. Це може свідчити про те, що назва Бужанка позначала невелике поселення або територію, пов'язану з річкою Буг чи іншими природними особливостями.

Легенда про Бужанську Діву

Колись, ще в язичницькі часи, біля берегів Західного Бугу жила дівчина на ім'я Божана – пастушка, що розмовляла з річкою. Коли вона йшла – вода стишувала течію, а птахи злітали високо в небо. Кажуть, що вона була народжена з роси, а її батько – сам Буг.

Люди зверталися до Божани, коли потрібно було викликати дощ, знайти зниклу дитину або вилікувати худобу. Та з часом люди почали рубати ліси, забруднювати ріку, будувати греблі.

Одного разу Божана зникла. У той день на річку опустився сивий туман, що не розвіювався цілий тиждень. Після цього риба зникла, вода стала гіркою. Стривожені люди пішли до річки з дарами. Вони попросили пробачення – і з глибини долинув тихий сміх.

І хоча Божану ніхто більше не бачив, кажуть, що вона стала тінню ріки і стереже Буг від злих людських намірів. Іноді в тумані можна почути її тиху пісню.

Бужанка – це відлуння стародавніх вірувань, пам'ять про взаємозв'язок людини з природою.

Таким чином, назва села Бужанка, ймовірно, походить від річки Західний Буг або пов'язана з особовим іменем чи релігійними віруваннями.

село Верхнів

Перша писемна згадка про село Верхнів датована 1570 роком [86].

Поселення розташоване на мальовничій рівнинній місцевості, оточеній лісами та полями. Недалеко від села протікає річка, що здавна слугувала водним шляхом для місцевих мешканців.

Назва села Верхнів, ймовірно, походить від його географічного розташування. Поселення виникло на підвищеній місцевості, що й дало йому назву – Верхнів, тобто верхнє, високе місце.

Корінь «-верх-» означає підвищене місце, вершину або те, що знаходиться вище по відношенню до навколишньої території [23].

Назва Верхнів може вказувати на розташування села на височині, пагорбі або у верхній частині якогось природного ландшафту, наприклад, річкової долини.

Суфікс «-ів» у слов'янській топоніміці часто позначає належність або приналежність, тобто «місце, яке належить до верхніх земель» або «село на вершині» [23].

Легенда про Дозорця з Верхневої Скелі

Колись, у давні часи, пагорб, на якому зараз стоїть Верхнів, звався Верхневою Скелею. І саме тут, згідно з переказами, жив дозорець – молодий чоловік на ім'я Горинь, котрий мав дар бачити на десятки кілометрів.

Горинь не був простим вартовим. Він народився під грози, коли блискавка вдарила в дуб на самій вершині гори. З того часу хлопець міг чути, як говорять дерева, бачити, як наближається ворог.

Коли на край посунули степові кочівники, Горинь піднявся на Верхнів і вигукнув: «Хто підніметься вище – побачить правду, хто сховається в низині – стане рабом страху».

Кажуть, він простояв на скелі три доби, без їжі й сну, вдивляючись в обрій, аж поки не побачив перші списи – сигнал наближення ворожого війська. Своїм попередженням він урятував села цього краю, але сам зник у тумані на вершині гори.

З того часу на найвищій точці Верхнева на світанку можна помітити постать, немов з каменю, немов із повітря. Люди кажуть: то тінь Гориня, що досі стереже край.

Таким чином, назва села Верхнів відображає його географічне розташування.

село Волиця-Морозовицька

Перша писемна згадка про село Волиця-Морозовицька датована 1906 роком [86].

Поселення розташоване неподалік від річки Західний Буг. Оточене родючими полями, лісами та луками, село має зручне географічне положення, що здавна сприяло розвитку сільського господарства та ремесел.

Назва села вказує на історичні, соціальні та географічні особливості поселення.

Подвійні назви населених пунктів часто виникали у випадках, коли потрібно було уточнити, про яке поселення йдеться (через наявність кількох подібних назв у регіоні). Вважають, що друга частина назви села – Морозовицька додано для розрізнення від інших населених пунктів з назвою Волиця [23].

Географічна версія назви Волиця вказує, що поселення розташоване на відкритій (тобто, вільній), рівнинній місцевості.

Слово «волиця» може позначати невелике поселення або хутір, тобто віддалену частину основного села.

У середньовіччі «волицями» називали нові поселення, які отримували певні пільги, наприклад, звільнення від податків на певний період для заохочення до переселення (так звані «вільні» землі) [23].

Назва також може походити від слова «воля», що свідчить про певну свободу чи автономію місцевих мешканців.

Присвійний прикметник «Морозовицька» може вказувати на близькість до іншого населеного пункту – Морозовичі (ймовірно, більший центр або старше поселення).

Назва Морозовицька може бути пов'язана з прізвищем або родовим іменем колишніх власників цих земель – Морозовичів або Морозів.

Легенда про Мороза-Будівничого

Кажуть, колись давно цими землями мандрував Мороз Будівничий – кременний чоловік із крижаним поглядом і сріблястою бородою, що будував млини, греблі, і навіть цілі села. Зима була його стихією, але він любив весну, бо вона завжди повертала людей до життя.

Одного разу Мороз натрапив на болотисту заплаву біля Бугу. Земля тут була вільна, тиха, але занадто м'яка для фундаментів. Мороз сказав: «Тут буде воля – та не кожен її втримає».

Він зміцнив («заморозив») землю, вбивши в неї сім срібних клинків, осушив болото й почав будувати хати. На сьомий день з'явилися люди – вигнанці, мандрівники, втікачі, які стали на цій землі вільними. Так і з'явилася Волиця. А в пам'ять про того, хто дав їм нове життя, село стали кликати Волицею Морозовицькою.

Кажуть, коли настає особливо сувора зима, біля старого луку, де колись вбили срібні клинки, з'являється постать у білій киреї – то сам Мороз Будівничий повертається перевірити, чи не зникла воля з сердець нащадків.

Це село – пам'ять про свободу, народжену в холоді, а загартовану у праці.

Таким чином, назва села Волиця-Морозовицька виникла шляхом об'єднання двох компонентів: Волиця, що означає вільне поселення, та Морозовицька – як вказівка на належність цієї землі комусь або чомусь.

село Іванів (Янів)

Перша писемна згадка про село Янів в історичних документах датована 1906 роком. У 1946 році село перейменували на Іванів [86].

Село Іванів розташоване неподалік від річки Західний Буг. Місцевість тут рівнинна, із родючими ґрунтами, що сприяло розвитку землеробства. Оточене лісами та луками, село здавна було зручним місцем для проживання.

До 1946 року село мало назву Янів, що, ймовірно, походить від особового імені Ян – популярного серед польського та українського населення в середньовіччі [23].

Після 1946 року назву змінили на Іванів, що є українізованою версією попередньої назви [86]. Перейменування могло бути частиною радянської ідеології, спрямованої на уніфікацію топонімів та відхід від попередньої історичної та культурної традиції.

В обох випадках назва могла бути пов'язана або з іменем засновника села, або із колишнім власником цих земель.

Легенда про Івана-Береговика

Кажуть, що Іван-Береговик прийшов на берег Західного Бугу не випадково. Він шукав місце, «де вода співає». Іван не був простим мандрівником: у нього був дар розуміти мову річки. За це його поважали і боялись.

Одного разу вночі річка заговорила до нього:

– Іване, ворог іде. Будуй село – не заради себе, а заради тих, хто прийде після тебе.

Іван за одну ніч заклав перші хати, плетені з лози, з глиняними стінами. А на світанку до нього прийшли перші люди – сім родин, загублені серед лісів і плавнів. Іван зустрів їх зі словами:

– Тут будете не просто жити – а зберігати пам'ять. Бо земля без пам'яті – як річка без течії.

З того часу село стало зватися Янів – на честь його засновника. Пізніше Янів став Івановом.

Таким чином, назва села Іванів пов'язана з іменем засновника села.

село Космівка

Писемні згадки про село Космівка в архівних джерелах датуються пізнім середньовіччям (XVI–XVII століття) [86].

Волинська обласна рада рішенням від 6 квітня 1993 року внесла в адміністративно-територіальний поділ окремих районів зміни та відновила село Космівку, яке раніше було об'єднане з селом Будятичі [33].

Поселення розташоване в оточенні лісів, луків та річок. Завдяки сприятливому природному середовищу мешканці села здавна займалися землеробством, скотарством і ремеслами.

Антропонімічна версія виводить назву Космівка від особового імені Косма або Кузьма, що було поширеним серед слов'ян. Можливо, перші поселенці або власники земель носили таке ім'я.

Згідно з топонімічною версією, назва могла утворитися від старовинного слова «косматий» (зарослий, густий), що могло вказувати на густі ліси або зарості в місцевості [23].

За деякими переказами, в давнину тут жив козак на ім'я Косма, який заснував поселення.

Легенда про Космія-зірковида

Колись у поліських лісах жив дід Космій, дивакуватий чоловік із довгою сивою бородою і очима, які бачили більше, ніж очі звичайної людини. Він говорив мало, але ночами виходив на пагорб і дивився на зорі. Люди в селі жартували: Космій читає по зірках!

Одного разу, коли село охопила велика посуха, поля потріскались, а річка майже висохла, Космій зник. Його шукали кілька днів знайшли на пагорбі, втомленого, але усміхненого. Він мовив: «Я просив неба про дощ, і небо мене почуло».

Тієї ж ночі пішла злива. Люди плакали і раділи. Відтоді село стали називати Космівкою – на честь того, хто його врятував.

Кажуть, що в цих краях при місяці досі можна помітити Космієву постать. А кожне бажання, загадане в Космівці під зорепад, – неодмінно збувається.

Таким чином, назва села Космівка вказує на особу – засновника або жителя цього поселення, який залишив свій слід у його історії.

село Лежниця (Лазниця)

Перша писемна згадка про село Лежниця датована 1777 роком [49].

Поселення розташоване на правому березі річки Західний Буг. Завдяки близькості до річки місцеві жителі здавна займалися рибальством, сільським господарством та ремеслами. Родючі ґрунти й наявність водних ресурсів сприяли розвитку поселення.

Географічна версія назви (від слова «лежати») вказує на рівнинний, зручний для поселення рельєф або місце, де зупинялися подорожні.

Старожили навколишніх сіл згадували, що давніша назва – Лазниця, могла походити від українського слова «лазня». Вважається, що в старій частині села, яка знаходиться над річкою, міг існувати комплекс панських будівель, серед яких був і бровар (про це свідчить назва урочища – Броварське).

Не виключено, що поруч із річкою знаходилася лазня, якою користувалися місцеві мешканці та подорожні. Згодом ця назва могла поширитися на поселення, трансформувшись у форму Лежниця [19].

Легенда про Лазницю

Колись давно село звалося Лазницею, бо саме тут, на березі Бугу, жив водяний дух, якого звали Лазь.

Лазь був веселим і бешкетним духом. Оселився він у лазні, яку збудував місцевий дід Онисько. Лазня стояла на березі річки, а пара з неї була така густа, що птихи в ній губилися, а комарі боялися залітати.

У ті часи до Лазниці приходили з усіх довколишніх сіл – не лише митися, а переродитися! Вірили: хто хоч раз попариться в лазні з Лазем, той оживе, омолодиться!

Одного разу, почувши про дива в Лазниці, сюди приїхав сам воєвода.

З роками село розросталося, лазень побільшало. Люди жартували: «У Лазниці навіть піт – на щастя, а пара – на здоров'я!»

Одного дня в село приїхала поважна комісія, яка хотіла його перейменувати. Місцевий староста, бажаючи вразити гостей, сказав: «А давайте назвемо Лежниця, бо після лазні всі лежать!»

Комісія затвердила таку назву, і вона прижилася.

І нині, коли щось болить, старі люди кажуть: «Піди в лазню. Бо коли ніщо не допомагає – то пара, віник і Лазь усе владнають!»

Таким чином, назва села Лежниця могла означати поселення поблизу місця з лазнею.

село Михалє (Михальє)

Перша писемна згадка про село Михальє датована 1772 роком [86].

Виконавчий комітет Волинської обласної ради рішенням від 25 березня 1991 року відновив село Михалє, яке раніше було об'єднане з селом Лежниця, та взяв його на облік [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Західний Буг. Ця територія з давніх часів була заселена людьми завдяки сприятливим природним умовам, родючим ґрунтам і близькості до водних шляхів.

Антропонімічна версія пов'язує походження назви від особового імені Михайло (Михал) [23]. У давнину часто населені пункти називали на честь їхніх засновників або власників.

Топографічна версія виводить назву від стародавнього слова «михал», що могло означати підвищене місце або місцевість, пов'язану з важливими природними чи історичними об'єктами [23].

Легенда про таємниці старого дуба

Давним-давно, коли село Михалє лише почало виникати, на його околицях стояв величезний дуб. Це був не просто дуб, а справжній древній охоронець села. Усі знали, що він стежить за кожним, хто заходить у ліс, і що вночі він захищає село від лихих духів.

Одного разу до цих місць прийшов мандрівний чорнокнижник. Йому було відомо, що під дубом знаходиться скарб, захований давнім мудрецем, що ще за княжих часів правив цією землею. Коли настала ніч, чорнокнижник намагався викопати скарб, але дуб не дозволив йому це зробити.

Легенда каже, що дуб мав здатність реагувати на зло. Як тільки чорнокнижник спробував відкрити землю, дуб зарипів, а його гілки почали рухатися, немов живі. Жителі села прокинулися від гучного шуму. Побачивши це диво, вони зрозуміли, що дуб охороняє їхній спокій.

Того ж вечора чорнокнижник зник, а дуб став ще сильнішим. Місцеві люди вірили, що він здатний відганяти будь-яку нечисть і відвернути будь-яку біду.

До сьогодні, коли в Михалє падає сильний дощ чи приходить велика буря, старі люди кажуть: «Дуб не дасть нам загинути, бо він – наш охоронець».

Ніхто з жителів села не наважився зрубати цей дуб. І досі він стоїть на тому самому місці та зберігає потужну енергетику.

Таким чином, назва села Михалє (Михалье), найімовірніше, має антропонімічне походження. Також існують версії, що назва пов'язана з давніми географічними особливостями місцевості або історичними обставинами.

село Млинище (Млиніскі, Млинисько)

Перша писемна згадка про село Млиніскі датована XVIII століттям. До 1964 року воно носило назву Млинисько. Згідно з Указом Президії ВР УРСР від 7 червня 1946 р. «Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сілрад і населених пунктів Волинської області» село Млинисько перейменували в село Млинище [33].

Поселення розташоване на правому березі Західного Бугу, має зручне географічне положення, оскільки знаходиться на похилому піщаному березі річки, що створює сприятливі умови для сільського господарства та розвитку водяного млинарства.

Назва села Млинище походить від слова «млин», що вказує на традиційне заняття місцевих жителів – водяне млинарство [23]. Тут дійсно працювало багато водяних млинів, які використовували силу течії річки для переробки зерна на борошно.

Легенда про водяний млин і силу річки

Давним-давно, коли село Млинище тільки починало виникати, річка Західний Буг була набагато більш повноводною та бурхливою. Вона несла свої води через ліси і луки, а місцеві люди будували на ній водяні млини.

Один із таких млинів з'явився неподалік від села. Вважали, що він не лише молів зерно, але й приносив удачу. За легендою, млин міг здійснювати бажання тих, хто приносив сюди пшеницю, ячмінь та інше зерно. Місцеві знали, що просити допомоги у млина потрібно вночі, коли річка була тихою, спокійною. Якщо річка у відповідь на бажання відповідала шумом – це означало, що бажання здійсниться. І справді, жителі села помічали, як їхні бажання один за другим збуваються.

Одного разу в селі з'явився молодий хлопець, який приніс до млина не зерно, а золото. Він так бажав багатства, що вирішив обманути млин, поклавши замість зерна коштовності. Того ж вечора річка вибухнула шумом, а млин розламався, розкидавши повсюди золоті

монети. З того часу люди зрозуміли, що справжня магія може допомогти лише тим, хто має чисті наміри.

Відтоді село назвали Млинищем. Воно стало не лише місцем млинарства, а й селищем, що розуміло таємничу силу річки.

Таким чином, село Млинище отримало свою назву у зв'язку з розвитком у цих місцях млинарства.

село Морозовичі

Перша писемна згадка про село Морозовичі датована 1569 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі Західного Бугу, де бере початок річка Вовчок. Це мальовниче місце з багатю природою, що надає йому особливої привабливості.

Назва села Морозовичі, ймовірно, походить від прізвища Мороз, яке є досить поширеним в Україні та інших слов'янських країнах.

Назва могла виникнути від давньоукраїнського слова «мороз», що означає «холод» або «зимовий холод» [23]. Це могло бути пов'язано з холодними умовами проживання в цих місцях або з рисами характеру, що асоціювалися з холодом.

Суфікс «-овичі» в українських назвах зазвичай указує на приналежність до родини або роду [23]. Назва Морозовичі може указувати, що село належало або було засноване родом Морозів чи людьми, пов'язаними з цим родом.

Припускають, що село було засноване людиною або родиною з прізвищем Мороз чи похідним від нього. Вона могла бути пов'язана з певними історичними подіями, що сталися в цій місцевості, від чого утворилася назва села.

Перекази розповідають, що колись під час сильного морозу в цих місцях замерз пан, який мандрував цими землями. Після цього трагічного випадку село отримало таку назву. Припускають, що того

пана звали Морозом або Морозовичем. Саме його прізвище стало основою для назви села.

Легенда про Вовчка і вогняний метеорит

Колись дуже давно, коли в лісах навколо Морозовичів ще жили великі дикі звірі, а люди тільки починали освоювати ці місця, річка Вовчок мала набагато сильнішу течію. Вона була бурхливою і непередбачуваною, тому люди боялися наблизитися до неї.

Одного дня на небі з'явилася комета, яка була такою яскравою, що її світло освітлювало всю долину. Жителі села побігли на пагорб, щоб побачити це неймовірне явище, і помітили, що комета раптом почала падати, залишаючи за собою вогняний слід.

Комета впала прямо в річку Вовчок, яка наповнилася червоним світлом. Здавалося, що річка Вовчок став частиною небесного вогню.

Місцеві жителі помітили, що з того часу річка отримала дивну силу: ті, хто приходив до неї з добрими намірами, бачив у воді відображення своїх мрій, а хто зі злим серцем – назавжди втрачав спокій.

Кажуть, що донині в моменти, коли річка перебуває в повному спокої, на ній можна побачити сліди світла від метеоритного вогню, що колись упав на її води.

З того часу річка Вовчок стала для жителів Морозовичів не просто природною окрасою, а частиною легенди, що нагадує про давні часи, коли зірки падали на землю й залишали свої сліди на річці.

Таким чином, назва села Морозовичі має антропонімічне походження або зумовлена природними особливостями місцевості.

село Нова Лішня

Перша писемна згадка про село Нова Лішня датована 1906 роком. Згідно з історичними документами, засноване воно в 1914 році [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості з чудовою, природою, що надає йому особливої привабливості та сприяє розвитку громади.

Назва Лішня може походити від якогось застарілого слова або топоніма. Слово «лішня» може бути пов'язане з лісистими місцями або територіями, де вирощували ліс чи де були лісові угіддя. На це вказує корінь «-ліс-» у назві [23].

Слово «Нова» в першій частині назви означає, що село було засноване як нове поселення, що виникло або було створене недавно, на місці старого поселення чи на новозаселеній території.

За твердженнями старожилів, походження назви села пояснює легенда про місцевого пана, в якого було багато земель. Одна з них виявилася зайвою («лишньою»). Згодом на цій «лишній» землі з'явилося поселення, яке поступово перетворилося в село Лішню [71].

Легенда про походження Нової Лішні

Давним-давно на місці нинішнього села стояло маленьке поселення, яке було відоме своїми родючими землями та було оточене величезними лісами. Одного разу сюди прийшла велика біда – з'явився страшний звір, який почав знищувати посіви та лякати людей. Багато хто залишив свої домівки, поки не знайшовся відважний юнак на ім'я Ліш.

Ліш був сином місцевого мудрого старця, який володів секретами лісу і природи. Він вирішив не тікати, а знайти спосіб зупинити страшного звіра. Ліш вирушив у ліс, узявши з собою тільки меч для захисту. Його мандрівка була довгою, але врешті він знайшов чудовисько в глибині лісу. І сталося диво: Ліш не лише переміг звіра, а й навчився розуміти мову лісу та його мешканців.

Невдовзі після того люди повернулися у свої домівки, і на честь Ліша було засновано нове поселення – Нова Лішня. Легенда стверджує, що саме завдяки його мудрості та відвазі село було врятоване і зберегло знання про стосунки між людиною і природою.

Донині в селі живе пам'ять про відважного юнака, який не просто переміг звіра, але й навчив людей жити в гармонії з навколишнім світом.

Таким чином, село Нова Лішня, ймовірно, отримало свою назву завдяки природно-географічному фактору.

село Осмиловичі

Перша писемна згадка про село Осмиловичі датована 1583 роком [86].

Поселення знаходиться в живописному місці, оточеному лісами та природними водоймами.

Назва села, ймовірно, походить від стародавнього слов'янського слова, що вказує на особливості місцевості («осмилище» – місце для водопою худоби) або місцеві традиції («осмил» – обряд очищення) [23].

Назва Осмиловичі може походити від імені чи прізвища Осмил. У середньовіччі часто села отримували назви, пов'язані з іменами їх засновників або відомих родів.

Ім'я або прізвище Осмил може мати слов'янське коріння та могло утворитися внаслідок поєднання двох слів – «ос» та «мил».

Суфікс «-овичі» у назві вказує на приналежність до роду: село могло бути засноване або заселене родом, предок якого мав ім'я Осмил [23]. Такий спосіб творення характерний для багатьох українських топонімів антропонімічного походження.

Легенда про Осмиловичі

Розповідають, що село було засноване на землях, які тривалий час були відомі серед мандрівників як «пусте місце», де не було ні людських поселень, ні великих шляхів.

Історія розповідає про одного сміливого чоловіка на ім'я Осмил, який вирішив оселитися на цих землях. Осмил був колишнім воїном, який відмовився від пошуків слави і прагнув знайти спокій серед природи. Він збудував собі хатину на березі річки, де вода була чистою, а ліси густими. Він займався сільським господарством – засівав поля, ростив садки, та водночас допомагав подорожнім, стаючи для них справжнім другом і захисником.

Кажуть, що він мав здатність чути природу – розуміти шепіт дерев і спів птахів. Завдяки цьому він завжди знаходив безпечний шлях додому, навіть серед густого туману чи в нічній темряві.

Згодом до Осмила приєдналися інші люди, що прагнули знайти спокій і мир у цій місцевості. Вони назвали нове поселення на честь свого першого засновника – Осмиловичі. З того часу село стало відомим не лише своєю природною красою, але й як місце, де люди могли знайти душевний спокій і гармонію з навколишнім світом.

Легенда говорить, що коли в селі виникала якась велика проблема, люди зверталися за підтримкою до старих дерев у лісі, адже вірили, що Осмило досі спілкується з ними мовою природи.

І хоча давно минули ті часи, коли жив Осмило, його дух і мудрість досі живуть у цьому затишному селі.

Таким чином, село Осмиловичі отримало свою назву, ймовірно, від імені засновника чи іншої важливої особи.

село Русовичі (Русовички)

Перша писемна згадка про село Русовички датована 1570 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Західний Буг. Завдяки близькості до річки місцевість була сприятливою для рибальства, землеробства та скотарства.

Існує припущення, що назва походить від слова «руси» або «русини», що може вказувати на давнє поселення, засноване представниками цієї етнічної групи [23].

Можливий варіант, що назві відображає ім'я засновника або власника поселення Русович. Суфікс «-овичі» є типово українським і вказує на належність до роду – село, яке могло бути засноване або належало родині [23].

У давнину тут могли проживати вихідці з руських земель, які отримали поселення від польських або литовських володарів.

Легенда про село Русовичі

У давні часи на правому березі річки Західний Буг, серед густих лісів і болотистих місцин, оселилася маленька громада людей. Це було

місце, де річка була не просто природним ресурсом, а й живим організмом, котрий дарував своїм мешканцям і життя, й випробування. Місцеві жителі називали це місце «Русовичами» – від слова «руса», що в старовину означало «сила води».

Коли люди тільки-но почали оселятися в цих місцях, річка Західний Буг була великою і бурхливою, здатною змінювати свої береги, затоплюючи поля й ліси. Один із місцевих старців, на ім'я Рус, володів знаннями про всі таємниці води. Він був мудрим і досвідченим знахарем, який часто звертався до річки за порадами і допомогою.

Рус був не просто лікарем чи відлюдником – він був своїм, навчав людей, як обробляти землю, як знаходити найкращі місця для полювання та рибальства, а найголовніше – як поважати сили природи, не порушуючи її гармонії. Місцеві селяни поважали його за ці здібності.

Одного разу, коли води річки почали стрімко підніматися, загрожуючи затопити всі навколишні поселення, Рус вирушив до берега, взявши із собою талісман – великий камінь, який він беріг багато років. Камінь був особливий – він містив у собі силу річки, був здатний зменшити її гнів. Рус зайшов у річку й кинув камінь на середину потоку – і річка одразу стихла та повернула свої води у звичне русло. Рятуючи людей від повені, Рус жертвував собою і назавжди залишився у річці.

З того часу село стало називатися Русовичі – на честь мудрого чоловіка, що врятував своє поселення від загибелі.

Місцеві жителі вірять, що дух Руса досі живе в річці, що кожен, хто поважає природу, може відчувати його силу і підтримку.

Таким чином, назва села Русовичі, ймовірно, походить від роду чи імені Рус.

село Стара Лішня (Лішня)

Перша писемна згадка про село Лішню датована 1450 роком. Згодом утворилося два села – Стара та Нова Лішня [86].

Поселення розташоване в західній частині регіону. Місцевість характеризується рівнинним ландшафтом, родючими ґрунтами та близькістю до річки, що сприяло розвитку землеробства і скотарства.

Назва Лішня може бути пов'язана з лісистими місцями або лісами [23]. В Україні є декілька населених пунктів з назвами, які походять від лісових масивів. Слово могло позначати територію, де були лісисті або заболочені землі, або місце, де активно вирощували ліс.

Назва «Стара» вказує на те, що це село має давню історію. Стара Лішня може означати, що село було відоме або існувало ще до того, як виникли нові поселення з подібними назвами, або ж воно могло бути частиною більшого поселення, яке з часом розділилося.

Вказівка на давність («старість») також може свідчити про те, що на цій території раніше було важливе поселення або громада, що мала значний, порівняно з молодшими поселеннями, історичний та культурний вплив.

За свідченнями старожилів, назва села має реальну історичну основу. Розповідають, що польський пан, який володів тут значними земельними угіддями, помітив, що одна з його земель була непридатною для вирощування звичних сільськогосподарських культур, або ж «лишня» (зайва). Від цього слова й походить назва села – Лішня.

Згодом, коли поселення розширилося, його поділили на дві частини: Стару Лішню (первісне поселення) і Нову Лішню (пізніше збудовану частину).

Легенда про село Стара Лішня

Колись давно, коли ці землі ще не були освоєні людьми, на території сучасного села Стара Лішня проживали тільки дикі тварини і рясно росли величезні ліси. У ці місця згодом прийшли люди і почали освоювати ці простори, розорювати землю та будувати поселення. Земля була багатою і родючою, але деякі її ділянки залишалися покинутими.

Одним із перших землевласників був польський пан, що володів величезними угіддями. Він часто блукав своїми володіннями, оглядав землю, щоб вирішити, де можна засіяти нові культури, а де можна розводити худобу. Одного разу, під час чергового обходу, він натрапив на земельну ділянку, яка, на перший погляд, виглядала зайвою. Ця ділянка не підходила для вирощування звичних сільськогосподарських

культур і була далеко від річки, яка сприяла родючості ґрунту. Пан подумав: «Це земля – що зайва, бо не приносить жодної користі».

З того часу й виникла назва цієї місцевості. Люди почали називати її Лішня, тобто «лишня», «зайва». Це була «зайва» земля, яку не можна було освоїти або використати за звичними мірками землеробства того часу.

Проте згодом «лишня» земля стала не менш цінною. Люди почали помічати, що ця ділянка має свої унікальні переваги: ґрунти виявилися придатними для вирощування певних культур. Так земля, яку пан спочатку вважав «зайвою», стала основою для процвітання місцевого поселення.

З часом на цьому місці виникло село, яке дістало назву Стара Лішня.

Таким чином, село Стара Лішня отримало свою назву або через давній вік поселення, або через лісисту місцевість, або через те, що вона спочатку вважалася непридатною для обробітку («лишньою»). Перша частина назви – Стара – підкреслює історичну давність села.

село Цуцнів (Цуцнево, Цуцнів, Петрове)

Перша писемна згадка про село Цуцнево датована 1376 роком. У 1906 році це село згадується під назвою Цуцнів [86].

У 1958 році село перейменовано на Петрове на честь Петрова Василя Васильовича, заступника політрука 7-ої прикордонної застави 90-го Володимир-Волинського загону, який загинув 22 червня 1941 року, захищаючи кордони СРСР від німецько-фашистських загарбників [19].

У червні 2025 року Верховна Рада України перейменувала село на Цуцнів.

Село знаходиться в живописному місці поблизу річки, що забезпечує його жителів водними та іншими природними ресурсами для ведення господарства.

Цуцнів або Цуцнево може бути давнім прізвищем або назвою роду, що колись заселяв цю місцевість. Подібні назви зустрічаються в Україні, де місцевість отримувала назву від антропонімів.

Назва Цуцнево або Цуцнів може вказувати на якусь характерну рису цієї місцевості або особливий вид діяльності місцевих мешканців – розведення собак (цуценят).

Легенда про заснування Цуцнева

Давним-давно, коли землі навколо річки Західний Буг були ще дикими і непрохідними, у цих місцях жив славний воїн на ім'я Цуц. Він був мужнім і відважним, але не прагнув слави чи багатства. Його серце горіло лише бажанням захистити свій народ і рідну землю.

Одного разу в час нападів ворожих племен Цуц очолив дружину для захисту від ворогів. Він був такий могутній, що його меч піднімав бурю та знищував усе на своєму шляху. Завдяки його відвазі вороги відступили, а місцеві землі були врятовані.

Після перемоги Цуц, бажаючи подякувати богам за удачу, вирушив до лісу, де, за переказами, ріс священний дуб. Під його корінням нібито були заховані скарби, що могли дати мудрість і силу тому, хто мав чисте серце. Цуц довго молився біля дуба, бажаючи божества про спокій і мир для свого народу. Боги почули його молитви та дали силу й благословення на подальшу боротьбу і процвітання рідних земель.

Коли Цуц повернувся додому, він вирішив оселитися на березі річки, де нещодавно розбив ворогів. Так з'явилася перша оселя, а незабаром навколо неї почали селитися інші люди. На честь Цуца – захисника цих земель і шанованої людини – поселення отримало назву Цуцнево. Від того часу кожен, хто ступав на ці землі, відчував невидиму силу і мудрість, що передавалася через покоління, даруючи мир та благополуччя.

Ця легенда збереглася серед старожилів як історія про відвагу, благословення і захист рідних земель. Назву села, Цуцнево, з часом стали вважати символом мужності і духовного зв'язку з природою.

Таким чином, назва села Цуцнів може мати антропонімічне або господарське пояснення.

село Шахтарське (Дорогинички)

Перша писемна згадка про село Дорогинички датована 1906 роком. У 1964 році воно отримало назву Шахтарське [86].

Поселення знаходиться неподалік від основних транспортних шляхів, що з'єднують навколишні населені пункти. Поблизу села протікають малі річки та струмки, що живлять місцеву флору і фауну. Територія села рівнинна, з невеликими пагорбами та полями, характерними для Волинського краю.

Історично місцевість була багатою на лісові масиви, орні землі та невеликі поклади корисних копалин.

Назва Дорогинички, ймовірно, має давнє походження і може бути пов'язана з топонімом Дорогиничі, що вказує на зв'язок зі шляхами або важливими дорогами, що проходили через ці землі.

Назву Шахтарське село отримало у 1964 році, що може бути пов'язано з радянською традицією перейменовувати населені пункти на честь професій або промислових галузей [86].

Назва Шахтарське вказує на діяльність, пов'язану з шахтами – підземними копальнями для видобутку корисних копалин, зокрема вугілля.

Суфікс «-ське» вказує на те, що село було створене для обслуговування шахтарської праці або для розміщення робітників, які працюють на шахтах [23].

Легенда про село Дорогинички

Давно у старі часи, коли на цих землях були лише невеликі поселення, в околицях сучасного села Дорогинички поселився старий і мудрий коваль на ім'я Дорогоша. Він був знаний на всю округу своєю майстерністю й умінням обробляти залізо, особливо для виготовлення сільськогосподарських інструментів. Люди з навколишніх сіл приходили до нього із проханням виготовити нові лопати, плуги й інші необхідні речі для господарства.

Дорогоша був не тільки вправним майстром, але й мудрим чоловіком. З ним часто радилися, коли треба було ухвалити важливе рішення чи зробити правильний вибір.

Одного разу до Дорогоші прийшло троє молодих чоловіків із сусідніх сіл. Шукаючи шлях до успіху, вони звернулися до коваля за порадою.

– Як нам знайти власну дорогу в житті? – запитали вони.

– Ваша дорога буде такою, якою ви її самі зробите, але пам'ятайте: шлях справжнього майстра та мудрого чоловіка – не лише про те, куди ви йдете, а й про те, як ви йдете, – відповів Дорогоша.

Минали роки, Дорогоша помер, але його мудрість та результати його праці пам'ятали й цінували всі довкола. На його честь люди й вирішили назвати це село – Дорогинички.

Завдяки мудрості і майстерності майстра – коваля Дорогуші – село стало символом пошуку власного шляху навіть у найскладніших обставинах.

Таким чином, село Шахтарське назване на честь індустріалізації України в середині ХХ століття. Стара його назва – Дорогинички мала географічне походження.

3.2.11. Устилузька територіальна громада

Утворена згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 708-р у складі Устилузької міської та Зорянської, Лудинської, Микитичівської, П'ятиднівської, Рогожанської, Стенжаричівської, Хотячівської сільських рад [30], (рис. 3.13).

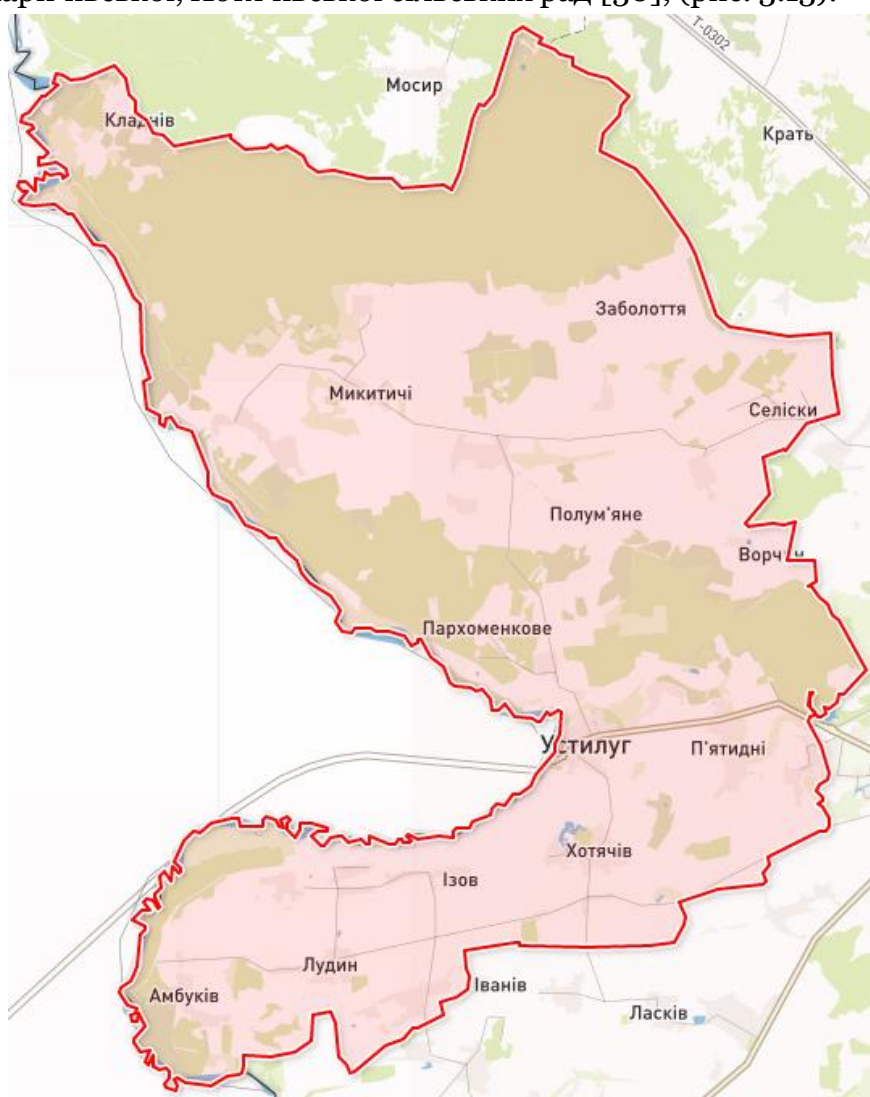

Рис. 3.13. Картосхема Устилузької територіальної громади [46]

До складу громади входить місто Устилуг та 25 сіл: Амбуків, Видранка, Ворчин, Дарницьке, Заболоття, Залужжя, Зоря, Ізов, Кладнів, Коритниця, Лудин, Микитичі, Новини, Полум'яне, П'ятидні, Рогожани, Рокитниця, Русів, Селіски, Стенжаричі, Тростянка, Турівка, Хотячів, Хрипаличі, Чорників (рис. 3.13).

місто Устилуг (Устилогов, Усцилуг, Ружиямполь)

Перша писемна згадка про місто Устилуг датована 1150 роком. В історичних джерелах зустрічаються різні назви міста – від Устилуг до Устилогов, Усцилуг та Ружиямполь. З кінця XVIII століття місто знову почали називати Устилугом [86].

Місто Устилуг розташоване на крайньому заході Волинської області, на правому березі річки Західний Буг, неподалік від кордону з Польщею. Устилуг знаходиться на рівнинній місцевості, а через його територію проходить важливий автошлях, що веде до міжнародного пункту пропуску «Устилуг–Зосин».

Гідронімічна версія назви походить від розташування міста біля місця, де невеликі річки впадають у Західний Буг [4]. У давнину слово «устя» означало гирло річки, а «луг» – рівнинна територія біля води. Таким чином, «Устилуг» можна тлумачити як «гирло на луках» або «місце біля річкових устів».

У стародавніх джерелах місто згадується як Устилогов, Усцилуг і Ружиямполь [25]. Назва трансформувалася з плином часу, змінюючись відповідно до мовних особливостей та впливу різних народів, що проживали на цій території.

Назва Ружиямполь з'явилася в польський період і перекладається як «Рожеве поле». Вона, ймовірно, вказує на мальовничість місцевості або символічне значення території.

Легенда про Устилуг

У давні часи, коли ще не було великих міст, а землі на заході сучасної України славилися темними лісами і глибокими річками, на

узбережжі річки Західний Буг жило плем'я древніх слов'ян. Це місце було відоме своєю красою та багатством природних ресурсів, через що воно зазнавало постійних нападів сусідніх племен і народів.

Одного разу, коли нависла загроза нового великого нападу з боку чужинців, старійшина племені, по імені Устил, звернувся до воїнів і одноплемінників із закликом:

– Браття, ми мусимо перехитрити ворога, щоб урятувати наші землі. Нам треба заманити їх на місце, де річка вийде з берегів, і вони не зможуть утекти.

Так і зробили: плем'я Устила побудувало потужну оборону на місці, де річка Західний Буг могла розливатись. Коли вороги наблизились до поселення, вони потрапили в пастку: води річки піднялися і затопила місцевість. Це забезпечило перемогу над ворогами, а старійшина Устил став легендою для нащадків.

Після цього місце, де місцеві жителі здолали ворога, почали називати Устилог, що означало «місце, де Устил переміг» або «Устилова долина». Назва Устилуг стала символом мудрості і перемоги.

Згодом тут виникло поселення, що поступово стало містом. Історично сформувалися різні варіанти його назви – Устилуг, Устилогов, Усцилуг, а також Ружиямполь – через розташування на кордоні з іншими землями.

Таким чином, назва міста Устилуг пов'язана із природним ландшафтом місцевості.

село Амбуків

Перша писемна згадка про село Амбуків датована 1577 роком.

Поселення знаходиться неподалік річки Західний Буг, що відігравала важливу роль у житті місцевих жителів. Місцевість навколо села характеризується рівнинним рельєфом, родючими ґрунтами та лісовими масивами.

Антропонімічна версія виводить назву від власного імені або прізвища засновника поселення (можливо, якогось шляхтича або княжого воєводи) [23].

Топонімічна версія назви може мати давньоруське або польське походження та пов'язана з особливостями місцевості або етнічним складом населення. Назва може вказувати на характер ландшафту, водні ресурси чи рослинність.

Деякі дослідники припускають можливий вплив латинських чи німецьких мов, оскільки у XVI столітті Волинь була частиною Великого князівства Литовського та мала зв'язки із Західною Європою [23]. Проте етимологія цього слова досі залишається не встановленою.

Легенда про заснування села Амбуків

Давно, в сиву давнину, коли ще не було великих міст і доріг, а поселення існували завдяки землеробству і рибальству, на берегах Західного Бугу стояло невелике село, що славилось своїми природними багатствами – рибою, родючою землею, безкраїми полями.

У ті часи жив у цих краях один мудрий чоловік, якого звали Горобій. Був він не звичайним селянином, а мудрим знахарем, який умів розмовляти з духами природи та розумів мову птахів і звірів.

Якось Горобій вирушив на пошуки місця, де він хотів заснувати село для свого роду. Дорога вивела його вздовж річки в глибину лісу, але він почув дивний шум. Наблизившись, чоловік побачив водяних духів, що зібралися в тому місці, де річка губилася в болотах. Горобій зрозумів, що це місце ідеальне для поселення, бо його охороняли духи природи.

Повернувшись до свого племені, він розповів про все побачене та запропонував поселитися там. Невдовзі люди заснували невелике поселення біля річки.

Однак річка, де вони осіли, хоч і була багата на рибу, але водночас небезпечна. Вода тут була глибока, з підводними каменями, а на берегах часто з'являлися дикі звірі, які нищили врожай. Окрім того, цю землю намагалися захопити вороги.

Одної ночі до Горобія прийшов лісовий дух, старий і мудрий, який підказав, що для захисту села треба побудувати велику споруду – амбар, де б люди могли зберігати свою здобич і запаси. Чоловік прислухався до поради, і невдовзі мешканці села побудували великий

амбар, де зберігали все необхідне. Це місце почали називати Амбуків, з часом воно стало символом надійності і процвітання.

У селі ще довго казали, що тут усе розпочалося з амбару – місця, де місцеві мешканці не тільки зберігали запаси, а й рятувалися від ворожих нападів.

І хоча нині вже важко знайти той стародавній амбар, його дух, як і дух мудрого Горобія, живе в серцях людей, що мешкають у цьому селі.

Таким чином, назва села Амбуків може бути пов'язана або з іменем засновника, або з географічними особливостями чи історичними подіями.

село Видранка (Видранка, Видраниця, Пархоменкове)

Перша писемна згадка про село Видранка датована 1906 роком. Згодом село отримало назву Видраниця [86].

У 1967 році село назвали на честь Олександра Пархоменка – учасника бойових дій в Україні у 1917–1921 роках. Проте жителі намагаються повернути історичну назву села.

У червні 2025 року Верховна Рада України повернула селу його історичну назву – Видранка.

Історична назва села – Видранка або Видраниця – може бути пов'язана з природними особливостями цієї місцевості.

Назва може походити від слова «видра», яка є водяним ссавцем, що часто зустрічається біля річки [23]. Це може вказувати на те, що навколо села були місця проживання цих тварин.

Легенда про село, що врятувала видра

Дуже давно, коли землі ці ще були дикими, а річка Буг не була перекрита греблями, жила в тій місцині небагата, але щаслива родина – старий мисливець Остап, його жінка Настя й син Павлусь. Люди займалися тим, що давала природа: ловили рибу, збирали гриби, косили луги.

Одного весняного ранку, коли Буг розлився понад міру, Павлусь зник. Шукали його вдень і вночі, у селі наростала тривога, але хлопця ніде не було.

Та на третій день до хатини прибїгла річкова видра – велика, мокра, яка тримала в зубах хустинку Павлуся.

Остап, не вірячи очам, пішов за твариною. Вона вивела його аж до затопленої заплави, де в гіллі застряг човник. У ньому спав змучений, але живий хлопчик. Виявилося, що всі ці дні його зігрівала своїм тілом видра.

Остап на колінах подякував звірині за врятованого сина і поклявся більше ніколи не ставити пасток на видр.

Відтоді село, що виникло на тому місці, назвали Видранка – на честь річкової рятівниці, яка стала добрим духом місцевості. Кажуть, інколи в туманний ранок можна побачити, як вона пірнає в тихій воді і стереже село від бід.

Таким чином, сучасна назва села Пархоменкове пов'язана з конкретною історичною особою. Стара назва – Видранка або Видраниця – має природне походження.

село Ворчин

Перша писемна згадка про село Ворчин датується 1835 роком [86].

Знаходиться воно неподалік річки Західний Буг, яка історично впливала на розвиток поселення. Оточене лісами та полями, Ворчин має сприятливі умови для землеробства і тваринництва.

Антропонімічна версія виводить назву від власного імені або прізвища першого поселенця чи власника цих земель [23]. У давніх польських та українських джерелах зустрічаються імена Ворчин, Ворчило, що могли дати назву селу.

Топонімічна версія назви може бути пов'язана зі словом «ворк» або «ворчати», що могло означати гул або шум річки чи вітру в лісах [23].

Згідно з історичною версією, в цій місцевості могло відбуватися протистояння між місцевими жителями та загарбниками, оскільки слово «ворчин» може означати «місце боротьби» або «укріплене поселення» [25].

Назва також могла відображати зв'язки з іншими поселеннями або територіями, які існували раніше поблизу.

Легенда про село Ворчин

Колись давно на цих землях, де нині розташоване село Ворчин, простягалися густі ліси та зелені поля. Вони належали багатим панам, які володіли великими земельними угіддями. Одного разу до цих земель прийшов мандрівний мудрець, що шукав місце для спокійного життя далеко від метушні та бурхливих подій світу. Він побудував невелику хатинку біля річки, де риболовля і лісовий достаток забезпечували його щоденне життя.

Мудрець був знаний у навколишніх селах завдяки своїм чудодійним лікам та вмінню розповідати дивовижні історії. Його звали Ворчин, що в давній мові означало «гострий, проникливий», і це відповідало його характеру та способу життя. Чоловік часто відвідував навколишні села, даючи мудрі поради та лікуючи хворих. Люди, які приходили до нього, почали називати це місце Ворчин – на честь мудреця.

Через якийсь час Ворчин вирушив у подорож до інших земель і більше не повернувся. Його хатинка занепала.

Згодом на цих землях було засноване нове поселення у пам'ять про мудрого чоловіка, який залишив своїм землякам безцінні знання.

Дотепер люди, які приходять сюди, відчують його дух у кожному клаптику цієї землі.

Таким чином, назва села Ворчин може бути пов'язана з особовими іменами, природними особливостями чи історичними подіями.

село Дарницьке (ферма Фундум, хутір Фундуш)

Перша писемна згадка про ферму Фундум датована 1906 роком, пізніше вона згадується як хутір Фундуш. Згідно з указом Президії ВР УРСР від 7 червня 1946 р. «Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сілрад і населених пунктів Волинської області» хутір Фундуш був перейменований на хутір Дарницький [33].

Територія села раніше була хутором, що знаходився серед лісів і полів, на родючих ґрунтах, придатних для ведення сільського господарства. У дореволюційні часи ці території використовувалися як поміщицькі або монастирські угіддя.

Назва Фундуш походить від польського слова «fundusz», що означає «фонд», «земельний наділ», «дарування» [23]. Це може вказувати, що землі були передані у володіння якомусь власникові або громаді на основі акту дарування.

Після 1946 року хутір перейменовували, ймовірно, в рамках політики заміни польських або німецьких топонімів на більш нейтральні або радянські [86].

Назва Дарницьке може походити від слова «дар» (подарунок), що могло означати розподіл (дарування) землі селянам, можливо, в рамках державної програми розвитку територій.

Не виключено, що ця назва була запозичена від інших топонімів. Відомо, що Дарниця – один із районів Києва, назва якого могла бути використана в процесі називання нових сіл.

Легенда по Фундуш

Давним-давно на місці теперішнього села Дарницьке було невелике поселення, яке називали Фундуш. Це місце було особливим: воно знаходилося в низині, обмежений лісами та невеличкими потоками річок; земля була родючою, але вона була частиною багатих угідь, якими володіли місцеві пани.

Історія цієї місцевості пов'язана із одним із найбагатших та найвпливовіших панів того часу, який мав прізвище Фундус. Він був відомий своєю добротою і щедрістю, а ще більше – своєю здатністю створювати щось нове, незвичне. Цей пан вирішив побудувати тут невелику ферму для випасу худоби та вирощування рідкісних рослин, що мали лікувальні властивості.

Фундус був настільки закоханий у свою ферму, що сам садив в вирощував нові рослини, щоб лікувати бідних і хворих людей, які зверталися до нього за допомогою. Його ферма поступово перетворювалася на ціле поселення, яке стало відоме далеко за межами навколишніх земель.

Коли пан Фундус зістарився, до нього прийшов молодий мандрівник, який забажав зробити таке ж поселення в іншому краю. Фундус, почувши це, дав йому кілька порад: «Зроби свою землю процвітаючою, але не забувай про людей».

Після смерті Фундуса поселення було назване на його честь – Фундуш, ставши символом відданості та благополуччя цієї землі.

Таким чином, село Дарницьке має назву, пов'язану з передачею земель у власність. Стара назва – Фундуш та Фундум – польського походження, що теж означає «дарування».

село Заболоття

Перша писемна згадка про село Заболоття датована 1906 роком. В історичних документах воно згадується як частина Коритницької волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Місцевість характеризується наявністю низинних територій, луків та заболочених місць.

Заболоття – назва населеного пункту, яка є досить поширеною в Україні, зокрема у Волинському краї. Такі топоніми мають природно-географічне походження, пов'язане із розташуванням поселення поблизу боліт чи на болотистій місцевості [23].

Географічна версія назви (від словосполучення «за болотом»), указує на розташування села за якоюсь болотистою територією. У давнину такі назви були типовими, відображаючи особливості місцевого ландшафту.

Лінгвістична версія вказує, що назва утворена від сполучення двох слів: кореня слова «болото» та префікса «за».

У народних уявленнях болото асоціювалося з чимось загадковим і таємничим. Назва Заболоття могла підкреслювати віддаленість чи ізольованість поселення.

Легенда про Заболоття

Колись давно, ще в часи, коли ця місцевість була маловідомою і майже непридатною для життя, тут ріс великий ліс, непрохідний і дикий, що межував з болотами. Ці болота оминали навіть дикі тварини, а люди боялися туди потрапити. Земля тут була небезпечна та важка для обробітку.

Та якось один молодий сміливий чоловік на ім'я Іван вирішив освоїти ці небезпечні землі. Він був відомий своєю рішучістю та відвагою. Обравши місце поблизу найбільшого болота, він вирішив, що відтепер ця земля буде належати йому. Але для того, щоб вона стала придатною для життя, йому довелося багато працювати: вирубати дерева, осушити болото.

Спочатку багато людей сміялися з нього, вважаючи його роботу марною. Однак він не здався, і вже через кілька років його праця дала плоди: болото відступило, а землю можна було обробляти. Тут з'явилося перше поселення. Люди почали будувати оселі і заселяти нову землю.

Але саме болото залишилося частиною цієї місцевості, символом важкої праці Івана. Спочатку ця місцевість мала назву Заболото, а пізніше – Заболоття на честь болота, яке колись відлякувало людей, але з часом стало важливою частиною історії села.

Таким чином, Заболоття – це село з типовою для регіону назвою, що має природно-географічне походження.

село Залужжя

Перша писемна згадка про село Залужжя датована 1850 роком [86].

Через село протікає річка Луга, яка здавна відігравала важливу роль у житті місцевих мешканців. Завдяки родючим ґрунтам і близькості до води територія села була зручною для сільського господарства та рибальства.

Назва Залужжя походить від його географічного розташування – «за Лугою», тобто за річкою Лугою [23]. Це типова для регіону назва, що вказує на розташування поселення відносно водойми або іншого природного орієнтиру.

Географічна версія назви села походить від слова «луг», яке означає низинну трав'яну ділянку, часто затоплену водою. Префікс «за» вказує на розташування поселення «за лугами» або на іншому боці луку [23].

Назва може свідчити про те, що поселення виникло в районі, багатому на луки, що використовувалися для випасу худоби або як синокісні землі.

Луг у народній уяві асоціюється з родючістю та красою природи. Назва могла також підкреслювати мальовничість місцевості.

Легенда про Залужжя

Колись давно, коли ще не було жодних міст чи великих поселень, на цих землях ріс величезний ліс. Річка Луга, що протікала тут, була не такою спокійною, як тепер. Її води постійно розливалися і перетворювали навколишні землі на заболочену місцевість. Вона ставала непридатною для обробітку.

В одному з таких неприступних місць поселився старий мисливець на ім'я Микита. Він давно залишив батьківський дім, прагнучи знайти місце, де можна було б жити спокійно, далеко від інших людей. Микита вирушив до глухих лісів, в найвіддаленіше місце, де ніхто не турбував його.

Однак, незважаючи на свою відчуженість, Микита не міг забути рідні місця і часто згадував свою родину, рідний край. Тому він вирішив повернутися до своїх коренів, у рідні місця. Невдовзі Микита здійснив свій задум. Він повернувся до рідних місць, почав обробляти землі й осушувати болота, поступово перетворюючи непрохідні ліси в родючі поля.

Про це місце дізналися інші мисливці та землероби, які стали оселятися на землях Микити. Місцеві мешканці почали називати це поселення Залужжям, що означало землі, які заново стали придатними для життя.

Микита став символом рішучості та впевненості, а його робота пошанована людьми, бо завдяки йому колись неприступний ліс перетворився на прекрасне місце для життя.

І сьогодні жителі села згадують мудрого мисливця та історію, що стала основою назви села Залужжя.

Таким чином, село Залужжя отримало свою назву завдяки своєму природному розташуванню.

село Зоря (Пузів)

Перша писемна згадка про село датована 1786 роком під назвою Пузів [86].

Село Зоря розташоване на лівому березі річки Золотухи, в мальовничій частині регіону. Завдяки близькості до води територія була зручною для ведення сільського господарства та рибальства. Родючі землі сприяли розвитку землеробства, а навколишні ліси забезпечували місцевих жителів деревиною та харчами.

Назва Пузів могла мати антропонімічне походження, тобто бути пов'язаною з іменем чи прізвищем першого поселенця або власника цих земель (Пуз, Пузів). Прізвиська на основі фізичних чи інших характеристик людини були поширеним явищем в українській антропоніміці.

У 1964 році, за радянської доби, назва села була змінена на Зорю, що було типовим для того часу. Нова назва була одним із символів радянської ідеології [86].

Слово «Зоря» асоціюється зі світанком, означає початок чогось нового, має оптимістичну конотацію.

Легенда про походження назви села

Колись давно, в часи, коли ще не було великих міст, на березі річки Золотухи стояло маленьке поселення. Люди тут жили просто: обробляли землю, ловили рибу в річці та шанували природу. На цих землях від самого початку жив стародавній рід Пузів.

Одного зимового вечора тут сталася дивовижна подія: на небі з'явилася яскрава зірка, яку місцеві жителі ніколи раніше не бачили. Люди вважали це знаменням і хотіли розгадати його. Старійшини села, серед яких був Пуз – глава роду, молилися до Бога, щоб дарував цьому місцю процвітання. Бог почув їхні молитви, і з того часу земля стала більш родючою, люди почали отримувати багатші врожаї, а річка принесла більше риби. На честь мудрого Пуза і його роду село почали називати Пузів.

Через багато років назву Пузів замінили на Зорю. І хоч це було адміністративне рішення, що узгоджувалося з радянською символікою, у місцевих людей вона викликала асоціації із зіркою, що колись загорілася на небі і стала символом надії.

Таким чином, назва села Зоря є типовою для радянського часу. Стара назва – Пузів – імовірно, має антропонімічне походження.

село Ізов

Перша писемна згадка про село Ізов датована 1869 роком [86].

Поселення знаходиться на березі річки Ізівка, яка протікає через цю місцевість. Річка славилася своєю багатими рибними ресурсами, що відіграло важливу роль у житті місцевих жителів.

Назва села Ізов походить від річки Ізівки, в якій колись водилося багато риби. Цей зв'язок між селом і річкою підкреслює важливість природних ресурсів для існування та розвитку населеного пункту.

Легенда про село Ізов

Віддавна на землях, де нині розташоване село Ізов, ходять легенди про загадкову силу річки Ізівка. Вона вважалася не просто природним водним потоком, а місцем, де зустрічаються два світи – світ живих і світ метвих. Кажуть, щороку в ніч на Івана Купала вода в річці стає особливо прозорою. І якщо в цей момент людині пощастить опустити руку у воду, вона може почути голоси тих, хто колись жив на цих землях.

Найбільш загадкова історія розповідає про одного старого монаха, який прибув сюди, щоб знайти спокій у молитвах. Багато років він жив у лісі, недалеко від річки Ізівки, яку вважав священною. Монах молився на березі і помітив, що річка може приносити не лише спокій, а й захист від злих сил.

Одного разу, коли він вночі молився біля води, з неї вийшла літня жінка і повела з ним довгу розмову. Вона розповіла йому про стародавнє прокляття, яке лежало на цих землях, – прокляття тих, хто колись порушив гармонію між людиною та природою. Жінка пообіцяла монахові, що прокляття можна зняти великою жертвою.

Наступного дня монах не повернувся в обитель. Кажуть, він зник безслідно, але місцеві жителі помітили, що річка Ізівка почала змінювати свою течію. Вода стала глибшою і тихішою, а зранку над її поверхнею піднімалася легка туманна завіса, яка ніби огортала всю місцевість.

З того часу щороку, коли нічний туман збирається на поверхні річки, старі люди кажуть, що це душа монаха, який ходить по воді, шукаючи спокій. Існує повір'я, що кожен, хто зможе побачити його цієї ночі, отримає від річки благословення на довге і щасливе життя.

Сьогодні село Ізов відоме не лише завдяки своїй красі, а й цій містичній атмосфері, яка огортає річку Ізівку.

Таким чином, назва села Ізов походить від назви річки.

село Кладнів

Перша писемна згадка про село Кладнів датована 1565 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Пітушок. Це мальовниче село оточене природою і має зручний доступ до водних ресурсів, що відіграє важливу роль у житті місцевих жителів.

Назва села Кладнів, імовірно, походить від слова «кладка», що може вказувати на якісь будівельні або транспортні зв'язки, характерні цій місцевості. Можливо, в минулому тут була важлива переправа через річку Пітушок або були якісь споруди, пов'язані з нею.

Згідно з топографічною версією назва Кладнів може походити від слова «клад», яке у давньослов'янській мові позначало «скарб» або «запас» [23]. Це може вказувати, що тут знаходився важливий для громади об'єкт, наприклад, склад чи місце зберігання майна.

Слово «клад» могло також означати поховання (могили, кладовище). Якщо в цьому регіоні знаходилися стародавні поховання або культові місця, це могло вплинути на формування назви [23].

За антропонімічною версією, назва могла виникнути від імені чи прізвища засновника поселення з коренем «клад».

Легенда про село Кладнів

Колись, у далекі часи, у цих місцях жила дівчина на ім'я Клавдія, відома своєю красою і лагідним серцем. Одного разу, гуляючи уздовж річки Пітушок, вона зустріла старого мудреця.

«Дівчино, – сказав він, – я приніс тобі подарунок від самої природи. Тут, у цій коробці, лежить зерно, яке дарує людям силу і мудрість. Але не кожному може належати той дар, а лише тому, хто здатний зрозуміти його справжню цінність».

Клавдія залишила коробку на березі річки Пітушок. Наступного дня вона побачила, як на тому місці виросло дивовижне дерево з золотистими плодами. Це було дерево сили та мудрості, плоди з якого можна було зібрати лише раз на рік уночі.

Місцеві жителі почали збирати плоди дерева, і з кожним роком село ставало багатшим і мудрішим. А сама Клавдія здобула славу і повагу, ставши захисницею природи та її дарів.

З того часу річка Пітушок вважається місцем, де люди знаходять відповіді на найскладніші питання.

І досі, кажуть, від річки Пітушок, де зросло те дерево, можна отримати дар мудрості, якщо дбати не про себе, а про благополуччя інших.

Таким чином, назва села Кладнів, імовірно, походить від слова «кладка» та вказує на важливість для місцевих жителів переправи через річку Пітушок.

село Коритниця (містечко Коритниця)

Перша писемна згадка про містечко Коритницю датована 1570 роком [86].

Поселення знаходиться на берегах річки Золотухи, що є важливою частиною місцевої екосистеми, та має зручне транспортне сполучення із сусідніми населеними пунктами.

Село Коритниця отримало свою назву, ймовірно, від природної форми місцевості. Поселення розкинулося на схилах долини, яка своїм виглядом нагадує корито – заглиблену посудину. Це забезпечувало природний захист від вітрів та доступ до водних ресурсів.

Легенда про заснування села

У давнину на березі Золотухи, жив майстер-столяр на ім'я Терешко. З-під його рук виходили такі досконалі дерев'яні речі, що їх купували навіть у далеких краях. Та славу йому принесло... звичайне корито.

Кажуть, що однієї весни, коли річка дуже розлилася, Терешко вирізьбив велике дубове корито, щоб перевозити водою дрова. Але коли воно вперше торкнулося Золотухи, вода в ній заспокоїлась, хоча досі

річка була бурхливою та небезпечною для людей і тварин. Місцеві жителі почали думати, що це корито чарівне, бо воно «вгамувало» Золотуху.

Після цього до Терешка почали приходити люди з усіх навколишніх сіл із проханням зробити їм такі ж корита – для добра й оберегу.

Річка Золотуха з того часу справді змінилася: її води стали більш лагідними, а вода, кажуть, набула цілющих властивостей.

З часом поселення навколо майстра розрослося в містечко, а вдячні люди назвали його Коритницею – на згадку про майстра і його корито, що втихомирило саму природу.

Таким чином, назва села Коритниця пов'язана з рельєфом місцевості.

село Лудин

Перша писемна згадка про село Лудин датована 1570 роком [86].

Поселення розташоване в живописному куточку на правому березі річки Західний Буг. Це місце, оточене лісами та полями, забезпечує чудові умови для сільського господарства та ведення традиційного способу життя.

Назва села Лудин, імовірно, походить від давньоукраїнського слова «луд» або «лудин», що може означати «місце, де є вода» або «вода» [23]. Це може бути пов'язано з географічними особливостями регіону, адже село розташоване поряд із водними об'єктами, такими як річка та озеро.

Топографічна версія назви Лудин (від слова «луд» – «бруд», «глина» або «вода») може вказувати на те, що поселення розташовувалося в місцевості з багатими ґрунтами, болотами та річковими долинами [23].

Антропонімічна версія походження назви пов'язана з особою, що могла бути засновником поселення, або з певною родиною чи родом,

які залишили слід у місцевій історії. Це типово для багатьох українських сіл з подібними назвами.

Легенда про село Лудин

Колись давно, в ті часи, коли ріка Західний Буг ще була дикою і повноводною, а довколишні ліси були переповнені звірами, на правому березі річки поселився юнак на ім'я Луд.

Він мав дар розуміти мову дерев, птахів і навіть води. Люди з навколишніх земель приходили до хлопця за порадою: коли сіяти, коли збирати, де криницю копати.

Одного літа у край прийшла страшна посуха. Усі ріки обміліли, земля потріскалася, ліси почали сохнути. І тільки Буг біля Луда залишався повноводним. Люди просили Луда звернутися до річки, щоб вона поділилася своєю силою з іншими потоками, і він погодився.

Луд провів усю ніч на березі річки, щось шепотів до води, і вона знову почала струмками жити висохлі джерела. Люди були врятовані.

З того часу місце, де жив Луд, почали називати Лудин – на честь юнака, який розмовляв з рікою. І досі старі люди кажуть: коли ввечері стати біля берега й прислухатися до шелесту води – можна почути, як ріка шепоче ім'я свого вірного друга Луда.

Таким чином, назва села Лудин, імовірно, пов'язана із природними характеристиками місцевості.

село Микитичі

Перша писемна згадка про село Микитичі датована 1905 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Золотухи у зручному місці, яке сприяло веденню сільського господарства завдяки родючим землям та забезпеченню водними ресурсами.

Назва Микитичі, ймовірно, може бути похідною від імені Микита, позширеного у слов'ян [23]. В українській традиції назви сіл

часто творилися від імен людей, засновників або старійшин, тому припускають, що назва села пов'язана з родиною або родом якогось Микити.

Відомо, що багато українських сіл мають назви, пов'язані з місцевими географічними або природними особливостями. Імовірно, назва села Микитичі могла виникнути в результаті відокремлення певної земельної ділянки або поселення, заснованого відомою родиною чи представником родини на ім'я Микита.

Як свідчать історичні джерела, поселення виникло внаслідок того, що жителі Гродненської губернії викупили місцеві родючі землі й переселилися сюди на постійне проживання [71].

Легенда про походження села Микитичі

Як розповідають старожили, колись давно на місці села були лише ліси, болота і одна хата. Жив там чоловік на ім'я Микита, знаний в усій окрузі своєю здатністю багато і невпинно говорити та розведенням особливого виду курей, які неслися без упину. Казали, що навіть на Різдво в Микитиній хаті були свіжі яйця.

Якось прийшли до нього селяни, щоб випитати секрети вирощування курей.

Микита відповів, як завжди, жартами: «Говорю з ними, як з людьми, співаю їм пісень та ще й варенички їм інколи ліплю – з кукурудзяної каші!»

Після того навколо Микити почали селитися люди: хто заради добрих порад, хто заради веселощів, а дехто – щоб хоч раз спробувати тих «вареників по-микитинськи». Так і з'явилося поселення на його честь – Микитичі.

У селі донині жартують: якщо курка знесе яйце на Різдво – то точно з Микитиних нащадків.

Таким чином, назва села Микитичі, ймовірно, антропонімічного походження.

село Новини

Точна дата заснування села Новини в історичних джерелах не зафіксована. Припускають, що воно могло бути засноване в XVI–XVII століттях, коли відбувався активний процес заселення та розвитку території Волинської області.

Поселення знаходиться на правому березі річки Золотухи, що є притокою Західного Бугу. Село оточене мальовничими ландшафтами та лісами, що додає йому природної краси.

Назва села Новини може походити від слова «новий», що свідчить про відносно нове поселення в цій місцевості. Вона може також указувати на нові земельні наділи, які стали основою для виникнення села.

Легенда про Новини

Колись давно, ще за козацьких часів, на правому березі річки Золотухи стояла невеличка корчма, в якій зупинялися подорожні, купці, мандрівники, а інколи й утікачі від панів. Корчмар був привітним чоловіком, а його дружина славилася тим, що вміла збирати «новини» з усього краю: хто кого оженив, де буде ярмарок тощо. З часом люди почали казати: «Йдемо не в корчму, а в новини».

Якось до корчми завітав козак із Запорозжя, що був письменним. Посидів, почув усіх історій та й написав у листі додому: «Пробув три дні у селі, що тут іменують Новини, – таке місце, де дізнаєшся про все, що діється навколо. Люди добрі, земля щедра, вода з річки цілюща».

З того часу поселення, що виникло довкола тої корчми, стали звати Новини. Бо саме звідси розходилися новини по усій окрузі: хтось приїхав, хтось оженився, деś гроза була, деś урожай гарний.

У селі й нині кажуть: «Якщо хочеш щось дізнатися першим – іди до старої криниці на роздоріжжі. Там почуєш новини свіжіші, ніж у всіх газетах разом узятих».

Таким чином, назва села Новини може бути пов'язана з топографічними або історичними факторами.

село Полум'яне

Достовірної інформації про точну дату заснування села Полум'яне немає в доступних джерелах.

У 1967–1971 роках село Полум'яне було приєднане до села Стенжаричі. Волинська обласна рада рішенням від 25 березня 1997 року внесла в адміністративно-територіальний устрій зміни і відновила село Полум'яне [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Золотухи, що є притокою Західного Бугу. Завдяки мальовничим краєвидам та доступу до водних ресурсів село сприятливе для життя місцевих мешканців.

Назва села Полум'яне може бути пов'язана з великою кількістю лісових пожеж або явищами, які викликають полум'я (вогонь). Можливо, територія була місцем, де часто спалахували пожежі, або таку назву отримала завдяки особливостям ландшафту.

У деяких випадках села отримували такі назви через у зв'язку з легендами або релігійними подіями. Назва Полум'яне могла вказувати на місце, пов'язане з релігійними обрядами або розпалюванням вогню (жерновники, святі вогні, вогнища).

Легенда про село, запалене коханням

Колись давно, багато років тому, ці землі були покриті густими лісами й дикими луками. Серед зелених пагорбів на узліссі жила дівчина на ім'я Мар'яна – вродлива, як світанок, і норовлива, як вогонь. Люди вважали, що її мати була знахаркою, а дівчина вміла розмовляти з вітром і знала, коли впаде дощ.

Одного вечора до села прибився чужинець – високий, з поламаним мечем за плечима, і глибокими, мов ніч, очима. Звали його Ілля. Він попросився на ночівлю, але залишився тут назавжди, бо закохався у Мар'яну з першого погляду.

Молоді почали зустрічатись вечорами. Але не всім це було до вподоби. Сусіди шепотіли, що чужинець – не простий хлопець, а вояк, який утік від своєї долі.

Та одна ніч усе змінила.

Того дня у селі пронеслася страшна буря, з блискавкою, громом і вітрами, що ламали дерева. Почалася пожежа. Вогонь стрімко ширився, охопивши околиці села.

Саме тоді на пагорбі з'явилися Ілля й Мар'яна. Взявшись за руки, вони закружляли в танці – і вогонь, кажуть, припинився. Полум'я відступило, лише зачепивши землю, після чого вона стала плідною і теплою.

На ранок закоханих не знайшли. Але на тому місці, де вони танцювали, земля парувала ніби зсередини. Люди казали: «Це місце – полум'яне. Їхнє кохання залишилося тут назавжди».

Так і нарекли нове поселення – Полум'яне.

Кажуть, теплими ночами в лузі над річкою іноді можна почути тихий сміх і побачити дві танцюючі постаті. Місцеві вірять: якщо зустрінеш там своє кохання – воно буде палким і вічним, як кохання Іллі і Мар'яни.

Таким чином, назва села Полум'яне може бути пов'язана з природними особливостями місцевості або історичними подіями.

село П'ятидні

Перша писемна згадка про село П'ятидні датована 1259 роком [86].

Поселення розташоване на історичному шляху, що з'єднував Київ з Європою. Завдяки вигідному розташуванню тут зупинялися мандрівники, купці та воїни, що прямували з Русі до західних земель.

Назва села П'ятидні безпосередньо пов'язана з його місцем розташування. В давні часи шлях із Києва до Європи займав багато днів, і саме на п'ятий день подорожні зупинялися тут для відпочинку, заміни

коней та поповнення запасів [25]. Саме тому поселення отримало назву П'ятидні.

Згідно з географічною версією, село могло отримати назву у зв'язку з його розміщенням на території, яку пов'язували з п'ятьма днями: наприклад, створена за п'ять днів, оглянута за п'ять днів тощо.

Легенда про п'ять днів, коли зупинився час

Було це так давно, що й сонце ще не так світило, а річки текли іншими руслами. На місці теперішнього села були широкі луки, ліси й тиха річка, а серед них – невеличке поселення. Люди там жили мирно, трималися старих звичаїв і молилися своїм богам, а головне – берегли час, як найдорожчий скарб.

У селі жила стара ворожка Устина, що знала, коли кому народитися, коли сіяти, коли женитися і коли помирати. Усі її слухали, бо казали: «Устина бачить нитки часу, мов ткачиха».

Одного дня з лісу в поселення прийшов чужинець – людина без імені, без роду, з очима, як безодня. Він спитав: «А що буде, якщо час зупиниться?»

Устина нічого не відповіла. А вже наступного ранку... час зник.

День за днем – усе однаково: сонце не рухається, півні не співають, вода не тече, люди не змінюються і не старіють. Минуло п'ять днів, які здавалися вічністю. На п'ятий день чужинець з'явився знову.

– Хочете повернути час? – запитав він.

– Так, – мовила Устина. – Але ми запам'ятаємо ці п'ять днів навіки.

І тоді, ніби прокинувшись, сонце ожило, півні закричали, вода заблищала, а серця людей знову відчували плин життя. Відтоді село стали звати П'ятидні – на пам'ять про ті п'ять днів, коли зупинився час.

Кажуть, у найкоротші ночі року в полі біля села можна почути шепіт: «А що буде, якщо час зупиниться знову?»

Таким чином, назва села П'ятидні історично обумовлена і пов'язана з давніми шляхами, що проходили через Волинський край та відігравали важливу роль у торговельних та культурних зв'язках Київської Русі з Європою.

село Рогожани (Желінів)

Точна дата заснування села Рогожани не зафіксована, але, ймовірно, воно має давнє походження. О. Цинкаловський згадує його під іншою назвою – Желінів [34].

Поселення розташоване поблизу річки Ізівка, яка впливає на його природні умови та визначає господарську діяльність місцевих жителів.

Назва Рогожани може походити від слова «рогожа» – плетений з lika або очерету матеріал, який використовували для покриття дахів, виготовлення мішків та інших побутових потреб. Імовірно, місцеві жителі займалися виготовленням таких виробів або ж торгували ними.

Інша версія пов'язана з географічними особливостями – можливо, місцевість мала болотистий або заплавний характер, що сприяло заготівлі очерету та lika.

Колишня назва села – Желінів – могла мати польське або німецьке коріння, вказуючи на поселення, засноване переселенцями або ж пов'язане із власником цих земель [23].

Легенда про рогожу і срібну овечку

Колись давно на місці села був великий луг, де паслися вівці та зупинялися майстри-кочівники, які виготовляли рогожу – міцну тканину з очерету чи lika. Її використовували усюди: і на дахи, і на мішки, і навіть на взуття. Серед цих майстрів особливо славилася дівчина на ім'я Желина, яка ткала найтоншу та найміцнішу рогожу в окрузі.

Кажуть, що вона мала особливу вівцю – срібну, з шерстю, яка блищала, як місяць. Щоночі, поки всі спали, Желина пряла нитки не з шерсті, а з місячного світла, яке відбивалося в очереті.

Одного разу до краю прийшов старий воєвода, який шукав тканину, здатну вкрити ціле військо і не порватися. Йому порадили звернутися до Желини. Дівчина погодилася виткати таку рогожу, але за однієї умови: Якщо воєвода залишить їй цю землю, щоб люди могли заснувати тут село.

Воєвода запитав:

– Як зватиметься це село?

– Рогожани, – сказала дівчина, – бо ми – рід витривалий і гнучкий, рід рогожі.

Відтоді село так і зветься.

Дехто з місцевих каже: коли вночі на лузі з'являється туман – то срібна овечка Желини, яка досі пасеться в полях...

Таким чином, назва села Рогожани може мати зв'язок із традиційним ремеслом – виготовленням рогож або з географічними особливостями місцевості.

село Рокитниця

Перша писемна згадка про село Рокитницю датована 1570 роком [86].

Поселення розташоване на берегах річки Рокитенка (Бобрівка), яка впадає в річку Воронка. Вода в річках та численні джерела поблизу села забезпечували його жителів чистою водою, що мало велике значення для розвитку поселення.

Назва Рокитниця походить від слова «рокита» – різновиду верби, що росте у вологих місцях, зокрема вздовж річок, боліт і струмків [23]. Оскільки село розташоване поблизу води, імовірно, береги річки були густо зарослі рокитою, що й дало назву поселенню.

Легенда про вербову княжну і ріку Бобрівку

У ті часи, коли ще не було міст, а ліс не мав ні початку ні кінця, на берегах невеличкої, але чистої річки оселилося плем'я лісових людей. Вони були вправними мисливцями й рибалками, та понад усе шанували рокиту – білу вербу. Її вважали священним деревом, бо вірили, що в кожній вербі живе дух охоронця вод.

Над річкою зростала найстаріша і найвеличніша верба, яку називали Матір'ю Рокитою. Кажуть, що коли весною з неї спадали

перші пухнасті котики, на землю сходила дівчина в білому – дух річки і дерев. Її звали Рокитниця, бо була вона донькою самої Матері Рокити.

Люди приносили їй дари: віночки з лози, вишиті рушники, перший вилов риби. І вона оберігала їх: вода в річці була чистою, риба водилася, а бобри, що будували греблі, ніколи не нищили села. Саме тому річку звали Бобрівка – на честь її вірних охоронців.

Та коли чужинці захотіли зрубати Матір-Рокиту, щоб побудувати міст, річка вийшла з берегів і понесла їх човни геть. Відтоді ніхто не сміє чіпати святе дерево рокиту. А село, яке виникло поруч, нарекли Рокитницею – на честь дівчини, котра й досі, кажуть, з'являється в туманах над водою...

Таким чином, село Рокитниця, найімовірніше, має природно-географічне походження.

село Русів

Перша писемна згадка про село Русів належить до періоду середньовіччя [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Студянки. Завдяки близькості до води місцевість була зручною для поселення людей ще з давніх часів. Річка Студянка забезпечувала жителів водою та слугувала важливим природним ресурсом.

Назва села Русів, імовірно, походить від слова «рус» [23]. Воно може вказувати на народи, які населяли цю територію, або на територіальну приналежність до стародавніх руських земель.

Існує версія, що колись тут оселився чоловік на ім'я Рус або Русін, від якого й пішла назва села.

У давнину слово «рус» могло означати місцевість із певними природними особливостями, наприклад, болотисту або зарослу вербами й очеретом територію.

Легенда про Руса з-під Студеної Склі

Давним-давно, коли ліси Волинського краю ще були непрохідними, а річки – холодними й глибокими, з'явився на берегах річки Студянки воїн. Називався він Рус. Був він не з простих – казали, що в його жилах текла княжа кров. Прийшов він з півночі, шукаючи місце, де зміг би жити не мечем, а плугом.

Рус обрав для поселення берег Студянки. Річка в цьому місці була кришталево чиста, а поруч здіймалася висока скеля, яку місцеві боялися, бо вважали, що там живе дух холоду.

Рус збудував на цьому місці хатину, посадив сад, заохочував інших людей поселятися поруч. І невдовзі виникло ціле поселення. Люди називали це місце – «у Руса», а згодом – Русів.

Одного зимового вечора, коли річка вкрилася кригою, Рус пішов на скелю, ніби щось його поклиало. Відтоді він зник безслідно. Лише весною з'явилася нова криничка біля скелі – кажуть, то сльози самої Студянки, яка покохала Руса.

Вода з тієї кринички завжди холодна, навіть у найспекотніший день. Мисцеві вірять, що завдяки цій воді серце стає мужнім, як у давнього воїна, котрий залишив селу своє горде ім'я.

Таким чином, назва села Русів може бути пов'язана із першими поселенцями або з іменем його засновника.

село Селіски (Селиськи)

Село Селиськи має давнє походження. Перша писемна згадка про нього датується періодом середньовіччя, хоча точна дата заснування не відома [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Золотухи. Близькість до річки зробила цю місцевість сприятливою для життя та господарської діяльності. Родючі ґрунти й доступ до води стимулювали розвиток землеробства і тваринництва.

Назва Селіски, або Селиськи походить від слова «селище» – давньої форми назви поселення [23]. У слов'янській традиції це слово використовували для позначення невеликих поселень або місць, де люди селилися після довгих мандрів чи освоєння нових земель.

У давні часи ця місцевість могла бути обжита переселенцями, які заснували нове поселення, тому воно отримало назву Селиськи як похідну від слова «селище».

Назва могла означати територію, що використовувалася для сезонного проживання чи випасу худоби. У деяких регіонах тимчасові поселення або хутори мали назву «селиська».

Можливо, назва походить від імені чи прізвиська засновника поселення – наприклад, Селиський або Селій.

Легенда про діда Селиха та веселу ниву

Кажуть старі люди, що давним-давно жив у цих краях дід на ім'я Селих. Був він чоловік мудрий, працьовитий і мав особливий талант – говорити з землею.

Одного разу, коли край охопила страшна засуха, зібралися люди й пішли до діда Селиха за порадою:

– Діду, згоріла пшениця, кукурудза не зав'язалась, а в криницях пропадає вода. Що робити?

Селих подумав, погладив бороду і сказав:

– Беріть хто що має – скрипку, сопілку, трембіту чи дудку з верби і виходьте в поле – будемо землю веселити!

Так і зробили. Одні грали, другі співали, треті витанцьовували прямо на ріллі. Земля довго мовчала, але на третій день пішов дощ – тихий, теплий, благословенний.

Відтоді люди казали: «Це не просто поле – це веселе село!» І стали називати те місце Селіски – мовляв, і Селих тут був, і село веселе, і земля тут щедра на хороший настрій.

Таким чином, назва села Селіски (Селиськи), наймовірніше, вказує на історію заселення цієї місцевості.

село Стенжаричі

Перша писемна згадка про село Стенжаричі датована 1565 роком [86].

Поселення розташоване на берегах річки Золотухи, що надає місцевості природної краси та створює сприятливі умови для ведення сільського господарства. Близькість до води забезпечувала поселення питною водою та сприяла розвитку млинарства й рибальства.

Найбільш імовірно, що назва села Стенжаричі походить від назви річки Стенжа, біля якої воно розташоване. У давнину поселення часто називали за природними об'єктами, що знаходилися поблизу.

Назва може мати польське або старослов'янське коріння, пов'язане зі словом «steżenie», що означає «ущільнення» або «зміцнення» [23]. Це могло вказувати на укріплену територію або поселення, розташоване на височині.

У давніх джерелах є згадки про шляхтичів із подібними прізвищами. Можливо, назва походить від імені або прізвища власника земель, на яких утворилося поселення.

Легенда про Стенжар і дубову скелю

Дуже давно, коли ці землі ще не мали назв, серед густих лісів, болотистих луків та могутніх дубів оселилися перші поселенці. Серед них був один незвичайний чоловік – високий, кремезний, з густою бородою та очима, що світилися мов жарини. Звали його Стенжар. Стенжар не був ані паном, ані чаклуном, але мав дар, за який його шанували: він умів говорити з деревами, особливо з дубами.

Казали, що одного разу, коли вороги підступили до села, він став перед старим дубом на високому пагорбі й мовив: «Захисти нас, як батько дітей своїх». І дуб почав рости, гілки його сплелися, немов стіна, а коріння виступило з-під землі, утворивши дубову скелю, що зупинила нападників. Ті не змогли пройти, тому втекли, налякані силою дерев і мужністю місцевих жителів.

З того часу люди почали називати цю місцину Стенжаричі – на честь свого захисника і дубової сили, що стала стіною між життям і смертю.

Кажуть, що досі на околиці села росте дивовижний дуб – старий, з потемнілим стовбуром, але живий. Якщо прихилитися до нього в тиші, можна почути шепіт: «Я – Стенжар, я ще тут».

Таким чином, назва села Стенжаричі має природне походження, може бути пов'язана з укріпленням поселенням або походити від прізвища власника місцевих земель.

село Тростянка

Перша писемна згадка про село Тростянку датована 1900 роком [86].

Поселення розташоване на берегах річки Лути, що є важливою водною артерією регіону. Завдяки близькості до річки місцевість була сприятливою для ведення сільського господарства, рибальства та скотарства.

Назва села Тростянка, ймовірно, походить від слова «тростяник», що вказує на наявність густих заростей очерету вздовж річки Луга [23]. Подібні топоніми часто зустрічаються в місцевостях, де є болотисті або низинні ділянки, вкриті вологолюбною рослинністю.

Можлива також інша версія – назва могла походити від місцевої назви урочища або річки, де перші поселенці заклали поселення.

Легенда про дівчину Тростянку

Колись на берегах тихої річки Лути жила дівчина на ім'я Тростянка. Так її назвали не випадково – бо волосся мала кольору сухої тростини, а голос – такий ніжний, що лелеки зліталися слухати її спів. Говорили, що вона народилася під повний місяць, коли над водами піднялася дивна імла – річка подарувала їй часточку своєї душі.

Тростянка жила сама в маленькій хатині, де замість паркана була висока стіна з очерету. Її боялися й шанували за те, що мала дар бачити долю в річкових хвилях.

Одного разу до її хатини постукав подорожній – юнак, що загубив свій шлях. Його звали Лука. Він шукав не золото чи славу, а відповідь на питання, чому його серце не знає спокою. Тростянка мовчки вказала на річку й повела його до місця, де серед води був невеликий вир. Вона зачерпнула води, подивилася в неї й тихо прошепотіла: «Серце твоє шукає не шлях, а споріднену душу. Ця душа – перед тобою».

Лука глянув і побачив у її очах глибину Луги, тривогу очеретів, ніжність ранкової роси... З того дня він залишився назавжди з Тростянкою.

Так і з'явилося на березі село, яке люди називали Тростянка – на згадку про дівчину, яка знала тамниці ріки і таємниці людської душі.

Таким чином, назва села Тростянка відображає природні особливості місцевості.

село Турівка

Село Турівка має давнє коріння, хоча точна дата його заснування невідома.

Поселення розташоване на правому березі річки Золотухи, яка є важливою водною артерією регіону. Близькість до річки сприяла заснуванню поселення, оскільки вода була необхідною для ведення господарства, землеробства та скотарства.

Назва села Турівка може походити від слова «тур» – великої дикої тварини, що колись водилася на території Волинського краю. Ці могутні бики були символом сили та витривалості. Цілком можливо, що в давнину в околицях села знаходилися місця їхнього проживання або мисливські угіддя.

Також можливий зв'язок із княжим містом Турів, адже в давнину існували поселення, названі на честь важливих міст або володарів [23].

Легенда про тура і дівчину Злату

Колись дуже давно, коли річка Золотуха ще мала берег з білого піску й була така чиста, що в ній віддзеркалювалися зорі, на її правому березі стояло одне-єдине обійстя. Там жила дівчина Злата – працювита, вродлива, але мовчазна, як ліс на світанку. Вона носила золоту стрічку в косі – не як прикрасу, а як пам'ять. За спогадами матері, цю стрічку як оберіг подарував Златі сам дух річки.

У тих краях була ще одна таємниця: з лісу інколи виходив тур – величезний, чорний, з очима, як жарини. Ніхто не смів йому перешкоджати, бо його вважали посланцем давніх богів. Одного разу тур підійшов до самого двору Злати й ліг біля її тину. Пройшов день, другий, третій... Люди боялися його турбувати, думали – буде біда.

Але Злата не злякалася. Вона вийшла, погладила тура по голові й прошепотіла: «Ти самотній, як і я...»

Кажуть, тур заплакав. Того ж вечора він зник, а на тому місці, де він лежав, забило джерело, і з нього пробився струмок, який згодом з'єднався із Золотухою.

А село, що згодом виросло на тому місці, назвали Турівка – на згадку про стосунки людини й звіра, про розуміння без слів, про дике серце, яке знайшло спокій завдяки людській доброті.

Таким чином, назва села Турівка, ймовірно, пов'язана з природними особливостями регіону.

село Хотячів

Перша писемна згадка про село Хотячів датована 1700 роком [86].

Поселення розташоване на мальовничій місцевості, де протікає річка Студянка. Вода цієї річки слугувала важливим ресурсом для жителів села, забезпечуючи їх водою для господарських потреб, рибальства та сільського господарства.

Назва Хотячів може походити від слова «хотіти» [23]. За однією з версій, перші поселенці хотіли жити саме на цьому місці через родючі

землі та сприятливі умови для ведення господарства. Назва могла закріпитися як Хотячів, тобто бажане місце для життя.

Можливим є походження назви села від давньої особової назви Хотяч або Хотислав. В історичних джерелах Волині зустрічаються подібні імена, що могли належати шляхтичу або боярину, який заснував поселення. У Волинському регіоні є чимало сіл з подібними назвами, які могли виникнути через спільну історичну та етнографічну традицію.

Легенда про чарівний хід у Хотячеві

Давно, ще коли дуби були молоді, а Студянка несла кришталевочисті води, на її березі стояло кілька хат. Люди там були працьовиті, але тривожно озиралися на один пагорб поблизу, де колись була печера, а в ній «хід до іншого світу».

Старі люди розповідали, що в ніч на Купала, коли туман стелиться над водою, з того пагорба лунає пісня. Тих, хто йшов на звук, більше не бачили. Але ходили чутки, що вони не загинули, а залишилися там, де все, що хочеш, збувається. Але не кожен міг потрапити туди, а лише той, хто мав чисте серце.

У тому селі жила дівчина на ім'я Маринка. Вона не мала ні батька, ні матері, але мала велику мрію – знайти свої корені. В ніч на Купала вона пішла сама на той пагорб. У руках несла вінок з м'яти й калини, у серці – одне лише запитання: «Хто я?»

Кажуть, вона зайшла таємничий хід, бо відтоді її ніхто не бачив. А через дев'ять днів біля джерела Студянки з'явився згорток, в якому були вишиті хустки з іменами членів її роду аж до княжих часів.

З того часу пагорб почали називати Хотячівським, бо туди ходили тільки ті, хто справді хотів дізнатися правду. А згодом і село отримало цю назву.

Таким чином, назва села Хотячів, імовірно, походить або від давнього особового імені, або від слова «хотіти» як символ бажання оселитися в цьому мальовничому місці.

село Хрипаличі

Перша писемна згадка про село Хрипаличі датована 1577 роком [86].

Поселення розташоване на живописних берегах річки Луги, яка протікає через його територію. Ця річка слугує важливим ресурсом для місцевих жителів, забезпечуючи водою для господарських потреб, а також можливостями для рибальства і відпочинку.

Одна з версій говорить, що назва села Хрипаличі походить від стародавнього слова «хрип», що могло означати «плач», «звуки», або «шум» [23]. Це може бути пов'язано з особливостями місцевості, жителі якої чули якісь звуки, подібні на хрип.

Інша версія стверджує, що назва може бути пов'язана з іменем особи або роду. Слов'янські поселення часто отримували назви за іменами своїх засновників чи значних осіб.

Також ймовірно, що назва може вказувати на природні особливості місцевості, пов'язані з тваринним світом або рослинністю.

Легенда про хриплого кобзаря

Колись дуже давно, ще коли річка Луга текла просторніше, ніж тепер, а заплави шуміли очеретом, оселився тут старий кобзар на ім'я Хрипало. Голос у нього був не з найсолодших – сиплий, хриплий, але душа звучала так, що навіть птахи затихали, коли він співав на березі.

Щовечора Хрипало сідав біля річки, брав свою бандуру й наспівував пісні – про князів, козаків, дівчат. Одного разу його почув сам дух Луги – старий водяник із очеретяною бородою. Він вийшов із глибини, присів на камінь, довго слухав і промовив: «Голос твій, чоловіче, хрипкий, але душа твоя справжня. Залишайся тут, і твоя пісня збережеться навіки».

Кажуть, відтоді люди почали селитися навколо: хто через пісні, хто через добру рибу, а хтось – бо місце гарне. Село назвали Хрипаличі – на честь щирого кобзаря Хрипала, що співав річці.

І досі, коли ввечері шумить очерет, хтось чує вітром принесений хрипкий наспів: «Ой, Луга, Луга, розлися знову...»

Таким чином, назва села Хрипаличі може бути пов'язана з природними умовами або ім'ям засновника.

село Чорників

Перша писемна згадка про село Чорників датована 1855 роком [86].

Поселення розташоване на берегах річки Ізівки, яка протікає через його територію. Ця річка слугує важливим водним ресурсом для мешканців села, забезпечуючи їх водою для побутових потреб, а також можливостями для рибальства і відпочинку на природі.

Одна з версій говорить, що назва села Чорників походить від кольору ґрунтів або рослинності в цій місцевості [23]. Можливо, тут переважали чорноземи або особливі рослини, що вплинули на вибір назви.

Ймовірно, село отримало назву на честь певної особи чи родини, які причетні до його історії.

Також назва може бути пов'язана з певними історичними подіями або легендами, які були популярні в місцевій культурі, які залишили свій слід у назві.

Легенда про діда Чорника і сім чорних козенят

Давно-давно, коли на місці Чорникова ще були дикі луки та чагарники, оселився тут дід, якого всі зваали Чорник. Ходив він у чорній свитці, носив чорну бороду.

Дід Чорник був знаний у всіх околицях тим, що він умів варити цілюще зілля з трав і ягід, особливо з чорниць, яких тут було багато. А ще мав він улюблену череду – сім чорних козенят, які розуміли його з півслова.

Одного разу до нього завітав багатий пан і запропонував продати йому одне козеня. Але дід Чорник відмовився. Проте пан теж був наполегливий. Тоді дід поставив йому умову: «Якщо назвеш землю на мою честь, тоді, може, й продам».

Пан тільки засміявся з цього, та ледве вийшов за ворота, як кози влаштували йому такий переполох, що панські коні злякалися і віз перевернувся в річку Ізівку.

З того часу пан боявся дідового двору як вогню. А село, що поступово виросло навколо хати Чорника, назвали на його честь – Чорників.

Кажуть, і досі тут чорниці ростуть рясніше, ніж деінде, а козенята – надзвичайно кмітливі.

Таким чином, назва села Чорників, імовірно, походить від природних умов або історичних подій, пов'язаних із чорним кольором, що підкреслює унікальність цієї місцевості.

ВИСНОВКИ

Проведене в межах першого тому дослідження дало змогу узагальнити ключові положення, які є основою для глибшого розуміння феномену ойконімів як складової культурно-історичного простору Волинської області.

Назви населених пунктів виявилися надзвичайно інформативними одиницями, що містять дані про природні умови, етнокультурні особливості, соціальну структуру, міграційні процеси та історичні події. Вивчення ойконімів вимагає міждисциплінарного підходу – поєднання філології, історії, географії, фольклористики та соціології.

Застосовані методи аналізу дозволили розділити ойконіми за структурними, етимологічними, функціональними й семантичними ознаками. У межах Володимирського району виявлено як архаїчні слов'янські назви, так і пізніші – з ознаками полонізмів, германізмів та церковнослов'янських упливів.

Назви тісно пов'язані з ландшафтними особливостями: річками, лісами, болотами, озерами, висотами. Цей зв'язок свідчить про те, що географічне розташування населеного пункту часто ставало первинною основою для формування його назви.

Багато назв містять у собі згадки про конкретні історичні постаті, події, народні заняття, релігійні традиції або трагедії, які стали частиною місцевої колективної пам'яті.

Фольклорні легенди і перекази, зібрані й адаптовані в цьому томі, виконують важливу роль у відтворенні емоційного та символічного виміру ойконімів. Вони збагачують науковий аналіз живою уявою народу, відкриваючи світ інтерпретацій і вірувань, що формувалися протягом століть.

Вивчення ойконімів сприяє збереженню локальної ідентичності та самосвідомості мешканців Волинської області. Ойконіми – це не лише слова на мапі, а глибоко вкорінені знаки, які пов'язують людину з її землею, минулим і громадою.

Перший том створює концептуальну основу для подальших досліджень ойконімії регіону, окреслює методологічні орієнтири та демонструє потенціал поєднання науки й народного уявлення в осмисленні простору. Подальші томи серії розкриватимуть особливості ойконімів інших районів області – зокрема, Камінь-Каширського, Луцького, Ковельського – і продовжать розповідь про мову, пам'ять та географію Волинського краю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик В., Бірюліна О. Історія Жабча, Колодежа і Губина впродовж XV–XVII ст. *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області. Горохівщина в історії України та Волині*. Науковий збірник. Випуск 31. Луцьк, 2009. С. 107.
2. Бондаренко М. Українські ойконіми, мотивовані назвами рослин, як джерело вивчення української мови. *STUDIA LINGUISTICA*, 2019. Вип. 14. С. 70–90.
3. Василюк Л. Л. Топоніміка Волині: метод. рекомендації для студ. геогр. ф-ту. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2014. 60 с.
4. Василюк Л. Особливості використання топоніміки у фізичній географії. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. С. 20–25.
5. Василюк Л. Л. Роль топоніміки в історико-ландшафтних дослідженнях Волинського Полісся. *Природа Західного Полісся та прилеглих територій*. Розділ 1. Географія. Луцьк, 2008. С. 66–71.
6. Ващук В. В. Село Городно. Історико-краєзнавчий нарис. Рівне, 2007.
7. Висоцька М. Ойконіми на -івк-а як результат перейменування поселень. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Філологія. Том 1 № 45, 2021. С. 135–141.
8. Географічний словник Королівства Польського. (пол.). Т. VII. Warszawa : Druk «Wieku», 1886. 750 с.
9. Гнатюк О. М., Гоманюк М. А., Мельничук А. Л. Деколонізація ойконімів України: у пошуку оптимальних підходів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія Географічні науки. Випуск 17. 2022. С. 18–35.
10. Горін Сергій. Монастирі Західної Волині: (друга половина XV – перша половина XVII століть). Львів : Видавництво Оців Василіян «Місіонер», 2007.
11. Грушевський М. Матеріали до історії суспільно-політичних і економічних відносин Західньої України. Серія перша (ч. 1–80) (1361–1530). С. 11–12.
12. Гурбик А. Трактатування «судових околиць» в громадському судочинстві на українських землях Великого Князівства Литовського. *Ukraina Lithuanica : студії з історії Великого князівства Литовського*. Київ, 2009. Т. I. С. 12.

13. Гуртовий Г. О. Білосток з найдавніших часів: Краєзнавчі нариси. Луцьк : «Волинські старожитності», 2012. 64 с.
14. Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини. Луцьк : Надстир'я, 2001. 524 с.
15. Диба Ю., Мицько І. Неіснуючий похід 981 р. князя Володимира на ляхів. *Старий Луцьк*. 2015. Вип. XI. С. 37.
16. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. Київ : Наукова думка, 2013. Т. 10. 784 с.
17. Історія міст і сіл УРСР: у 26 томах. Том Волинська область / голова редколегії І. С. Клімаш. Київ : Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1970. 747 с.
18. Камінь-Каширський район в історії України і Волині. *Минуле і сучасне Волині та Полісся*. Матеріали Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, Луцьк-Камінь-Каширський. Науковий збірник. Випуск 69. / Упоряд. : Г. Бондаренко, А. Силук, А. Шваб, С. Чибирак. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 198 с.
19. Кихтюк В. В. Історична топоніміка Волині: формування, джерела, зв'язок з розвитком суспільства : дис. ... канд. істор. наук : 07.00.06. Луцьк, 2010. 227 с.
20. Кониш-Рабан Л. Село Несвіч і несвічани. Луцьк, 2006.
21. Кондратович О. П. Воєгоща: крізь роки і віки : історико-краєзнавчий нарис про село у Волинській області. Луцьк : Волин. обл. друк., 2019. 191 с.
22. Купчинська З. Архаїчна ойконімія на *-ьскъ: Правобережне Полісся (XI–XIX ст.). *Вісник Львівського університету: Серія філологічна*. Вип. 64, ч. II, 2017. С. 18–29.
23. Лучик В. В. Етимологічний словник топонімів України / відп. ред. В. Г. Скляренко. Київ: ВЦ «Академія», 2014. 544 с.
24. Марчук Л. А. Історія села Бірки: історико-краєзнавчий нарис. Луцьк : Надстир'я, 2004. 136 с.
25. Минуле і сучасне Волині та Полісся: матеріали наукової історико-краєзнавчої конференції. Волинське обласне товариство краєзнавців, Волинський краєзнавчий музей. Луцьк, 2008. Том 28. 253 с.
26. Мицько І. Про Будимира, діда по матері княгині Ольги: родовід княгині Ольги за європейським епосом. *Другі «Ольжині читання»* (Пліснеськ-Львів, 14–15 червня 2007 року). Львів, 2007. С. 18–20.

27. Мицько І. Волинський Олеськ: етимологія назви та час заснування. *Старий Луцьк*. Науково-інформаційний збірник Вип. VIII. Луцьк, 2012. С. 16–25.

28. Остапук О., Захарченко Р. З історії с. Яревище Старовижівського району. *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Некрополі краю*. Науковий збірник. Випуск 56. Матеріали LVI Волинської обласної наукової історико-краєзнавчої конференції, 25 листопада 2015 року, м. Луцьк. Луцьк, 2015.

29. Пась Н. Камінь-Каширське Полісся. З історії краю. Луцьк : Волинська друкарня, 2021. С. 20–25.

30. Постанова Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів».

31. Склянчук М. Ю. Любомльщина історична, туристична, інвестиційно приваблива. Довідник-путівник. Луцьк : Надстир'я, 2011. 256 с.

32. Терський С. Археологія доби Галицько-Волинської держави (українська). Київ : Видавництво «Стародавній світ», 2014. С. 85–86.

33. Указ Президії Верховної Ради УРСР ВВР/1947/7-8 від 7 червня 1946 р. «Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування назв сільських рад і населених пунктів Волинської області». *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1947. № 7–8. С. 40–50.

34. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся (Краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 року). Вінніпег, 1994. Т. 1. 601 с.

35. Цинкаловський О. Бутятичі. *Стара Волинь і волинське Полісся*. Вінніпег, 1994. Т 1. С. 149.

36. Шульгач В. П. Ойконімія Волині: Етимол. слов.-довід. / ред.: І. М. Железняк. Київ : Кий, 2001. 189 с.

37. Янішевський С. З історії села Копачівка. Луцьк: Вежа. 2015. 116 с.

38. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. XV T. Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1880-1914.

39. Акімова С. Л., Соколюк С. В. Несвіч. Енциклопедія Сучасної України / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. URL : <https://esu.com.ua/article-73709>.

40. «Бермудський трикутник» за 30 км від Луцька: в аномальній зоні не ростуть дерева та збивається компас. *Конкурент*. URL :

<https://konkurent.ua/publication/149771/bermudskiy-trikutnik-za-30-km-vid-lutska-v-anomalniy-zoni-ne-rostut-dereva-ta-zbivaetsya-kompas/>.

41. «Битки», «волоچهбне» і «поливаний понеділок»: яких традицій дотримувалися волиняни на Великдень. URL : <https://suspilne.media/lutsk/440964-bitki-volocebne-i-polivaniij-ponedilok-akih-tradicij-dotrimuvalisa-volinani-na-velikden/>.

42. Бренчук О. Про назви населених пунктів Рожищенського району Волинської області. URL : https://web.archive.org/web/20150526160404/http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&task=view&id=1281&Itemid=2.

437. Васечко Галина. Престольне свято в Оздові. Історичний часопис села. *Вебсайт Боратинської сільської ради*. URL : <https://boratyn.ukrainia.org.ua/news/prestolne-svyato-v-ozdovi-istorychnyy-chasopys-sela>.

44. Вербаїв та Коршовець відзначають престольне свято. *Вебсайт Боратинської сільської ради*. URL : <https://boratyn.ukrainia.org.ua/news/verbaiv-ta-korshovec-vidznachayut-prestolne-svyato>.

45. Відгомін далеких літ. *Вебсайт Камінь-Каширської громади*. URL : <https://kmk-gromada.gov.ua/istorychna-dovidka-15-50-36-06-12-2019/>.

46. Візіком карти. URL : <https://maps.visicom.ua>.

47. Головніненська селищна територіальна громада. *Вебсайт*. URL : <https://golovnnenska-gromada.gov.ua/s-nudzhe-15-42-34-19-07-2018/>.

48. Експедиція в село Стобихву. URL : https://vf-ndc-oasu.ucoz.ru/news/ekspedicija_v_selo_stobikhvu/2010-07-05-100.

49. Енциклопедія сучасної України. URL : <https://esu.com.ua/article-70309>.

50. З історичної скарбниці. URL : https://rovanci.at.ua/index/minule_teperishne_majbutne/o-2.

51. За старовинними переказами. *Вебсайт Любешівської громади*. URL : <https://lubeshivska-gromada.gov.ua/news/1611138560/>.

52. Звідки пішла назва села? URL : <https://web.archive.org/web/20160204132020/http://www.kulturamovy.org.ua/KM/pdfs/Magazine52-19.pdf>.

53. З сивої давнини існує на землі село Вічині. URL : <https://web.archive.org/web/20170511033710/http://www.rozhyshevgholos.in.ua/з-сивої-давнини-й-понині-існує-на-землі/>.

54. Зубчук К. Старовинне поселення між трьох озер. URL : <https://www.volyn.com.ua/news/16769-bulo-tut-mistechko-knyaziv-radzivilliv.html>.
55. Ільбле, Ольбле Руське, Грудки. URL : <https://web.archive.org/web/20170619171913/http://www.hrudky.in.ua>.
56. Історична довідка селища Олика. Вебсайт Олицької громади. URL : <https://olytska-gromada.gov.ua/news/1718111335/>.
57. Історичні відомості. Вебсайт Мар'янівської територіальної громади. URL : <https://maryanivskatg.gov.ua/static-pages/group/istoricni-vidomostih>.
58. Історична довідка. Вебсайт Горохівської громади. URL : <https://gorokhivrada.gov.ua/istorichna-dovidka-11-05-29-13-02-2021/>.
59. Історична довідка. Вебсайт Турійської громади. URL : <https://web.archive.org/web/20190920072041/http://turiyska.gromada.org.ua/istorichna-dovidka-13-17-04-05-01-2018>.
60. Історична довідка. Вебсайт Смідинської громади. URL : <https://smidynotg.gov.ua/avtentyka-ta-suchasnist/istorychna-dovidka/>.
61. Історія села Берестяне. Вебсайт Цуманської громади. URL : <https://cumanska-gromada.gov.ua/istoriya-sela-berestyane-16-54-55-10-06-2018/>.
62. Історія села Боратин. Боратинська сільська бібліотека. URL : <https://biblioboratun.blogspot.com/p/blog-page.html>.
63. Історія села Велимче. Вебсайт Велимченської громади. URL : <https://velymchenska-gromada.gov.ua/istoriya-sela-velimche-1523538934/>.
64. Історична довідка. Вебсайт Голобської громади. URL : <https://golobska-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-15-53-30-01-06-2016/>.
65. Історія села Галузія. Вебсайт Прилісненської громади. URL : <https://prylisnenska-gromada.gov.ua/istoriya-sela-galuziya-09-58-42-03-07-2017/>.
66. Історія с. Городок. Вебсайт Прилісненської громади. URL : <https://prylisnenska-gromada.gov.ua/istoriya-sela-gorodok-18-40-15-26-06-2017/>.
67. Історія села Городище. Вебсайт Городищенської громади. URL : <https://gorodyshe.gr.org.ua/nashe-selo/>.
68. Історія села. Вебсайт бібліотеки-філії с. Дачне. URL : <http://bibliotekadachne.blogspot.com/p/blog-page.html>.

69. Історія села Липне. Вебсайт Цуманської громади. URL : <https://cumanska-gromada.gov.ua/istoriya-sela-lipne-22-48-12-10-06-2018/>.

70. Історія села Холоневичі та села Знамирівка. Вебсайт Цуманської громади. URL : <https://cumanska-gromada.gov.ua/istoriya-sela-holonevichi-ta-sela-znamirivka-23-08-16-10-06-2018>.

71. Історична Волинь. URL : <https://www.istvolyn.info/index.php/zala>.

72. Історична довідка села Доросині. Вебсайт Доросинівської громади. URL : <https://dorosynivska-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-22-12-39-23-03-2021/>.

73. Історична довідка. Рожище. Сайт Рожищенської міської ради. URL : <https://rozhrada.gov.ua/nashe-misto/istorychna-dovidka>.

74. Історична довідка. Вебсайт Торчинської територіальної громади. URL : <https://torchynska-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-18-00-49-18-08-2018/>.

75. Історична спадщина Підгайцівської громади. URL : <https://pidgayci-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-17-16-29-14-03-2019/>.

76. Колесо історії. Минуле села Боровичі. URL : <https://web.archive.org/web/20170305040125/http://www.hroniky.com/news/view/6496-koleso-istorii-mynule-sela-borovychi>.

77. Локачинська громада. Вебсайт. URL: <https://lokachynska-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-20-59-38-24-12-2020/>.

78. Лучеськ Великий. Вебсайт Луцької міської ради. URL : <https://www.lutskrada.gov.ua/pages/city-in-legends>.

79. Малєєва Ю. Столітній форт і одинока могила. Слідами історії Боратина. Вебсайт Волинські новини. URL : <https://www.volynnews.com/news/all/storichnyy-fort-i-odynoka-mohyla-slidamy-istoriyi-boratyna/>.

80. Мальовничі назви і цікаве минуле: історія сіл Суховоля та Романівка. Вебсайт Боратинської селищної ради. URL : <https://boratyn.ukraina.org.ua/news/malovnychi-nazvy-i-tsikave-mynule-istoriya-sil-sukhovolya-ta-romanivka>.

81. Матеріали з історії села Березолуки. URL : <https://web.archive.org/web/20171109150304/http://www.rozhyshevgholos.in.ua/матеріали-з-історії-села-березолуки/>.

82. Невідома історія села Баківці. Вебсайт Боратинської громади. URL : <https://boratyn.ukrainia.org.ua/news/nevidoma-istoriya-sela-bakivtsi>.

83. Оконські джерела. Вебсайт Маневичівської громади. URL : <https://web.archive.org/web/20160306101807/http://manevychi-tourism.com.ua/special.php?q=5>.

84. Паспорт Олицької громади. Вебсайт Олицької громади. URL : <https://olytska-gromada.gov.ua/pasport-gromadi-12-46-20-12-12-2024/>.

85. Поліщук Ю. Нарис історії населених пунктів Люблинецької громади. URL : <https://www.lyublynets-gromada.org.ua/nasha-gromada/istorichna-dovidka/>.

86. Прадідівська слава. Українські пам'ятки. URL : <https://www.pslava.info>.

87. Про Луцьк. Офіційний сайт Луцької міської ради. URL : <https://www.lutskrada.gov.ua/about>.

88. Ратнів, Луцький район, Волинська область. Історія міст і сіл Української РСР. URL : <http://ukrssr.com.ua/volinska/lutskiy/ratniv-lutskiy>.

89. Репетуша Ірина. Древнє село поблизу Луцька: тут народився козак Яцько і тримали оборону австрійці. Волинські новини. URL : <https://www.volynnews.com/news/all/drevnye-selo-poblyzu-lutska-tut-narodyvsia-kozak-yatsko-i-trymaly-oboro/>.

90. Розкішний панський маєток та європейський сад: історія села Городище. Вебсайт Боратинської сільської ради. URL : <https://boratyn.ukrainia.org.ua/news/rozkishniy-panskiy-maetok-ta-evropeyskiy-sad-istoriya-sela-gorodische>.

91. Сайт селища Сенкевичівка. URL : https://mista.ua/Україна/Волинська_область/Луцький_район/Сенкевичівка.

92. Сінкевич О. Поліські болота приховують секрети прадавньої цивілізації! URL : <https://web.archive.org/web/20131002060811/http://simya.com.ua/articles/7/1106/>.

93. Село над Дежею: історичні факти про Колодеже. Офіційний сайт Городищенської громади. URL : <https://gorodyshe.gr.org.ua/selo-nad-dezheyu-istorychni-fakty-pro-kolodezhe/>.

94. Село Сокіл. URL : http://www.rozhyshecrb.edukit.volyn.ua/filii_cbs/sokiljsjka_siljsjka_biblioteka/istorichna_dovidka/.

95. Скорик І. М. Історія с. Прилісне. URL : <https://prylisnenska-gromada.gov.ua/istoriya-sprilisne-18-24-56-24-03-2017/>.

96. Скорук І. Д. Ойконімія Маневицького району Волинської області. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/813/1/manevuchi.pdf?utm_source=chatgpt.com.

97. Стежками району: популярне джерело «Безодня» та жахливі дороги – Цеперів. *Вебсайт Район. Луцьк*. URL : <https://lutsk.rayon.in.ua/topics/381999-stezhkami-raionu-populiarne-dzherelo-bezodnia-ta-zhahlyvi-dorogi-tseperiv>.

98. У Полонці – престольне свято: коротка історія села. *Вебсайт Культура. Район*. URL : <https://kultura.rayon.in.ua/news/432094-u-polontsi-prestolne-svyato-kortka-istoriya-sela>.

99. Яблунівка – «Фруктове» село на Волині. URL : <https://www.volynnews.com/news/society/yablunivka-fruktove-selo-na-volyni/>.

100. Янішевський С. Олешковичі: історія одного волинського села. URL : <https://www.hroniky.com/news/view/5439-oleshkovychi-istoriia-odnoho-volynskoho-sela>.

101. Янішевський С. Сторінками давньої історії сіл Немир, Раймісто, Вітоніж, Ясенівка. Від найдавніших часів до 1914 року. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Yanishevskiy_Serhii/Storinkamy_davnoi_istorii_sil_Nemyr_Raimisto_Vitonizh_Yasenivka_Vid_naidavnishykh_chasi_v_do_1914_rok.pdf?

102. Янішевський С. Сільськими дорогами: тихе, затишне і давнє село, де споконвіку жили українці. URL : <https://rozhyshche.rayon.in.ua/news/16220-silskimi-dorogami-tihe-zatishne-i-davne-selo-de-spokonviku-zhili-ukrayintsi>.

103. Якими постають села Локачинщини у народних переказах. <https://web.archive.org/web/20220822031810/https://lokachi.rayon.in.ua/news/161290-iakimi-postaiut-sela-lokachinshchini-u-narodnih-perekazah>.

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

А
Амбуків 326

Б
Бегета 103
Березовичі 105
Бермешів 183
Білин 237
Біличі 171
Білопіль 184
Благодатне 225
Бобичі 106
Бортнів 300
Бубнів (Зимнівська ТГ) 108
Бубнів
(Локачинська ТГ)
186
Будятичі 301
Бужанка 302
Бужковичі 268

В
Великий Окорськ
55
Верба 239
Верхнів 303
Видранка 328
Війниця 57
Вілька-Садівська
59
Войнин 61
Волиця 270
Волиця-
Морозовицька 305
Володимир 36
Володимирівка 110

Воля-Свійчівська
240
Ворчин 329
Воцатин 37

Г
Гайки 241
Галинівка 246
Гевин 244
Горичів 112
Гранатів 63
Грибовиця 226
Грушів 271
Гряди 228
Губин 65

Д
Дарницьке 331
Дігтів 39
Долинка 153
Дорогиничі 187
Древині 155

Ж
Жашковичі 272
Житані 114
Журавець 66

З
Заболотці 173
Заболоття 332
Завидів 274
Залужне 188
Залужжя 333
Замличі 189
Замости 245
Запуст 68
Заріччя 41

Заставне 174
Затурці 54
Защитів 191
Заячиці 192
Зимне 101
Зоря 335
Зубильне 70

І
Іванів 306
Іванівка 156
Іваничі 152
Ізов 336

К
Квасовиця 72
Кисилин 73
Кладнів 337
Клопочин 275
Когильне 116
Козлів 194
Колона 277
Колпитів 195
Конюхи 197
Коритниця
(Локачинська ТГ)
198
Коритниця
(Устилузька ТГ)
339
Космівка 307
Красностав 246
Крать 247
Кремеш 200
Кречів 176
Кропивщина 229
Крухиничі 201
Кути 203

Л

Ласків 43
Лежниця 309
Линів 204
Литовеж 170
Ліски 249
Локачі 181
Лугове 158
Лудин 340
Луковичі 278
Людмилів 250
Льотниче 118

М

Малий Окорськ 75
Маньків 77
Марія-Воля 119
Маркелівка 251
Марковичі 206
Маркостав 121
Менчичі 160
Микитичі 341
Микуличі 123
Милятин 280
Михайлівка 79
Михальє 310
Мишів 163
Міжгір'я 207
Міжлісся 124
Млинище 312
Мовники 178
Мовчанів 81
Морозовичі 313

Н

Нехвороща 1269
Низкиничі 230
Низькі Цевеличі 208

Нова Лішня 314
Новий Загорів 210
Новини 343
Нововолинськ 223
Новосілки 45

О

Овадне 236
Овлочин 252
Озютічі 82
Октавин 128
Орані 46
Орищі 282
Осмиловичі 316
Острівок 129
Охнівка 254

П

Павлівка 267
Павловичі 84
Переславичі 283
Писарева Воля 256
Підгайці 131
Полум'яне 344
Поничів 132
Поромів 299
Привітне 211
П'ятидні 345
П'ятикори 213

Р

Радовичі 284
Риковичі 286
Роговичі 214
Рогожани 346
Рокитниця 348
Романівка 165
Руда 257
Русів 349

Руснів 134
Русовичі 317

С

Садівські Дубини 86
Самоволя 2898
Свійчів 259
Селець 136
Селіски 350
Семеринське 87
Сірнички 89
Соснина 167
Ставки 260
Стара Лішня 318
Старий Загорів 216
Старий Порицьк 290
Старосілля 291
Стенжаричі 352
Сусваль 262
Суходоли 48

Т

Твердині 91
Твориничі 217
Тишковичі 232
Топилище 293
Тростянка 353
Трубки 294
Тумин 92
Турівка 354

У

Устилуг 325

Ф

Фалемичі 137
Федорівка 50

Х

Хворостів 139
Хмелів 140
Хмелівка 142
Хобултова 143
Холопичі 94
Хорів 218
Хотячів 355
Хренів 233
Хрипаличі 357

Ц

Цевеличі 220

Цуцнів 320

Ч

Черчичі 144
Чесний Хрест 146
Чорників 358

Ш

Шахтарське 322
Шельвів 96
Шистів 147

Щ

Щенятин 296

Ю

Юнівка 98

Я

Ягідне 264
Яковичі 149

Населені пункти Володимирського району

№ з/п	Сучасна назва населеного пункту	Рік заснування	Колишня назва	Рік заснування (перейменування)	Площа, км²
Володимирський район					
Володимир-Волинська територіальна громада					
1	м. Володимир	988	Володимир Володимир-Волинськ Володимир-Волинський Володимир	988–1939 1939–1944 1944 2021	17,2
2	с. Воцятин	1577			0,6
3	с. Дігтів	1583			1,247
4	с. Заріччя	середина Х ст.			3,93
5	с. Ласків	1545			0,8
6	с. Новосілки	1570			1,557
7	с. Орані	1545			0,365
8	с. Суходоли	1570			2,691
9	с. Федорівка	1289			1,527
Затурицьська територіальна громада					
10	с. Затуриці	XIII століття			241,22
11	с. Великий Окорськ	1545			4,46
					87
12	с. Війниця	1921 (1542)	Уймиця Павловицька	1542–1577	0,4

			Уймиця Воймиця	1577–1797 1797–1800	
13	с. Вілька-Садівська	1890	Вулька Садовська	1890	44
14	с. Войнин	1570			1,84
15	с. Гранатів				0,82
16	с. Губин	1545	Губні	1545	0,7
17	с. Журавець	1890			*
18	с. Запуст	1833	Альт-Запуст		0,37
19	с. Зубильне	1545	Зубильно Зубилин Зубельно	1545	2,83
20	с. Квасовиця	до 1906			33
21	с. Кисилин	1449			...
22	с. Малий Окорськ	1545			34
23	с. Маньків		Маньково	до 1906	...
24	с. Михайлівка		колонія Михайлівка	до 1906	0,6
25	с. Мовчанів	1576			...
26	с. Озютичі	1545	Здютичі Оздютичі	1545	1,59
27	с. Павловичі	1545			0,618
28	с. Садівські Дубини				0,75
29	с. Семеринське	(1642)	Семеринки Семереньки	1642	1,016
30	с. Сірнички	1788			0,76
31	с. Твердині	1545			...
32	с. Тумин	1545			1,626
33	с. Холопичі	1451	Холопечі	1451	6,1
34	с. Шельвів	1577			2,66

35	с. Юнівка	до 1788	Юнгівка	<i>Зимнівська територіальна громада</i>		...
36	с. Зимне	1450	Зимно Земно	1450		240,98
37	с. Бегета		Беата			2,32
38	с. Березовичі	1287				0,88
39	с. Бобичі	1545				1,916
40	с. Бубнів	1452				0,677
41	с. Володимирівка	1235				2,081
42	с. Горичів	1455				1,06
43	с. Житані	1259	Житани Житанське село	1259		4,68
44	с. Когильне	1545	Когильно	1545		...
45	с. Льотниче	1909				1,37
46	с. Марія-Воля	1905				1,83
47	с. Маркостав	1452	Марков Став	1452		0,34
48	с. Микуличі	1967 (перша пол. XVI ст.)	Микуличі Перші Микуличі	перша пол. XVI ст. 1967		0,553
49	с. Міжлісся	1964 (1565)	колонія Владиславівка	1565–1964		2,405
50	с. Нехвороща	1948 (1450)	Бискупичі Руські	1450–1948		0,259
51	с. Октавин	1820				...
52	с. Острівок	1700				5,46
53	с. Підгайці	1498				1,42
54	с. Поничів	1835				0,75
55	с. Руснів	1538	стар. Росновъ Росново народн. Риснов	1538		1,31
						1,009

56	с. Селець	1452				0,962
57	с. Фалемичі	1156	Хвалимичі Фальмичі	1156 1906		7,2
58	с. Хворостів	1583				0,54
59	с. Хмелів	1476	Хмелев	1476		...
60	с. Хмелівка	1545	Хмелевка	1545		...
61	с. Хобултова	1518	Хоболтова Хоболтово Хоболтов Хоболці	1518		3,135
62	с. Черчичі	1523	староукр. Черньчичи	1523		1,054
63	с. Чесний Хрест	1452	Ворошилово Світанок Чесний Хрест	1939–1967 1967–2004 2004		0,548
64	с. Шистів	1567				0,9
65	с. Яковичі	1545				0,982
Іваничівська територіальна громада						
66	селище Іваничі	1545				23,6
67	с. Долинка	XIX ст.				0,591
68	с. Древині	(1499)	Древичі Древець	1499		6,3
69	с. Іванівка	1946 (1577)	Яневичі	1577		8,7
70	с. Лугове	1967 (1545)	Щенятин Мало-Щенютин Малій Щенятин	1545 1906 до 1967		5,7
71	с. Менчичі	(1443)	Мечиці	1443		9,6
72	с. Мишів	1510				12,7

73	с. Романівка	XIX ст.				...
74	с. Соснина	1946 (1545)	Бискупичі Шляхетські	1545–1946		12,8
Литовезька територіальна громада						
75	с. Литовеж	1488	Кума Литовеж Всеволож Літовеж Литовиж	XVII ст. до н.е. 1097–1488 1488		4,267
76	с. Білічі	1547	Беліце Биличе Белицьке	1547		10,8
77	с. Заболотці	1485				22,4
78	с. Заставне	1946 (1255)	Жджари	1255–1946		20,3
79	с. Кречів	1500				13
80	с. Мовники	1555	Мольніков Мовників	1555		1,4
Локачинська територіальна громада						
81	селище Локачі	1508	Лукачі	1508		2,4
82	с. Бермешів	1570				0,715
83	с. Білопіль	1495	Біле Поле	1495		1,42
84	с. Бубнів	1545				14,43
85	с. Дорогиничі	1583				...
86	с. Залужне	1946 (1451)	Вуйковичі	1451		0,923
87	с. Замличі	1451				1,086
88	с. Защитів	1495				0,333
89	с. Заячиці	1545				...
90	с. Козлів	до 1906				...

91	с. Колпів	1486				2,861
92	с. Конюхи	1495				3,298
93	с. Коритниця	1570				...
94	с. Кремеш	1577				...
95	с. Крухиничі	1583				40,39
96	с. Кути	1448				...
97	с. Лівнів	1545				11,96
98	с. Марковичі	1545	хутір Вілька Марковичівська хутір Луганський	1545 1946	...	
99	с. Міжгір'я	1967	Вілька Шельвівська Волиця	до 1906–1946 1946–1967	58,4	
100	с. Низькі Цевеличі	до 1906			...	
101	с. Новий Загорів	1567			2,635	
102	с. Привітне	1964 (1156)	Свинюхи	1156–1964	2,031	
103	с. П'ятикори	1577	П'ятикорів	1577	...	
104	с. Роговичі	1430			...	
105	с. Старий Загорів	1569			2,341	
106	с. Твориничі	1545			...	
107	с. Хорів	1454	Хоревъ(о) Горовъ	1454	1,736	
108	с. Цевеличі	1542			1,27	
Нововолинська територіальна громада						
109	м. Нововолинськ	1950			17	
110	селище Благодатне	2016 (1950)	Жовтневе	1950–2016	3,48	
111	с. Грибовиця	1577			16,9	
112	с. Гряди	1946 (1545)	Калусів	1545–1946	11,8	
113	с. Кропивщина	1450			3,2	

114	с. Низкиничі	1500				8,2
115	с. Тишковичі	1450				8,1
116	с. Хренів	1545				4,7
Оваднівська територіальна громада						
117	с. Білин	1608				282,44 1,685
118	с. Верба	1570				...
119	с. Воля-Свійчівська	1936 (1577)	Волиця		1577–1936	0,573
120	с. Гайки	1545				1,062
121	с. Галинівка	1621				0,979
122	с. Гевин					0,031
123	с. Замости	до 1906				0,464
124	с. Красностав	1963 (1152)	Гнійне		1152–1963	2,217
125	с. Крать	1545				1,747
126	с. Ліски	до 1880				0,603
127	с. Людмиліпіль	1870				0,337
128	с. Маркелівка	1946 (до 1906)	Марцелівка Марцелювка		до 1906	...
129	с. Овадне	(1545)	Овадно		1545	1,66
130	с. Овлочин	(1366)	Влучимъ Овлочим Овлучим		1366	4,441
131	с. Охнівка	(1570)	Вохневичі Вохновичі	або	1570–1608	1,33
132	с. Писарева Воля	(1906)	Анусівка Ганусівка		до 1906	0,239
133	с. Руда	(1545)	Рудя		1545	0,387
134	с. Свійчів	(1570)	Свійчів		1570	1,19
135	с. Ставки	(1567)	хутір Колонія Ставок		1567–1946	3,01

			хутір Ставків	1946	
136	с. Сусваль	2016 (1570)	Могильне Жовтневе	1570–1952 1952–2016	1,96
137	с. Ягідне	1906			1,114
Павлівська територіальна громада					
138	с. Павлівка	1951 (1405)	Порицьк	1405–1951	12,1
139	с. Бужковичі	1287			9,4
140	с. Волиця				1,76
141	с. Грушів	(1544)	Грушова	1544	13,5
142	с. Жашковичі	1918 (1451)	Жашково	1451–1918	12,1
143	с. Завидів	1570			13
144	с. Клопочин	до 1906			5,4
145	с. Колона	(1558)	Волиця	1558	17
146	с. Луковичі	1523			10,3
147	с. Милятин	1537			12,1
148	с. Орищі	до 1894			9,4
149	с. Переславичі	1583			10,3
150	с. Радовичі	1444	Радожек (в давнину) Радожиче (в давнину) Нарадожиче (в давнину)		9,2
151	с. Риковичі	XV ст.	Гриковичі	XV ст.	24
152	с. Самоволя	1583			7,4
153	с. Старий Порицьк	1407	Порічеськ (в давнину)		12,6
154	с. Старосілля	1946 (1545)	Ляхів	1545–1946	6,5
155	с. Топилище	1570	Топиліщі	1570–1583	13,4

			Тополице		1583	
156	с. Трубки	1407				8,7
157	с. Щенятин	1967 (1570)	Щенютин		1570–1967	5,1
Поромівська територіальна громада						
158	с. Поромів	1552				17,2
159	с. Бортнів	1438				1,015
160	с. Будятичі	XV ст.				5
161	с. Бужанка	1921 (1401)	Божанка		1401–1921	25,03
162	с. Верхнів	1570				1,135
163	с. Волиця-Морозовицька	до 1906				6,3
164	с. Іванів	1946 (1906)	Янів		1906–1946	0,74
165	с. Космівка	XVI–XVII ст.				4,3
166	с. Лежниця	1777				5,8
167	с. Михале	1772	Михальє		1772	5,2
168	с. Млинище	1946	Млиніські Млинисько		1906 до 1946	6,1
169	с. Морозовичі	1569				6,3
170	с. Нова Лішня	1906				4
171	с. Осмиловичі	1583				7,4
172	с. Русовичі	1570	Русовички		1570–1906	4,1
173	с. Стара Лішня	1450	Лішня		1450	9,1
174	с. Цуцнів	1958 (1376)	Цуцнево Цуцнів Петрове Цуцнів		1376 1906 1958 2025	6,9
175	с. Шахтарське	1964	Дорогинички		1906–1964	9,25
Устипузька територіальна громада						
						413,7

176	м. Устилуг	1150	Устилогов Усчилуг Усцилуг Ружиямполь Устилуг	1545 1576 1577 1765 кін. XVIII ст.	4,03
177	с. Амбуків	1577			0,823
178	с. Видранка	1967	Видранка Видраниця Пархоменкове Видранка	1967 2025	0,258
179	с. Ворчин	1835			3,04
180	с. Дарницьке	1946 (1906)	ферма Фундум хутір Фундуш	1906 до 1946	0,508
181	с. Заболоття	1906			0,706
182	с. Залужжя	1850			9,42
183	с. Зоря	1964 (1786)	Пузів	1786–1964	9,42
184	с. Ізов	1869			1,3
185	с. Кладнів	1565			...
186	с. Коритниця	(1570)	містечко Коритниця	1570	...
187	с. Лудин	1570			1,3
188	с. Микитичі	1905			3
189	с. Новини				...
190	с. Полум'яне				...
191	с. П'ятидні	1259			13
192	с. Рогожани		Желінів	до 1906	...
193	с. Рокитниця	1570			...
194	с. Русів	до 1906			...
195	с. Селіски	1906	Селіськи	1906	2,22

196	с. Стенжаричі	1565				2,36
197	с. Тростянка	1900				0,624
198	с. Турівка					0,719
199	с. Хотячів	1700				1,153
200	с. Хрипаличі	1577				7
201	с. Чорників	1855				0,8

* ... – інформація відсутня

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОЙКОНІМІВ.....	5
1.1. Наукові підходи до визначення поняття «ойконіміка».....	4
1.2. Класифікація ойконімів.....	8
РОЗДІЛ ІІ. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ТА СТРУКТУРИ ОЙКОНІМІВ.....	16
2.1. Підходи до аналізу та структури ойконімів у філологічних дослідженнях.....	16
2.2. Підходи до аналізу та структури ойконімів в історичних дослідженнях.....	17
2.3. Підходи до аналізу та структури ойконімів в географічних дослідженнях.....	19
РОЗДІЛ ІІІ. ОЙКОНІМІКА ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ, ГЕОГРАФІЇ ТА ЛЕГЕНД.....	21
3.1. Волинська область.....	21
3.1.1. Зниклі села Волинської області: тіні на мапі пам'яті..	23
3.1.2. Легенди і перекази Волинської області: неписана історія.....	26
3.2. Володимирський район.....	30
3.2.1. Володимир-Волинська територіальна громада.....	35
м. Володимир.....	36
с. Воцатин.....	37
с. Дігтів.....	38
с. Заріччя.....	41
с. Ласків.....	43
с. Новосілки.....	45
с. Орані.....	46
с. Суходоли.....	48
с. Федорівка.....	50
3.2.2. Затурцівська територіальна громада.....	53
с. Затурці.....	54
с. Великий Окорськ.....	55
с. Війниця.....	57
с. Вілька-Садівська.....	59

с. Войнин.....	61
с. Гранатів.....	63
с. Губин.....	65
с. Журавець.....	66
с. Запуст.....	68
с. Зубильне.....	70
с. Квасовиця.....	72
с. Кисилин.....	73
с. Малий Окорськ.....	75
с. Маньків.....	77
с. Михайлівка.....	79
с. Мовчанів.....	81
с. Озютичі.....	82
с. Павловичі.....	84
с. Садівські Дубини.....	86
с. Семеринське.....	87
с. Сірнички.....	89
с. Твердині.....	91
с. Тумин.....	92
с. Холопичі.....	94
с. Шельвів.....	96
с. Юнівка.....	98
3.2.3. Зимнівська територіальна громада.....	100
с. Зимне.....	103
с. Бегета.....	103
с. Березовичі.....	105
с. Бобичі.....	106
с. Бубнів.....	108
с. Володимирівка.....	110
с. Горичів.....	112
с. Житані.....	114
с. Когильне.....	116
с. Льотниче.....	118
с. Марія-Воля.....	119
с. Маркостав.....	121
с. Микуличі.....	123
с. Міжлісся.....	124
с. Нехвороща.....	126

с. Октавин.....	128
с. Острівок.....	129
с. Підгайці.....	131
с. Поничів.....	132
с. Руснів.....	134
с. Селець.....	136
с. Фалемичі.....	137
с. Хворостів.....	139
с. Хмелів.....	140
с. Хмелівка.....	142
с. Хобултова.....	143
с. Черчичі.....	144
с. Чесний Хрест.....	146
с. Шистів.....	147
с. Яковичі.....	149
3.2.4. Іваничівська територіальна громада.....	151
селище Іваничі.....	152
с. Долинка.....	153
с. Древині.....	155
с. Іванівка.....	156
с. Лугове.....	158
с. Менчичі.....	160
с. Мишів.....	163
с. Романівка.....	165
с. Соснина.....	167
3.2.5. Литовезька територіальна громада.....	169
с. Литовеж.....	170
с. Біличі.....	171
с. Заболотці.....	173
с. Заставне.....	174
с. Кречів.....	176
с. Мовники.....	178
3.2.6. Локачинська територіальна громада.....	180
селище Локачі.....	181
с. Бермешів.....	183
с. Білопіль.....	184
с. Бубнів.....	186
с. Дорогиничі.....	187

с. Залужне.....	188
с. Замличі.....	189
с. Защитів.....	191
с. Заячиці.....	192
с. Козлів.....	194
с. Колпитів.....	195
с. Конюхи.....	197
с. Коритниця.....	198
с. Кремеш.....	200
с. Крухиничі.....	201
с. Кути.....	203
с. Линів.....	204
с. Марковичі.....	206
с. Міжгір'я.....	207
с. Низькі Цевеличі.....	208
с. Новий Загорів.....	210
с. Привітне.....	211
с. П'ятикори.....	213
с. Роговичі.....	214
с. Старий Загорів.....	216
с. Твориничі.....	217
с. Хорів.....	218
с. Цевеличі.....	220
3.2.7. Нововолинська територіальна громада.....	222
м. Нововолинськ.....	223
селище Благодатне.....	225
с. Грибовиця.....	226
с. Гряди.....	228
с. Кропивщина.....	229
с. Низкиничі.....	230
с. Тишковичі.....	232
с. Хренів.....	233
3.2.8. Оваднівська територіальна громада.....	235
с. Овадне.....	236
с. Білин.....	237
с. Верба.....	239
с. Воля-Свійчівська.....	240
с. Гайки.....	241

с. Галинівка.....	242
с. Гевин.....	244
с. Замости.....	245
с. Красностав.....	246
с. Крать.....	247
с. Ліски.....	249
с. Людмільпіль.....	250
с. Маркелівка.....	251
с. Овлочин.....	252
с. Охнівка.....	254
с. Писарева Воля.....	256
с. Руда.....	257
с. Свійчів.....	259
с. Ставки.....	260
с. Сусваль.....	262
с. Ягідне.....	264
3.2.9. Павлівська територіальна громада.....	266
с. Павлівка.....	267
с. Бужковичі.....	268
с. Волиця.....	270
с. Грушів.....	271
с. Жашковичі.....	272
с. Завидів.....	274
с. Клопочин.....	275
с. Колона.....	277
с. Луковичі.....	278
с. Милятин.....	280
с. Орищі.....	282
с. Переславичі.....	283
с. Радовичі.....	284
с. Риковичі.....	286
с. Самоволя.....	288
с. Старий Порицьк.....	290
с. Старосілля.....	291
с. Топилище.....	293
с. Трубки.....	294
с. Щенятин.....	296
3.2.10. Поромівська територіальна громада.....	298

с. Поромів.....	299
с. Бортнів.....	300
с. Будятичі.....	301
с. Бужанка.....	302
с. Верхнів.....	303
с. Волиця-Морозовицька.....	305
с. Іванів.....	306
с. Космівка.....	307
с. Лежниця.....	309
с. Михалє.....	310
с. Млинище.....	312
с. Морозовичі.....	313
с. Нова Лішня.....	314
с. Осмиловичі.....	316
с. Русовичі.....	317
с. Стара Лішня.....	318
с. Цуцнів.....	320
с. Шахтарське.....	322
3.2.11. Устилузька територіальна громада.....	324
м. Устилуг.....	325
с. Амбуків.....	326
с. Видранка.....	328
с. Ворчин.....	329
с. Дарницьке.....	331
с. Заболоття.....	332
с. Залужжя.....	333
с. Зоря.....	335
с. Ізов.....	336
с. Кладнів.....	337
с. Коритниця.....	339
с. Лудин.....	340
с. Микитичі.....	341
с. Новини.....	343
с. Полум'яне.....	344
с. П'ятидні.....	345
с. Рогожани.....	346
с. Рокитниця.....	348
с. Русів.....	349

с. Селіски.....	350
с. Стенжаричі.....	352
с. Тростянка.....	353
с. Турівка.....	354
с. Хотячів.....	355
с. Хрипаличі.....	357
с. Чорників.....	358
ВИСНОВКИ.....	360
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	361
ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК.....	369
ДОДАТОК А.....	372
ЗМІСТ.....	383

Видавець: ПП "Волинська друкарня"
м. Луцьк, вул. Соборності, 11а

Друк: ФОП Іванюк В. П.
43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 65. Тел. 050-257-89-89
Свідоцтво Держкомінформу України
ВЛН №31 від 04.02.2004 р.
Формат 60х84 ^{1/16}

Папір офсет. Друк цифровий. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 22,9. Обл. вид. арк. 24,5.
Тираж 300 прим. Замовлення №88.
Підписано до друку: 04.11.2025 р.

Lincol

Memorias

Quino

Tomisanyz

Notuence